ROMAN ISTORIC

LUDOVIC AL XIV-LEA
Regele Soare

MAX GALLO

BIOGRAFII CELEBRE

MAX GALLO

LUDOVIC AL XIV-LEA
Regele Soare

VOLUMUL I

Traducere din limba franceză de
IRINA-MARGARETA NISTOR

CUPRINS

Te voi învăţa, fiule, o modalitate avantajoasă de a profita de tot ce vor spune curtenii linguşitori: astfel vei reuşi să te analizezi în taină în aşa fel încât să crezi mai degrabă în ce-ţi dă ghes inima, decât în laudele lor deşănţate…

Proiectele mele şi motivele lor ţi le voi explica fără ascunzişuri exact în cazurile în care bunele mele intenţii n-au fast prea fericite, convins că este vorba de o meschinărie care se înşală amarnic, tocmai pentru că vrea să nu se înşele niciodată.

Ludovic al XIV-lea
Memorii pentru instruirea
prinţului moştenitor

Prolog
Ludovic cel dăruit de Dumnezeu

Stătea în picioare în faţa patului mamei sale.

Ştia că va muri.

Ar fi vrut să rămână impasibil, pentru că era rege, fiind deja numit Ludovic cel Mare.

Simţea că este urmărit din priviri. N-ar fi trebuit să dea semne de slăbiciune.

Deveni rigid. Îşi încrucişă braţele. Ridică demn capul, încleştând fălcile.

Domina de la înălţimea sa mulţimea de curteni care se înghesuiau în încăperea palatului Luvru, unde fusese adusă regina mamă.

Făcu un pas. Ar fi vrut să se apropie de ea s-o vadă, s-o mai audă.

Îi auzi şoapta:

— Vai, Sire, câtă durere ţi-am stârnit. Primeşte-o pentru a-mi răscumpăra păcatele.

Se aplecă spre ea, recunoscând în ochii săi privirea cea de altădată, din vremea când era puternica şi radioasa Ana de Austria, regina, mândru că îi este fiu, că este admirat, că îi aducea bucurie, fiind fericit să se plece în faţa ei şi apoi să le salute printr-o clătinare uşoară a capului pe doamnele de companie cu părul numai bucle, ce odihneau pe umerii lor goi.

Oare ce s-a întâmplat cu această mamă, cu această regină, cu neînfricata şi hotărâta Ana de Austria, care fugea în miez de noapte de revolta marii nobilimi, luptându-se din răsputeri pentru puterea regală?

Vedea acum mâinile acelea, cândva atât de fine, acum umflate şi deformate. Pielea de pe braţe era marmorată, carnea de pe trup mâncată de cangrene.

Medicii şi chirurgii îi curăţaseră abcesele şi tumorile, care în ultimele zile se înmulţiseră. I-au străpuns sânii, strecurându-i acolo bucăţele de carne, ca să aibă cu ce se hrăni oribilul cancer, şi astfel să nu-i mai devoreze trupul. Au turnat peste plăgile deschise apă de var pentru a le curăţa, pentru a arde impurităţile şi miasmele – sau cel puţin aşa au zis. Au pansat pieptul şi umerii cu tifoane pe care umorile dezgustătoare le-au îmbibat şi le-au îngălbenit.

Ana de Austria avu totuşi forţa să mai schiţeze un zâmbet şi să spună:

— A, iată-l pe rege.

Apoi încercând în zadar să ridice mâna adăugă:

— Hai, fiule, du-te să cinezi.

El ezită. Medicii îl asigurară că moartea a dat înapoi, întrucât tratamentul avusese efect. În fiecare dimineaţă şi seară erau tăiate cu briciul părţile intrate în descompunere. Regina va supravieţui şi, cu voia Domnului, va înfrânge boala.

Ludovic ieşi din încăpere urmat de mulţimea care flecărea.

Dintr-o dată se opri, nu-i ieşea din minte trupul învineţit al mamei sale.

Duhoarea îngrozitoare a cărnii purulente ajunsese până în anticameră. Se opri. O auzi pe verişoara sa, la Grande Mademoiselle, spunând cu o voce foarte ascuţită:

— E un asemenea miros, încât nu poţi cina după ce ai văzut cum e pansată.

El o măsură din cap până în picioare, iar ea îşi înclină uşor ceafa. Apoi se întoarse în dormitor.

E miez de noapte, 20 ianuarie 1666.

Se apropie din nou de pat. Era speriat. Au fost de ajuns doar câteva minute şi chipul Anei de Austria, ocolit până atunci de boală, să devină un bulgăre vineţiu, cu trăsături şterse şi ochii duşi în

fundul capului. Părul îi era răvăşit şi lipsit de strălucire. Pielea capului se zărea printre şuviţe.

Ludovic îşi muşcă buzele ca să nu ţipe. Simţi că îi vine să plângă. El, Ludovic cel Mare; el, Regele Soare. Nu trebuia să-şi arate disperarea. Emoţia profundă care îl cuprinsese şi îi dădea fiori.

Erau cu toţii acolo. Îl pândeau. Îl studiau. Se temea să nu cadă din picioare. Căută ceva de care să se sprijine, întinse mâinile în spate şi se agăţă de marginea unei mese din argint masiv.

Închise ochii şi începu să se roage.

Cineva strigă:

— Regina moare!

I se păru că recunoaşte vocea lui Monsieur, fratele său mai mic, Filip, duce d'Orleans, care se afla şi el la căpătâiul mamei lor.

Ludovic ar fi vrut să mai facă un pas, dar vederea i se tulbură şi se clătină. Vocile şi şoaptele se estompară. Se repeta întruna lângă el: „Regele, regele cade".

Încercă să se redreseze când nişte mâini îi veniră în ajutor.

Era acel copil de cinci ani care păşea pe 14 mai 1643 către sicriul tatălui său.

O voce strigă: „Regele a murit! Trăiască regele!".

Lumea se înclină în faţa lui, Ludovic al XIV-lea, fiul lui Ludovic al XIII-lea şi al Anei de Austria.

Iar astăzi, moare ea.

Nu deschide ochii. Se lasă scos din cameră. Tot ceea ce a învăţat de la părinţii lui i se iveşte în minte.

Primul său valet, Nyert, cel care avusese în grijă garderoba lui Ludovic al XIII-lea, îi povestise, în frânturi, cum părinţii lui se căsătoriseră la treisprezece ani, în 1615, obligaţi fiind să-şi consume mariajul. Vreme de peste douăzeci de ani Ana de Austria a fost socotită stearpă şi chiar se şoptea cum că Ludovic al XIII-lea i-ar fi preferat

pe tinerii săi favoriţi, aristocraţi eleganţi şi frumoşi, acoperiţi cu dantele şi răsplătiţi cu titluri nobiliare şi daruri.

Mai apoi, într-o noapte, la sfârşitul anului 1637, când ghicitorii şi astrologii au anunţat că se va naşte în sfârşit un copil în cuplul regal, Ludovic al XIII-lea a venit la palatul Luvru, unde locuia Ana de Austria, împreună cu doamnele de companie.

Era pe 5 decembrie. Ludovic al XIII-lea a petrecut mai multe ore la mănăstirea Sainte-Marie de la Visitation, din strada Saint-Antoine, stând de vorbă printre zăbrele cu Louise Angelique de La Fayette, una dintre femeile pe care declara că le-ar iubi, deşi se bănuia că se folosea de ea doar ca paravan pentru a-şi ascunde amorurile homosexuale „viciul său italienesc" şi a se rezuma doar la un duel galant şi anodin. Louise Angelique se izolase de lume, obosită de aceste jocuri copilăreşti şi ambigue, şi-l poftise pe Ludovic al XIII-lea să se reîntoarcă la soţia sa şi să-şi îndeplinească datoria conjugală de rege. Ii promisese să se roage pentru ca această noapte de 5 decembrie 1637 să fie una fecundă.

Ludovic al XIII-lea a ezitat. Ar fi vrut să meargă la castelul Saint-Maur, dar, când a plecat de la mănăstire, s-a dezlănţuit o furtună, care a transformat drumurile în puhoaie de apă. Saint-Maur era departe. Castelul era gol, mobila în ploaie. Căpitanul gărzilor a insistat să rămână la Paris, să meargă la Luvru, unde în alcovurile reginei trosnea un foc zdravăn. Ludovic al XIII-lea a cedat în sfârşit. A mers să cineze la Luvru.

Vreme de câteva ore a fost uitată amintirea îngrozitoare a nopţii nunţii, când doi copii neîndemânatici au fost căsătoriţi şi împinşi într-un fapt.

Uitate au fost şi umilinţele una după cealaltă.

Cea a lui Ludovic al XIII-lea, când a aflat că soţia sa l-a lăsat pe ambasadorul Angliei, ducele de

Buckingham, să-i fure câteva sărutări, ca mai apoi aceeaşi regină a Franţei, Ana de Austria, o habsburgă, să întreţină, în vreme ce Franţa se opunea Spaniei, o corespondenţă cu duşmanii regatului. Umilinţă. Trădare.

Şi cea când Ana de Austria a fost demascată de către Richelieu, constrânsă să-şi formuleze în scris mărturisirile, să-şi recunoască vinovăţia, fiind astfel ameninţată cu repudierea, obligată să se lase la bunul plac al cardinalului, al acestui bărbat mereu mânios, care se juca mai degrabă cu ea, părând totuşi destul de sensibil la farmecele ei.

Uitaţi au fost pentru o noapte şi cei douăzeci de ani de neînţelegere, de gelozie şi de ciudă, de neputinţă şi de infertilitate.

Ieşind de la Luvru, în acea dimineaţă de 6 decembrie 1637, atunci când furtuna încetase, Ludovic al XIII-lea făcu un legământ, închinându-i regatul Franţei Sfintei Fecioare, iar câteva săptămâni mai târziu, în februarie 1637, s-a aflat că Ana de Austria în sfârşit purta în pântecele sale un copil!

Domnul şi Sfânta Fecioară fie lăudaţi! Copilul se născu către ora 11.00, pe 5 septembrie 1638, la Chateau Neuf de Saint-Germain, în vreme ce în toate încăperile, de cum au început durerile facerii, au pornit şi rugăciunile care au durat mai mult de-o zi.

În sfârşit un strigăt, după care o doamnă de onoare a reginei, Doamna de Seneşay, se năpusti la regele care o aştepta.

— Este un prinţ moştenitor, anunţă ea.

Ludovic al XIII-lea îngenunche şi vestea se răspândi în castel. Mesagerii se grăbiră spre Paris, dar nu putură să traverseze Sena, căci podul Neuilly fusese luat de ape. Începură să facă semn cu pălăriile şi să strige: „S-a născut un prinţ moştenitor!”. Alţi mesageri anunţară în tot oraşul. Clopotele de la Notre-Dame se auziră într-un *Te*

Deum. De bucurie, s-au încins focuri, s-a dansat şi s-a băut. S-a mulţumit Domnului şi Sfintei Fecioare. S-au purtat în procesiuni moaştele sfinte de la o biserică la alta. S-au luminat răspântiile, în miezul de noapte, încă blândă, a începutului de septembrie.

Acest copil era un semn al bunăvoinţei Domnului.

— Dumnezeu vi l-a dăruit, l-a dăruit lumii pentru fapte mari, îi spuse Richelieu regelui.

Şi Ludovic al XIV-lea îşi amintea că doicile, doamnele de companie ale reginei, toate femeile care îl înconjuraseră cu grija lor îl numeau „copilul minunii dumnezeieşti". Ludovic cel dăruit de Dumnezeu.

Iar acum, în zorii lui 20 ianuarie 1666, se îndreaptă spre patul în care odihneşte mama sa, în aceeaşi încăpere a palatului Luvru, unde cu douăzeci şi opt de ani mai înainte, la 5 decembrie 1637, fusese conceput şi îl vede pe Filip, duce d'Orleans, susţinut de tinerele sale favorite, pudrat şi garnisit cu panglici.

Se apropie, medicii îl opresc.

— A murit? întreabă el.

— Da, Sire.

Se aude plânsul cu sughiţuri al lui Filip, gemetele şi vorbele pe care le repetă fratele său: „Oare acolo este regina, mama mea?".

El este rege, Ludovic cel Mare, nu poate plânge. Nu se cade.

Şi totuşi, apleacă uşor capul şi lacrimile îi cuprind chipul.

Rămâne acolo îndelung, nemişcat, înconjurat de o mulţime de curteni.

Unul dintre ei şopteşte:

— A fost una dintre cele mai mari regine ale noastre.

Ludovic cel Mare stă din nou drept, nu mai plânge şi spune cu buzele strânse şi un glas

dispreţuitor:

— Nu. Unul dintre cei mai mari regi.

Iese fără grabă din încăpere.

Ar vrea să plece cât mai departe de Paris, să se ducă la Chateau Neuf de Saint-Germain, să revadă locurile unde, cu douăzeci şi opt de ani în urmă, îi dăduse viaţă mama sa.

Va medita de unul singur.

A descoperit că şi atunci când un prinţ trebuie să-şi cenzureze, spre binele imperiului său, toate gesturile sale şi să-şi stăpânească emoţiile, există totuşi momente în care această regulă nu se poate aplica.

„Natura stabilise primele legăminte care mă făceau să fiu o singură fiinţă cu regina, cu mama mea, avea el să scrie. Dar legăturile din inima mea, cele ce ţin de suflet, se rup mult mai dureros decât cele de sânge… Obiceiul de a sta mereu cu ea, de a fi la aceeaşi masă, stăruinţa cu care o vedeam de mai multe ori pe zi, în ciuda treburilor de stat, nu era o lege pe care să mi-o fi impus din datorie faţă de ţară, ci plăcerea pe care o resimţeam în compania ei…”.

Era singur.

Îşi amintea de rigoarea cu care mama sa, această prinţesă, această regină, a ştiut să-şi poarte coroana, „în acele vremuri în care nu putea să intervină” şi felul în care i-a lăsat autoritatea suverană spre a fi rege pe de-a-ntregul. Nu a avut niciodată a se teme de ea ori de ambiţia sa. A vrut ca încă de la naşterea lui, duminică 5 septembrie 1638, la Chateau Neuf de Saint-Germain unde se întorsese acum, în ianuarie 1666, să fie el, copilul miracolului dumnezeiesc, el, Ludovic cel dăruit de Dumnezeu, Regele Soare, Ludovic cel Mare.

PARTEA ÎNTÂI
1638-1652

Capitolul 1

Nou-născutul, viitorul regatului Franţei, se află pe mâinile femeilor.

Mama sa, cu părul strălucitor, fluturându-i despletit pe umeri, îl ţine strâns la pieptul său, urmând să-l prezinte episcopului de Meaux, care îi va da primul botez.

Copilul scoate un ţipăt şi deschide gura strâmbându-se. Femeile încep să râdă. Una dintre ele, mai mititică şi mai zdravănă, se apropie, având bluza desfăcută. Este Doamna de La Giraudiere, doica, înconjurată de Doamna de Lansac, guvernanta şi de Doamna de Seneşay, doamna de onoare a reginei, şi alte câteva, care se apleacă pentru a privi acest copil robust, care caută cu guriţa sfârcul pe care îl înşfacă lacom. Doamna de La Giraudiere râde lăsându-şi capul pe spate, ceea ce face ca sânii să-i ţâşnească în afară.

Apoi duce pruncul în apartamentul care i-a fost pregătit.

Încăperea în care se va odihni este o cameră imensă, cu trei ferestre. E împodobită cu o pânză de damasc înflorată. O balustradă desparte restul încăperii de locul unde se află leagănul şi o masă acoperită cu perne. Acolo se află altarul unde este pus Ludovic Dieudonne, cel dăruit de Dumnezeu, în faţa căruia toată lumea face plecăciuni.

Deocamdată nu e decât un bebeluş, născut de abia două zile, care în acea zi de 7 septembrie 1638, la ora patru, culcat pe pernuţa lui albă, acordă prima sa audienţă. Delegaţia Parlamentului din Paris, magistraţii de la diverse curţi vin să-l salute, ies din încăpere mergând cu spatele, îi felicită pe Ludovic al XIII-lea şi pe cardinalul de Richelieu care stă foarte aproape de el, dar puţin retras. Regele tresare atunci când aude glasul ascuţit al copilului. Uşile se închid, iar regele îşi

pleacă din nou capul, redevenind acel bătrân inexpresiv, costeliv şi morocănos.

Ezită. Se îndreaptă spre dormitorul soţiei sale. Silueta Anei de Austria abia se ghiceşte, în vreme ce este coafată, îmbrăcată şi parfumată. În cele din urmă apare, încă palidă, dar frumoasă, strălucitoare, aruncându-i cu greu o privire soţului ei şi ignorându-l pe bărbatul în roşu, cardinalul care a umilit-o şi care acum nu o scapă din ochi, când intră în camera fiului ei căruia i se aud iar ţipetele.

E un copil nesăţios. Doicile aveau sânii plini de vânătăi, sfârcurile fiind muşcate de dinţii lui ascuţiţi, care crescuseră foarte repede. Femeile se schimbau una după alta.

— Le maltratează mameloanele, se repeta întruna în tot castelul.

Zvonul se răspândeşte. Doicile îl evită, rănite, îngrozite. A terminat şapte dintre ele în şase luni.

Ambasadorii transmit veştile. Unul dintre ei scrie: „Vecinii Franţei ar trebui să se teamă de o voracitate atât de precoce.”

Dar Ana de Austria nu se mai satură să-şi privească fiul cum suge, creşte, devine durduliu şi începe să facă primii paşi.

Îi mulţumeşte Domnului că i-a dăruit, după patru avorturi nedorite, acest copil care se agaţă de fustele doicilor ca să le oblige să se aplece şi să-l hrănească.

Regina îşi consultă astrologii şi ghicitorii, care îi alcătuiesc hărţi astrale cu destinul acestui copil, rod al unei minuni.

Ea ascultă, citeşte şi reciteşte de zor prezicerile de bine care anunţă un viitor solar pentru acest Ludovic, născut într-o zi de duminică, ziua soarelui.

„Prinţul moştenitor va lumina şi va încălzi regatul Franţei precum soarele, aducându-i

fericire; va răspândi lumină şi căldură chiar şi asupra prietenilor Franţei."

Se apleacă înspre el, iar acesta se lipeşte de ea, în momentul în care intră sumbrul Ludovic al XIII-lea, părintele posac, tras la faţă, care se nelinişteşte, se enervează când îşi vede fiul care refuză să se apropie de el, refugiindu-se în fustele mamei sau ascunzându-se pe după guvernante, doici şi doamne de onoare.

— Sunt tare nemulţumit de fiul meu, bodogăni el. Este îndărătnic. Nu sunt deloc dispus să-i suport mofturile. De îndată ce mă vede urlă ca din gură de şarpe de parcă l-ar fi văzut pe diavol şi strigă după maică-sa. Femeile astea multe, care roiesc în jurul lui, îl strică. Trebuie luat de lângă regină cât se poate de repede.

Copilul nu se lasă. Se cuibăreşte lângă maică-sa, care îl aşază într-o trăsurică spre a face încet-încet o plimbare în parcul castelului.

La întoarcere sunt surprinşi că Ludovic al XIII-lea le iese înainte părând foarte ameninţător. Femeile îl iau pe prinţul moştenitor. Ludovic al XIII-lea îşi urmează soţia în alcovul ei. Câteva luni mai târziu, pe 21 septembrie 1640, se va naşte un al doilea fiu, Filip. Acesta va rămâne însă întotdeauna „cel mic", mereu supus lui Ludovic cel Mare, pe care mama sa îl va copleşi cu tandreţea şi îl va îmbrăca în fetiţă, pentru că nu trebuia să existe decât un prinţ moştenitor, un singur delfin al Franţei, un singur rege, întrucât ea ştia prea bine cât de invidioşi şi periculoşi sunt fraţii suveranilor.

Ea înţelege dezamăgirea lui Gaston d'Orleans, fratele lui Ludovic al XIII-lea. Câtă vreme regele nu a avut niciun fiu, el era succesorul desemnat. Şi iată că acum a mai coborât două ranguri, chiar în momentul în care Richelieu murea – la 4 decembrie 1642 – şi când s-ar fi putut apropia din nou de tronul pe care nu-l mai păzea cu străşnicie

omul roşu. Cu atât mai mult cu cât Ludovic al XIII-lea căzuse la pat, iar trupul său descărnat era scuturat de friguri, chircindu-se de atâtea vărsături, care îl goleau pe dinăuntru, totul prevestindu-i moartea, căci ochii suveranului deveniseră deja sticloşi arătând încă o dată că era deja epuizat şi îşi dorea cu ardoare să părăsească viaţa asta.

Din când în când, Ludovic al XIII-lea îşi recăpăta vitalitatea. Se ridica şi se îndrepta către acest fiu şi mama sa. Nu mai îngăduia refuzurile şi capriciile delfinului. Copilul trebuia să îngenuncheze şi să-i ceară iertare regelui, tatăl său. Şi Ludovic al XIII-lea ameninţa din nou să-i despartă pe fii, pe Ludovic şi pe Filip, de mama lor. Apoi trupul regelui se prăbuşea, începeau vărsăturile, colicele îl vlăguiau, fiind condus înapoi în patul său.

E luna aprilie 1643. Cardinalul, un bărbat palid la faţă, cu mâinile împreunate ca pentru rugăciune, purtând nişte mănuşi cenuşii şi având o mustaţă fină, care îi sublinia zâmbetul blând, un chip binevoitor, care aproape că mângâia din priviri, tocmai se înclina în faţa Anei de Austria şi a fiului său. El este succesorul lui Richelieu pe lângă rege. Când îşi repetă numele, Giulio Mazarini, îl rosteşte cu o voce cântată. Regele doreşte ca oamenii să vină în dormitorul său, spune el.

Toată lumea îl urmează pe Mazarin.

Ludovic al XIII-lea, cu chipul acoperit de plăgi galbene şi de pustule, pe care pudra nu mai reuşeşte să le ascundă, anunţă cu o voce domoală că moartea se apropie şi că a decis să constituie un Consiliu suprem de regenţă din care să facă parte fratele său Gaston d’Orleans, Mazarin, prinţul de Conde şi cancelarul Seguier.

Copilul de cinci ani ascultă. Ridicând uşor capul, zăreşte chipul mamei sale, care are buzele strânse şi căreia îi tremură bărbia. Îl apucă de mână strângându-i-o tare. Copilul se uită atent la Gaston d’Orleans, unchiul său, care îi zâmbeşte cu

un chip înfloritor. Copilul se încordează, răspunzând astfel la strânsoarea mâinii mamei sale. Îşi dă seama că este umilit, că se doreşte să i se ia totul.

Aude în anticamera regelui şoapte care spun că acest Consiliu suprem de regenţă a fost de fapt constituit spre a-i interzice să domnească. Regina se teme de ambiţiile lui Gaston d'Orleans. Vrea să fie întărită paza din jurul apartamentelor sale şi ale fiilor ei, să fie supravegheate împrejurimile şi porţile castelului.

De fapt mama şi fii săi sunt înconjuraţi. În chiar această zi de 21 aprilie 1643, regele a hotărât să fie botezat copilul şi declarat moştenitorul Franţei.

Într-un pas solemn, pe sub bolţi, pătrund în capela castelului Saint-Germain magistraţii, Gaston d'Orleans, şi regele şovăitor, apoi naşul, cardinalul de Mazarin, şi naşa, Charlotte de Montmorency, prinţesă de Conde, fosta amantă – probabil ultima – a lui Henric al IV-lea.

Copilul stă drept, cu o expresie gravă, în vreme ce în jurul lui toată lumea se roagă. Îl observă pe tatăl său care se ridică, se apropie şi îi şopteşte: „Fiul meu, în curând te vei numi Ludovic al XIV-lea, pentru că aşa este voia Domnului".

Şi într-adevăr nu au mai trecut decât câteva săptămâni până ce viaţa l-a părăsit pe Ludovic al XIII-lea, după o agonie cumplit de dureroasă.

Copilul de cinci ani, pudrat, îmbrăcat în haine de mătase violet, cu dantele albe şi negre în jurul gâtului şi încheieturilor mâinilor, păşeşte, la 14 mai 1643, către sicriul în care zace tatăl său, în vreme ce se strigă, iar ecoul de pe culoarele castelului repetă: „Regele a murit! Trăiască regele!"

Capitolul 2

Nu va uita niciodată acele zile de mai ale anului 1643.

Vede, trecându-i prin faţa ochilor, acei bărbaţi împopoţonaţi şi plini de decoraţii, duci, prinţi, parlamentari, în robe şi capişoane stacojii, mantale de catifea brodate cu fir de aur, şi acele femei îmbrăcate cu rochii pestriţe, cea mai frumoasă dintre toate fiind mama sa, regenta, Ana de Austria.

Lumea face plecăciune în faţa lui şi apoi se îndreaptă în grabă spre mama sa.

Ghiceşte deja taberele care se formează, mai întâi cea a lui Gaston d'Orleans, unchiul său, a cărui fiică de şaisprezece ani, la Grande Mademoiselle, se apropie, îl măsoară, îi zâmbeşte face o uşoară reverenţă, dar privirea îi este plină de venin. Iată că se apropie şi cei din familia Conde, prinţul şi prinţesa, această Charlotte de Montmorency, care îi este naşă, şi fratele lor, prinţul de Conţi; celălalt, ducele d'Enghien, este comandantul oştilor aflate la Rocroi, care se pregătesc să-i atace pe spanioli. Ultimii care se prezintă în faţa mamei sale sunt cei din familia Vendome, ducele de Beaufort şi ducele de Mercoeur, fiii lui Gabrielle d'Estrees, amanta lui Henric al IV-lea. Lor le zâmbeşte Ana de Austria pentru că sunt cei mai vulnerabili. L-a ales pe ducele de Beaufort să comande cavalerii care escortează cortegiul regal, în drumul său de la castelul Saint-Germain la Luvru, în inima capitalei, pe care copilul nu o cunoaşte încă.

Stă aşezat drept în trăsură, la care sunt înhămaţi caii negri, alături de mama sa şi înconjuraţi de o escortă călare. Încetul cu încetul, mama sa, care părea puţin cam îngrijorată şi îi strângea cu putere mâna, începu să se liniştească. Primele urale

„Trăiască regele!” s-au auzit înainte să fi intrat măcar în Paris.

Nu mai văzuse o asemenea mulţime. Descoperi astfel poporul, adunat pe marginea drumului şi mai apoi pe străzi, pentru a-l aclama. Femei cu copii, bărbaţi care îşi flutură pălăriile, clopote care bat, în vreme ce cortegiul se apropie de palat, iar cavalerii din escortă par nişte ziduri mişcătoare, roşu cu auriu, străjuind de-o parte şi de cealaltă a trăsurii.

Apoi încăperile cele mari de la Luvru, de unde se vede fluviul şi se zăresc cartierele foarte vii.

Clopotele bat în continuare salutând intrarea regelui în capitala sa.

Noaptea e scurtă.

Pe 18 mai, femeile îl îmbracă pe copil într-o robă violet, trecându-i pe piept o banderolă mare, aurie, lăsându-l să se întâlnească după aceea cu ducele de Joyeuse, marele şambelan, şi contele de Charost, căpitanul gărzilor.

Ei îl vor însoţi la Parlament.

Mama sa îi explică pe îndelete ce înseamnă o judecată supravegheată de un rege şi ce trebuie el să spună. Repetă fraza pentru a o învăţa pe de rost: „Domnilor, mă aflu aici spre a dovedi buna mea credinţă faţă de Parlament. Domnul cancelar va spune restul.”

Ludovic se străduieşte să pronunţe distinct aceste cuvinte misterioase, căci ştie că de ele depinde soarta mamei sale şi implicit şi a lui.

Vor fi primele sale cuvinte rostite ca rege.

Intră în sala cea mare a Parlamentului şi îi vede pe preşedinţi, pe parlamentari, pe bărbaţii aceia îmbrăcaţi în roşu şi negru, ţinându-şi cu mâinile mantiile de magistraţi, cu chipurile austere, studiindu-l atent cât timp urcă cele trei trepte care duc la tron, lăsându-se apoi ridicat de ducele de Joyeuse şi de contele de Charost.

Ascultă saluturile preşedinţilor diverselor camere ale Parlamentului, şi apoi se apropie de el

mama sa împreună cu Doamna de Lansac. Îl ridică în braţe şi îl prezintă spre a fi admirat de parlamentari. El rămâne impasibil. Îşi aminteşte de cuvintele pe care le-a învăţat. Le spune cu toată forţa de care se simte în stare. Nu e decât un copil de cinci anişori.

Mama lui îl strânge la piept atunci când ia cuvântul cancelarul Seguier.

Şi Ludovic o priveşte atent pe Ana de Austria, în vreme ce nişte bărbaţi foarte serioşi aprobă plecând capul. Ea străluceşte de fericire. Este regenta care domneşte singură, fără acest Consiliu suprem în care Ludovic al XIII-lea a vrut să o închidă şi pe care Parlamentul, la solicitarea Anei de Austria şi a fiului său, tocmai l-a abolit.

Mama îl sărută, iar femeile din jurul său, aflate prin diverse încăperi ale Luvrului, râd fericite şi o felicită pe regină.

Ludovic se joacă împreună cu un copil al unei jupânese, o fetiţă pe nume Marie, pe care o ascultă supus.

Ana de Austria o dă afară. El este regele.

A doua zi, după judecata supravegheată de rege, pe 19 mai 1643, Ludovic este îmbrăcat în veşminte negre, împodobite cu dantele albe şi fireturi de aur şi dus la abaţia Saint-Denis.

Păşeşte alături de mama lui, în naos. În spatele lor, purtând lumânări de care atârnă monede de aur, vin prinţii familiei regale, care se apropie de sicriul regelui. Preoţii monarhului, preoţii de la Saint-Denis se îmbrâncesc ca să înşface lumânările cu monede de aur, în vreme ce rugăciunile abia se mai aud, estompate de atâta zarvă.

Sicriul este dus în criptă.

Mulţimea de episcopi, prinţi, duci, călugări şi, ceva mai încolo poporul, aude crainicul cum strigă din nou:

— Regele a murit, rugaţi-vă pentru sufletul lui! Trăiască regele al paisprezecelea ca nume, din voia

Domnului, regele Franţei şi-al Navarrei, domnul şi stăpânul meu!

Este felicitat, se zvoneşte că promite să fie un rege bun. Lumea face o plecăciune în faţa mamei lui.

Ea îl ia de mână. El o simte fericită. Este regina, stăpâna puterii.

El este fiul ei care îi dă această putere pentru că este rege.

Capitolul 3

Este încă un copil şi deja rege.

Străbate cu un pas solemn culoarele palatului în fruntea unui grup de copii, înarmaţi cu spade, suliţe şi muschete în miniatură. Se defilează, se fac exerciţii militare sub ordinele unei „conducătoare de oşti”, Doamna de La Salle, jupâneasa reginei. Adesea apărea şi Ana de Austria pentru a-l contempla pe acest fiu care se juca deja de-a războinicul. Îi porunceşte să se apropie, se miră de cum e îmbrăcat, într-o vestă scurtă cu mâneci, dintr-o pânză albă simplă, nedublată, şi cu dantelă din aţă albă. Oare aşa se înveşmântează un rege?

— Eu aşa vreau, zice el.

Era încăpăţânat. Atunci când se afla la frontieră, în compania mamei sale, între Amiens şi Armentieres, când începuseră luptele între francezi şi spanioli, refuzase să se îmbrace într-un costum cu fireturi din aur şi împodobit cu pietre scumpe, spre a-şi face remarcată intrarea în Amiens.

— Am să vă arăt eu, spuse Ana de Austria, că n-aveţi niciun strop de putere în vreme ce eu am! N-aţi mai încasat-o cam de mult. Am să vă demonstrez că se poate aplica o corecţie la fel de bine la Amiens ca şi la Paris.

Se uită în jurul ei. Guvernatorul regelui se afla în apropiere, nimeni altul decât mareşalul de Villeroy. Mai erau şi preceptorii regelui, Perefixe, care avea misiunea de a-l învăţa istoria şi artele frumoase, precum şi cei care îl învăţau pe copil desenul, spaniola, italiana, să scrie şi să socotească ori să călărească, muzica, dansul şi arta războiului şi a armelor. Iar copilul, chiar dacă îi place să cânte la lăută şi la chitară, şi se iniţiază în limba latină, preferă vânătoarea, călăritul şi jocurile de război.

Curtea părăsi Luvrul la 7 octombrie 1643, mutându-se la Palais-Cardinal, care în curând se va numi Palais-Royal, aici construindu-se în grădină

forturi în miniatură pentru regele căruia îi plăcea să se joace cu soldăţeii din argint, cu tunurile din aramă şi aur. Ludovic conducea atacul în vreme ce se trăgea în gol.

Majordomul Dubois şi primul valet al Maiestăţii Sale, La Porte, supraveghează aceste jocuri războinice.

Tot lor li se adresează şi Ana de Austria.

— Nu vreau să faceţi tot ce vă porunceşte regele, spune ea. Când vă solicită ceva cu tărie duceţi-vă la Domnul mareşal De Villeroy şi, dacă guvernatorul consideră că se cade, faceţi-o, dacă nu, nu.

Ea grăi cu o voce puternică şi aspră care nu se potrivea cu blândeţea şi tandreţea ei obişnuită.

— Mamă, vă cer iertare, şi vă promit să nu mai am altă voinţă decât pe a voastră.

La Porte îl conduce pe Ludovic în camera lui, una foarte austeră de altfel.

„Obiceiul este ca, în fiecare an, regelui să i se dea douăsprezece aşternuturi de pat şi două halate de casă, spune La Porte. Şi totuşi am văzut că nu s-au folosit decât şase aşternuturi, vreme de trei ani întregi, şi un halat de casă din catifea verde dublat cu blană de jder, folosit fie vară fie iarnă, astfel încât în ultimul an nu-i mai ajungea decât până la jumătatea gambelor, iar aşternuturile erau atât de uzate încât de câteva ori l-am văzut pe rege trecându-şi picioarele prin găurile din ele."

La 15 martie 1646, Ana de Austria i-a încredinţat cardinalului Mazarin misiunea de a fi „ministru de finanţe în guvern şi supraveghetor al conduitei regelui". Mazarin, avar şi avid, supraveghează cheltuielile şi-şi impune reginei, încetul cu încetul, punctul său de vedere.

Ludovic îi vede în fiecare seară aşezaţi unul lângă celălalt, vorbind pe şoptite, într-o încăpere situată la capătul apartamentelor reginei, toate

uşile fiind însă lăsate deschise, astfel încât curtenii să-i poate vedea fără să-i audă.

Ludovic îl priveşte atent pe acest cardinal înalt, cu voce blândă, cu o privire stinsă, care pare că o subjugă pe mama lui şi că-i face curte, însoţind-o în plimbări, solicitându-i câte o favoare, şi de îndată ce se îndepărtează, răspândind zvonuri despre legăturile pe care eminenţa italiană le întreţine cu regina, sau criticându-i zgârcenia, orgoliul, slăbiciunea pentru opera italiană, postavurile, tablourile, bijuteriile şi statuile.

Ludovic i se supune, ascultă cu atenţie lecţiile pe care i le dă cardinalul în fiecare zi, lăsându-l să participe şi la Consiliul pe care îl prezidează. L-a auzit cum i-a răspuns lui Perefixe când i s-a plâns că regele „nu e prea studios”:

— Nu vă frământaţi prea tare, bazaţi-vă pe mine: şi aşa ştie prea multe, căci atunci când vine la Consiliu, îmi pune sute de întrebări despre discuţia în chestiune.

Ludovic are încredere în acest bărbat, pe care mama lui îl priveşte cu multă îngăduinţă şi tandreţe. Această complicitate, această legătură îl linişteşte şi îl enervează în acelaşi timp.

Nu se poate împiedica să nu aibă capricii în faţa acestei Eminenţe căreia îi place fastul, care populează apartamentele regale cu opere de artă şi cu cărţi vechi şi ale cărui cufere sunt doldora de galbeni.

Îl vede cum trece pe terasa castelului Compiegne, unde se află Curtea. Curtenii îl urmează pe cardinal smeriţi, de parcă acest italian, Giulio Mazarini, ar fi suveranul.

— Iată-l şi pe Marele Vizir cum trece el aşa, o trânteşte Ludovic.

De îndată însă regretă vorbele spuse şi se îngrijorează. Ştie că a fost auzit şi că i se va transmite cardinalului şi, mai ales Anei de Austria, iar mama lui se va simţi jignită.

În acelaşi timp se revoltă. Uneori are impresia că Mazarin şi-ar dori ca el să rămână veşnic un copil, pentru a putea domni mai bine. *Dar regele sunt eu.* Şi nu se linişteşte decât atunci când Mazarin face o plecăciune în faţa lui, rugându-l să-l felicite pe ducele d'Enghien care, la 19 mai 1643, i-a învins pe spanioli la Rocroi, iar care acum a ieşit din nou învingător împotriva Imperialilor, la Nordlingen.

Ludovic se ridică pe vârful picioarelor pentru a-l îmbrăţişa pe ducele d'Enghien, despre care se spune că va deveni Marele Conde, cel mai talentat conducător de oşti din regat, cel puţin egal cu mareşalul de Turenne.

Regele, înfăşurat cu o eşarfă din mătase albă, cu franjuri din aur, care contrastează cu veşmintele sale albastre, ţinând bărbia şi pieptul sus, trece în revistă, păşind înaintea ofiţerilor, regimentul său de gărzi elveţiene, aliniate în Bois de Boulogne.

În faţa Parlamentului elveţienii formează împreună cu gărzile de corp un zid de onoare, în acea zi de 7 septembrie 1645, atunci când însoţit de mama sa, va conduce o judecată.

Păşeşte cât mai aproape de Ana de Austria, căreia îi inspiră parfumul dulceag întrezărind printre vălurile negre acel chip cu trăsături regulate, care îl emoţionează de fiecare dată.

Se lasă ridicat de marele şambelan, care îl aşază peste mulţimea de perne albastre, cu flori de crin, cusute cu fir de aur. Trebuie să vorbească în faţa cancelarului şi a preşedintelui, pentru a le cere parlamentarilor să se supună şi să accepte noile impozite, în schimbul renunţării la o taxă supranumită a stânjenului, pe care Mazarin a decretat-o şi care a stârnit răzmeriţă, mişcări de revoltă şi de rezistenţă şi căreia şi Parlamentul îi dăduse votul.

Acum trebuia să se plece să accepte un compromis.

Regele-copil se ridică şi recită cuvintele învăţate, pronunţându-le mult mai clar, fără a mai ezita, ca la prima judecată, cea pe care a prezidat-o pe 18 mai 1643.

Au trecut doi ani. Acum, la vârsta de şapte ani, este momentul ca femeile din preajma lui să se retragă lăsând locul guvernatorului Villeroy şi, mai presus de el, supraveghetorului, cardinalul Mazarin.

Când regele a terminat de repetat: „Domnilor parlamentari, mă aflu aici ca să vă vorbesc despre treburile mele, cancelarul meu vă va transmite care este voia mea”, s-au auzit ropote de aplauze.

Ludovic respiră prin toţi porii aceste tămâieri ale supunerii, ale respectului şi adulării. Îşi priveşte mama, care îi stă alături, dar ceva mai jos decât el.

El este regele, Ludovic cel Mare.

Să fii rege înseamnă glorie, dar şi umilinţă, ceea ce Perefixe, preceptorul său, preot şi în curând episcop de Rodez, îi reaminteşte. În timpul procesiunii, în joia mare a anului 1645, Ludovic se duce la biserica Saint-Eustache, parohia sa, unde se apleacă să spele picioarele a doisprezece copii săraci, el regele. Este îndatorirea sa de dreptate şi caritate.

Întors la palat, copilul îi cere lui La Porte, aşa cum o face deseori, să vină să se întindă alături de el ca să-i citească pasaje din Istoria Sfântă şi din Istoria Franţei.

El vrea ca La Porte să-i mai vorbească despre regele David sau despre acel rege al Franţei care a plecat în cruciadă şi care a fost un rege drept şi-un sfânt şi pe care îl chema tot Ludovic, Ludovic al IX-lea, *Ludovic cel Sfânt, strămoşul meu.*

Uneori noaptea, Ludovic se trezeşte şi se duce să se culce lângă La Porte, regăsindu-şi astfel somnul. Dimineaţa se află din nou în patul său. Îl aduce înapoi primul valet, în timp ce el doarme.

Îl ascultă pe La Porte, al cărui devotament îl cunoaşte, căci a slujit-o cu credinţă pe Ana de Austria, suportând presiunile oamenilor lui Richelieu, refuzând să dezvăluie, chiar şi sub ameninţarea torturii, secretele pe care le deţinea şi care ar fi putut să furnizeze acuzatorilor reginei pretexte, argumente şi poate chiar şi probe.

Acum La Porte este îngrijorat de influenţa lui Mazarin, acest nou cardinal, lăsat moştenire de către Richelieu lui Ludovic al XIII-lea, un italian rapace şi înşelător, care este naşul lui Ludovic şi care reuşeşte să adoarmă vigilenţa reginei printr-o puzderie de complimente, daruri şi priviri languroase. Între timp îşi umple cuferele, jefuieşte Franţa, o omoară cu impozitele, pătează reputaţia reginei, despre care se spune că ar cădea pradă farmecelor italianului, neimaginându-şi câte bârfe şi bănuieli otrăvite circulă la Curte.

La Porte nu îndrăzneşte să-i mărturisească asta lui Ludovic. Dar tăcerile sale, oftaturile şi sfaturile îl tulbură pe copil.

„Există spioni în jurul Maiestăţi Sale”, îi şopteşte La Porte.

El adaugă că unii vor să-l menţină pe rege într-o ignoranţă totală, să-l împiedice să întâlnească oameni în stare să-i insufle convingeri de calitate şi că de aceea sunt îndepărtaţi preceptorii de valoare şi sunt scoase din biblioteca regelui cărţile bune!

Regele tace şi La Porte adaugă: „Ştiu că Maiestatea Voastră este inteligentă, că vede şi aude totul, şi de asta se şi tem.”

Aceşti „ei” nu mai era nevoie ca La Porte să-i numească, erau reprezentaţi de cardinalul Mazarin şi de acoliţii săi.

Ludovic întoarce capul; nu vrea să-l mai asculte pe La Porte. Cum ar putea fi el împotriva cardinalului, când mama sa l-a pus să-l supravegheze, l-a numit ministru de stat,

principalul membru al Consiliului, sfetnicul său, confidentul şi călăuza fiului ei?

Ludovic nu se poate supăra pe ea. Este mama lui pură şi plină de tandreţe. Ghiceşte Iară a putea să exprime ceea ce Ana de Austria resimte pentru Mazarin şi i-a mărturisit contesei de Brienne:

„Îţi mărturisesc că-l iubesc, pot să spun chiar cu tandreţe, dar afecţiunea pe care i-o port nu ajunge să fie dragoste sau, dacă s-a întâmplat, a fost fără voia mea, simţurile nefiind părtaşe. Doar sufletul meu este fermecat de frumuseţea lui sufletească. E oare o crimă? Nu e nevoie să mă linguşeşti şi fii sigură că dacă în această iubire se strecoară umbra unui păcat, renunţ de pe acum în faţa Domnului şi în faţa sfinţilor ale căror moaşte odihnesc în această capelă.”

Ludovic acceptă această favoare, această afecţiune, această atracţie. O simte împărtăşită de cardinal, care îi scrie Anei de Austria:

„Suntem legaţi prin acele fire pe care aţi fost de acord, Doamnă, şi nu doar o dată, că n-ar putea fi rupte nici de timp, nici de toate eforturile ce s-au făcut în această încercare.”

Mama sa şi cardinalul îi par de nedespărţit, fiindu-i alături atunci când l-a cuprins brusc febra, în acea zi de luni, 11 noiembrie 1647, când durerile s-au lăsat pe şira spinării cuprinzându-i rinichii şi când medicii aplecaţi asupra lui rosteau: „o variolă uşoară”, cuvinte pe care le auzea pentru prima dată.

Mama lui nu-i pare îngrijorată, se apleacă deasupra patului, îi mângâie obrajii fierbinţi şi îi şopteşte că s-ar putea să-şi piardă un pic din frumuseţe. Dar regii sunt iubiţi chiar dacă au pielea mâncată de boală.

Prezenţa şi calmul ei îl liniştesc.

Medicii însă insistă să îi pună lipitori şi să-i administreze purgative. Febra e tot mai mare.

Leşină. I se pare că în jurul lui toată lumea intră în panică, îşi pierde cunoştinţa chiar şi mama lui. I se ia sânge. Febra îi pune stăpânire pe cap. Îl aude pe cardinal cum îi şopteşte Anei de Austria că unchiul său, Gaston d'Orleans, benchetuieşte în palatul Luxemburg, căci dacă ar surveni moartea lui Ludovic al XIV-lea, va fi de ajuns să scape de fratele acestuia, Filip, ca el, Gaston, să ajungă în sfârşit pe tron.

Ludovic deschide ochii, trupul îi este acoperit de pustule. I se aduce un pahar de calomel şi de siminichie. Se supune. Bea. Suportă sângerările, inciziile şi spălăturile. Soarta lui e în mâinile Domnului şi se lasă în grija acestor medici, care se ceartă între ei, unii propunând o nouă sângerare, ceilalţi o spălătură, „care fac să iasă umorile care fermentează în vintre şi mai ales în stomac."

Varsă. Îi pare că zăreşte din nou culorile mobilei şi contururile încăperii. Se ridică un pic. Medicii îl felicită. A scăpat de o moarte aproape sigură, spun ei. Laudă curajul, siguranţa de sine, hotărârea şi măreţia acestui copil.

Ludovic îşi priveşte mama. În timpul acestor două săptămâni de boală nu l-a părăsit nicio clipă, în vreme ce Palais-Royal s-a golit de curtenii speriaţi, să nu se molipsească.

Îi este recunoscător cardinalului care a rămas lângă regină, nelipsind decât „ca să dea ordine în privinţa celor mai importante afaceri de Stat".

Ludovic i-a văzut cu ochii împăienjeniţi de boală pe Ana de Austria şi pe Mazarin, umăr la umăr, aplecaţi deasupra patului.

Nu-i va despărţi. Nu va uita această primă întâlnire cu moartea. Nu i-a fost frică.

El este regele.

Capitolul 4

Ludovic se apropie de oglindă.

Se uită la pielea de pe chipul său. Îşi mângâie cu vârful degetelor obrajii şi fruntea. Atinge uşor pustulele, cicatricele, coşurile, încă purulente, urmele acestei variole uşoare căreia i-a venit de hac.

Face un pas înapoi.

Ar fi putut să moară. Chiar dacă eşti rege, boala tot te atacă, te trânteşte la pat, te slăbeşte şi te lasă cu plăgi pe faţă.

Trebuie să fii mereu pregătit, pentru că viaţa e ca un război. Duşmanii te pândesc.

Bănuia el. Îi vede ivindu-se în fiecare zi, fiind tot mai numeroşi. Ameninţă. Ţipă. Insultă.

Sâmbătă, 11 ianuarie 1648, o auzi pe mama sa cum povestea, cu o voce ascuţită şi tremurată de furie şi nelinişte, afrontul ce i se făcuse şi primejdiile prin care trecuse. Câteva sute de femei o înconjurară şi o urmară până în naosul de la Notre-Dame, unde se dusese să asculte slujba.

Ana de Austria îşi duse mâinile la urechi de parcă dorea să oprească ţipetele care răsunaseră cândva în catedrală.

Se indignează.

Parlamentarii refuză să se supună, stârnesc poporul, vor ca întreg Parisul să se revolte, acest oraş care e un enorm vulcan de peste patru sute de mii de locuitori, vor ca regele să cedeze în faţa tulburărilor şi să-şi retragă proiectele cu noile impozite.

Ana de Austria se întoarce către Mazarin. Oare e de ajuns ca două sute douăzeci de parlamentari, adepţii unuia dintre consilierii de la Cameră, bătrânul Broussel, să-l facă pe rege să se încline?

Ludovic îşi aminteşte de ceea ce îi repeta majordomul său La Porte:

— Omagiul este pentru regi. Ei fac ce le place… Dumnezeu v-a ales. V-a dat această prestanţă maiestuoasă, acest aer şi această poziţie aproape divine, această înălţime şi frumuseţe, demne de imperiul lumii, căci toate acestea atrag priviri şi respectul tuturor celor care îl văd pe Maiestatea Voastră.

Ludovic tace şi îşi şopteşte mai mult pentru sine:

— Trebuie deci să-mi amintesc mereu că sunt rege.

Dar asta înseamnă şi o ameninţare permanentă.

Când participa, la Notre-Dame, în duminica din 12 ianuarie, la o slujbă de mulţumire adusă Domnului, pentru că l-a ocrotit pe timpul bolii, îngăduindu-i să o învingă, a auzit pe străzile din jurul catedralei ţipetele mulţimii, pe care escorta gărzilor elveţiene o ţinuse la distanţă.

În nopţile următoare l-au trezit focurile de muschetă de pe lângă Palais-Royal. S-a ridicat, s-a dus să se culce în patul majordomului său şi La Porte l-a liniştit.

Nu e decât un copil care încă nu a împlinit zece ani, dar ştie că toţi ochii sunt aţintiţi asupra sa. Şi mai ştie că, doar atunci când se retrage în camera lui şi nu există alt martor în afară de La Porte, îşi poate permite să spună ce simte.

Dar de îndată ce este expus privirilor celorlalţi, trebuie să rămână impasibil, tăcut, mirat că-i poate subjuga el, copilul. Să rămână astfel nemişcat fără să-şi arate plictiseala sau nerăbdarea, vreme de şase ore, cât a durat spectacolul *Orfeu,* prima operă jucată în Franţa, la iniţiativa lui Mazarin.

Acestui italian, acestui cardinal, acestui Mare Vizir, trebuie să i se accepte în egală măsură autoritatea şi sfaturile, pentru că aşa vrea regina mamă, şi să i se dea impresia că el este rege, că deţine puterea şi că va fi într-o bună zi stăpân.

Atunci când Mazarin aşteaptă în dormitorul lui Ludovic, spre a-l saluta înainte de culcare, fierbe de nerăbdare pentru că au descoperit şi curtenii că regele poate rămâne cât vrea pe scaunul lui găurit de toaletă, fără a ieşi de acolo, în vreme ce Mazarin, atotputernicul va trebui să plece, umilit.

O foarte bună lecţie dată Marelui Vizir.

Numai că Mazarin e cel care domneşte, pe el îl ascultă Ana de Austria, el spune Parlamentului şi Camerei precum şi celor cinci completuri de anchetă, celor două Curţi de Casaţie şi preşedinţilor lor, consilierilor, Broussel, Potier de Blancmesnil, că este atotputernic, că populaţia Parisului îl urmează, că se află în centrul oraşului ca într-o fortăreaţă, cu străzi ca nişte adevărate furnicare, gălăgioase, în jurul palatului său.

Trebuie deci suportat procurorul din Parlament, Omer Talon, care îşi ţine pledoaria cu nuanţe de rechizitoriu.

Pe 15 ianuarie 1648, încă marcat de boală, Ludovic stă pe pernele albastre cu flori de crin şi-l aude pe Omer Talon cum spune:

— Sire, sunteţi Domnul nostru Suveran.

Dar mai apoi Talon adaugă:

— E important întru gloria voastră să fim liberi şi nu sclavi. Să fii regele Franţei înseamnă să domneşti peste oameni curajoşi, peste suflete libere, nu peste nişte ocnaşi…

Ludovic întoarce capul aproape imperceptibil.

După chip ghiceşte mânia din sufletul mamei sale. Lângă ea, ceva mai în spate, cardinalul Mazarin cu ochii pe jumătate închişi, rămâne impasibil. Şi totuşi împotriva lui se răzvrăteşte Parlamentul, ostil la ideea noilor impozite pe care a decis Mazarin să le pună.

Banii lipsesc, iar războiul contra Spaniei trebuie finanţat. Ţăranii strânşi cu uşa, flămânzi, s-au revoltat în mai multe provincii. În Rouergue, în Aquitania, în Bretania, a fost nevoie să intervină

armata, care i-a hăituit pe ţăranii răsculaţi ca pe nişte sălbăticiuni. Căpeteniile lor au fost condamnate la galere. Şi totuşi n-au venit bani de nicăieri.

Ludovic a înţeles de mult ce însemnau oftaturile valetului său La Porte, privirile în tavan, acuzaţiile mute contra lui Mazarin, care îşi umplea cuferele din banii regatului.

Dar ce poţi face câtă vreme nu eşti decât un copil? Să îmbătrâneşti! Să ai răbdare! Să-l laşi pe acest cardinal rapace să-şi ia cei o sută de ludovici care i-au fost încredinţaţi de Ministrul de Finanţe. Să dormi în aşternuturi găurite, să descoperi că pielea de pe portierele caleştii este complet uzată, astfel că picioarele erau lăsate în voia ploii, a noroiului, iar atunci când deveneai sătul de toate aceste meschinării să te plângi reginei şi celui care supraveghează Finanţele şi Eminenţei Sale care se înclină mucalit, promiţându-i Maiestăţii Sale, că i se vor da cinci căleşti noi…

Ludovic se uită iar spre Omer Talon. Procurorul îşi continuă mustrările şi predica. Oare e o judecată prezidată de rege, atunci când Parlamentul devine acuzator în loc să se închine în faţa Maiestăţii Sale?

— Sire, spuse Omer Talon, de zece ani viaţa la ţară e în paragină, ţăranii sunt nevoiţi să doarmă în paie, şi-au vândut mobila ca să plătească impozitele, pe care nu le pot achita altfel. Pentru a menţine luxul din Paris, milioane de suflete nevinovate n-au încotro şi trăiesc cu apă şi pâine. Doar sufletul nu şi l-au vândut încă, şi asta pentru că nu l-au scos la mezat…

Oare e cu putinţă să tolerezi un asemenea discurs? Să accepţi ca diversele camere ale Parlamentului să se întrunească şi, printr-o hotărâre comună, să creeze acea Cameră Sfântul Ludovic spre a-şi prezenta doleanţele? Vor să facă asemeni Parlamentului englez, să-l îngenuncheze pe rege?

Ludovic îşi dă seama de indignarea din glas a mamei sale.

— Ce mai e şi cu republica asta într-o monarhie? întreabă ea furioasă.

Stă pe lângă ea prin saloane, printre doamnele din suită, ale căror rochii îl ating în treacăt.

Jupânesele sunt cele mai îndrăzneţe. Se apleacă şi le simte sânii peste faţă. Doamna de Beauvais, întâia jupâneasă, cu forme generoase şi zâmbetul pe buze, atrăgătoare, deşi cam chioară, îşi lasă mâinile să-i alunece ca din întâmplare peste trupul lui Ludovic.

Se îndepărtează repede când se apropie Ana de Austria şi exultă anunţând că un locuitor din Arras tocmai a sosit, aducând vestea unei mari victorii a ducelui d'Enghien, devenit prinţ de Conde, împotriva spaniolilor, la Lens.

Trebuie profitat de această victorie. Ludovic iese în faţă. Ar vrea să aibă şi el un cuvânt de spus.

Şopteşte: „Domnii din Parlament se vor supăra la aflarea acestei veşti." Mama îl strânge la pieptul ei, trimiţându-l apoi la locul lui, căci se apropie Mazarin, care o preia pe regină. Oare ce se pune la cale?

E duminică, 26 august 1648.

Ludovic se află în primul rând, din dreptul altarului, în corul de la Notre-Dame, în vreme ce clopotele intonează un *Te Deum* spre a sărbători victoria de la Lens. Apoi, dintr-o dată, când cortegiul tocmai ieşea din naos, se aud muschetele şi ţipetele.

Escorta din gărzile elveţiene şi cele franceze se apropie. Trebuie să se reîntoarcă degrabă la palat.

Ludovic îi aude pe ofiţeri când anunţă că au început să se ridice baricade în străduţele din jurul Luvrului, în centrul Parisului, în Ile de la Cite, de când s-a aflat că a fost arestat consilierul Broussel şi preşedintele Camerei, Blancmesnil.

Deci asta deciseseră Eminenţa Sa şi Ana de Austria: să profite de *Te Deum,* de victoria lui Conde la Lens, ca să-i ridice pe cei doi parlamentari. Operaţiunea însă a fost prost condusă, populaţia a aflat şi chiar a încercat să se opună arestării lui Broussel.

Ludovic nu mai are timp pentru jocurile de război, cărora le acorda atâta atenţie de obicei. Lupta e deja pe străzile Parisului, unde au apărut zeci de baricade, se spune chiar că ar fi vreo şase sute.

Gărzile elveţiene şi-au instalat cartierul general în grădinile palatului, pentru că Palais-Royal nu avea şanţuri, deci putea fi atacat, invadat.

Mulţimea l-a înconjurat. Ludovic aude ţipete, cântece şi glume deocheate.

„Azi dimineaţă s-a pornit un vânt de răzvrătire şi cred că nemulţumirile se îndreaptă spre Mazarin".

Ludovic observă totul, atent, în linişte. Are impresia că este din nou cuprins de o boală, de care nu poate scăpa decât dacă are încredere în el, sfidându-i pe toţi: pe unchiul său Gaston d'Orleans, pe verişoara sa la Grande Mademoiselle, pe Paul de Gondi, prelatul ajutor al arhiepiscopului de Paris, care vine adesea la palat şi vorbeşte îndelung cu Ana de Austria, sfătuind-o în şoaptă, şi pleacă repede la apariţia lui Mazarin. Ar mai fi şi prinţul de Conţi – fratele lui Conde –, ducele de Longueville, toţi aceşti oameni mari care se înclină ceremonios.

Ludovic vrea să nu lase nimic să i se citească pe chip. Simte în spatele acestor reverenţe jubilarea, nesaţul prinţilor care visează să preia puterea, care speră ca revolta din Paris şi rebeliunea parlamentarilor să le permită să-şi satisfacă ambiţia.

Se simte atât de singur în acest palat asediat de mulţime. Îi vede pe magistraţii din Parlament cum

se apropie într-o lungă procesiune de hermină şi purpură. Ei vin să ceară, în aclamaţiile răzvrătiţilor, eliberarea consilierului Broussel şi a preşedintelui Blancmesnil.

O aude pe mama lui strigând:

„L-aş strânge de gât cu mâinile mele pe Broussel.”

Apoi Mazarin o conduce pe Ana de Austria, în vreme ce se aud din nou salvele de muschete şi ţipetele tot mai ascuţite, care încercuiesc palatul. Mulţimea tocmai a aflat că regina refuză să-i elibereze pe consilier şi pe preşedintele Parlamentului. Ea îi atacă pe magistraţii care se întorc cu coada între picioare.

În curând se aud însă strigăte de bucurie, aclamaţii. Regina a cedat. Broussel şi Blancmesnil sunt eliberaţi. Ludovic resimte această concesie ca pe o nedreptate. Oare mama sa nu-l mai dojeneşte, nu-l mai ameninţă cu bătaia, nu-l mai pedepseşte când se revoltă împotriva autorităţii ei şi dă dovadă de impertinenţă? Şi totuşi el este regele. Şi iată că ea se pleacă în faţa acestor răzvrătiţi care au insultat-o, au sfidat-o, al căror chip plin de ură l-a văzut, ale căror ţipete le-a auzit şi care nu mai conteneau cu insultele la adresa lui Mazarin.

Să-ţi spunem drept Mazarin,
oasele ţi le vom împrăştia,
canalie, de tine om scăpa,
sângele-ţi va curge gârlă pe caldarâm.
Vei rămâne fără bărbăţie pe acest tărâm,
căci ţi-o vom pune în proţap.
În capitala Galiei, n-ai a căuta, să-ţi intre în cap.
O să ajungă jucăria slugarnicilor, ca să-ţi venim de hac.

Nu-i decât un copil, dar strânge tare pumnii. Nu va îngădui niciodată să fie tratat astfel. Un rege nu capitulează. Regele îşi impune autoritatea. Regele

pedepseşte. Îl priveşte cu compasiune şi dispreţ pe fratele său Filip când, îmbolnăvindu-se şi el de variolă, se văicăreşte şi se smiorcăie. Unul ca el nu va fi niciodată rege.

Ana de Austria profită de starea sănătăţii sale ca să părăsească Parisul, pe 13 septembrie.

Se bate în retragere deci. Curtea se instalează la palatul din Rueil.

Ludovic se plictiseşte din pricina ploilor de septembrie şi octombrie care împânzesc orizontul şi a ceţurilor care se coboară asupra Senei.

Ludovic se mută dintr-o încăpere în alta. E tot mai puţină mobilă. În şemineu, lemnele ude mai mult afumă decât ard, umezeala se îmbibă în aşternuturile găurite.

Unui rege îi poate fi frig şi poate trăi zile lipsite de glorie. Poate fi constrâns să părăsească până la urmă capitala şi să cedeze Parlamentului, răzvrătiţilor, dacă vrea să se mai întoarcă, pe 31 octombrie 1648.

Dar acesta nu este un comportament regal.

Capitolul 5

Ludovic este indignat, umilit.

Simte că Parisul, acest oraş zgomotos a rămas răzvrătit. În jurul Palatului Regal, aproape în fiecare zi oamenii se adună să protesteze. Nu poate merge la catedrala Notre-Dame decât protejat de o escortă serioasă. Mulţimea vociferează sau îi întoarce spatele. Zăreşte grupurile de parlamentari care străbat cu multă aroganţă încăperile palatului. Regina e constrânsă să-i asculte. În jurul ei prinţii cu sânge nobil, ducii, o privesc cu compătimire. Pe Mazarin îl ignoră sau îşi arată dispreţul faţă de el.

Oare asta înseamnă să fii rege?

Ludovic îşi aminteşte de familia regală din care provine şi al cărei descendent este. Pentru regii trândavi nu are decât dispreţ, ca şi pentru acei suverani leneşi şi prea supuşi care s-au lăsat dominaţi de primarii Palatului, sau pentru cei care au căzut pradă uneltirilor mai marilor, sau au fost nevoiţi să fugă atunci când li s-au revoltat supuşii.

Are impresia că trăieşte clipe foarte sumbre şi că va trebui să înfrunte „tulburări îngrozitoare".

În noaptea de 5 spre 6 ianuarie 1649, se trezi brusc. Mareşalul de Villeroy îl scutura de zor. Valetul, La Porte, îl ajută să se îmbrace.

Iar trebuie să fugă. Se iese din palat prin uşiţa care dă spre grădini. Slujitorii luminează drumul cu torţe. Ludovic îl ia de mână pe fratele său. Încearcă să-l liniştească pe Filip. Sunt aşteptaţi de trei căleşti, pe o noapte rece ca gheaţa. Se ghemuiesc acolo. Ana de Austria dă semnalul de plecare, se porneşte în fuga cailor, se străbate un Paris adormit, pustiu şi în plină beznă.

Dincolo de porţile oraşului în lumina palidă, Ludovic abia ghiceşte reflexele metalice ale căştilor, ale armurilor şi ale armelor soldaţilor. Sunt cei ai lui Conde, ai cărui călăreţi vor însoţi cele trei trăsuri, până la palatul Saint-Germain.

Clădirile vechiului castel sunt goale. Pentru prima dată în noaptea aceea, Ludovic dârdâie de frig. Torţele luminează nişte ziduri pline de crăpături, iar pe parchet se aruncă o claie de paie, pentru apropiaţii care i-au însoţit pe regină şi Mazarin.

Paturile de campanie sunt rezervate Anei de Austria, fiilor ei şi Eminenţei Sale.

Ludovic nu reuşeşte să adoarmă.

Vântul se strecoară prin ferestrele cu geamuri sparte, acea umezeală rece ca gheaţa nu mai dispare din încăperile încălzite.

Dimineaţa nici vorbă de haine curate, şi doar câteva slugi. Şi frigul acela care intră în oase.

Se merge la slujbă, apoi se ascultă poveştile celor care, tot mai numeroşi, au părăsit şi ei Parisul unde domnesc parlamentarii răzvrătiţi şi mulţimea răsculaţilor.

Ei povestesc cum trăsurile cu bagajele regelui au fost oprite şi jefuite, iar porţile Parisului sunt bine păzite. Trupele lui Conde, formate din mercenari germani, au început să înconjoare oraşul, pustiind câmpurile şi satele.

Până la urmă Parisul va trebui să cedeze.

Nu sunt destule trupe şi nici bani. Ludovic află că mama sa trebuie să pună zălog bijuteriile Coroanei, să-şi vândă cerceii cu diamante.

Oare e cu putinţă una ca asta?

Ar vrea să-i înfrângă pe aceşti rebeli care atentează la puterea regelui şi îi întinează gloria.

Astfel, dacă pedestraşii germani şi ceilalţi mercenari ai lui Conde fac masacre şi jafuri, aruncându-şi prizonierii în Sena, rece ca gheaţa, dacă înfometează Parisul, ale cărui străzi sunt înghiţite de apă sau dacă se moare de foame, ce mai contează! E o pedeapsă necesară. Şi asta nu împiedică în niciun fel compasiunea pentru cerşetorii care se adună pe străzile din Saint-Germain, în jurul bisericii şi castelului, milogindu-se să li se dea cât să aibă din ce supravieţui.

Un rege trebuie să-şi pedepsească supuşii răzvrătiţi şi să încerce să le aline nefericirea.

Se spune că Parisul e flămând. Mercenarii lui Conde sunt neînduratori, pârjolind recoltele, jefuind şi siluind. Dar oare răzvrătiţii nu-şi merită soarta, ba chiar şi parlamentarii care continuă să se opună autorităţii regale?

Ludovic îşi vede mama cum plânge de mânie, umilită şi neputincioasă.

I se povesteşte că la Paris există scriitori plătiţi să o insulte, susţinând că ar fi amanta lui Mazarin.

Poporule, poţi fi sigur că a fost a lui.
A individului.
Ce ne-a încălecat
şi în Italia n-a mai plecat.

Iată ce se putea citi, ce se auzea, care erau pamfletele, rândurile răuvoitoare, mazarinadele care îl dădeau în vileag pe Eminenţa Sa: „un tiran, un perfid, un escroc, un circar, un măscărici şi un pungaş italian."

Locuinţa îi este devastată, i se fură cărţile preţioase şi se scrie:

Dă socoteală la Vatican, neapărat,
scoate-ţi mobila la mezat,
tapiseriile ce ni le-ai furat,
şi multele nestemate ce ni le-ai luat.
Cele două sute de halate,
preaplinul de mosc şi parfumuri delicate,
veşmintele mai vechi şi mai noi.
Palatu-ţi preafrumos şi cai de la noi.
Căci este numai vina ta, şi nu mai pot,
dispari cu izmenele tale cu rahat cu tot!

Ludovic se miră şi se indignează că Mazarin, deşi insultat, o îndeamnă pe regina mamă să fie cumpătată şi apoi anunţă că a început să negocieze cu duşmanii. Ea protestează, plânge de mânie.

Ludovic o strânge în braţe ca şi cum ar încerca să o facă să înţeleagă că nu trebuie cu niciun preţ să cedeze pretenţiilor celor din Parlament.

Mazarin se apropie şi îi pune mâna pe umăr lui Ludovic.

Vorbeşte cu o voce joasă. A aflat că în urmă cu zece zile, la 9 februarie, Carol I, regele Angliei, a fost decapitat prin hotărârea luată de Parlamentul lui Cromwell.

Ludovic simte cum mama lui începe să tremure. Jupânesele ţipă îngrozite. Trebuie prevenită Henrieta a Franţei, soţia lui Carol I şi sora lui Ludovic al XIII-lea, care s-a refugiat în Franţa, împreună cu fiica sa Henrieta a Angliei şi cei doi fii, prinţul de Wales şi ducele de York.

— Plec la Rueil, să mă întâlnesc cu parlamentarii, spune în şoaptă Mazarin. Şi să fac pace cu ei.

Ludovic e la fel de mânios şi umilit ca mama sa. Trebuie să accepte condiţiile parlamentarilor, aceşti răzvrătiţi, şi să le ofere granzilor şi mai multe privilegii, să le dea titluri de nobleţe, bani, posturi de guvernatori ai provinciilor şi să-şi arate recunoştinţa faţă de Conde. Mercenarii germani au salvat de fapt monarhia şi i-au constrâns pe parlamentari să accepte negocierile, populaţia asediată a Parisului, chinuită de foamete, dorind să se cadă la pace.

În sfârşit, pe acel 19 august 1649, pe o căldură de foc se va putea reveni la Paris. Ludovic priveşte totul, încercând să rămână impasibil, spre a nu i se ghici dispreţul şi totodată, satisfacţia pe care o încearcă văzând cum s-a adunat poporul de-o parte şi de alta a drumului ce ducea la Palat.

Se strigă de zor „Trăiască Regele!”, sunt aclamaţi şi regina şi Mazarin, căruia îi doriseră să fie spânzurat şi pe care îl împroşcaseră cu insulte dintre cele mai ordinare, iar acum cunoştea un fel de triumf.

Se înaintează cu greu pentru că mulţimea este foarte numeroasă, înconjoară caleştile, şi-şi manifestă entuziasmul.

Deci ăsta e poporul! Întâi ameninţă apoi adulează, mereu schimbător şi primejdios.

Se merge la Notre-Dame pentru un *Te Deum.* Ludovic zăreşte chipurile femeilor: mahalagioaice, târgoveţe, care se adună în jurul caleştii trag de uşi şi încearcă să-l atingă cu mâinile lor pe rege. Strigă din răsputeri că e frumos, zbiară „trăiască Ludovic!” şi smulg bucăţi din veşmintele lui de mătase.

Ludovic suportă, încercând să pară încremenit ca o statuie.

Un rege nu trebuie să arate niciodată ceea ce simte: dispreţ, repulsie, dezgust şi chiar teamă.

Dar şi certitudinea că este altfel decât cei care strigă, care îl aclamă după ce s-au răzvrătit împotriva puterii regale.

Un rege nu se poate destăinui nimănui şi nici nu poate avea încredere în nimeni.

Cel ce domneşte este singur.

Se va convinge de asta când, pe 5 septembrie 1649, va coborî din caleaşca sa în faţa bisericii Saint-Eustache, unde i se va da prima comuniune. Parcă nici nu vede mulţimea care îl ovaţionează. E înconjurat de gărzile elveţiene care bat toba, mergând înaintea cortegiului tot drumul.

Intră în biserică, indiferent la aclamaţiile mulţimii şi la saluturile reci ale parlamentarilor.

Un rege nu poate comunica decât cu Dumnezeu.

Capitolul 6

Ludovic îngenunchează şi se roagă.

Dimineaţa şi seara simte nevoia să se adreseze lui Dumnezeu şi Fecioarei Maria şi să meargă zilnic la slujbă.

Îi şopteşte duhovnicului său, părintele Paulin, cele câteva greşeli ce i-au fost reproşate de către regină sau de guvernatorul ce se ocupă de educaţia sa, mareşalul Villeroy, şi pentru care de altfel a fost pedepsit.

S-a bătut în dormitor cu fratele său Filip. S-au scuipat reciproc. Au făcut pipi în pat şi apoi s-au încăierat, mareşalului fiindu-i foarte greu să-i despartă.

Părintele Paulin îi cere să spună după el câteva rugăciuni şi apoi îl iartă de păcate.

Ludovic lasă capul în jos.

Regele, oricât de mare ar fi el, trebuie să recunoască supremaţia lui Dumnezeu, Domnul Atotputernic, şi să-i asculte pe cei care vorbesc în numele Lui.

Ludovic are încredere în părintele Paulin, un iezuit cu chip osos, cu degete lungi şi subţiri, dar cu o voce caldă şi gravă.

Ludovic ştie că părintele Paulin îi este fidel cardinalului Mazarin şi nu ascunde lucrul acesta, şoptindu-i chiar că-i va spune Eminenţei Sale cât de credincios este regele, cât de ascultător în faţa Domnului şi a reginei, sufletul cel mai sincer din toată ţara.

Apoi părintele Paulin îl însoţeşte pe Ludovic până la ieşirea din capelă, face o plecăciune şi Ludovic se întoarce la profesorii şi maeştrii săi de arme, preceptorii de balet şi muzică.

Frânge lăncii, dansează, traduce din *Comentariile* lui Cezar, prânzeşte şi cinează, supează cu poftă, înconjurat de un grup de tineri violonişti care îl distrează.

Uneori vânează în jurul Parisului sau se face că atacă fortăreaţa care a cerut să fie construită în grădinile de la Palais-Royal.

E foarte sârguincios în tot ceea ce face.

Un rege nu poate trata nimic superficial. El cere chiar şi de la tovarăşii dejoacă respect şi supunere. Toţi trebuie să-l asculte, şi mai cu seamă fratele său mai mic, Monsieur, care uneori se răzvrăteşte şi trebuie pedepsit pentru a i se aminti că nu este decât un supus al regelui, chiar dacă cel dintâi.

Un rege nu recunoaşte decât un singur stăpân, pe Dumnezeu.

Când Ludovic iese din biserică, după ce asistă la slujbă sau după spovedania în faţa părintelui Paulin, se simte şi mai puternic, plin de nerăbdare.

Ar fi vrut să-i poată înfrunta încă de pe acum, când nu avea decât doisprezece ani, pe unchiul său, ducele d'Orleans, pe granzi, asemeni prinţului de Conde şi fratelui acestuia, prinţul de Conţi, sau ducele de Longueville, care s-a căsătorit cu sora lui Conde şi a lui Conţi. Ludovic i-a surprins vorbind pe mama sa şi pe Mazarin despre complotul acestora.

Căpitanul gărzilor, Guitaut, la porunca Anei de Austria, a început să facă şi mai multe ronduri.

Ludovic a trebuit să părăsească grădinile şi să-l urmeze pe căpitanul care îl păzea. Regina se teme să nu se întâmple ce? Cine o preocupă? Gaston d'Orleans, Conde, Conţi, Longueville? Se gândeşte să nu fie răpit regele, aşa cum se pare că se pregăteşte asasinarea lui Mazarin şi poate chiar şi a reginei?

Pe 19 ianuarie 1650, Ludovic o vede pe mama sa apropiindu-se, îl ia de mână şi, urmată de câteva dintre gărzile elveţiene, îl trage repede, tocmai în capătul apartamentelor sale, la capelă.

Ludovic se miră de toate precauţiile pe care ea le ia atunci când pune gărzile la uşă şi are grijă să

fie bine închisă. Apoi îl pune pe Ludovic să îngenuncheze lângă ea. Îi întinde mâna. Stau în faţa altarului, în semiîntuneric.

A luat o hotărâre foarte serioasă, îi spune ea, şi vrea să-l prevină pe fiul său, regele.

Ludovic o priveşte. Parcă nicicând nu i s-a părut mai frumoasă. Ochii au reflexe verzui. Are o piele albă ca mătasea. Nişte mâini fine şi lungi. O iubeşte. O respectă.

Îi şopteşte că a poruncit arestarea prinţului de Conde, prinţului de Conţi şi a ducelui de Longueville. Tot ea a poruncit să fie ridicate şi soţiile acestora. Aceşti granzi care o ameninţă trebuie zdrobiţi pentru că vor să-l lase pe rege fără putere încă înainte de a deveni major, peste un an şi jumătate.

Ludovic o admiră. Se roagă.

Ies din capelă. Căpitanul gărzilor îi aşteaptă şi anunţă arestarea celor doi prinţi şi a ducelui, care vor fi închişi la castelul Vincennes şi apoi departe de Paris, mai mult ca sigur la Havre.

— Frumoasă captură, şopteşte Mazarin. Am prins un leu, un maimuţoi şi un vulpoi. Dar va izbucni o luptă crâncenă în toate provinciile.

Treaba asta trebuia însă făcută.

Ludovic nu-şi arată bucuria pe care o resimte când părăseşte Parisul, unde se sărbătoreşte la aflarea veştii arestării prinţilor şi unde se strigă „Trăiască regina! Trăiască regele!”

Adepţii prinţilor însă au pornit la luptă cu arma în mână, iar un rege trebuie să se bată pentru gloria sa, pentru puterea sa şi pentru a-i constrânge să se supună pe cei ce se răzvrătesc.

Lui Ludovic îi place să călătorească împreună cu această mică armată, care alcătuieşte escorta caleştilor sale şi în care se află regina şi câţiva curteni, cărora li se alătură uneori şi Mazarin.

Regele descoperă viaţa la ţară în Franţa, îşi descoperă regatul, ţăranii care se pleacă în faţa sa,

poporul. Le vede zdrenţele, cocioabele, sărăcia.

Aici este Normandia, unde încearcă să reziste ducesa de Longueville. Se intră în Rouen pe o ploaie fină de februarie, în 1650. Casele din piatră cenuşie seamănă a palate, dar şi a fortăreţe totodată. Mulţimea e prezentă şi-l întâmpină.

Este regatul său şi unul dintre marile lui oraşe.

Apoi se află regiunile Champagne şi Burgundia.

Priveşte îndelung. Este rege peste aceste păduri, sate, oraşe şi mănăstiri.

Le porunceşte soldaţilor să asedieze oraşul Bellegarde (Seurre). E deja aprilie, dar aversele de ploaie torenţială nu dau pace câmpului de luptă al armatei regale. Se trage cu tunul din oraş spre cortegiul regelui.

Ludovic nici măcar nu tresare.

Curtenii, ofiţerii şi soldaţii îl privesc atent. Este un rege bun pentru războaie. Soldaţii strigă „trăiască regele!" şi de pe zidurile ce înconjoară Bellegarde li se răspunde la fel. Comandantul din partea locului îşi cere iertare că a tras cu tunul. Nu ştia că e regele acolo. Îi va preda spada sa şi, împreună cu soldaţii săi, se va alătura regelui.

Ludovic n-a mai trăit emoţii şi bucurii atât de puternice.

Războiul încoronează gloria unui rege. Presimţise asta pe vremea când se juca în grădinile de la Palais-Royal şi-şi trecea în revistă gărzile elveţiene. Acum o trăieşte cu adevărat, călărind printre soldaţii săi, descoperind răniţi şi infirmi, care, suferinzi şi nefericiţi, urmează oastea.

Este emoţionat, dar nu trebuie să-şi arate sentimentele.

În Aquitania, în timp ce se îndrepta spre Bordeaux, care se afla încă în mâinile rebelilor, a întâlnit sărăcia vieţii la ţară, i-a văzut pe ţărani în zdrenţe, pământii, nemaiavând nici măcar puterea să întindă mâinile, căci erau sleiţi de foame.

Seara intră în nişte case de chirpici, cu zidurile fisurate. Doarme pe un pat de campanie şi uneori

pe paie. Nici urmă de lux, o austeritate totală, o viaţă cumpătată şi aspră precum cea pe care o trăieşte populaţia atât de diferită, dar pretutindeni săracă, din provinciile regatului.

Unii se răzvrătesc din nou sau ţin piept armatei regale. Bordeaux este un oraş închis. Ducele de Bouillon, comandantul oraşului, dă poruncă să fie spânzurat un căpitan al armatei regale, ca represalii, chiar la zidurile cetăţii.

Armata regală nu capitulează. Îşi va instala tabăra sub aceste ziduri, în căldura umedă a lunii august.

Ludovic contemplă acest oraş care îl sfidează. Nu trebuie să i se citească mânia pe chip. Plânge.

— Nu voi fi mereu copil, spuse el. Şi netrebnicii ăştia din Bordeaux n-or să mai facă ei multă vreme legea, o să-i pedepsesc aşa cum merită.

Îşi reproşează însă că şi-a manifestat emoţia, mânia şi neputinţa. Trebuie să învingă, căci trupele spaniole au pătruns în regat şi se apropie de Reims. Dar şi pentru că sărăcia macină regatul ca o ciumă, făcând ravagii pretutindeni.

Ţăranii mor de foame, copiii sunt nişte biete schelete. Epidemiile se răspândesc odată cu foametea, revoltele de disperare izbucnesc ici şi colo, ţăranii desculţi se răscoală.

Trebuie aranjat ca să se termine cât mai repede cu Fronda prinţilor, până ce nu va fi vlăguită întreaga ţară. Mazarin se comportă la fel ca în cazul Frondei parlamentarilor. Oraşul Bordeaux îşi deschide porţile.

Ludovic priveşte mulţimea adunată să-l vadă cum debarcă pe unul dintre cheiurile fluviul Garonne. Nu manifestă niciun fel de entuziasm. Este o mulţime cenuşie, asemeni cerului din acel 1 octombrie 1650. Nici urmă de festivităţi, este doar o primire meschină, total neprietenoasă.

Ludovic se grăbeşte să plece din acest oraş, să termine cu călăritul de toamnă, prin ceaţă şi ploaie.

Sărăcia amestecată cu umezeala şi frigul e parcă şi mai mare.

Se întoarce în sfârşit la Paris.

Însă străzile capitalei, pline de refugiaţi alungaţi din regiunile din est, de trupele spaniole care înaintează, sunt la fel de îngrozitoare precum cărările de ţară şi hămesiţii de acolo.

Încăperile din Palais-Royal sunt reci ca gheaţa. Regina e bolnavă, Ludovic îngenunchează lângă ea şi se roagă pentru regat, pentru el.

Capitolul 7

Ludovic, care nu mai este un copil, o zăreşte în semiîntunericul saloanelor din apartamentele mamei sale, pe Doamna de Beauvais, doamna de onoare a Anei de Austria, având o privire insistentă şi mâini care adesea l-au atins în treacăt, însoţite de gesturi şi oftaturi echivoce.

Se apropie, iar întunericul face să nu-i poată fi prea bine desluşite trăsăturile şi ridurile celor patruzeci de ani. Regele uită că e chioară şi că i se spune adesea „bătrâna Circe”, vrăjitoarea care transforma bărbaţii în purceluşi, dar îi va veni de hac mai ceva ca Ulise.

Regele stă nemişcat.

Chioara e acolo, lipită de el, şchiopătând lasciv, îmbătându-l cu parfumul şi foşnetul rochii sale, atât de bogate.

Îl prinde de talie şi îl strânge la piept. El îşi vâră capul între sânii ei, care tresaltă. Îi şopteşte că e sclava lui. Că îl va face să descopere ce înseamnă să fii bărbat. Va fi cel mai măreţ dintre toţi. Femeile vor îngenunchea în faţa lui. Toate îl vor iubi. Să o lase doar să-i arate calea. Apoi, îşi strecoară mâinile pe sub vesta lui de mătase.

Nu va mai fi niciodată un copil.

Când ajunge din nou în acea aripă a palatului unde se află dormitorul lui, are impresia că trupul său s-a desprins din chingile ce îl ţineau legat. Îl împinge cu dispreţ pe fratele său Filip, iar acesta, în loc să se arunce asupra lui, cum făcea de obicei, se îndepărtează bodogănind, dar se supune.

Ceva s-a schimbat. Peste câteva luni, în septembrie, când în faţa Parlamentului îşi va sărbători majoratul, va fi stăpân, va fi în sfârşit rege. Dar trebuie să treacă întâi aceste prime luni ale anului 1651 când este încă supus, încercând să se desprindă zi de zi de acest al treisprezecelea an care încearcă să-l întemniţeze.

Când va împlini treisprezece ani va domni.

Deja este privit altfel. Toţi cei care vor să ştirbească puterea regală conspiră, fie că sunt prinţi sau parlamentari. Ei îşi unesc forţele, revoltele. Cer eliberarea prinţilor Conde, Conţi şi Longueville care sunt încă în închisoare. Vor să acţioneze rapid, înaintea majoratului regelui. Cel mai intrigant, cel mai ambiţios este Gaston d'Orleans, unchiul cel invidios, care aci îţi promite sprijinul său fidel, aci trece în tabăra cealaltă, de partea prinţilor, câteva ore mai târziu.

Ludovic stă în picioare lângă patul mamei sale. E şi mai palidă ca de obicei, dar şi mai frumoasă. Nu se mai dă jos din pat şi nu mai scapă de această boală, care face ca trăsăturile ei să fie tot mai fine, dar şi obrajii mai veştejiţi. Trebuie să-l primească pe preşedintele Parlamentului, Mole, care împreună cu Gaston d'Orleans pretinde – îndrăzneşte să folosească acest cuvânt – să fie eliberaţi prinţii întemniţaţi pentru că, spune el, arestarea lor este o încălcare a legii. El doreşte ca regina să convoace Adunarea Regatului.

Le aminteşte de sărăcia de la ţară, de epidemii, de miile de ţărani care nu se mai hrănesc decât cu iarbă şi mor de foame. Ludovic strânge pumnii, dar nu lasă să i se citească mânia pe chip.

După plecarea preşedintelui Mole, îi zice:

— Doamnă, dacă nu m-aş fi temut că v-aş fi putut supăra, de trei ori i-aş fi poruncit să tacă şi să plece.

Ea ridică mâna cu un gest obosit. Îi zâmbeşte. „Dispunem de atât de puţine trupe”, îi spune ea. Şi mai adăugă că toţi duşmanii regelui doresc plecarea Eminenţei Sale.

Ludovic a auzit strigătele mulţimii:

— Afară cu Mazarin! Moarte pungaşului italian! N-are ce căuta Mazarin în patul reginei!

Şi Gaston d'Orleans a cerut de mai multe ori plecarea cardinalului. Ludovic se indignează. Toţi

duşmanii lui şi ai mamei sale îl urăsc pe Mazarin. Cardinalul trebuie deci apărat. Ludovic îi admiră alura, stăpânirea de sine, flerul şi spiritul viu, dar şi armonia trăsăturilor.

Mazarin îi citise cu vocea lui cântată depeşa ambasadorului Veneţiei, adresată dogelui Republicii.

Mazarin făcuse o plecăciune, zâmbind. Veţi putea afla tot ce scriu ambasadorii, îi mărturisi el, cel al Veneţiei fiind ambasadorul cel mai atent şi cel mai informat din Paris.

— Iată ce scrie despre Maiestatea Voastră.

Mazarin citeşte:

„Maiestatea Sa Ludovic al XIV-lea are o fire veselă şi un spirit viu care dovedesc mari virtuţi. E robust şi cu flăcări în priviri. Ştie că e rege şi vrea să fie tratat ca un rege. Când ambasadorii se întreţin cu regina sau cu ducele d'Orleans, nu ascultă deloc. Dar când i se adresează lui, este extrem de atent şi-şi repetă spusele acestora. Promite să fie un rege măreţ."

Mazarin adaugă:

— Ambasadorul mai precizează, „dacă va trăi şi va fi educat cum se cuvine".

Ludovic întoarce capul. Peste câteva luni va fi major. Nu i se vor mai da lecţii.

Ieşind din apartamentele sale, îl întâlneşte pe Gaston d'Orleans care se întorcea, fără îndoială, dintr-una din vizitele sale la regină, în care o sfătuia că trebuie să-i elibereze pe Conde, Conţi şi Longueville şi să-l concedieze pe cardinalul italian.

Ludovic îl măsoară din cap până în picioare.

— Unchiule, îi spune el, ar trebui să-mi daţi o declaraţie în scris dacă vreţi să rămâneţi în tabăra mea sau în cea a prinţului de Conde.

Ce satisfacţie să-l vezi pe Gaston d'Orleans, atotputernicul, tulburându-se, protestând şi garantând că este cel mai devotat aliat al Maiestăţii Sale.

— Bunul meu unchi, continuă Ludovic, de vreme ce vreţi să rămâneţi în tabăra mea, faceţi în aşa fel încât să n-am de ce să mă îndoiesc.

Şi se îndepărtează. Este mulţumit.

În aceeaşi seară, valetul său personal, La Porte, îl asigură că merge vorba printre apropiaţii lui Gaston d'Orleans că „faptele şi raţionamentul regelui sunt asemeni celor ale unui bărbat de douăzeci şi cinci de ani!”.

Abia peste şase luni avea să împlinească vârsta majoratului, treisprezece ani.

Deocamdată nu poate decât să suporte, să se îngrijoreze, să-şi ascundă mânia şi să pară puternic, rămânând impasibil.

Trebuie însă să tacă atunci când delegaţiile parlamentare se perindă una după alta, solicitând eliberarea prinţilor întemniţaţi şi pretinzând alungarea lui Mazarin.

În jurul Palatului, strigătele sunt tot mai puternice: „Moarte pungaşului italian!”.

Străzile nu mai sunt sigure. Ludovic este mânios foc că nu poate părăsi grădinile din Palais-Royal, nici măcar sub escortă. Îşi dă seama că Gaston d'Orleans pare să fi devenit cel mai puternic bărbat din tot regatul, bizuindu-se pe parlamentari, obţinând de la regină eliberarea lui Conde, a lui Conţi şi a ducelui de Longueville şi, mai ales, plecarea lui Mazarin.

Ludovic, furios, duce un război copilăresc în grădini, în compania partenerilor săi dejoacă obişnuiţi, Brienne şi Paul Mancini, nepotul lui Mazarin. Organizează atacul furibund împotriva cetăţii în miniatură. Trage cu tunul, foloseşte praful de puşcă pentru explozii. Apoi se întoarce în Palat şi o aude pe mama sa cum îi mărturiseşte uneia dintre prietene, Doamnei de Motteville:

— Eu îl apăr pe cardinal, cu toate acestea vor să mi-l ia pe acest ministru, spune ea. Are intenţii foarte bune în slujba regelui şi a mea. S-a

descurcat glorios în toate lucrurile ce i s-au dat de făcut. Dar a fost trădat de cei cărora le-a forţat mâna.

Repetă că trebuie să îl apere şi, brusc, cu o voce mult mai slăbită adaugă:

— Aş vrea să fie mereu noapte, căci, deşi nu pot dormi, îmi sunt atât de dragi liniştea şi singurătatea, pentru că, peste zi, nu-i văd decât pe cei care mă trădează.

Ludovic nu mai poate îndura suferinţa mamei sale, umilinţele şi trădările pe care trebuie să le accepte, pentru că ducele Gaston d'Orleans, prinţii de Conde şi de Conţi, ducele de Longueville sunt de acum înainte cei mai puternici. Mazarin e în exil în Germania.

Şi trebuie să îndure.

Şi iată-l pe prinţul de Conde liber, sfidător, care se prezintă în compania lui Gaston d'Orleans în alcovul reginei.

Trebuie să se prefacă. Ludovic se apropie de Conde. Oare nu e vărul său? îl sărută. Îi vorbeşte despre victoriile sale care l-au transformat în grandele Conde. Prinţul se umflă în pene.

Când nu poţi strivi, trebuie să tratezi cu şiretenie şi să reuşeşti să tragi pe sfoară.

Ludovic învaţă ceva în fiecare clipă în acest Palais-Royal al cărui prizonier a ajuns.

Într-o noapte, La Porte îl trezeşte şi îi şopteşte că va veni comandantul gărzilor elveţiene ale ducelui d'Orleans, căpitanul des Souches, care va intra în dormitorul său ca să se asigure de prezenţa regelui în palat. Ar trebui să se prefacă adormit, îl sfătuieşte acesta.

Ludovic închide ochii. Aude paşii şi şuşotelile. Apoi se îndepărtează şi aude apropiindu-se alt rând de paşi. Mulţimea înconjoară Palais-Royal spre a se asigura la rândul său că regele n-a fugit din Paris.

Ludovic nu mişcă. Rămâne cu ochii închişi. Face eforturi să respire normal, să-şi stăpânească greaţa născută din umilinţă, mânia şi chiar furia şi să suporte duhorile acelea dulcege, de sudoare şi de jeg care au pus stăpânire pe încăpere.

Simte răsuflarea grea a oamenilor din popor, care se apleacă deasupra sa spre a-l măsura mai bine din priviri.

Şi-i imaginează traşi la faţă, cu pielea vineţie.

Îşi jură atunci, când trupul său pare că se odihneşte liniştit şi că a adormit, că niciodată, dar niciodată în viaţa lui ce va să vie, n-o să mai accepte una ca asta.

Orice, dar nu umilinţa şi înjosirea regelui.

În cele din urmă, aceşti calici, aceşti ţărănoi, poporul ăsta şi cei ce profită de ei au ieşit din camera regelui de la Palais-Royal. Dar Ludovic ştie că nu va uita niciodată această noapte când i s-a violat intimitatea şi s-a simţit mai neputincios ca niciodată.

Şi granzii, ducele d'Orleans, prinţii Conde şi Conţi, precum şi prinţul de Gondi, care va deveni curând cardinalul de Retz, sunt direct vinovaţi, mai periculoşi decât poporul-pe care o companie de gărzi elveţiene sau o ceată de călăreţi ar putea cu uşurinţă să-i stăpânească. Dar granzii, mai ales Conde, au armata lor, oamenii lor. Tocmai orgoliul şi puterea acestor granzi a vrut să le înfrângă Mazarin, după exemplul mai marelui Richelieu. Va trebui ca el, regele, să le continue încercarea.

Nu se poate abţine. E copleşit de emoţie atunci când află despre scrisoarea pe care Mazarin i-a trimis-o din exil reginei.

„Spre binele regelui şi al dumneavoastră, doamnă, ar trebui ca retragerea mea să fie urmată de plecarea din regat, îi scrie Mazarin Anei de Austria. Subscriu cu un profund respect acestor sentimente, opiniei Maiestăţii Voastre, ale cărei porunci şi legi vor fi mereu singura rânduială după care îmi voi călăuzi viaţa…

Aş prefera mai degrabă să satisfac patima duşmanilor mei, decât să fac ceva ce ar putea aduce neajunsuri Statului sau ar displăcea Maiestăţii Voastre. Sentimentele mele sunt statornice… Mă rog lui Dumnezeu, Doamnă, ca niciodată cele ce mi s-au întâmplat să nu-mi schimbe pasiunea neştirbită ce o voi păstra până la moarte întru prosperitatea Maiestăţilor Voastre, spre mărirea Statului, spre a reuşi astfel, cât de curând, să pun capăt acestei neorânduieli…”.

Ludovic se abţine cu greu să nu plângă în hohote.

O vede pe mama lui cum se apropie şi îl mângâie pe obraz.

— Ei bine, fiule, dacă nu vom reuşi să-l aducem înapoi cât de curând pe Domnul cardinal care ne-a fost atât de credincios, şopti ea, oare nu l-aţi putea rechema odată cu majoratul?

Acea lună, septembrie, a majoratului său i se părea însă atât de departe. În fiecare zi suporta umilinţele granzilor, mai întâi ale prinţului de Conde şi, în spatele acestuia, ale lui Gaston d’Orleans, care umblă adesea mascat.

Pe 31 iulie, Ludovic este în caleaşca sa, care merge pe malurile Senei pe caldarâmul dinspre Cours-la-Reine. Aude un ropot de cai. Vede venindu-i în întâmpinare o trăsură cu valeţii în livrea ai prinţului de Conde. Acesta, conform etichetei, ar trebui să se oprească şi să-l salute pe rege. Dar el trece mai departe spre a-şi arăta încă o dată dispreţul. Ludovic are impresia că a fost parcă pălmuit în public de Conde.

Întors la Palais-Royal, ar fi vrut, aşa cum se obişnuieşte şi spre a uita umilinţa suferită, să se plimbe călare în compania verişoarei sale, la Grande Mademoiselle, fiica lui Gaston d’Orleans şi a uneia dintre doamnele sale de companie, Doamna de Frontenac, a cărei frumuseţe şi haz tineresc îl seduc.

Dar mareşalul de Villeroy, făcând o plecăciune, îl anunţă că Maiestatea Sa regina i-a interzis aceste plimbări.

Ludovic se înfurie. E gata să dea câte o sută de galbeni săracilor de fiecare dată când merge să se plimbe.

Regina refuză iar. De teamă, probabil, să nu cadă pradă farmecelor Doamnei de Frontenac.

Ludovic merge la mama sa. O sfidează din priviri, aşa cum n-a făcut-o niciodată.

— Când voi fi stăpân, spune el răspicat, am să merg unde vreau. Şi curând voi fi.

Ea îl priveşte înmărmurită şi apoi începe să plângă.

Şi-ar fi dorit să rămână total nepăsător, dar brusc îl podidesc şi pe el lacrimile, hohotele îl sufocă. Se înclină în faţa mamei sale, o ia de mână şi îi cere iertare.

Nu se poate arăta împotriva ei, atunci când atâţia duşmani dau năvală şi e constrânsă să accepte ca Parlamentul să-i graţieze pe toţi cei care s-au răzvrătit împotriva ei şi să proclame surghiunul pentru totdeauna al lui Mazarin.

Şi locuitorii Parisului încuviinţează. Pe străzi se poate auzi:

„Pentru că prin farmece şi vrăjitorii de tot felul a reuşit să o facă pe regină să i se supună;

Pentru că a încălcat obiceiurile Franţei şi a nesocotit toate legile dumnezeieşti şi omeneşti;

Pentru că a fost recunoscut ca autorul războaielor civile din Franţa, din ultimii doi ani;

Pentru că a pus dări supuşilor regelui şi a extorcat în mod tiranic sume imense de la ei;

Mazarin a fost condamnat la spânzurătoare şi sugrumare de către călău, dar cum încă nu a putut fi prins şi învăţat minte fizic, portretul lui a fost atârnat la stâlpul infamiei…”.

Câteva zile mai târziu, Ludovic vede cum acest popor care visează să-i vină de hac lui Mazarin se

îndreaptă acum spre Palais-Royal din Ile de la Cite spre a contempla cortegiul regal ce se îndreaptă spre Parlament.

Ludovic îi aude pe aceşti coate goale, ce seamănă cu cei care au intrat bănuitori în dormitorul său, strigând aşa cum n-au mai făcut-o niciodată, cu atâta entuziasm „Trăiască regele!". Unii s-au căţărat în copaci, alţii s-au îngrămădit pe la ferestre.

Ludovic priveşte drept înainte, ţinând strâns frâul calului său, acoperit cu o pânză brodată cu crini. El merge în urma marelui scutier al Franţei, contele de Harcourt, care duce sabia regală.

În acea zi de 7 septembrie 1651, soarele face să strălucească armele şi podoabele soldaţilor din cavaleria uşoară, ale scutierilor, ale gărzilor elveţiene, ale livrelelor valeţilor. Sunt vreo câteva sute de bărbaţi care înaintează fără grabă, aclamaţi, îndreptându-se spre Parlament, escortându-i pe prinţi, duci şi pe guvernatorii provinciilor.

Ludovic aude uralele, vede aurul, albastrul şi negrul catifelelor şi al gătelilor. Este regele Franţei, în sfârşit major.

Intră la Parlament.

Prinţul de Conţi se apropie pentru a-i înmâna o scrisoare de la fratele său, prinţul de Conde, care nu asistă la ceremonie. Nu o va lua, ca semn de dispreţ pentru această absenţă insolentă, dovadă a gravelor ostilităţi ce vor urma, ci face un semn cu bărbia ca misiva să-i fie dată mareşalului de Villeroy.

Ludovic avansează. E îmbrăcat în mătase acoperită de broderii.

Îşi aminteşte de procesele pe care le-a prezidat. Acum poate vorbi mai tare, ca rege major şi nu ca un copil care-şi repetă lecţia.

— Domnilor, spune el, am venit în Parlamentul nou ca să vă spun că, respectând legea în Statul meu, vreau ca de acum înainte să preiau guvernul

şi administraţia. Sper ca Dumnezeu, în marea lui bunătate, să mă ajute s-o fac cu milă şi dreptate. Domnul cancelar vă va explica mai pe larg intenţiile mele.

Abia de-l ascultă pe cancelarul Seguier.

N-are decât să vorbească. De mâine voi forma guvernul după bunul meu plac şi îi voi lua Ministerul de Finanţe.

Regina se îndreaptă spre Ludovic. E emoţionat când o aude, dar trebuie să pară impasibil şi, totuşi, fiecare vorbă pe care o spune ea îl mişcă:

— Iată al nouălea an când, prin voia defunctului rege, prea onoratul meu Stăpân, m-am ocupat de educaţia voastră şi de guvernul Statului vostru. Dumnezeu, prin marea sa mărinimie mi-a binecuvântat faptele şi a ocrotit persoana voastră, care îmi este atât de dragă şi de preţioasă, ca şi pe toţi supuşii. Acum, când legea regatului vă cheamă să domniţi în această monarhie, cu mare mulţumire vă predau puterea ce mi-a fost încredinţată de guvern. Sper ca Bunul Dumnezeu, în marea sa mărinimie, să vă ajute cu spiritul Său, dându-vă putere şi prudenţă pentru o domnie fericită.

Ludovic se ridică. Se teme că nu va putea vorbi, pentru că simte cum i s-a strâns gâtul.

Spune cu o voce greu de auzit:

— Doamnă, vă mulţumesc pentru grija ce mi-aţi purtat, pentru educaţia mea şi pentru administrarea regatului meu. Rogu-vă să îmi daţi şi de acum înainte sfaturile cele bune. Doresc ca după mine să fiţi cea mai importantă voce din consiliul meu.

Dar de acum înainte el este rege. Stăpânul tuturor puterilor, chiar dacă îşi doreşte ca mama lui să prezideze de fapt în continuare guvernul.

— N-am a mă teme de ambiţia ei, şopteşte el.

Ştie că are nevoie de ea ca să facă faţă Frondei – o adevărată luptă crâncenă – condusă de prinţul de Conde. Provinciile se revoltă din nou. Oraşul Bordeaux se închide în răzvrătirea sa.

Trebuie înfrântă această rebeliune a prinţilor, căci în spatele lui Conde se află Gaston d'Orleans, ambiguu şi ipocrit, Conţi, ducele de Longueville şi cardinalul de Rets, prinţ de Gondi. Ludovic trebuie să demonstreze că-şi exercită puterea de rege împotriva tuturor celor care îl sfidează şi au în prezenţa sa o purtare nepotrivită, în timpul unui bal, fratele său, Filip, se împiedică şi o pălmuieşte pe fiica Doamnei de Beauvais, „chioara", iniţiatoarea, care a îndrăznit să izbucnească în râs.

— Să fie biciuit! porunceşte Ludovic.

N-a mai contat mirarea şi indignarea pe care le-a provocat-o această poruncă. A repetat-o.

— Să fie biciuit.

Ar fi vrut să îl poată pedepsi la fel şi pe Conde.

Pune un preţ pe capul rebelilor şi al acelor care îi urmează. Între ei se manifestă deschis acum Gaston d'Orleans şi mulţi nobili care îşi adună trupe şi se aliază cu unchiul regelui. Oare nu e şi el de sânge regal? Nu mai e o Frondă, e un război civil.

Ludovic îşi ascultă mama.

— În aceste clipe în care trăim un război civil, spune ea, nu există nimic mai rău de atât. Vreau ca el să se întoarcă.

Ludovic pleacă uşor capul. Ştie că dacă s-ar întoarce Mazarin, el ar fi cel care ar guverna.

Dar să fii rege înseamnă să accepţi ceea ce trebuie pentru a salva regatul. Adică puterea regelui.

Şi Ludovic ştie că are nevoie de Mazarin.

Capitolul 8

Ludovic e foarte emoţionat. Nici n-ar fi crezut că poate fi stăpânit de sentimente atât de puternice la vederea cardinalului Mazarin, care se îndreaptă spre el.

Îi vine să i se arunce în braţe acestui bărbat înalt, cu un chip ce dovedeşte totodată blândeţe şi vioiciune. Retrăieşte emoţiile, dar şi supunerea din copilărie, atunci când Mazarin se ocupa de educaţia sa şi domnea alături de mama lui. El era Marele Vizir împotriva căruia Ludovic putea să se răzvrătească, să se înfurie, dar până la urmă trebuia să i se supună şi chiar să accepte cu plăcere această tutelă respectuoasă şi categorică, urmându-i sfaturile spre a-şi mulţumi mama. La câţiva paşi, în spatele lui Mazarin, în această sală rece ca gheaţa, din castelul Gien, din ţinutul Loarei, ţinut înecat în ceaţă, în această zi de ianuarie 1652, puţin înainte de a se întuneca de tot, se afla un bărbat cu un chip foarte aspru, cu ochii în fundul capului şi sprâncene foarte groase, palid la faţă.

Ludovic îl recunoaşte pe Colbert, care i-a mai adus de câteva ori misive de la Mazarin, cea din urmă anunţând că, în sfârşit, eminenţa sa soseşte la Poitiers şi mai apoi la Gien. Ludovic l-a privit mai întâi cu dispreţ şi teamă, apoi a început să aibă încredere în acest bărbat, altfel decât în ceilalţi, fără însă a fi slugarnic sau supus, rămânând totodată demn. Mazarin îl concediază cu un gest pe Colbert, iar Ludovic face un pas către cardinal. Prezenţa sa îl linişteşte. Dar el este rege, conducător de oşti şi nu mai e doar un adolescent de paisprezece ani.

Ludovic ar fi vrut să povestească atacul pe care l-a condus împotriva trupelor lui Conde şi cum i-a dat afară pe parlamentarii care i-au amintit că Mazarin e surghiunit pe veci din regatul Franţei.

Ei i-au povestit cum oamenii cardinalului, mai precis Colbert şi unul şi mai rapace, Fouchet, au scos regatul la mezat, umplând cu aur cuferele Eminenţei Sale, stăpânul lor, vânzând certificate de înnobilare, împrumutând cu camătă mare, organizând tot felul de afaceri şi vânzări, din care s-au îmbogăţit de zor.

Dar ţara este vlăguită. Cerşetorii sunt cu miile şi au împânzit străzile Parisului. Ţăranii, jefuiţi de trupele lui Conde şi de cele ale aliatului său, ducele de Lorena, nu-şi mai pot cultiva pământurile. Nu mai au ce secera.

Regele ştie că la Paris mulţimea sărăntocilor a atacat şi a răsturnat trăsurile oamenilor cumsecade, le-au jefuit casele şi aceşti coate goale au strigat: „Fără rege, fără prinţ!” Trăiască libertatea!”? Oare nu aşa a izbucnit revoluţia şi în regatul Angliei, iar regele şi-a pierdut capul sub barda călăului? Trebuie, au spus din parlamentarii, ca Mazarin să nu fie primit înapoi, pentru că poporul îl urăşte şi îl dispreţuieşte. Trebuie, aşa cum s-a promis, să fie surghiunit pe veci.

Dar Ludovic l-a întrerupt pe preşedintele Parlamentului şi a izbucnit într-o poruncă, de parcă i s-ar fi adresat unei slugi: „Domnilor, retrageţi-vă, plecaţi!”.

Nu-i spune, însă, asta lui Mazarin. Lasă capul în jos. E fericit că Mazarin îl strânge după umeri. Simte pe gât mâna lui mângâietoare. E ca paralizat de acest glas.

Mazarin îi reproşează că şi-a expus viaţa salvelor de muschetă ale mercenarilor lui Conde. Sigur că prestigiul său în faţa soldaţilor din Turenne, care-l servesc pe rege, este acum mult mai mare.

Ludovic se cutremură. Îi pare că acele clipe pe care le-a trăit în fruntea trupelor sale sunt cele mai intense din viaţa lui. Soldaţii l-au întâmpinat ridicând armele şi strigând: „Trăiască regele! La luptă, la luptă!”.

Ludovic ar fi vrut să se lase pradă acestei amintiri, să evoce ce a simţit şi să-şi exprime dorinţa de a duce până la capăt lupta împotriva lui Conde şi a ducelui de Lorena, ale căror trupe jefuiesc ţara, torturează, siluiesc şi distrug doar din plăcere.

Mazarin îl ia pe Ludovic de după umeri şi îi şopteşte că un rege mare nu-şi poate pune viaţa în primejdie în faţa a ceea ce nu e altceva decât o rebeliune a câtorva prinţi. El nu trebuie să conducă armata în luptele din războiul civil. Nimeni nu pune la îndoială curajul său, dar trebuie să-i dispreţuiască pe Conde, Conţi, pe ducele de Longueville şi pe cel de Lorena, pe cardinalul de Rets, care stăpâneşte Parisul sau chiar şi pe Mademoiselle, verişoara lui Ludovic, care a pus stăpânire pe Orleans şi acum se află la Paris.

— Această frondă a prinţilor va fi înăbuşită, îi spune în şoaptă Mazarin.

Regele trebuie să fie mai presus de toate aceste frământări.

Ludovic tace. Se va supune. Nu va conduce armata. Mazarin va duce războiul. Va învinge prin arme şi negocieri diplomatice.

Trebuie, deci, să se supună încă o dată şi Ludovic este în egală măsură fericit că e dominat de acest bărbat care-l fascinează şi pe care mama sa nu mai pridideşte să-l laude şi să-l iubească, dar e şi trist şi iritat.

Cum ar mai putea să se mulţumească doar cu jocurile de război, când a înfruntat deja ghiulelele şi muschetele? Oare nu trebuie să fie decât un dansator graţios şi sprinten, un rege al baletelor ce se organizează în castele, acolo unde războiul cuprinde întreaga Curte, în regiunile Loarei din jurul Parisului?

E deja luna iulie 1652. Trupele lui Conde s-au refugiat la Paris. În capitală se moare de foame. Locuitorii care reuşesc să fugă pentru a se alătura

regelui, la Saint-Germain, la Pontoise, la Saint-Denis, povestesc că Parisul e lăsat pradă jafurilor, netrebnicilor, că oameni cumsecade sunt masacraţi, Conde domneşte prin teroarea pe care o inspiră soldaţii săi şi măcelurile pe care le comit.

Regele e aşteptat.

Ludovic încearcă să-şi stăpânească bucuria. Mazarin îl invită să meargă cu el pe înălţimile din Charonne. De acolo se văd luptele ce se dau, mahalaua Saint-Antoine, trupele regale din Turenne şi cele din Conde. Rebelii sunt încolţiţi la porţile închise ale oraşului.

Va fi de ajuns un atac al cavaleriei regale pentru a fi exterminaţi. Şi dintr-o dată o salvă de tunuri dinspre Bastilia împrăştie armata regală. Porţile Parisului se deschid şi soldaţii lui Conde pot să dea năvală în capitală.

Ludovic este devastat, dar apoi se indignează. Află că propria sa verişoară, Mademoiselle, fiica lui Gaston d'Orleans, care a cucerit Bastilia, a dat ordinul să se deschidă focul şi i-a salvat pe Conde şi pe mercenarii săi. Regele se miră de calmul lui Mazarin.

În fiecare clipă, acest bărbat care guvernează şi care reprezintă o frustrare pentru Ludovic, îl învaţă cum să reacţioneze.

Întâi trebuie să aştepte spre a-i lăsa pe soldaţii lui Conde şi pe sărăntocii din capitală să jefuiască la drumul mare, să măcelărească, astfel încât la 4 iulie mai multe zeci de persoane să se adune la primărie. Parlamentarii, burghezii n-au încotro decât să revină la rege.

— Va fi de ajuns, explică Mazarin, să nu mai existe niciun motiv de a se opune regelui.

Ludovic îi strânge mâinile lui Mazarin. A redevenit copilul care se teme să nu-l piardă pe bărbatul care îl protejează, pe tutorele pe care îl iubeşte şi a cărui inteligenţă, stăpânire de sine şi blândeţe, dar şi al cărui zâmbet şi mâini îl liniştesc.

Când, în acea zi de 18 august, Mazarin anunţă că pleacă, Ludovic se lasă pradă sentimentelor şi plânge în hohote. Îşi mărturiseşte astfel iubirea pentru acest bărbat, legăturile profunde care îl leagă de el încă din copilărie.

Dar acum e rege, e major.

E bărbat şi ştie ce înseamnă şi o femeie, dar şi războiul, însă nu se poate sustrage plăcerii intense şi ambigue a supunerii.

Şi Mazarin pleacă. Armatele prinţilor se împrăştie.

Conde cucereşte Flandra, unde preia trupele spaniole, al căror comandant devine, lăsând Parisul înfometat, prădat, străbătut de bande de cerşetori şi de tâlhari, sperând în reîntoarcerea la ordine, ceea ce nu poate veni decât din partea regelui.

Iată-l intrând în Paris în acea seară de 21 octombrie 1652.

Ludovic priveşte în jurul său şi chiar când trece prin poarta Saint-Honore, îi zăreşte pe cei ce duc torţele.

Flăcările luminează chipurile acestei mulţimi care se înghesuie până la palatul Luvru, unde Ludovic a decis să se instaleze.

Acest palat aproape că n-are mobilă. E rece şi auster. Vântul bate prin culoarele şi prin încăperile cele mari de parcă ar fi în aer liber. Dar există un şanţ adânc care protejează palatul de răzvrătiţi. De Paris trebuie întotdeauna să te temi.

Dar unde sunt rebelii?

Ludovic nu vede decât entuziasm şi devotament pe chipurile lor. Nu-i aude decât strigând „Trăiască regele!”, aclamaţii care însoţesc cortegiul regal de la poarta Saint-Honore până la Luvru.

Acum poate domni, poate convoca, în galeria cea mare a Luvrului, o judecată pentru magistraţi, obligându-i să accepte fără să crâcnească condamnarea la moarte a lui Conde, exilul lui

Gaston d'Orleans şi al Mademoisellei, fiica sa, al parlamentarilor care au condus revolta.

Regele priveşte acele trupuri înveşmântate în straie roşii, cu hermină, cum se înclină şi promit să nu se mai amestece în afacerile Statului şi să nu se mai alieze cu granzii.

Şi Ludovic le citeşte parlamentarilor, rar, scrisoarea pe care tocmai a trimis-o cardinalului Mazarin, prin care îi dă poruncă să se întoarcă la Paris, pentru a-l sluji pe rege şi deci regatul.

Tac cu toţii. Se supun.

Ludovic se retrage.

Vrea să-şi ducă răzbunarea până la capăt, îşi aminteşte de acea noapte din februarie 1651, când a trebuit să accepte să fie văzut şi ţintuit din priviri de acea mulţime de coate-goale, care bântuia prin camera sa, iar el se prefăcea că doarme.

Şi prinţul de Gondi, devenit cardinal de Retz, este unul dintre cei care avuseseră ideea acestei umiliri şi frici totodată. Ludovic îl convoacă pe căpitanul gărzilor, cerându-i să scrie:

„Am poruncit executarea prezentului ordin. Cardinalul de Retz va fi ridicat, va fi arestat mort sau viu, chiar dacă se va opune."

Dar era necesară puţină viclenie; trebuia aşteptat ca Retz să vină la palatul Luvru pe 19 decembrie 1652, pentru a-şi prezenta omagiile sale regelui şi reginei mame.

Ce satisfacţie de a-l trage pe sfoară pe acest duşman. Ludovic îl întâmpină pe cardinal. Trebuie să vorbească cu el, să-i zâmbească, să nu-i trezească suspiciuni, să procedeze aşa cum ar fi făcut-o cardinalul Mazarin, cum trebuie să o facă un rege.

Ludovic se desparte în sfârşit de Retz şi aşteaptă, rugându-se în capelă, să vină căpitanul gărzilor şi să-l anunţe că a fost arestat cardinalul de Retz, că n-a opus nicio rezistenţă, atât a fost de surprins.

S-a terminat cu „cumplitele răzmeriţe”, cu Frondele. Ludovic se roagă.

Prima îndatorire a unui rege este să menţină ordinea în regatul său.

PARTEA A DOUA
1652-1661

Capitolul 9

Nu trebuie să-şi arate dispreţul pe care îl poartă oamenilor.

Îi vede cum intră cocoşaţi în încăperea reginei, unde el stă în picioare lângă patul mamei sale.

Îi recunoaşte pe consilierii din Parlament, pe marchizi şi pe conţi, pe preoţii iezuiţi şi pe episcopi.

Toţi aceştia ceruseră surghiunirea pentru totdeauna a cardinalului Mazarin. Râseseră când citiseră aceste versuri pe care se prea poate să le fi scris chiar ei:

Ha! Ha! Ha! Te-am prins Mazarin,
spirit malefic al Franţei, în van
ai făcut sute de răutăţi,
cardinal ce nici să te rogi nu poţi,
neruşinat întru toate,
gata oricând să spinteci de moarte
asemeni unui cuţit de măcelar,
având grijă să nu se vadă nimic, mai rar!
Mereu escamotând totul, zadarnic dar.

Unul dintre ei, un parlamentar chiar spusese: „Mazarin este cea mai mare lepădătură a secolului!”

La 3 februarie 1653 iată-l prezent, foarte servil. Era împreună cu cei care s-au dus să-l întâmpine pe Eminenţa Sa la poarta Saint-Denis. Mazarin a fost condus până la Luvru şi poporul a aclamat cortegiul.

Acum se grăbeau să-i spună cardinalului:

„Eminenţa Voastră, nu există nimeni în Franţa mai devotat decât mine intereselor regelui şi ale Eminenţei Voastre, sunt în stare de orice pentru a demonstra asta şi când veţi binevoi, faceţi-mi plăcerea să-mi porunciţi ceva.”

Aşa sunt oamenii, indiferent că sunt din popor, de la Curte, ai Bisericii sau din Parlament.

Ludovic închide pe jumătate ochii.

Abia de este salutat, regina este aproape ignorată, dar în faţa Eminenţei Sale lumea se înclină până la pământ.

Ludovic îl observă tulburat, ori de câte ori îi iese în cale. Îl admiră. Îl iubeşte, suferă că-i este astfel supus, dar ştie că trebuie să accepte această dominaţie. Mazarin este cel mai şiret, cel mai devotat monarhiei.

Îl aude făcând anunţul cum că, în zilele ce urmează, va chema la Primărie, pentru plata rentelor datorate regelui:

Şi, toate acele spinări îndoite tresaltă de plăcere. Unul dintre edilii Parisului răspunde că oraşul va oferi în onoarea Eminenţei Sale un mare banchet în care cardinalul va putea măsura ataşamentul poporului.

Cum să te opui unui asemenea ministru?

Ludovic se pleacă, acceptă să se lase condus şi să aştepte momentul în care destinul îi va permite în sfârşit să preia într-adevăr hăţurile şi să conducă după bunul său plac regatul.

Pentru moment trebuie să înveţe. Îl vede pe Mazarin cum aruncă de la fereastra Primăriei bani poporului care îl aclamă. Iată cum se cuceresc oamenii.

Ludovic se află de mai multe ori pe zi în preajma cardinalului şi, uneori, îşi muşcă buzele de dezamăgire şi mânie, gândindu-se că este tratat de cardinal doar puţin mai bine decât milogii sau linguşitorii care aşteaptă să fie primiţi la el.

Apoi acest sentiment se risipeşte.

Mazarin se îndreaptă spre el, blând şi tandru, luându-l de mâini şi invitându-l să se aşeze alături de el, pentru a cerceta împreună depeşele trimise Consiliul restrâns, care în curând va deveni Consiliul Suprem şi în care nu se vor mai afla

decât principalii miniştri, împreună cu regina şi cu Mazarin.

Ludovic este aşezat între ei. Adesea îl doboară plictiseala. Şi atunci se ridică, întredeschide uşa, uneori iese pentru a se întâlni cu tovarăşii săi de vânătoare sau de dans.

După aceea revine în sala de Consiliu. Nu va fi unul dintre acei regi leneşi, pe care i-a dispreţuit din totdeauna. El vrea să ştie. Vrea să tranşeze. Observă şi judecă oamenii pe care i-a avansat Mazarin, cum ar fi acest Le Tellier, însărcinat de război, despre care se spune că îşi educă foarte aspru cel de-al treilea fiu, Fransois-Michel, şi mai ales pe ministrul de Finanţe, Nicolas Fouquet, a cărui eleganţă şi inteligenţă se impun adesea.

Mazarin îl laudă. Fouquet găseşte bani pentru regat. Se spune chiar că uneori este constrâns să-l roage pe cardinal să intervină pe lângă cămătari, din pricina cărora vistieria regală ar fi în faliment.

Ludovic ascultă, îl urmăreşte atent pe Mazarin, care a numit alături de Nicolas Fouquet, un al doilea ministru, Servien. Pentru că oamenii, chiar şi cei mai buni trebuie să se simtă ameninţaţi de un rival.

Cei doi miniştri trebuie să-l supravegheze pe Colbert, acest individ cenuşiu, care nu asistă la Consiliu, dar pe care Ludovic îl vede mereu la câţiva paşi de Mazarin. Se spune despre el că i-ar umple cuferele Eminenţei Sale, jonglând cu aurul, mirodeniile şi zahărul, că i-ar fi organizat o flotă de negoţ cardinalului, alcătuită din vapoare cu piraţi şi că ar fi fost mai marele comerţului cu sclavi, între coastele Africii, Nantes şi Antile, dând postavuri în schimbul abanosului, carne vie şi zahăr la troc.

Ludovic a asistat la jocul acestor oameni, a ascultat citirea depeşelor către Consiliu, a simţit tensiunea dintre miniştri, aceşti indivizi mereu la pândă. A remarcat privirile languroase pe care i le

aruncă Mazarin reginei şi cele la fel de tandre ale acesteia pentru ministrul său, pe care îl primeşte adesea între patru ochi, ceea ce-i trezeşte nelinişti lui Ludovic. Acum ar vrea să fie el stăpân, să decidă. Ii pare că a înţeles cum trebuie conduşi oamenii.

A ghicit ceea ce duhovnicul său, părintele Paulin, îi şoptea lui Mazarin, imaginându-şi că nu-l vede şi nu-l aude nimeni.

— Regele, spuse cu glas stins Paulin, crede în înţelepciune şi prefăcătorie.

Ludovic preţuieşte judecata duhovnicului său.

În faţa oamenilor aşa cum sunt ei, aşa cum a învăţat să-i cunoască în timpul cumplitelor răzmeriţe, al Frondelor în care până şi cei mai apropiaţi, prinţi cu sânge regal, au trădat şi ei, ce altă purtare ar mai fi posibilă?

Trebuie înfrânţi, trebuie stat la pândă, să nu ţi se ghicească intenţiile. Să fii temut.

Numai aşa poţi fi un rege mare.

Ludovic îşi încearcă puterile.

Trece printre curteni fără a părea că-i vede, ori c-ar fi auzit vorbele ce i se spun.

Se bucură de neliniştea pe care adesea o zăreşte în privirile lui Mazarin. Printr-o simplă mişcare neaşteptată, Ludovic le aminteşte că poate înceta să mai accepte tutela cardinalului şi a reginei, că este rege, centrul puterii, fără de care totul se poate duce de râpă.

Trebuie ca fiecare, de la cel mai umil supus al regatului, până la miniştri, să ţină minte asta.

Ludovic n-o uită niciodată. Trebuie să le demonstreze tuturor că-i asemeni soarelui, izvorul de lumină care face să strălucească întreg universul.

Are abia cincisprezece ani.

Capitolul 10

Ludovic se îndreaptă spre scenă.

Şoaptele de admiraţie, apoi ovaţiile care-i însoţesc primii paşi de dans, îl fac să simtă că pluteşte.

El ştie că e cel mai frumos şi că, în jurul lui, ceilalţi dansatori ai acestui *Balet regal al nopţii* dispar, pentru că după Nopţile şi Orele, momentele în care apar Piticii şi Vrăjitoarele, Vârcolacii care evocă Luna şi Stelele, Vânătorii, Păstorii şi Păstoriţele, el este cel care întruchipează Soarele.

A vegheat la fiecare amănunt în parte al acestui balet scris de Issac de Benserade. El a vrut ca Lully, muzicianul italian, să compună o parte dintre partituri şi a decis să-l numească în fruntea celor douăzeci şi patru de viori ale regelui, declarându-l compozitorul de muzică instrumentală al regelui.

Ludovic a repetat zi de zi figurile de dans pe care trebuie să le interpreteze. Vrea să fie prezent de mai multe ori în balet, sub diverse apariţii, cea a lui Proteu care-şi schimbă înfăţişarea, cea a unui îndrăgostit speriat, dar acestea nu sunt decât roluri secundare, care anunţă venirea Soarelui. El va fi Soarele.

A ales cu grijă fiecare detaliu de costum, în parte. Trebuie ca şuviţele de păr împletite să-i stea împrejurul capului asemeni razelor. Ciorapii strânşi pe picior sunt brodaţi, iar tunica până sub genunchi şi încălţările cu toc înalt sunt bătute în pietre scumpe.

Trebuie să uimească, asemeni celui mai important dintre aştri, ca toţi spectatorii să ştie că el este Regele Soare, cu care nimeni nu se poate compara şi căruia nici cei mai mari nu-i pot umbri lumina.

Baletul este o reprezentare a lumii, dansul imită mişcările aştrilor şi, dacă Dumnezeu este cel mai

mare maestru al baletului, Ludovic vrea ca regele să fie figura centrală.

Începe ultima scenă a spectacolului. Luminile inundă sala.

Ludovic îl vede pe Filip, fratele său mai mic, făcând câţiva paşi de dans. Monsieur este Luceafărul de dimineaţă care anunţă sosirea astrului regal. El declamă:

De cum se iveşte acest mărit rege,
nobila limpezime a Nopţii se drege.
Cei ce triumfau în a sa absenţă
nu mai îndrăznesc în a sa prezenţă:
toate aceste flăcări trecătoare se sting un pic,
Soarele ce îmi urmează, este tânărul Ludovic.

Lui Ludovic îi place să danseze, să audă ovaţiile, să citească admiraţia în privirea femeilor, dorinţa lor de a fi plăcute şi de a i se supune. Se bucură să-i vadă pe bărbaţii care se uită pe furiş plecându-şi capul de teamă să nu li se ghicească sentimentele ce le nutresc sau poate chiar invidia.

El este Soarele rege.

Vrea să i se deschidă uşile sălii de la Petit-Bourbon pentru ca poporul să-l poată vedea, iar el va dansa acest balet încă de patru ori, pentru că spectatorii se înghesuie, aplaudă, iar el nu se mai satură să danseze, să apară, el, acest rege tânăr, strălucind de frumuseţe, zvelt şi elegant, aureolat de sclipirea aurului şi a pietrelor preţioase care îi înstelează costumul.

Când iese din scenă, una dintre dansatoare, o păstoriţă, se apropie de el atingându-l uşor.

E de ajuns să o prindă de încheietura mâinii şi să o tragă înspre el, spre a o conduce apoi în apartamentele regale, pe care a început să le amenajeze Mazarin, la etajul întâi din Luvru. Valeţii deschid uşile, se dau la o parte şi le închid.

Ludovic rămâne singur cu această tânără ce i se dăruieşte, plină de admiraţie.

Doamna de Beauvais, chioara, şchioapa, cea care l-a iniţiat, nu mai e nici măcar o amintire.

Ludovic se iubeşte cu păstoriţa şi ştie că ar putea să profite după bunul său plac de toate aceste femei care îl admiră.

El este Soarele. El este Cezar victorios.

La 4 iulie 1653 merge la Primărie, acolo unde, cu un an mai înainte sărăntocii plătiţi de Conde au măcelărit şi au prădat, şi unde spre a-l slăvi, magistraţii Franţei au înălţat o statuie din marmură albă reprezentându-l ca pe un Cezar.

Înarmat cu o suliţă, îmbrăcat în armură, cu cască pe cap, striveşte cu piciorul, asemeni Sfântului Arhanghel Mihail, un războinic învins.

Dar el vrea să fie mai mult decât un Cezar. Nu va cădea pradă unui complot. Va domni prin forţă şi iscusinţă, stârnind admiraţie, dominându-şi supuşii, înrobindu-i cu ajutorul lui Dumnezeu.

Merge la catedrala Notre-Dame, unde ascultă slujba şi apoi în sala cea mare de la Primărie asistă la o reprezentaţie cu *Cidul.*

Stă singur pe scenă, simte că este privit mai mult decât actorii. Dar oare să fii rege nu înseamnă să fii actorul suprem, stăpânul tuturor spectacolelor?

Ştie că nu poate ieşi niciodată din scenă.

Nu e nicio clipă scăpat din ochi, când străbate culoarele Luvrului sau când îl ascultă pe părintele Paulin, care-l anunţă că papa Inocenţiu al X-lea a trimis o bulă prin care condamnă credinţele anumitor creştini şi felul cum sunt ele expuse în cartea *Augustinus.*

N-o va citi. Dă poruncă în regat şi cere supunere absolută. Şi dacă ceea ce se spune în această carte e considerat de papă ca erezie, impietate, blasfemie sau injurie, creştinii respectivi trebuie să fie condamnaţi.

Dă poruncă astfel ca bula papală să fie anunţată în tot regatul, să afle toţi episcopii.

A suportat Fronda. Nu mai vrea răzmeriţe.

Dar nu este încă stăpân. Este Soarele şi Cezar, dar instigatorul este Mazarin. Şi Ludovic continuă să îndure, fascinat şi enervat, supus, dar hotărât să arate că, în ciuda acestei supuneri, el este regele.

Vrea să ajungă în fruntea armatei pe care o conduce Turenne, în Picardia, spre a face faţă trupelor spaniole, aflate sub comanda prinţului de Conde, care în fiecare clipă îl reneagă şi mai tare pe rege.

Acest trădător a obţinut capitularea de la Rocroi.

Ludovic se află acolo străbătând călare frontul unde sunt trupele. Războiul este tot o piesă de teatru în care trebuie să apară, să fie un actor care se expune, care nu tremură la salvele de muschetă şi nici când cad ghiulele.

Ludovic este prezent la asediul de la Mouzon şi mai apoi la cel de la Sainte-Menehould. El obţine capitularea rebelilor. În Burgundia, ca şi în Aquitania, Bellegarde şi Bordeaux i se deschid larg porţile.

Dar regatul este vlăguit. Cerşetorii sunt lepra vieţii de la ţară şi de la oraş. Numai la Paris sunt şaizeci de mii. Cuferele de bani ale regatului sunt goale, în ciuda iscusinţei ministrului Nicolas Fouquet.

Ludovic este sigur că va primi împrumuturi, dacă va restabili ordinea în regat şi supuşii i se vor alătura.

Şi pentru asta trebuie să fie văzut, admirat. Să fie în centrul atenţiei spectacolului de balet, Soarele strălucitor, tânăr, seducător şi maiestuos.

Dar trebuie să ştie şi să pedepsească.

La 21 decembrie 1653, Ludovic merge la Parlament.

El declară cu o voce puternică că vrea să reafirme în mod solemn condamnarea la moarte a

„Jupânului Louis de Bourbon, prinţ de Conde, care s-a făcut vinovat de delicte de lezmaiestate, fiind decăzut din numele de Bourbon, din calitatea de prim-prinţ de sânge şi din toate prerogativele ce-i reveneau prin naştere.”

Soarele îi pârjoleşte pe cei care refuză supremaţia sa.

Capitolul 11

Ludovic îşi ridică braţele în faţa oglinzii.

Spune în şoaptă versurile pe care le-a citit pe frontispiciul unui text ce i-a fost remis şi care evocă destinul lui Clovis şi al Franţei creştine.

Pretutindeni în univers
vedea-vom răspândindu-se gloria prinţului ce este
asemenea lui Clovis în acest vers,
Ludovic va săvârşi şi va rămâne în istorie, vă dau de veste.

Face un pas într-o parte.

Vrea să-şi vadă profilul, să-şi judece veşmintele ce le va purta în ziua în care va fi uns rege la Reims, duminică 7 iunie, 1654.

Croitorii italieni, plini de zel, roiesc în jurul lui şi-l ajută să-şi scoată roba din pânză argintată, care-i acoperă tunica din satin purpuriu şi cămaşa albă.

Mâinile croitorilor se agită cu o uşurinţă şi o rapiditate uimitoare. Adaugă şireturi de aur. Fac despicături în veşminte pentru ca episcopul, în timpul ceremoniei de la catedrală, să poate unge trupul regelui de şapte ori cu untdelemn sfinţit, din cel ce se află în sfântul vas, ce va fi purtat de o porumbiţă în biserica Saint-Remi din Reims, unde s-a păstrat de când a fost uns rege Clovis.

Ludovic îşi lasă braţele jos. În câteva săptămâni va fi precum Clovis, primul rege al Franţei, „unsul Domnului”. Se gândeşte întruna la această clipă când se va uni cu Dumnezeu şi cu regatul, cu Biserica şi cu poporul.

Se aşază.

Croitorii îi pun pe cap toca de catifea neagră împodobită cu o pană albă de egretă şi înnobilată cu un şir de diamante, pe care o va purta înainte de

a primi coroana lui Carol cel Mare şi de a ţine sceptrul şi mâna justiţiei.

Dintr-o dată devine nerăbdător şi se ridică brusc. Are impresia că timpul stă în loc.

Iese din apartamentele sale, se linişteşte şi străbate cu un pas alene culoarele. Lumea se înclină în faţa lui şi se dă de-o parte. Intră la mama sa. Rămâne lângă ea. Ştie că-l aşteaptă, ca în fiecare zi, pe cardinal, care locuieşte sub acoperiş, chiar deasupra, de unde poate accede la apartamentele Anei de Austria pe o scară mai ferită.

Când îşi imaginează aceasta, Ludovic nu se poate abţine să nu-i poarte pică acestui bărbat curtenitor, seducător şi puternic care hotărăşte tot, care şi-a adus din Italia o mulţime de nepoate şi nepoţi pe care îi găzduieşte în aripa Lescot a palatului Luvru, nu departe de propriul său apartament.

Oare câţi sunt în această familie Mazarin, despre care se şopteşte că s-ar fi aruncat cu lăcomie asupra regatului ca asupra unei comori pe care să şi-o împartă, sub cârja episcopală a ministrului şi cardinalului pungaş?

Ludovic ştie că lumea continuă să-l urască pe Mazarin, chiar dacă nu i-o arată în faţă. La Curte se râde pe la spate şi toată lumea îşi bate joc de nepoatele sale, pe care vrea să le mărite. Una dintre ele, Anne-Marie Martinozzi, s-a căsătorit deja cu prinţul de Conţi, însuşi fratele lui Conde! O alta a devenit Laure de Mercoeur, soţia ducelui, şi, în cele din urmă, fermecătoarea Olympe şi Maria şi Hortense Mancini abia de au fost văzute, dar sunt şi ele, deşi încă extrem de tinere, în căutare de soţi cu titluri de nobleţe. Mai este şi nepotul, Filip Mancini, pe care Ludovic îl stimează.

Ludovic îl invită în apartamentele sale, ca de altfel şi pe Laure, Olympe sau Anne-Marie. Se

joacă cărţi, se dansează, se fac spectacole de teatru. Se recită versuri.

Ludovic se ridică şi spune că va fi Apollo în noul balet *Nunta lui Peleu cu Thetis,* compusă de Lully şi scrisă de Issac Benserade.

Ludovic declamă:

Am învins pitonul ce pustia,
cu nimic nu e mai prejos
cumplitul şarpe pe care Infernul şi Fronda
l-au înzestrat cu un venin primejdios!
Revolta nu-mi va mai putea veni de hac,
să-l ucid mi-a fost cu mult mai pe plac
decât să alerg după Dafne şi apoi să zac.

Este aplaudat. Nepoatele lui Mazarin sunt pe gustul său.

Se apropie de Laure de Mercoeur. Se spune că deja aşteaptă un copil, dar nu s-a împlinit încă şi este poate chiar mai seducătoare decât sora sa Olympe.

Ezită pe cine să aleagă. Şi de fapt de ce ar trebui să aleagă? Simte că ar devora femei precum cărnurile, dulciurile, fructele. Are impresia că nimic nu l-ar putea sătura. Vrea ca noaptea să aibă la îndemână în dormitorul său mai multe de-ale gurii, pâine, brioşe, carne, pentru a-şi putea potoli foamea în caz că l-ar trezi.

Acelaşi lucru se întâmplă şi cu femeile.

El este Apollo. Strălucire, glorie şi frumuseţe. Le seduce pe Laure şi pe Olympe şi mama sa se îngrijorează, iar cardinalul îl condamnă pentru fapta sa. Un rege al Franţei nu se căsătoreşte cu o Mancini.

Ludovic se încăpăţânează puţin, după care o descoperă în suita mamei sale pe Domnişoara de La Motte d'Argencourt, o tânără blondă, a cărei blândeţe pasivă îl ademeneşte. Îi face confidenţe în şoaptă la ureche şi într-o bună zi Mazarin i le reproduce cu un zâmbet plin de satisfacţie.

Domnişoara îi povestea mamei sale, care mergea fuga la Eminenţa Sa, pentru a-i spune că regele e sătul de tutela reginei şi a ministrului său şi că n-o va mai suporta.

— Vedeţi Maiestate câte născoceşte lumea, spune Mazarin, pentru a slăbi cârmuirea regatului?

Ludovic se îndepărtează. N-o va mai vedea pe această Domnişoară d' Argencourt, care va dispărea, retrasă într-o mănăstire.

Un rege nu trebuie niciodată să se dezvăluie. Pentru el tăcerea şi tainele trebuie să fie lege.

Capitolul 12

În sfârşit este duminică 7 iunie 1654, ziua încoronării.

Ludovic păşeşte fără să se grăbească în mijlocul cortegiului, care, din palatul episcopal, unde a petrecut noaptea, se îndreaptă spre catedrala din Reims.

Priveşte în jurul său heralzii din provinciile Franţei, gentilomii şi, în faţa lui, mareşalul d' Estrees, care duce sabia fără teacă, albastrul uniformelor, aurul din florile de crin, strălucirea tunicilor din zale, ce deveneau un curcubeu de culori pestriţe. Şi tobele, cornii, viorile, trompetele care ritmează acest balet, al cărui actor maiestuos este chiar el, fără de care nimic nu există.

Se îndreaptă spre naos trecând printre cele două rânduri de gărzi elveţiene.

Descoperă tapiseriile care îl împodobesc şi tronul acoperit de un baldachin din catifea brodată cu crini cusuţi cu fir de aur.

Va îngenunchea pe scăunelul de rugăciune aflat în strană.

În amvoane o zăreşte pe mama sa însoţită de văduva lui Carol I, Henrieta a Franţei, şi de fiica sa Henrieta a Angliei. Singur pe o bancă aşezat în faţa şirurilor de musafiri, îl vede pe Mazarin, strălucind, căci el organizase întreaga scenă, acest balet ritual care avea să dureze şase ore.

Ludovic se aşază. Poartă pe cap coroana lui Carol cel Mare. Sărută spada împăratului. Episcopul îi strecoară inelul pe al patrulea deget al mâinii drepte.

Apoi Ludovic se ridică, îl ascultă pe episcop cum citeşte textele predicilor pe care trebuie să le ţină regele.

Frazele în latină îi răsună în cap. Are impresia că repetând aceste cuvinte devine un altul. Apoi

spune cu o voce pe care ar dori-o puternică, dar nu este decât una strangulată:

— Jur să asigur, atât cât se poate, cu sprijinul Domnului, şi aşa cum se cade pentru un rege în regatul său, apărarea fiecărui episcop şi a eparhiei ce-i este încredinţată.

Cu mâna întinsă deasupra Evangheliilor, promite pace, dreptate şi milă acestui popor căruia îi este suveran. „Promit că acest popor creştin va putea păstra mereu, sub autoritatea noastră, adevărata pace a Bisericii Domnului… Jur să extermin de pe pământurile care sunt în jurisdicţia mea orice erezie dată în vileag de Biserică”.

Ridică apoi glasul care răsună sub bolţile naosului:

— Prin jurământ sfânt întăresc toate aceste promisiuni, Dumnezeu să mă ajute şi Sfintele Evanghelii.

Este binecuvântat. Este uns de şapte ori cu untdelemnul sfânt din vasul sacru. Cu mâna dreaptă ia sceptrul şi cu stânga mâna justiţiei.

Apoi slujba, spovedania, împărtăşania. A uitat de trecerea timpului, cuprins de emoţia acestei ceremonii, care va face din el intermediarul dintre poporul al cărui suveran este şi Dumnezeu.

Acesta din urmă îi va da puterea să judece şi să vindece.

Ludovic se îndreaptă spre uşa catedralei care în sfârşit se deschide.

Vede luându-şi zborul zeci de păsări, cărora li s-a dat drumul. Mulţimea adunată şi ţinută la distanţă până atunci, îl salută prin strigăte de bucurie, care se înteţesc atunci când îl vede pe rege.

Regele se opreşte o clipă.

Vede toate aceste chipuri îndreptate spre el, mâinile care se agită, strigătele „Trăiască regele!”.

Clopotele bat cu sârg.

Filip Mancini poartă trena mantiei regale, brodate cu flăcări de argint.

Mâine va merge la biserica Saint-Remi. Poimâine va atinge scrofulele a sute de bolnavi adunaţi la un loc. Ii va binecuvânta cu semnul crucii făcut pe fruntea fiecărui bolnav şi va spune: „unde pune regele mâna, Dumnezeu vindecă!”.

Va face minuni, mai presus de ceilalţi oameni, dar, asemeni fiecăruia dintre aceştia, se va afla în mâinile Domnului.

Acest balet sfânt se încheie. Trebuie să plece din Reims, să iasă din scenă, dar începe un alt spectacol, în care are din nou rolul principal.

Curtea se instalează la Sedan, dar în fiecare zi trebuie să călărească până la Stenay, o fortăreaţă stăpânită de trupele spaniole ale lui Conde. Căci acest trădător îşi continuă războiul, iar în regat lipsesc banii pentru a-l înfrunta.

Ludovic îl ascultă pe Mazarin când îl anunţă că l-a însărcinat pe Nicolas Fouquet să facă faţă nevoilor regatului, căci vistieria era goală. Trebuia apelat la bancheri şi la „afacerile lor excepţionale”. El insistă: cheltuielile cresc pentru război, pentru vasele de luptă, galerele, artileria, fortificaţiile, ambasadorii, gărzile elveţiene, spectacolele, baletele regelui, lucrările de amenajare şi înfrumuseţare a Luvrului, cheltuielile pe mobilă şi veselă.

Ludovic întoarce capul. N-au cum să lipsească banii. Nu este el regele care tocmai a fost încoronat? Mazarin şi Fouquet n-au decât să găsească alte resurse „excepţionale”…

Se îndepărtează de Mazarin, se alătură trupelor şi sare în şa. Ştie că rezistă până la opt ore acolo, călare. I s-a întâmplat la Arras, când Turenne i-a înfrânt şi i-a alungat pe spaniolii lui Conde care asediaseră oraşul.

La Arras victorie ca la Stenay! Ludovic merge călare, aclamat de soldaţi. Ghiulele cad. Sunt morţi şi răniţi. Unul dintre ei se apropie ţinându-şi mâna

smulsă, pe care i-o arată regelui, glorios, fericit, spune el, că a pierdut-o în slujba suveranului său.

— Să i se dăruiască, acestui soldat, zece pistoli, şopteşte Ludovic.

Apoi pleacă. Regele merită sacrificii. Nu numai că este întruchiparea întregii seminţii ce a domnit în Franţa de la Clovis încoace, dar este şi alesul Domnului.

N-a obţinut el victoria de la Arras, chiar de sfântul Ludovic, la 25 august?

Nu e oare un semn?

Îi priveşte cu dispreţ pe cei care, pentru că urmează să aibă loc o eclipsă de soare, susţin că ea prevesteşte sfârşitul lumii în 1656!

Oare Dumnezeu vrea ca domnia să fie întreruptă, când încă Mazarin este cel care conduce şi când trebuie să i se supună, aşteptând să moară ca în sfârşit să ia el hăţurile în mână?

Dintr-o dată se întunecă, se aşterne liniştea şi se face frig. Eclipsa se desfăşoară aşa cum se prevăzuse. Ludovic se îndoieşte pentru o clipă, dar apoi se face din nou lumină, aproape odată cu momentul în care se încălzeşte şi păsările reîncep să ciripească. N-a apucat să se îngrijoreze. Se îndreaptă spre tinerele care îl aşteaptă pentru a-l saluta, pe culoarele Luvrului.

Cine poate umbri gloria lui Apollo, a regelui Soare?

Capitolul 13

A împlinit şaptesprezece ani.

Îi place să se oglindească în ochii femeilor.

Intră în alcovul mamei sale ca să supeze. Surprinde conversaţiile domnişoarelor de onoare, care poate că anume vorbesc prea tare ca să audă el ce zic ele, că este „mândru şi plăcut, cu aerul său superior şi orgolios, nelipsindu-i însă pe chip un acel ceva de o mare blândeţe şi măreţie.” Fetele râd. Se prefac că nu l-au văzut apropiindu-se. Una dintre ele adaugă „are cel mai frumos păr din lume ca nuanţă şi onduleuri.” Toate încuviinţează, rochiile lor foşnesc uşor şi o alta spune:

„Are picioare frumoase şi o poziţie impecabilă, e întru totul cel mai frumos bărbat şi cel mai bine făcut din tot regatul, şi cu siguranţă şi din altele.” Iar o voce tremurândă, ascuţită, conchide: „dansează divin”.

Fetele pleacă, pentru că va cina singur cu mama sa regina, dar ştie că-l aşteaptă în saloanele vecine şi se duce la ele de îndată ce poate.

Acolo se află aşezate în cerc, nepoatele Eminenţei Sale, tinerele Mancini şi Martinozzi, cele despre care se spune printre curteni:

Mancini şi Martinozzi, n-aţi uitat!
Sunt numai bune de măritat!

Dar nu contează. De altfel, o parte sunt deja măritate, una cu prinţul de Conţi, alta cu ducele de Mercoeur, dar cine ar îndrăzni să-l împiedice pe rege să le seducă pe Anne-Marie sau pe Laure, să călărească împreună în lungile vânători sau să o socotească picantă pe Olympe şi să o aleagă ca parteneră, la fiecare dans în parte.

Le surâde astfel tuturor tinerelor, Maria Mancini, Hortense sora sa, care tocmai ce a sosit din Italia, de la Roma sau de la Modena.

Se aşază alături de ele. Îi place freamătul trupurilor lor şi al mătăsurilor ce le poartă.

Cu un gest scurt invită cele douăzeci şi patru de viori dirijate de Lully, florentinul, să înceapă să cânte.

Regele se ridică. Dansează, uneori împreună cu Olympe, alteori de unul singur, repetând figurile din *Baletul Plăcerilor şi Deliciilor de la Oraş şi de la Ţară.* El întruchipează geniul dansului. Şi se spune:

Faceţi loc pentru un semizeu ce triumfă azi,
ce providenţă!
Farmecele sale etalate vor fi scoase în evidenţă,
dar să nu ne înşelăm: e bine ca cel
ce nu se crede în ritm să fie prudent;
vai de cel ce nu dansează ardent
în cadenţă cu el.

Ludovic nu se mai satură să danseze, să fie aplaudat, să se simtă privit, admirat şi respectat cu supunere. Dar acceptă şi faptul că Issac de Benserade a scris:

E o poruncă: vârsta fragedă, printre lucrurile ştiute,
este că se simte atrasă de lucrurile plăcute.
Nu vrea decât să râdă,
dar nu vă lăsaţi dus de val, rogu-vă,
ocoliţi dezmăţul, sire –
căci poate fi confundat cu slăbiciunea, din nefericire.
Nu există nici cenzor, nici regent
ce să nu fie de-ajuns de indulgent
în faţa dorinţelor unei tinereţi extreme
ce să vă înfrumuseţeze inima, fără a vă teme.
A găsi şi-o scuză, eventual,
pentru un amor fatal.

Dar nici nu trebuie exagerat prea tare

şi zburat din floare în floare,
fără a vă opri un pic
şi a profita, vă zic,
de o blondă ori de o brună
nu-i întotdeauna a bună.

Ludovic preţui această impertinenţă, această libertate în ton care se îmbină cu admiraţia, respectul şi supunerea. Dar nimeni şi nimic nu-i vor putea interzice să treacă de la o blondă la o brună.

Se reaşază în cercul de femei, lângă Olympe, care se apleacă spre el lăsând să i se întrevadă sânii ce încep să-i crească. O ia de mână, dar ea se trage înapoi. De săptămâni întregi se fereşte, refuzând să fie doar amantă, lăsând locul uneia sau alteia dintre domnişoarele de onoare.

Ludovic nu are obiceiul să silească femeile.

Se depărtează puţin de Olympe şi cere să fie început un subiect de roman. Cineva propune primele fraze, schiţează o poveste, o întâmplare, pe care o continuă vecina sa şi, uneori, una dintre tinerele care frecventează salonul Domnişoarei de Scudery, din strada Beauce, parohia Saint-Nicolas-des-Champs, care obişnuieşte să împrumute din romanele Domnişoarei de Scudery, fie că e vorba de *Cirus cel Mare* sau *Clelia,* şi le rescrie.

E aproape de miezul nopţii.

Regele îi spune noapte bună reginei, şi se duce în dormitorul său cel mare.

Curtenii săi cei mai apropiaţi îl aşteaptă.

Se roagă, apoi se dezbracă, vorbindu-le pe un ton familiar.

Intră în alcov în locul cel mai retras unde se află patul şi scaunul găurit. Se aşază, reţinându-i pe gentilomi, ce au drept să-l urmeze până în această ultimă încăpere, cea mai întunecoasă.

În sfârşit, un valet îi leagă scufia regelui în care îşi strânge părul său lung. Ludovic se culcă. În

timp ce adoarme, îi aude pe gentilomi cum se retrag, şoptind între ei.

Aceeaşi rumoare îl va trezi a doua zi dimineaţă, în alcov.

Întinde mâna şi-şi ia mătăniile, face slujba pentru Sfântul Duh. Iată-l pe Hardouin de Beaumont de Perefixe, preceptorul său, care vine şi începe lecţia, punându-l să studieze sfânta Scriptură sau istoria Franţei.

Asta durează. I se face din nou somn. Trebuie să se scoale. Cei doi valeţi de peste zi şi uşierul intră în acel moment în alcov.

Ludovic se aşază pe scaunul găurit şi rămâne acolo vreo jumătate de oră.

Ascultă clevetelile prinţilor şi ale nobililor care îl aşteaptă în încăperea cea mare.

Îşi pune halatul. Se deschid uşile alcovului. Îi salută pe curteni. Se vorbeşte despre vânătoare, în vreme ce, stând jos, Ludovic se spală pe mâini, pe gură şi pe faţă. I se scoate scufia. Vine momentul rugăciunii. Îngenunchează în dreptul patului din încăperea cea mare, împreună cu preoţii săi, care îl imită. Uşierul veghează să fie linişte.

Ludovic se reaşază.

Ştie că va fi pieptănat, că i se va da lenjeria de corp, încălţările şi o cămaşă scurtă din olandă.

Îi place această repetiţie zilnică a aceloraşi gesturi.

Se va duce în cămăruţa sa din spatele anticamerei, unde face mişcare. Sare de pe o şa, din ce în ce mai de sus, căzând la loc uşor şi încercând să-şi dovedească supleţea trupului, ca mai apoi să exerseze mânuirea armelor, a suliţei şi a spadei. În sfârşit, întors în alcov, dansează.

Este îmbrăcat. Mănâncă fructe, pâine, cărnuri.

Şi iese apoi din încăpere.

Vizită la domnul cardinal de Mazarin.

Îl ascultă pe Eminenţa Sa, care îl pune la curent cu treburile regatului, şi uneori pe câte un secretar

de Stat, care vine să prezinte un raport despre o chestiune urgentă.

Ludovic e foarte atent, încuviinţează.

Michel Le Tellier, secretar de stat la Ministerul de Război, e îngrijorat: nu sunt bani pentru solde, spune el. Cum să mai continue războiul contra Spaniei? Cu o voce umilă Tellier solicită şi dreptul la moştenirea funcţiei sale de către cel de-al treilea fiu al său, Frangois-Michel.

Ludovic îl pândeşte pe Mazarin care îi sugerează să accepte, iar pentru obţinerea banilor să fie impozitate actele timbrate necesare în notariate sau la crearea de slujbe. Ar fi o sursă importantă de venituri.

Cum să nu ia în seamă propunerile cardinalului? Şi când anunţă semnarea unui tratat cu Republica Angliei lui Cromwell, acest ucigaş de regi, i se explică faptul că există o clauză secretă care prevede alungarea din regat a Henrietei a Franţei – sora lui Ludovic al XIII-lea

— Văduva regelui Angliei şi a fiicei sale, Henrieta a Angliei, împreună cu fiii săi, care s-au refugiat aici, după executarea lui Carol I.

Trebuie din nou să încuviinţeze, pentru că Mazarin îi demonstrează că este în interesul regatului şi al războiului contra Spaniei, care a refuzat Pacea din Westfalia, tratatele de la Miinster, semnate deja de şapte ani.

O aspră şi lungă lecţie cotidiană, o nouă ucenicie despre ceea ce înseamnă bărbaţii şi Statele. Durează peste o oră şi jumătate şi se simte descătuşat când în sfârşit se încheie.

Ludovic pleacă din apartamentul Eminenţei Sale, coboară un etaj, o salută pe regină şi apoi se duce lângă bătrânul Luvru, la hotelul Bourbon, ca să călărească, până când soseşte şi regina. O însoţeşte în capelă şi ascultă slujba, în genunchi, alături de ea.

Se întoarce apoi împreună cu ea. Îi place, pentru că în acest fel o poate vedea de mai multe ori pe zi.

Urcă în dormitorul cel mare şi se schimbă. Sunt veşminte simple şi largi, cizme înalte de vânătoare sau alte haine mai scrobite, pentru cina de fiecare zi cu regina şi audienţele pe care le acordă ambasadorilor după această masă. Îi ascultă. Îi întreabă.

A trecut deja după-amiaza. Se grăbeşte să se plimbe pe malurile Senei, mergând cu calul la pas pe caldarâm, îi place să le răspundă celor care îl salută.

Se întoarce după aceea la Luvru unde adesea, de mai multe ori pe săptămână, se ţine Consiliul pe care îl prezidează împreună cu regina şi Eminenţa Sa.

Urmează teatrul.

Se duce în sala gărzilor, unde a fost amenajată o scenă şi au fost aşezate nişte scaune. Se joacă o tragedie, *Nicomede* a lui Corneille, autorul *Cidului,* de care îşi aminteşte Ludovic. O dată terminată reprezentaţia, conducătorul trupei de actori se apropie.

Îi propune să joace o farsă, *Doctorul îndrăgostit.* Ludovic acceptă şi, după primele replici, râsetele se dezlănţuie. Se aplaudă, iar regele, dând uşor din cap, îl salută pe acest actor, pe Moliere, care l-a distrat pe cinste.

Ludovic se retrage însoţit de mama sa, cu care va supa.

Dar, ca în fiecare seară, se va duce să se privească în ochii femeilor.

Capitolul 14

Ludovic ştie să seducă. Dansează. Tinerele se topesc după el şi îi cad în braţe. Îşi bate joc de acest Isaac de Benserade, care i-a găsit o rimă:

Oare cum de a ajuns un monarh atât de mare,
un om de o asemenea destrăbălare?

El ştie că viaţa nu înseamnă numai *Plăceri şi Delicii,* că trebuie să-i înfrunte pe parlamentarii care refuză edictele, impunând o taxă pe actele timbrate.

A fost nevoit să-l asculte pe Bignon, avocatul Parlamentului din Paris, cum îl ameninţă pe Eminenţa Sa Mazarin, fără prea multe menajamente, afirmând:

— Cel care a îndrăznit să îngăduie amestecul în sanctuarul justiţiei, vrând să impună un drept ruşinos şi nemaiauzit asupra actelor legitime şi imperios necesare siguranţei publice, este demn de pedeapsa capitală.

Ludovic simte cum îl cuprinde mânia. Oare acest Parlament vrea să renască vremurile Frondei?

N-are decât dispreţ pentru Bignon, care-l linguşeşte, încercând să-i dezbine pe el şi pe Mazarin. Îl aude spunând:

— Franţa spera ca Maiestatea Sa să ia exemplu de la străbunul său, acest monarh măreţ şi fără de pereche, Henric al IV-lea, astfel încât, într-o bună zi, să se ocupe de treburile Statului şi să lecuiască, prin blândeţea sa, toate relele, şi astfel numele său şi a sa domnie să fie în veci venerate, în întreg imperiul.

Se simte umilit şi jignit de aceste apropouri, prin care i se aminteşte că nu guvernează încă şi îi este supus lui Mazarin. Îşi vor da seama că nu ştie să acţioneze de unul singur.

Pe 13 aprilie, în timp ce vâna în pădurea Vincennes, află că Parlamentul s-a întrunit din nou.

Îi convoacă pe căpitanii gărzilor, pentru a-i avertiza pe parlamentari că va prezida o judecată.

Şi pleacă fără a se schimba de hainele de vânătoare, cu cizme butucănoase, cu o haină foarte strânsă pe corp şi cu o pălărie gri. Vrea să impună înregistrarea acestor edicte pe hârtie timbrată. Parlamentul trebuie să i se supună.

Înainte de a intra în sala cea mare, se duce să se roage la Sainte-Chapelle, aşa cum e obiceiul, fiind urmat de marele maestru de ceremonii, de cancelar, de prinţi şi de duci.

Vrea ca parlamentarii să înţeleagă că regele nu mai este un copil, asemeni celui împotriva căruia s-au răzvrătit, ci un suveran, încoronat la Reims, întruchipând voia Domnului şi regatul.

Îi priveşte dispreţuitor şi sever.

Se aşază. Vorbeşte cu un glas puternic şi aspru.

— Domnilor, toată lumea ştie că întrunirile voastre au înteţit tulburările din Statul meu şi, mai ales, se cunoaşte câte nenorociri au adus după sine. Am aflat că intenţionaţi să continuaţi, sub pretext că aţi delibera asupra edictelor care au fost citite şi publicate în prezenţa mea. Am venit anume aici pentru a vă interzice această continuare. Vreau ca edictele să fie executate. Domnule preşedinte, vă interzic să mai consimţiţi la vreo întrunire, ori ca vreunul dintre dumneavoastră să mai solicite aşa ceva.

Satisfacţia este intensă. Are impresia că sângele îi este mai fierbinte şi trupul mai nervos.

Pleacă din Parlament şi intră în Luvru.

Îşi imaginează că parlamentarii se vor opune şi că Mazarin, şiretul, va negocia cu ei, îi va corupe pe câţiva, poate chiar va retrage o parte dintre edicte. Dar vrea să-şi facă auzită vocea, fără să pună în discuţie privilegiile Parlamentului, să

pedepsească aspru, dacă va fi cazul, să trimită un consilier la Bastilia şi să mai exileze vreo câţiva.

Să fii rege nu înseamnă să accepţi ca supuşii să se răzvrătească, indiferent că este vorba de parlamentari, de coate goale sau de prinţi.

Şi, dacă va trebui să se bată, să se războiască, de ce n-ar face-o?

Îi plac cavalcadele militare.

Împreună cu armata ajunge în Ţările de Jos spaniole. Rămâne vreme de cincisprezece ore în şa.

În Hainaut este asediat oraşul Landrecies, care e obligat să capituleze. Apoi sunt învinşi spaniolii la Conde-sur-Escaut, oraşul prinţului trădător.

Ludovic nu se mai desparte de Turenne, căruia îi admiră inteligenţa şi curajul. Se felicită că a semnat acea scrisoare, cu patru ani mai înainte, prin care s-a făcut distincţia între mareşal şi răzvrătiţi.

„Vă scuz pentru tot ce aţi făcut, a încuviinţat el, vreau să uit tot, cu condiţia să-i părăsiţi pe loc pe cei cărora v-aţi alăturat… Doresc să vă văd la Curtea mea, spre a vă dovedi că n-am niciun fel de resentimente faţă de ceea ce aţi întreprins împotriva mea.”

Atunci a învăţat că un rege trebuie să ştie să ierte, dar şi să îşi arate dispreţul când e cazul.

Când i se spune că trădătorul Conde, sub pretext că în vinele sale curge acelaşi sânge francez, le-a trimis trupelor regale stindardele cu flori de crin, luate de spaniolii pe care îi comanda, Ludovic îi răspunde:

— E atât de rar să vezi nişte spanioli care îi bat pe francezi, aşa încât e păcat să le stricăm plăcerea de a avea nişte dovezi.

Conde trebuie să înveţe şi să nu uite că un rege al Franţei nu se află la cheremul nimănui.

Capitolul 15

S-a întors victorios şi mândru din acest război, care nu se mai termina, împotriva Spaniei.

În salonul de la Luvru, femeile îl înconjoară, în vreme ce se pregătesc să danseze. Simte un fel de beţie, provocată de privirile lor admirative.

Nu trebuie să lase să se întrevadă nimic, dar Olympe Mancini, care este deja măritată, este tot mai seducătoare. Pare dispusă, acum că este deja soţia contelui de Soissons, să nu-i mai pese de virtutea ce-ar fi trebuit apărată.

O descoperă şi pe tânăra aceea foarte subţire, Henrieta a Angliei, pe care vor să o mărite cu Monsieur. Îl atrage. Nu lasă privirea în jos când Ludovic o priveşte intens.

Toate femeile sunt gata să i se dăruiască, chiar şi această copilă brunetă, Maria Mancini, una din nepoatele Eminenţei Sale, care îi înfruntă privirea, părând să facă o invitaţie.

Ludovic se aşază la masa lui Mazarin, care, ca în fiecare seară, joacă cărţi. Ludovic le ia pe ale sale, măreşte miza şi, în câteva ore, sute de ludovici de aur şi de pistoli trec de la unul la altul. Datoriile unora sporesc, iar alţii scapă de ruină.

Ludovic se ridică. Vrea să mai danseze. Simte o energie şi o dorinţă inepuizabile.

Şi totuşi, de câteva luni, suferă, simte fierbinţeli ale membrului purulent. Să fie oare ceva moştenit de la bătrâna chioară, Catherine de Beauvais, cea care l-a iniţiat, sau de la una dintre acele femei, călărite preţ de o noapte şi uitate asemeni unui cal pe care-l închiriezi pentru o plimbare ori pentru o cursă?

Dar depăşeşte durerea, se lasă îngrijit fără să crâcnească, deşi alifiile nu numai că nu îi domolesc fierbinţeala ce îi devorează capătul membrului, ci par că înteţesc totul.

Nu trebuie să-i dea atenţie, trebuie să trăiască de parcă suferinţa nici n-ar exista!

Dansează *Baletul curtoaziei timpului,* compus în întregime de Lully şi, purtat de viorile florentinului, uită complet de durere.

Dansul, cântatul, călăritul, admiraţia celorlalţi, dorinţa lor, iubirea sunt adevăratele remedii.

Trebuie să acţioneze deci, să plece uneori din Luvru, fără niciun însoţitor, să meargă la târgurile care înfloresc prin Paris şi să descopere mulţimea de cerşetori, de netrebnici cu sabie şi pălărie, de-ai zice că sunt gentilomi din înalta nobilime.

Chipul le este răvăşit, ar trebui dat un edict care să-i condamne! Să fie închişi. Pângăresc regatul. Trăiesc în păcat, mulţi dintre copiii lor nu sunt botezaţi, n-au habar de religie, dispreţuiesc tot ce-i sfânt şi se dedau la tot felul de vicii. Atrag blestemul Domnului.

Aprobă stipulaţiile din edictul care va interzice vagabondajul şi cerşetoria, trimiţându-i în închisorile de la Pitie, Salpetriere, Bicetre, Savonnerie, care vor deveni un fel de spital pentru cerşetorii Parisului.

Regatul trebuie să fie în ordine şi este datoria regelui să vegheze ca supuşii săi să nu se răzvrătească, să nu creeze tulburări.

Îşi aminteşte de tulburările îngrozitoare din timpul Frondei.

Îşi ascultă duhovnicul care-i vorbeşte despre acea gâlceavă care îi învrăjbeşte pe creştini, pe cei care spun că se conduc după operele unui oarecare Jansenius – „condamnat de papă, sire, ştiţi” – şi care se încăpăţânează în erezia lor, strângându-se în jurul abaţiei Port-Royal des Champs. Aceşti. Jansenişti” tulbură ordinea, îi critică pe iezuiţi, mult prea îngăduitori spre a-i băga în seamă. Ludovic este iritat. E oare nevoie de această gâlceavă? Îi pune întrebări părintelui Paulin, cere să i se citească din *Scrisorile Provinciale,* despre

care toată lumea vorbeşte, ale unui oarecare Blaise Pascal, care îşi bate joc de iezuiţi.

Sunt acuzaţi că acceptă totul, atâta vreme cât intenţia actului comis – chiar dacă este condamnat de Biserică

— Nu este una rea.

„Ei mulţumesc lumea permiţând nişte fapte şi respectă Evanghelia purificând intenţiile."

Pe Ludovic nu-l interesează această gâlceavă. Se teme de jansenişti, de miracolul prin care a fost scăpată de boală o nepoată de-a lui Pascal şi de admiraţia exagerată a prinţilor şi ducilor pentru acest Amauld d'Andilly care locuieşte în abaţia Port-Royal des Champs, devenită un fel de loc de pelerinaj.

Se provoacă reciproc cu această mişcare, care-i antrenează pe cei ce au fost aproape nişte răzvrătiţi, mai precis pe prinţul Conţi.

Ar trebui să acţioneze, să condamne, dar Eminenţa Sa tergiversează, porunceşte închiderea şcolilor create pentru educarea copiilor jansenişti, dar nu merge mai departe, deşi ar trebui să aplice foarte riguros bula pontificală, care îi stigmatizează pe eretici.

Dar Eminenţa Sa este cea care guvernează preferând întotdeauna negocierea şi nu înfruntarea deschisă, aşa cum ar fi vrut să semneze un acord cu Spania, pentru că războiul costă prea mult, vistieria e goală, iar o înfrângere îi urmează întotdeauna unei victorii. Turenne este învins la Valenciennes şi iese învingător la Capelle, dar oare ce va fi mâine?

Ludovic înghite această lecţie de prudenţă.

Vine din Ţările de Jos spaniole. A călărit prin teritoriile cucerite, fericit să se afle în fruntea trupelor armate, să străbată satele în care populaţia, supusă şi speriată, jură credinţă faţă de regele Franţei.

Trebuie să-l asculte şi pe Nicolas Fouquet, ministrul de Finanţe, care, cu eleganţa unui mare

domn, anunţă că bancherii se eschivează, refuză să-l împrumute pe rege. A trebuit să ceară un împrumut personal membrilor Consiliului Superior.

Lui Ludovic nu-i place orgoliul nemăsurat al acestui bărbat. I s-a spus că Nicolas Fouquet, ca de altfel şi Colbert, omul Eminenţei Sale, îşi iau partea lor din împrumuturile pe care le obţin şi din impozitele pe care le adună. Nicolas Fouquet l-a trimis pe fratele lui la Roma, pentru ca acest abate să cumpere sculpturi, tapiserii şi picturi, care vor decora reşedinţele ministrului de Finanţe, la Vaux, Belle-Isle, Saint-Mande.

Dar cum să reacţioneze?

Şi Fouquet e omul lui Mazarin.

Şi atunci mai bine să cânte, să danseze, să se bucure de iubire.

Ludovic se îmbracă în haine romane, cu torsul prins într-o platoşă din aur şi argint, şi se încaieră, în grădinile de la Palais-Royal şi pe străzile Parisului, vreme de mai multe zile participând la cavalcadă şi la concursul inelelor, înconjurat de toate tinerele curtezane.

Ca deviză ce le-a fost dată lui şi cavalerilor ce îl însoţesc şi cu care face echipă, a ales, *Ne piu ne par,* „nu există altul mai măreţ şi nici asemănător”.

Se pare că este exact ceea ce îi spune, în felul său, şi regina Christina a Suediei, fiica măreţului rege Gustav Adolf, care a domnit zece ani şi apoi a abdicat, sosită la Paris, la 8 septembrie din acest an 1656.

Ludovic este surprins. Christina părea murdară, cu mâinile ei dubioase, cu părul nepieptănat, cu o haină strânsă pe corp şi cu cizmele bărbăteşti, cu apucături de soldat, care, punându-şi picioarele pe fotolii, declara:

— Pe cuvântul meu că m-aş regula în fiecare zi şi mi-ar plăcea de fiecare dată…

Ludovic se face că n-aude, dar ea continuă, spunându-i că este „înalt, bine făcut şi frumos”,

dar că este „de-o prudenţă care îi întrece vârsta”. Timid? întreabă ea. Nu se îndoieşte că este viteaz – şi zâmbeşte – „şi dacă se apucă de treburi serioase, cu siguranţă că este un mare domn”.

Apoi se apleacă şi îi şopteşte:

— În locul vostru, m-aş căsători cu femeia iubită.

Capitolul 16

Are nouăsprezece ani.

Să iubească o femeie, să o ia de soţie?

De ce ar asculta sfaturile Christinei, regina Suediei?

Trece de la un trup la altul după bunul plac, la întâmplare, din obişnuinţă, după fantezia sa.

Pe un culoar din Luvru, întâlneşte în cale o slujnică şi se simte tulburat şi atras de pieptul şi talia ei. N-are de făcut decât un simplu gest, iar ea aproape că a şi leşinat, e doar regele cel tânăr. Ştie asta. O ia cu blândeţe, o copleşeşte cu o ultimă mângâiere, cu un dar, şi apoi se îndepărtează.

În fiecare zi îi mulţumeşte lui Dumnezeu că i-a dăruit această viaţă plină de surprize, de emoţii, de putere şi de plăceri.

Se aşază, în acea zi de 5 ianuarie 1657, în naosul bisericii iezuiţilor, din strada Saint-Antoine.

În onoarea sa, în jurul bisericii au fost aprinse peste patru mii de făclii. Altarul este luminat de zeci de lumânări. Tot felul de maşinării ajută să ajungi până la episcopul care oficiază ostiile ritualice. Apoi, sub bolţi, mii de voci intonează, acompaniate de orgile şi viorile regelui, cântările sfinte.

Slujba este un spectacol care-l încântă. Viaţa e o scenă, în care el este principalul actor.

Se întoarce. În spatele lui stau regina mamă, Eminenţa Sa, prinţii şi ducii şi, puţin mai de-o parte, fratele său, Filip, care trebuie să se facă iertat pentru năzbâtiile sale. Merge din bal în bal, cu perucă blondă, îmbrăcat în femeie, înconjurat de nobili tineri, care se clatină pe încălţările lor cu tocuri înalte, parfumaţi ca nişte târfe, miorlăindu-se ca fetele tinere şi tulburate.

Ludovic se ridică, slujba s-a sfârşit. Episcopul îl urmează în naos, înaintând Iară grabă, spre uşile

bisericii, acum deschise. Mulţimea adunată strigă „Trăiască regele!”

Lui Ludovic îi place viaţa aceasta, muzica şi cântările, luminile, trupurile ce se închină de-o parte şi de alta a aleii.

Le măsoară pe femeile care întârzie să-şi plece privirea. În micul grup al nepoatelor Eminenţei Sale, nu-şi poate lua ochii de la cea mai tânără, Maria Mancini, căreia până atunci nu i-a dat nicio atenţie, milostivind-o doar cu câteva cuvinte, atunci când a fost dusă în mormânt mama sa, Geronima Mancini, sora lui Mazarin. Cardinalul a vrut funeralii regale, douăzeci de căleşti care să urmeze sicriul, iar sicriul pus într-o trăsură trasă de şase cai.

I-a atras întâi atenţia chipul Mariei Mancini şi apoi silueta pe care doar a ghicit-o, foarte fină sub vălurile de doliu şi atât de diferită de trupurile cu forme generoase, cu pielea lăptoasă. Cineva a şoptit în preajma lui că această tânără nepoată a Eminenţei Sale ar fi picantă şi spirituală, iar apoi a ironizat-o spunând că arată ca o cârciumăreasă, dar acestea sunt de obicei amuzante, nu-i aşa?

Drept urmare, Ludovic i-a spus câteva vorbe micuţei brunete.

O reîntâlneşte în lumina aurie a făcliilor şi a lumânărilor, care o fac mai frumoasă decât te-ai fi aşteptat. Trece mai departe, dar rămâne ispita, căreia nu-i cade pradă şi nu se întoarce. Doreşte să o revadă şi îl surprinde această senzaţie de regret şi de nerăbdare care îl cuprinde.

Trebuie neapărat să o revadă.

E iritat atunci când, la Luvru, mama sa şi mai apoi Eminenţa Sa evocă momentul, ce nu mai poate fi amânat prea mult, când va trebui să se căsătorească, ceea ce atunci când eşti regele Franţei, presupune o lungă negociere, pentru că este un act conceput în interesul regatului.

„Dacă aş fi în locul vostru, m-aş căsători cu femeia iubită”, îi spusese Christina a Suediei. Dar ce valoare are sfatul unei regine decăzute şi fanteziste, cu maniere şi duhori de soldat, care la fiecare cuvânt stârneşte un scandal? E acuzată chiar că l-ar fi asasinat – probabil chiar cu mâna ei – pe guvernatorul din casa ei regală, contele Monaldeschi, care a fost găsit cu capul zdrobit în dormitorul ocupat de ea, la castelul Fontainebleau.

De fapt ce înseamnă să iubeşti?

El doreşte trupul unei femei, poate fi tulburat sau captivat de vorbele ei, încântat de frumuseţea ei, de eleganţa ei, îmbătat de parfumul pielii sale, dar să iubeşti, oare ce înseamnă?

Îl ascultă pe Eminenţa Sa făcându-i portretul prinţesei Margareta, fiica ducesei de Savoia, sora lui Ludovic al XIII-lea. Pentru regatul Franţei ar putea fi o căsătorie fructuoasă, permiţând unificarea ţinutului Savoia cu regatul.

Ludovic nu răspunde, Eminenţa Sa insistă.

Apoi vine rândul reginei mame să o prezinte pe infanta Maria-Tereza a Austriei, fiica lui Filip al IV-lea, regele Spaniei, fratele reginei. Ar fi căsătoria dintre cele mai grandioase dinastii ale lumii şi încheierea unei alianţe care ar pune capăt acestui război interminabil între regatul Franţei şi cel al Spaniei.

Mazarin a mărturisit că l-a trimis la Madrid pe Hugues de Lionne, pentru a începe negocierile, dar spaniolii se eschivează.

Atunci, de ce nu Margareta de Savoia?

Între timp războiul continuă.

Se duce împotriva englezilor lui Cromwell, iar Ludovic sesizează la Curte rezervele granzilor. Ar fi cu putinţă o alianţă cu Cromwell, regicidul, ereticul, duşmanul Bisericii catolice?

Se şuşoteşte că Ludovic ar trebui să se opună acestei politici, să-l oblige pe Mazarin să rupă tratatele semnate cu această Anglie republicană. I

se vorbeşte despre Henrieta a Franţei, verişoara sa, exilată împreună cu mama sa şi fraţii ei la Paris.

El ezită. Este sensibil la frumuseţea Henrietei, dar şi la vorbele duhovnicilor săi, care resping această alianţă engleză.

Apoi când tocmai se pregăteşte să-l ignore pe Mazarin, acesta îi dezvăluie că există pretutindeni în regat grupuri care formează aşa numita Compagnie du Saint-Sacrement, un partid bigot, ai cărui membri au făcut parte din Frondă, şi că ar trebui să se teamă de acesta pentru că printre ei se numără prinţul de Conţi şi un tânăr predicator, Bossuet. Pretinde chiar că Monsieur, fratele regelui, ar fi fost ispitit să se alăture mişcării. Acest partid bigot îşi întinde tentaculele pretutindeni, de la Spitalul general din Paris şi până la Consiliul Suprem.

Apoi, Colbert, devotatul ministru al lui Mazarin, aflat şi în anturajul lui Nicolas Fouquet, adaugă că ar mai fi habotnicii.

Ludovic tace. Nu va contesta alianţa cu Cromwell. Nu-i place Nicolas Fouquet, despre care se zvoneşte că ar fi început la Vaux-le-Vicomte construirea unui imens castel, în stil mare, folosind cei mai buni arhitecţi, grădinari şi pictori, precum Le Vau, Le Notre şi Le Brun. Se mai spune chiar că vrea să fie întruchipat precum Apollo sau Hercule, asemeni unui rege!

Şi el este cel care are pe mână Finanţele, care în fiecare Consiliu declară că nu mai poate asigura cheltuielile de război, dar care îşi ia partea lui din toate împrumuturile pe care le negociază, sporindu-şi patrimoniul, imaginându-şi că s-ar putea compara cu un suveran!

Acest Fouquet nu este decât un om al banului, un parlamentar, care finanţează războiul şi se îmbogăţeşte din asta, fără ca să-l facă vreodată.

Ludovic este iritat de acest bărbat elegant şi frumos, pe care nu-l vede la Peronne şi nici la

Metz, când Curtea părăseşte Parisul spre a se apropia de liniile de luptă.

Ludovic abandonează saloanele cu bucurie. Merge la Montmedy, oraşul care se află în mâinile spaniolilor şi pe care trupele lui Turenne îl asediază.

Îi place, mai mult ca niciodată, aerul plin de mirosuri picante, de praf de puşcă, soldaţii care îl aclamă, care-i elogiază vitejia atunci când aproape în fiecare zi se lasă în bătaia focului duşmanului, în tranşee, în ciuda reproşurilor anturajului său care se teme să nu fie lovit de vreo ghiulea sau de vreun foc de muschetă.

Vrea să rămână printre soldaţi, în ciuda contraatacurilor, asediilor şi a pierderilor pe care le provoacă la fiecare ieşire a lor.

Însă Ludovic este convins că e invulnerabil, păşind în tranşee printre răniţi şi morţi, vreo patru mii la număr, pare-se fără să simtă vreo emoţie.

Nu părăseşte Montmedy decât a doua zi, după ce oraşul este cucerit, la 6 august 1657.

Merge călare până la Sedan, unde ştie că se află Ana de Austria şi Curtea.

Savurează trecerea de la violenţa de război la graţia politeţii Curţii regale.

Este din nou îmbrăcat ca un rege în război, împopoţonat, noroit. Mama sa, înconjurată de femei, îl întâmpină.

— Iată o domnişoară pe care v-o prezint şi care e supărată că a fost rea, începe ea. Pe viitor va fi foarte cuminte.

Ludovic îi zâmbeşte verişoarei sale, la Grande Mademoiselle, care a tras cu tunul din Bastilia împotriva trupelor regale, deci nu este decât o răzvrătită care s-a pocăit.

— Îi cer iertare, spune Mademoiselle, ar trebui să o fac în genunchi.

Ludovic face un gest spre a o împiedica.

— Ar trebui şi eu să îngenunchez când vă aud vorbind astfel, spune el.

— De fapt, din pricina nefericirii mele, datoria mi-a cerut să mă comport în acel fel, care i-a displăcut Maiestăţii Voastre, continuă Mademoiselle. O rog să uite şi să creadă că nimic nu-mi doresc cu mai mare patimă decât să se ivească ocazia să fac pentru Maiestatea Voastră la fel de multe câte am făcut împotriva Sa.

El o linişteşte. Un rege trebuie să-i ierte pe cei care îi fac jurământ de credinţă.

— Sunt încredinţat de ceea ce-mi spuneţi, continuă el, să nu mai vorbim despre trecut.

Apoi se întoarce către gărzile de corp.

— Nimic nu-i mai frumos decât aceste două escadroane albastre, spune el. O să le vedeţi, vă vor escorta. Regret că nu vă pot da nişte muşchetari, care stau de pază aici.

Refuză ca ea să-l însoţească până la caleaşcă, dar mai zăboveşte ca să-i povestească despre bătăliile la care a luat deja parte.

— Regele, bunicul vostru, nu a fost la luptă atât de tânăr, spune Mademoiselle.

— Totuşi a făcut mai multe decât mine. Până acum nu m-au lăsat să merg atât de în faţă pe cât aş fi vrut.

Pentru un moment tace şi apoi adaugă:

— Pe viitor sper să merit să se vorbească despre mine.

Capitolul 17

Ludovic este încă în umbră.

Dansatorii pe care i-a ales împreună cu Lully se învârtesc deja în toate direcţiile pe scenă, acompaniaţi de viorile regelui.

Ludovic a refuzat ca în acest balet regal, *Alcibiade,* să apară granzii, prinţii şi ducii, ba chiar şi fratele său Filip, care l-a acompaniat în celelalte coregrafii.

Îl zăreşte pe fratele său, aşezat în primul rând, pudrat, cu părul negru, ondulat. Filip se apleacă în dreapta şi-i şopteşte câteva cuvinte amantului său, contele de Guiche apoi se întoarce spre Doamna de Choisy sau Doamna de Fiennes, două intrigante, care-l acoperă cu linguşeli şi-i împărtăşesc toate zvonurile.

Trebuie înfruntaţi hrăpăreţii ăştia guralivi.

Ludovic nu regretă că l-a hărţuit pe fratele său, care pretindea că se îndoapă în zilele de post, iar când Filip i-a aruncat „o farfurie în nas”, Ludovic s-a aprins, ameninţându-l că-l va alunga în şuturi. Filip s-a îmbufnat ca o muiere, închizându-se în camera sa. Regina şi Eminenţa Sa Mazarin l-au obligat să se împace. Dar Filip nu va mai dansa.

Pe scenă nu trebuie să fie decât regele, ca să se ştie că el este în centrul regatului, chiar dacă nu poate încă să guverneze şi continuă să se supună cardinalului şi reginei.

Ludovic bate din picior. Îşi pierde răbdarea. Vrea să fie văzut singur în mijlocul acestor dansatori profesionişti, care sunt plătiţi şi care, prin piruetele, tumbele şi arabescurile lor, nu fac decât să iasă şi mai mult în evidenţă maiestatea sa.

Înaintează în sfârşit spre lumina marilor candelabre.

Îi place să audă acel murmur admirativ, care încetul cu încetul se substituie muzicii.

Are douăzeci de ani.

Dansează. Vrea să fie stăpân în spectacolul de balet, aşa cum va stăpâni în viitor regatul.

Dar începe să-şi pună întrebări.

Ţăranii se revoltă în Normandia, Saintonge, Auvergne, Beauce, Sologne. Sunt cu miile, înarmaţi cu coase şi maiuri. Răsculaţii de pe Loara ameninţă cu topoare şi căngi. Toţi „negustorii de saboţi” din Sologne, marinarii, protestează împotriva cursului forţat al monedei din aramă, care şi-a pierdut valoarea. Jefuiesc, spun că sunt strânşi de gât, că sunt lipsiţi de a treia parte din veniturile lor. Se zice că le-ar fi fost trimise întăriri, patru mii de cavalerişti din partea lui Conde. Oare în acest regat nu va fi ordine niciodată?

Ludovic ascultă predica din postul Paştelui, spusă de un călugăr capucin la Luvru. Are o voce tremurătoare, plină de indignare şi de emoţie, de parcă dintr-odată predicatorul şi-ar da seama de acuzaţiile pe care le formulează. Totuşi continuă.

— Este o ruşine, spune el. Poporului i-a ajuns cuţitul la os ca Maiestăţii Voastre să-i meargă afacerile înfloritor, întru gloria Maiestăţii Voastre şi sprijinul coroanei. Printre suspine şi lacrimi, constată că tot avutul lor ajunge pe mâini străine, care îşi însuşesc întregile finanţe ale Statului vostru.

Ludovic îl observă pe Nicolas Fouquet, strălucind de înfumurare şi despre care se spune că transformă în cetate fortificată Belle-Isle, pe care tocmai a cumpărat-o. Se înconjoară de un cor de lăudători, precum fabulistul La Fontaine, comediantul Moliere şi dramaturgul Pierre Corneille. Primul său comis, Pellisson, pune pe picioare o afacere comercială care vinde regatului rival, Spania, pânze albe, ţesute în Normandia.

Un rege nu poate tolera să se nască o asemenea putere care să sporească gloria şi averea unui om ce şi-a ales ca simboluri heraldice veveriţa între

labele unui leu şi care scrie sub tablourile cu Apollo sau Hercule, *Quo non ascendant,* „Până unde nu voi reuşi să mă înalţ?”

Poate fi aceasta deviza unui ministru de finanţe, a unui supus al regelui Franţei?

Ludovic se întristează. I se şopteşte că la fel de hrăpăreţ ca Nicolas Fouquet este şi Colbert, care strânge averi pentru stăpânul său, cardinalul Mazarin.

Ludovic nu-l scapă din ochi pe eminenţa sa la Consiliu, seara la masa de joc sau când face conversaţie cu nepoatele acestuia.

Ludovic se apropie. Le cunoaşte pe Olympe şi pe Laure. Dar îl atrage Maria Mancini. S-a făcut şi mai frumoasă. Nu mai lasă privirea în jos. Chipul ei cu trăsături neregulate îi zâmbeşte. Lui Ludovic îi place s-o asculte când vorbeşte. Recită, într-o italiană încântătoare, lungi pasaje din *Divina Comedie,* apoi traduce cu o voce captivantă, în care i se simte accentul, descoperindu-l astfel pe Dante. 1-1 povesteşte şi pe *Cirus cel Mare,* al Domnişoarei de Scudery.

Când îşi ridică faţa spre el, este tulburat de coama bogată, de culoarea abanosului. Pentru prima dată parcă simte o şi mai mare plăcere să asculte o femeie, nu doar s-o vadă.

Când nu este lângă el, îi lipseşte. Nu se poate împiedica să nu-i spună eminenţei sale:

— Doamne, cât spirit are nepoata voastră!

Cardinalul se preface mirat şi îi spune că are mai multe nepoate.

Ludovic îi şopteşte numele, Maria.

Nu o uită nici când călăreşte în Flandra, între dunele de nisip şi Dunkerque, între Calais şi Mardyck.

Se simte plictisit. Se miră că nu mai are acea bucurie de a trăi, pe care a simţit-o pe alte câmpuri de luptă, când se arunca în fruntea gărzilor sale de

corp şi a muşchetarilor sau când intra în oraşele cucerite de Turenne.

În aparenţă, totuşi, totul părea că o ia iar de la capăt.

Spaniolii capitulează la Dunkerque. Ludovic intră în oraş. Este întâmpinat în biserică de toţi credincioşii din oraş, cărora trebuie să li se adreseze. Îi pare că nu va fi niciodată în stare să vorbească. Capul îi este strâns ca de o coroană a suferinţei, de parcă spinii i-ar pătrunde în tâmple, înfigându-se în fruntea lui. Închide ochii. Încearcă să stea drept. Reuşeşte să pronunţe câteva cuvinte. Apoi simte că se sufocă. Îi este greaţă. Nu-i răspunde lui Turenne care îl anunţă că Dunkerque, conform tratatelor de alianţă, va fi predat englezilor.

O decepţie în plus.

Simte că o să se prăbuşească şi că febra îl va doborî. Trebuie totuşi să anunţe schimbarea, să călărească sub acest soare plumburiu, pe o ceaţă dezgustătoare, care duhneşte a mocirlă şi a hoit intrat în putrefacţie. Se apleacă spre grumazul calului său. Se clatină, căldura îl doboară. Simte că îi pocneşte capul din cauza migrenei. Ghiceşte că i se pun întrebări, că lumea se îngrijorează. Se îndreaptă în şa, tăgăduieşte totul, trage hăţurile calului în momentul în care ar trebui să se scufunde în mlaştină, în apa aceea cenuşie, care îi ajunge până la pieptul calului.

Soseşte în sfârşit la Mardyck. Ludovic nu mai reuşeşte să se ţină drept şi se întinde pe cal. Nu vrea să-şi piardă cunoştinţa. Este regele Franţei. Dar un văl negru îi înfăşoară capul. Nu mai aude decât nişte bătăi rapide, care îi taie respiraţia, îi ard inima, în vreme ce trupul său febril este cuprins de sudori reci.

Cât timp să fi trecut oare?

Deschide ochii. Vede nişte bărbaţi în negru, cu nişte bonete pătrăţoase pe cap, medicii aplecaţi

asupra lui.

I se şopteşte că este la Calais, unde a fost transportat, că are febră foarte mare, că i s-au pus lipitori, că i-au fost administrate purgative şi că vor trebui s-o ia de la capăt. Îl recunoaşte pe doctorul mamei sale, Guenaut, şi pe al său, Vallot. Devine subiectul conversaţiei lor în şoaptă. I se dau din nou purgative şi i se pun lipitori. Varsă. Urinează. Are impresia că trupul i-a fost aruncat pe un rug. Flăcările îi devorează pielea, îi ard capul şi stomacul.

Distinge nişte băşici, nişte plăgi roşii pe antebraţ, pe pulpe, pe coapse.

Nu se poate abţine să nu se schimonosească şi să nu-i scape nişte fraze. Delirează. Are convulsii şi apoi cade din nou epuizat.

Îi aude pe doctori care spun că i-au dat purgative de douăzeci şi două de ori şi că i s-au pus de vreo zece ori lipitori. Este victima, spun ei, a unei febre cu erupţie şi s-ar putea să moară.

Vede cum se apropie preotul cu împărtăşania de moarte şoptind rugăciunile pentru cei intraţi deja în agonie. Îl aude când îi spune că lumea se roagă în toate bisericile din regat şi că cele din Paris sunt pline de supuşi ai regelui care speră graţia divină.

El rămâne calm. Dacă aşa vrea Dumnezeu, să-i ia viaţa. Se uită în jurul său. Niciun prinţ, niciun duce în încăpere, toţi au fugit de la căpătâiul său, poate de teama bolii sau pentru că şi-l imaginează condamnat şi trebuie să-i facă deja curte lui Monsieur, fratelui regelui, pe care fiecare puseu de febră al fratelui mai mare îl apropie şi mai mult de tron.

Ludovic ridică mâna, îi cere Eminenţei Sale să se apropie. Mazarin se aşază lângă capul patului şi se apleacă.

— Sunteţi un bărbat ferm şi cel mai bun prieten pe care îl am, şopteşte Ludovic. De aceea vă rog să mă anunţaţi când voi ajunge la capăt.

Se simte liniştit când Mazarin îi strânge pumnul şi îi răspunde că va trăi.

Medicii se apropie şi îi arată un pahar în care au amestecat antimoniu, un ceai de plante purgativ şi vin vomitiv. Bea uşor, sprijinindu-se în coate.

Varsă în mai multe rânduri, sacadat, şi, din această pricină, în gură şi pe buze îi rămâne un gust amar.

Medicii se apleacă, îi examinează vărsătura „de consistenţă apoasă, verzuie şi un pic galbenă”, spun ei.

O zăreşte pe mama sa, care îi dă la o parte pe doctori şi întinde mâna ca să-l mângâie pe frunte. Îi şopteşte că va învinge boala, căci de vreme ce a vărsat, e salvat, pentru că va da afară toate umorile. Ludovic tuşeşte. Varsă iar, „fiere galbenă, ca mierea, mucozităţi maronii, putrede”.

Simte ca şi cum întreg trupul i-ar fi fost bătut şi frânt şi că nu va mai fi în stare să se ridice, să meargă, să danseze.

I se spune în şoaptă că de cincisprezece zile a căzut la pat, dar că nu mai este în pericol de moarte.

I se pun lipitori, i se administrează iar purgative, dar poate să ţină ochii deschişi, ca şi cum coroana aceea a durerii şi-ar mai fi dat drumul puţin. Le poate pune întrebări lui La Porte şi lui Dubois, principalii săi valeţi, care nu l-au părăsit nicio clipă.

Se grăbesc să-i spună tot, asemeni linguşitorilor care s-au adunat în jurul lui Monsieur. Intrigantele, Doamna de Choisy şi Doamna de Fiennes, s-au bucurat de moartea anunţată a regelui, dându-se deja drept favoritele viitorului suveran, regele Filip. Au sperat decesul regelui, bântuind prin jurul încăperii sale. Doamna de Fiennes a fost chiar surprinsă la uşă, trăgând cu urechea, încercând să afle ce se întâmpla înăuntru.

Ludovic închide ochii, dar nu o mai face din oboseală, sau din pricina bolii, care l-ar îndemna să se închidă în sine, ci din dorinţa de a se concentra, de a trage concluzia că regele n-are decât rivali şi că trebuie să nu aibă încredere în nimeni, nici măcar în fratele său, acest Filip, cu bucle negre, cu ochii fardaţi, pudrat şi parfumat, cu apucături de femeie, dar a cărui ambiţie şi invidie cu siguranţă că îl macină, iar anturajul, amanţii şi amantele îl îmbată cu complimentele lor, cu propriile lor ambiţii.

Nu-i va uita pe aceşti lupi şi pe aceste lupoaice mereu la pândă, şi nici pe această Maria Mancini, despre care i s-a spus că „s-a omorât plângând", rugându-se pentru însănătoşirea suveranului său, rămânând singură, în vreme ce toate celelalte au fugit la Compiegne, spre a-l curta pe Filip, pe Monsieur, pe fratele regelui.

Nu va uita.

Poţi muri la douăzeci de ani, chiar dacă eşti regele Franţei. Dar Dumnezeu a vrut ca el să supravieţuiască. Poate că această boală, această aripă a morţii care l-a atins, n-a fost decât o lecţie pentru a-l învăţa că singurătatea este soarta regilor şi că războiul împotriva spaniolilor ar trebui să înceteze, că a venit timpul să facă pace.

Ludovic se ridică. Merge. I-au revenit puterile. Îi pare chiar că este mai robust şi că poate citi în sufletul celorlalţi.

Se întâlneşte cu fratele lui şi-l priveşte cu ironie.

— Dacă ar fi trebuit să ajungeţi rege, aţi fi fost destul de jenat, îi spuse el.

Înşiră numele Doamnei de Choisy, al Doamnei de Fiennes, al contelui de Guiche. Amante, favorite şi amant: oare cine ar fi putut să devină apropiatul viitorului rege?

Îl lasă pe Filip să strige cu disperare că el nu şi-a dorit niciodată moartea regelui.

— Cred şi eu, spune Ludovic.

Se îndepărtează. Vrea să o revadă pe Maria Mancini, care a plâns şi s-a rugat atunci când nu mai era decât un om a cărui moarte era aşteptată şi sperată.

Capitolul 18

Trăieşte.

Ludovic n-a simţit niciodată o asemenea bucurie, de a merge călare alături de o femeie, această Maria Mancini, o iscusită călăreaţă, care galopează alături de el, în vreme ce caleştile merg ceva mai încet, pe drumurile din Burgundia, în călătoria lor spre Lyon, cu întreaga Curte, spre a le întâlni pe prinţesa Margareta de Savoia şi pe mama sa, pentru a încheia, poate, o căsătorie, între regele Franţei şi prinţesă.

Râde. E felul lui de a-i răspunde Mariei Mancini care se arată pentru câteva clipe geloasă, după care iese iar la iveală inteligenţa ei sclipitoare.

Seara, Ludovic este şăgalnic. O enervează pe regina mamă. Pentru el totul nu este decât plăcere şi bucurie. Ca şi cum după boală şi moartea pe lângă care a trecut, ar vrea să se bucure de fiecare clipă.

— Nu este oare adevărat, spune el, că cei de la casa regală a Austriei nu erau decât conţi de Habsburg, când noi eram deja regi ai Franţei?

Mama sa, Ana de Austria, sora regelui Spaniei, Filip al IV-lea, îi apără pe Carol Quintul şi pe habsburgi, deoarece preferă o căsătorie spaniolă, cu infanta Maria-Tereza, nepoata sa, uneia cu casa de Savoia.

— Dacă ar fi să ne certăm, regele Spaniei şi cu mine, l-aş determina să se dea bătut, replică Ludovic. Ce m-aş bucura, dacă ar vrea să se bată cu mine, ca să încheiem acest război, doar între noi doi! Dar n-o să fie în stare să o facă! Cei din seminţia lui nu se bat niciodată. Carol Quintul n-a vrut să o facă împotriva lui Francisc I, deşi l-a provocat stăruitor.

— Aceste vorbe nu îmi plac, răspunde mama sa.

Ludovic face o plecăciune batjocoritor.

O altă viaţă. Oare să se însoare cu prinţesa Margareta de Savoia şi să continue să petreacă ore întregi în compania Mariei Mancini? De ce nu?

Ea totuşi se sfieşte de fiecare dată când o atinge în treacăt, dar el îi îndrăgeşte tot mai mult vocea, spiritul.

Dansează cu ea, în acele încăperi întunecoase ale primăriei din Lyon. Ea cântă, povesteşte. Dă vieţii culori pe care Ludovic nici nu le bănuia.

Îl ascultă distrat pe Mazarin, care îi vorbeşte despre alegerile noului împărat al Sfântului Imperiu Roman de Naţiune Germană, Leopold I, şi despre constituirea ligii Rinului, compusă din prinţi favorabili Franţei. Căci trebuie, continuă Mazarin, ţinut cont de schimbările care se petrec. Cromwell tocmai a murit. Oare care este viitorul Angliei? Ar trebui încheiată pacea cu Spania şi pentru aceasta, căsătoria cu infanta Maria-Tereza…

— Margareta de Savoia sau Maria-Tereza a Spaniei, şopteşte Ludovic.

Are douăzeci de ani. Are chef să se căsătorească.

Merge călare ca să iasă în întâmpinarea cortegiului ducesei şi prinţesei de Savoia, care se îndreaptă spre Lyon. Vede mai întâi catârii încărcaţi cu bagaje, apoi gărzile cu căşti negre cu auriu, care înconjoară caleaşca ducesei de Savoia şi a fiicei sale.

Vrea să o vadă. Caleaşca se opreşte. O măsoară din cap până în picioare pe prinţesă, se aşază lângă ea în caleaşcă, străbătând astfel drumul până la Lyon.

— E mică, i se destăinuieşte în aceeaşi seară Anei de Austria. Dar are talia cea mai groasă din lume. Seamănă foarte bine cu portretele sale. Are un ten puţin creol, dar îi vine bine. Are ochi frumoşi, îmi place şi mi se pare pe gustul meu.

De ce nu Margareta de Savoia ca soţie?

Dansează cu ea, în timpul marelui bal, dat în onoarea sa. Apoi se întâlneşte cu Maria Mancini. Sunt găzduiţi de-o parte şi de cealaltă a pieţei Bellecour. El în somptuosul palat al bancherului italian Mascarani. Se întâlnesc acolo, apoi merg agale unul lângă celălalt, o parte din noapte, străbătând de la un cap la altul piaţa plină de polei.

— Nu vă cuprinde ruşinea că se încearcă să vi se dea o soţie atât de urâtă? întreabă Maria Mancini.

Ea alunecă şi se agaţă de braţul lui. El e emoţionat şi zâmbeşte. Maria se îndepărtează, se opreşte. Pe această lună plină de decembrie, cu gulerul de blană care îi ascunde pe jumătate chipul Mariei, Ludovic nu vede decât ochii strălucitori şi buclele negre, care cad pe umerii tinerii femei.

— Slută, continuă Maria, şi cocoşată.

Insistă, repetă cuvântul. Să fie el oare singurul, se miră ea, tocmai el regele Franţei, viitorul soţ, care să nu-şi dea seama de diformităţile prinţesei de Savoia?

E ispitit să-i împărtăşească Mariei Mancini ceea ce tocmai aflase. Că a sosit la Lyon, deghizat în cerşetor, un trimis al regelui Spaniei, secretarul de Stat al Afacerilor Externe, Antonio Pimentel. L-a recunoscut Colbert. S-a întâlnit cu Eminenţa Sa, Mazarin. A venit să propună în numele suveranului său, Filip al IV-lea, un tratat de pace între Franţa şi Spania, după mai mult de două decenii de război, oferindu-i regelui Franţei mâna infantei Spaniei, Maria-Tereza, nepoata Anei de Austria.

Dar Ludovic se desparte de Maria Mancini, fără să mai adauge că iar dispun alţii de viitorul său.

Îl irită această idee.

Dimineaţă, merge la Margareta de Savoia, dar i se interzice să intre în acele încăperi întunecoase, unde este găzduită prinţesa. Îl bântuie vorbele Mariei Mancini, „slută şi cocoşată”. Îi dă de-o parte pe servitori şi o zăreşte pe Margareta de

Savoia în neglijeu. Îi vede diformitatea. Face o plecăciune şi iese.

Îi poartă pică lui Mazarin şi reginei mame. Se comportă cu el de parcă n-ar fi regele Franţei.

Nu se va căsători cu această savoiardă. Cât despre infanta Spaniei… De ce nu Maria Mancini?

Se joacă puţin cu ideea în sine. Nu-i el regele Franţei, stăpânul?

Traversează piaţa Bellecour. Aude vocea Mariei Mancini. Ea cântă, se îndreaptă spre el de îndată ce îl zăreşte. Îi place zâmbetul ei. Îi îndrăgeşte entuziasmul.

O ia cu el. Vor alerga în galop toată dimineaţa. Uneori ea o ia înainte şi el nu se mai satură să-i admire silueta înveşmântată într-o haină de catifea neagră, strânsă pe corp şi împodobită cu blană, cu penele de la pălăriuţa ei căzându-i până pe umeri. Este veselă şi rebelă.

De ce nu Maria Mancini?

Îşi imaginează argumentele Anei de Austria. Ştie că mama sa întotdeauna a fost în favoarea căsătoriei spaniole. În ceea ce-l priveşte pe Mazarin, cum să-i afle reacţia? Este un bărbat care ştie să cedeze, să se eschiveze, în caz că cineva i se opune.

Ludovic îşi aminteşte de Frondă.

Află că Mazarin deja le-a concediat pe savoiarde, copleşindu-le cu cadouri şi promisiuni. Deci, cardinalul, cum de altfel a mai lăsat să se înţeleagă, a ales pacea cu Spania. Căsătoria savoiardă nu a fost decât o momeală, pentru a-i atrage pe spanioli. Dar pe mine vor să mă căsătorească. Pe mine, regele.

Are douăzeci de ani.

O vede îndreptându-se spre el, în sala de bal, pe Maria Mancini, mândră şi frumoasă, strălucitoare, purtând panglici şi smaralde. Această apariţie îl încântă şi îl ameţeşte.

Ce contează gândurile şi manevrele reginei mame şi ale lui Mazarin? El este rege şi, în seara asta, această tânără care îi zâmbeşte îl copleşeşte.

Se îndreaptă spre ea. Nu se mai gândeşte decât la ea.

— Regina mea, şopteşte el, acest veşmânt vă vine de minune.

Capitolul 19

Nu se mai desparte de Maria Mancini.

Dansează, călăreşte, râde cu ea. Nu se mai satură să o asculte. Oare asta înseamnă să iubeşti?

Şi vor să-l lipsească de ea?

Refuză să se supună Anei de Austria. Mama lui ridică tonul. El bate din picior. Sunt rege. Ea plânge, se aprinde. Ar vrea să strige *e viaţa mea* şi să repete *nu sunt eu regele?* Dar nu îndrăzneşte. Ar trebui să-i întoarcă spatele şi să-i spună că de acum înainte este unicul stăpân al deciziilor sale. Dar mama sa plânge. Şi simte că o să plângă şi el.

Se lasă dus, departe de suită, de doamnele de onoare, care asistă la scenă. A rămas singur cu mama sa într-una dintre băi. Ea îi repetă că însurătoarea cu infanta Maria-Tereza este singura demnă de el şi singura care va permite să se instaureze pacea între cele două monarhii catolice, spre binele amândurora şi pentru pacea în lume.

Ludovic, Regele Foarte Creştin, ar putea să uite jurămintele de când a fost încoronat la Reims? Ştie el că întreg regatul speră la această căsătorie, despre care se spune că „va pune capăt războiului, iar infanta Spaniei va fi o regină a păcii”?

Oare el Ludovic poate să nu ia în seamă dorinţele supuşilor şi ale Sfintei Biserici?

A primit azi dimineaţă o scrisoare de la un tânăr predicator, Bossuet. El îi scrie: „Doamnă, victoriile măritului nostru rege fac coroana şi mai strălucitoare şi, dincolo de aceste victorii, în întreaga Franţă nu se mai vorbeşte decât de ardoarea creştină cu care Maiestatea Voastră se străduieşte ca pacea să se pogoare pe pământ.”

Aceasta este miza, spune ea.

Se simte strivit sub o imensă greutate care îl sufocă.

Încearcă să o uite pe Maria Mancini. Pare să-l preocupe această ceartă voalată, de-a dreptul ură, despre care întreaga Curte vorbeşte pe la colţuri, personajele care se înfruntă fiind ministrul Nicolas Fouquet rămas singur stăpân peste Finanţe, după moartea ministrului adjunct Abel Servien, şi Colbert, omul lui Mazarin.

„E o chestiune publică şi cunoscută de toată lumea, repetă Colbert, faptul că ministrul s-a căpătuit şi i-a căpătuit şi pe alţii, şi nu doar pe fraţii săi, rudele şi prietenii vechi ori comisii care l-au abordat, dar şi pe toate persoanele influente din regat care au vrut să-l cucerească fie spre a se păstra în funcţie, fie spre a ajunge şi mai sus."

Ludovic ascultă. I se spune că Fouquet organizează nişte recepţii fastuoase în castelul său Vaux-le-Vicomte, ale cărui lucrări tocmai se terminaseră. Moliere dă acolo spectacole de comedie. El, care a fost primit la palatul Petit-Bourbon împreună cu trupa sa şi care tocmai a interpretat la Curte o piesă foarte amuzantă, *Preţioasele ridicole,* nu a rezistat ispitei puterii lui Nicolas Fouquet. E lăudată mărinimia ministrului, frumuseţea grădinilor sale, splendoarea unei fântâni care îl întruchipează pe Neptun.

Ludovic o uită pentru câteva clipe pe Maria Mancini şi brusc, se aprinde şi se întreabă cum poate fi el stăpânul dacă îngăduie să i se impună o soţie pe care n-o vrea?

El apără suveranitatea şi libertatea regelui, refuzând cu încăpăţânare căsătoria spaniolă.

Îi ţine piept lui Mazarin. Nu lasă privirea în jos. Îi spune că e dispus să se lipsească de serviciile lui, căci poate, şi trebuie, să guverneze după pofta sa, nu după cea a prim-ministrului – şi, adaugă el în şoaptă, chiar dacă i-a fost devotat regatului şi şi-a servit cum se cuvine suveranul.

Mazarin anunţă cu o voce calmă că tratativele cu Spania sunt pe cale să reuşească. S-a semnat

între cele două armate un armistiţiu care a fost respectat.

Oare nu este în interesul regatului?

Preliminariile tratatului sunt pe cale de-a fi redactate. Regatul Franţei va câştiga numeroase oraşe din Flandra. Alsacia, Franche-Comte şi chiar şi Lorena, deşi nu sunt cucerite, sunt dominate şi se vor coace asemeni unor fructe care vor cădea neîndoios în mâinile francezilor.

Oare nu aşa se măsoară gloria unui rege?

Mazarin tace îndelung, şi apoi adaugă că s-a prevăzut căsătoria regelui cu infanta Spaniei, Maria-Tereza, în schimbul unei plăţi către Maiestatea Sa Foarte Creştină, regele Franţei, a cinci sute de mii de scuzi de aur, infanta renunţând la orice drepturi de succesiune la tron după regele Spaniei, Filip al IV-lea.

— Şi dacă Spania nu poate plăti „suma”… şopti Mazarin, infanta, odată ajunsă regină a Franţei, va moşteni.

Apoi preciză că tratativele vor continua la frontieră, între cele două regate, în insula Faisans, în mijlocul fluviului Bidassoa. Acolo va trebui să-l întâlnească pe prim-ministrul, Luis de Haro, pentru a încheia şi a semna tratatul care va pune capăt războiului început, după cum ştie prea bine Ludovic, în 1635. Şi Prinţul Conde va trebui să-şi recunoască greşelile şi să-l implore pe rege să le uite.

Astfel se vor stinge şi ultimele scântei ale Frondei, iar regele Franţei va fi recunoscut drept Ludovic cel Mare.

Curtea, adaugă Mazarin, va trebui să părăsească Parisul pentru a ajunge la Bordeaux, la Toulouse şi la frontiera spaniolă, în luna august. Regele va vizita astfel provinciile din sud, însoţit de regină şi va putea semna tratatul şi…

Urmează o tăcere a lui Mazarin, care spune apoi cu jumătate de glas:

— … contractul de căsătorie.

Ludovic nu vrea să se supună. Continuă să se vadă cu Maria Mancini. Ea este libertatea lui. I se pare imposibil să trăiască departe de ea şi, totuşi, află că Mazarin decide să-şi îndepărteze nepoatele de la Curte. Maria pleacă însoţită de surorile sale, Hortense şi Marianne. Pleacă la Fontainebleau, apoi la La Rochelle unde este guvernator Mazarin.

Ce-i de făcut?

Ludovic intră la mama lui şi-o trage de-o parte.

Aude din nou care-i sunt îndatoririle de rege. El o imploră să înţeleagă. Dar îl cuprinde disperarea. Se teme că nu-i va rezista.

Vrea să o vadă pe Maria înainte de a pleca. Plânge. Are impresia din nou că trece pe lângă moarte, ca atunci când a fost bolnav. I se pare că nu are destulă putere ca să-şi impună voinţa. Vrea în acelaşi timp să fie un rege mare care să aducă teritorii şi pace în regat.

O apucă de mâini pe Maria Mancini şi o strânge tare.

Ea nu plânge, dar îşi muşcă buzele. Şopteşte:

— Plângeţi şi sunteţi stăpânul. Sunteţi rege şi eu plec!

El încă se zbate. Îi scrie Mariei scrisoare după scrisoare, ea răspunzându-i prin lungi misive. El nu vrea să renunţe.

Dar Mazarin este deja în insula de pe Bidassoa. Şi el scrie.

„Vă conjur să vă străduiţi să vă stăpâniţi pasiunile, repetă Mazarin. Dumnezeu i-a pus pe regi ca să vegheze la binele, siguranţa şi odihna supuşilor săi, nu ca să sacrifice acest bine pasiunilor personale."

Căci dacă o fac, Providenţa divină îi părăseşte şi îi pedepseşte.

„Istoria este plină de revoluţii şi de deznădejde, pe care regii, uitându-şi îndatoririle şi jurămintele lor, le-au atras asupra propriei lor persoane, dar şi asupra Statelor lor."

Încetul cu încetul cedează. Continuă să-i scrie Mariei, în acelaşi timp fiindu-i transmise scrisorile pe care ea i le adresează. Dar trebuie să părăsească Parisul, împreună cu regina mamă, la sfârşitul lui august. Nu vrea să recunoască că e deja învins, că a renunţat. Cere să fie lăsat să o vadă pe Maria.

În sfârşit, Ana de Austria cedează şi el se duce într-un suflet spre locul de întâlnire la Saint-Jean-d'Angely.

Când caleştile surorilor Mancini apar, el se apropie, o ia de-o parte pe Maria şi îi strânge mâinile. Are un sentiment ciudat că scapă de tristeţe, dar că se înfundă tot mai tare, căci ştie că va merge mai departe la Bordeaux, Toulouse şi Bidassoa, că va semna acel tratat, contractul de căsătorie, şi are impresia că şi Maria ştie, că nu-şi mai face niciun fel de iluzii, pentru că şi ea s-a lăsat pradă voinţei unchiului său.

Ea vorbeşte puţin. Merg alături atingându-şi uşor mâinile şi umerii. Guvernanta Mariei Mancini, Doamna de Venelle, care spionează pentru cardinal, nu-i scapă din ochi. Şi Olympe, una dintre nepoatele Eminenţei Sale, devenită contesă de Soissons, şi care se dăruise deja regelui, este şi ea acolo, parcă vrând să dea de ştire că e gata, fără ambiţii matrimoniale, să se dăruiască din nou lui Ludovic, când în sfârşit acesta va fi renunţat la Maria.

S-a întâmplat.

I se citesc admonestările lui Mazarin.

„Aţi reînceput să-i scrieţi în fiecare zi, nu scrisori, ci volume întregi, dându-i socoteală de cele mai mărunte lucruri ce se petrec, îl mustră Mazarin. Folosiţi toate căile cu putinţă, spre a vă clădi pasiunea, deşi sunteţi în ajun de a vă căsători…"

Trebuie citită şi această scrisoare, care lui Ludovic i se pare că-l mânjeşte. Mazarin îşi zdrobeşte nepoata.

„Are o ambiţie nemăsurată, mereu se pune de-a curmezişul şi e pătimaşă, dispreţuieşte pe toată lumea, se comportă fără nici cea mai mică reţinere şi nu se dă în lături de la excentricităţi. Ştiţi la fel de bine ca şi mine că are o mie de defecte şi nicio calitate care s-o facă demnă de onoarea de a o trata cu bunăvoinţa voastră.”

Ludovic aruncă scrisoarea ca mai apoi s-o ridice din nou.

„Spuneţi-mi, continuă Mazarin, ce rol pretinde să joace după ce vă veţi căsători? Şi-a uitat întratât îndatorirea, încât să creadă că aş putea fi atât de necinstit sau de-a dreptul infam, încât să mi se pară firesc să facă o meserie care ar dezonora-o?”

Ludovic se înfierbântă. Să înceteze Eminenţa Sa cu atacurile, ţipă el.

Dar misiva lui Mazarin conţine şi scrisoarea de demisie a cardinalului şi articolele tratatului şi contractului de căsătorie.

Ludovic înclină capul pentru o clipă, apoi, cu buzele strânse, îl ridică la loc.

Cei douăzeci de ani ai săi au trecut. Moartea şi iubirea îi par undeva departe. Să vină vremurile puterii şi gloriei.

Capitolul 20

Vrea să fie, va fi, este Ludovic cel Mare.

Vrea să se ştie că nu va mai accepta decât ca toată lumea să i se supună.

Vede îndreptându-se spre el, în sala cea mare a primăriei din Toulouse, un bărbat semeţ, îmbrăcat în negru, care păşeşte încet, parcă regretând şi ezitând, iar mai apoi îngenunchează.

Este pastorul Eustache, reprezentantul Bisericilor reformate, ai căror delegaţi se reunesc în sinod aici la Toulouse. Pastorul ar fi vrut să îi ţină o predică Regelui Foarte Creştin, acolo, în picioare, faţă în faţă, ca şi cum n-ar fi sau n-ar trebui să fie mai întâi de toate un supus absolut. În cele din urmă a trebuit să accepte să îngenuncheze în faţa regelui.

Ludovic nu-l priveşte. Nu vrea să-l asculte atunci când pastorul grăieşte cu o voce sufocată de umilinţă şi de ciudă.

Acest pastor nu e decât un supus eretic.

Îşi termină predica.

— Vă voi menţine în edictele mele, spune Ludovic cu o voce dispreţuitoare.

Trebuie ca aceşti „calvinişti”, aceşti „urât-mirositori ai credinţei” să ştie că nu există loc în regat decât pentru cei supuşi.

Trebuie s-o afle cu toţii. Indiferent că se cheamă protestanţi, jansenişti sau habotnici, adunaţi în La Compagnie du Saint-Sacrement.

Ludovic le va spune reprezentanţilor Bisericii din regat că trebuie nimiciţi janseniştii, trei motive obligându-l să o facă, „conştiinţa, onoarea şi binele regatului”.

Şi să se termine cu întrunirile sub paravanul pietăţii şi al credinţei.

„Unitate, concordie, supunere”: acestea sunt principiile regatului Franţei.

Va putea ierta, dar va trebui mai întâi să i se ceară aceasta.

Îl ascultă pe prinţul de Conde, venit la Aix-en-Provence, unde se află Curtea, în acea zi de 25 ianuarie 1660.

Conform termenilor tratatului supranumit al Pirineilor, semnat între Spania şi regatul Franţei, trădarea lui Conde şi păcatele sale sunt şterse, dar trebuie să îngenuncheze în faţa regelui, în prezenţa Curţii, şi să se căineze.

După o lungă tăcere, Ludovic îl pofteşte cu un gest scurt pe Conde să se ridice.

— Stimate Văr, spune Ludovic, aţi adus şi mari servicii coroanei mele astfel încât nu-mi pot aminti de un rău care să nu vă fi dăunat decât dumneavoastră.

Apoi îi întoarce spatele lui Conde.

S-a terminat odată pentru totdeauna cu frondele.

În vreme ce Curtea se pregăteşte să plece de la Aix ca să-şi continue periplul în provinciile din sud, spre a arăta că regele face ordine de la Bordeaux la Montpellier, de la Auch la Beaucaire, de la Toulouse la Marsilia, soseşte un mesaj de la Blois care anunţă că Gaston d'Orleans, unchiul regelui, fratele lui Ludovic al XIII-lea, şi el participant la Frondă, tocmai a murit.

Dumnezeu face ordine la el în regat.

Filip, fratele lui Ludovic, devine duce d' Orleans.

Ludovic se apropie de la Grande Mademoiselle, verişoara sa, şi ea participantă la Frondă, dar de acum înainte supusă întru totul.

Ludovic îi prezintă condoleanţe fiicei lui Gaston d'Orleans. Încercând să vorbească pe un ton egal, fără să se întrezărească vreun sentiment, spune:

— Mâine vă veţi vedea cu fratele meu Filip, cu simbolurile heraldice d' Orleans. Cred că a fost încântat de moartea tatălui vostru, căci va avea

plăcerea să poarte aceste însemne. Mă bucur că tatăl vostru era mai bătrân ca mine, altfel fratele meu şi-ar fi dorit moartea mea ca să-mi preia blazonul.

Se întoarce spre Filip.

— Vă veţi căsători cu prinţesa Angliei, îi spune el, pentru că nimeni nu o vrea.

Filip tace. Este siderat.

Toţi rebelii trebuie să se teamă de pedeapsa regală.

Ludovic află că la Marsilia a fost denigrat trimisul regelui.

Dă ordin ca trupele să ocupe oraşul.

Să-i fie dărâmate în parte zidurile! Apoi va intra în oraş, în fruntea muşchetarilor, străbătând această breşă pentru a se vedea mai bine că Marsilia este tratată ca un oraş duşman şi cucerit. De temut. Cele două forturi regale Saint-Nicolas şi Saint-Jean, construite pentru aceasta vor sta de strajă.

A devenit regele care ştie să pedepsească amarnic.

Şi simte că-i privit cu alţi ochi.

Este cel mai mare rege din lume, cel care se va căsători peste câteva săptămâni cu infanta Spaniei, cu Maria-Tereza, moştenitoarea regelui Filip al IV-lea. Dacă monarhia spaniolă nu poate onora contractul de căsătorie depunând cei cinci sute de mii de scuzi de aur promişi „prin intermediul cărora” Maria-Tereza va renunţa la succesiune, atunci regatul Franţei va căpăta drepturi depline asupra celui al Spaniei.

Şi el este regele Franţei.

Îi place să călărească în fruntea celor trei sute de muşchetari. Loveşte din pinteni, din şaua lui, ameţit de aerul puternic, de zgomotul cailor în galop. Îşi cabrează calul. Dă ordine. Să se formeze escadroane. Comandă exerciţiile militare.

Apoi se întoarce, în sudori, dar cu trupul sprinten.

Valeţii se agită în jurul său, este pregătit pentru a fi îmbrăcat.

Se întâlneşte cu Olympe, contesă de Soissons, una dintre nepoatele lui Mazarin. Merge să supeze, să danseze, să joace cărţi cu ea.

Nu se mai vorbeşte despre Maria Mancini. Este o chestiune încheiată.

A ars scrisorile pe care ea i le-a trimis. Şi i-a cerut Mariei să facă la fel cu cele pe care i le-a adresat el.

Vrea să uite, ca şi cum ar fi fost o boală care pentru un timp l-a trântit la pat.

Vrea ca această pasiune care l-a înfierbântat să dispară.

Olympe este o tânără veselă şi îngăduitoare. Nu mai are nevoie, nu mai vrea, una dintre *preţioasele* cum era Maria Mancini şi râde când asistă la reprezentaţia trupei lui Moliere. Oare de Maria Mancini îşi bate joc? Să fie ea una dintre *preţioasele ridicole?* Are un moment de proastă dispoziţie, de parcă l-ar fi cuprins un rug aprins, când află că Maria s-a îndrăgostit de ducele de Lorena, cu care ar dori să se căsătorească repede.

E oare cu putinţă să-l fi uitat într-atât? Tocmai pe el?

Dar nu poate dezvălui nimănui sentimentele sale. A exagerat atunci când l-a cuprins pasiunea pentru Maria, iubire pătimaşă ce l-a chinuit şi pentru care s-a aprins prea tare. A fost văzut plângând, el, regele Franţei!

L-a urmărit atent pe Eminenţa Sa, i-a ascultat lecţiile acestui personaj atât de iscusit. Trebuie să păstreze secretul, să fie în stare să-şi ascundă gândurile şi intenţiile. Nu trebuie să se plângă. Ştie asta prea bine.

Îl priveşte pe Mazarin.

Bărbatul e tras la faţă şi merge cu greu. Se pudrează, se fardează ca să ascundă ravagiile pe

care le-au făcut bolile care-i devorează plămânii şi rinichii. Vrea să predea puterea, să meargă până la capăt, să-şi organizeze succesiunea, să se bucure de acest triumf dublu, Tratatul Pirineilor şi căsătoria spaniolă. Dar deja moartea s-a strecurat înlăuntrul său.

Ludovic abia îşi poate ascunde dezgustul pe care-l simte când se apropie de Eminenţa Sa, într-atât de pestilenţială îi este respiraţia lui Mazarin. Cardinalul suge întruna pastile. Îi oferă una lui Ludovic şi îi şopteşte:

— Iată ce e omul, Sire, am dinţi frumoşi şi mănânc puţin, dar ventriculul îmi este cangrenat şi aceasta va fi cauza morţii mele în viitorul apropiat.

Ludovic resimte o emoţie puternică. Tresare. Când va dispărea Eminenţa Sa, va fi în sfârşit singurul stăpân al regatului. Trebuie să se gândească la asta, să viseze, dar să afişeze o indiferenţă totală, să ascundă, aşa cum încearcă s-o facă, dar cu fiecare zi care trece îi este tot mai greu chiar şi Eminenţei Sale.

Mazarin vrea să dea iluzia că va trăi mult şi va ţine strâns hăţurile regatului. Vrea să asiste la căsătoria Mariei-Tereza cu Ludovic în acele prime zile ale lui iunie 1660. Şi apoi, la intrarea suveranilor în Paris, la sfârşitul lui august.

Ludovic ar fi vrut să fi trecut deja aceste săptămâni. Călăreşte adesea pe malul fluviului Bidassoa. Ceremoniile cu ocazia căsătoriei trebuie să se desfăşoare la Saint-Jean-de-Luz. Dar mai înainte trebuie să-l întâlnească pe Filip al IV-lea în Insula Faisans, să-i descopere pe aceşti nobili spanioli, slăbănogi şi austeri în vestele lor scurte cu mâneci din postav negru. Pe 3 iunie se celebrează o căsătorie prin procură la Fontarabie.

Ludovic, asemeni tuturor tinerilor de la Curte, este îmbrăcat în mătăsuri viu colorate, în brocarturi, cu panglici multe şi pălării cu pene.

E mândru să fie un astfel de rege care călăreşte în fruntea unui alai strălucitor. Uniformele cavaleriei uşoare şi ale muşchetarilor, albastre sau roşii, contrastează cu negrul spaniolilor.

E nerăbdător s-o descopere pe această Maria-Tereza, pentru că nu a văzut decât nişte portrete destul de vagi ale ei.

În sfârşit o descoperă, mică şi grasă, cu ochi albaştri, cu buzele cam groase, dar foarte roşii, cu pielea lăptoasă. Părul este blond cenuşiu. Pare blândă şi are o privire inexpresivă. Zâmbeşte şi îi vede dinţii negri care par în totalitate stricaţi.

Este foarte emoţionată că şi-a părăsit tatăl, pe Filip al IV-lea. Îngenunchează de trei ori în faţa lui. Ludovic nu-şi poate lua ochii de la ea. Deci aceasta va fi soţia lui. Brusc îşi aminteşte de Maria Mancini, bruneta picantă. Încearcă să o alunge din gând, să pară mulţumit când mama lui îl întreabă ce părere are despre Maria-Tereza, a cărei mătuşă este.

Nu trebuie să-şi arate deloc sentimentele.

Miercuri, 9 iunie, intră în biserica Saint-Jean-de-Luz.

Este regele cel mai puternic din Europa.

Se îndreaptă spre altar cu trupul strâns în straiele negre, acoperite de pietre preţioase şi dantele, lângă el păşind Maria-Tereza, într-o rochie albastră, brodată cu crini de aur.

Îngenunchează în faţa altarului.

Ceva mai târziu încearcă să-i vorbească Mariei-Tereza. Dar ea nu ştie franceza, iar el poate pronunţa doar câteva cuvinte în spaniolă.

Intră în dormitor şi însăşi Ana de Austria dă la o parte perdelele patului, înainte de a se retrage.

Ludovic se apropie de Maria-Tereza. El e cel care ştie.

Îşi va face datoria de bărbat şi de rege.

A doua zi deja cinează singur.

Câteva zile mai târziu, când cortegiul regal se întoarce la Paris, el îl părăseşte şi se îndreaptă spre La Rochelle, apoi, abandonându-şi câţiva apropiaţi care l-au însoţit, porneşte în goana calului, străbătând ţinutul, spre castelul Brouage, izolat şi pierdut, acolo unde locuieşte Maria Mancini.

Vrea s-o vadă ca într-un ultim acces de febră, o ultimă sângerare înainte de vindecarea definitivă.

Nu-şi poate stăpâni lacrimile în dormitorul în care rămâne singur cu ea întreaga noapte.

În timp ce se îndepărtează în zori, ştie deja că nu va mai avea pentru ea de acum înainte decât o privire indiferentă.

Capitolul 21

Nu poate şi nu vrea să distingă niciun chip.

Nu vede decât mulţimea supuşilor, adunaţi cu zecile de mii, de-a lungul străzilor Parisului, în acea zi de 26 august 1660. Intră în capitală împreună cu regina.

S-a împodobit cât a putut pentru acest balet fastuos pe care îl va oferi poporului. Poartă sabia, veşmintele sale sunt din mătase cu fir de argint, bătute în pietre preţioase şi aur. Penele pălăriei sale sunt cu diamante. Si regina e acoperită de panglici, dantele, aur, argint şi diamante.

Se aşază pe tronul aurit, pus pe un piedestal în centrul unei pieţe, dincolo de ziduri. Regina stă şi ea lângă el, precum şi cancelarul Seguier. Apoi avansează urcând uşor treptele acestei scene improvizate, toţi cei care prin funcţiile sau titlurile lor formează sufletul regatului său. Toţi se înclină. Jură credinţă în faţa suveranului. Promit să i se supună. Preoţi, parlamentari, negustori, doctori în teologie, în drept, în medicină, profesori şi magistraţi, delegaţi şi judecători. Vorbesc în genunchi. Oferă cheile oraşului. Şi sigiliile Statului.

În sfârşit se poate pleca din această *piaţă a tronului,* pentru a se îndrepta către mahalaua Saint Antoine şi a ajunge la Luvru.

Ludovic e călare pe un cal murg, îmbrăcat în aur şi pietre preţioase. Ştie că în spatele lui vin călare prinţii cu sânge albastru şi printre ei Conde, pocăitul, iertatul.

Regina este într-o trăsură descoperită, trasă de şase cai. Pare acoperită întru totul în aur şi diamante, mătăsuri şi brocarturi.

Se trece pe sub arcurile de triumf din tablă şi lemn, faţadele sunt decorate cu tapiserii. La fiecare fereastră se înghesuie spectatorii. Alaiul e urmat de

mulţime, care formează un fel de gard viu până la Luvru.

Oare ce rege pe lumea asta ar mai putea cunoaşte o asemenea apoteoză? Vede pictat pe un portic un soare a cărui lumină de aur împrăştie norii.

Este regele soare.

Clopotele şi tunul îi însoţesc intrarea.

Se cântă versuri din Corneille, care îi aduc un omagiu reginei.

Prea mult am jinduit şi am dorit,
regina mea, să vii întru plăcerea-mi negreşit,
prin strălucirea prezenţei tale,
vino să ne faci fericiţi, rogu-te tare.
Sub augustele tale legi,
primeşte inimile Franţei întregi
şi cea a celui mai măreţ rege al nostru.

Ridică privirea. Soarele îl orbeşte. Nu mai vede, pe strada Saint Antoine, ferestrele acelui hotel ce i-a fost dăruit Doamnei de Beauvais, Cateau Chioara, de către Ana de Austria, poate tocmai pentru a-i mulţumi pentru că ea i-a iniţiat pe Ludovic, Mazarin, Henrieta a Angliei şi Maria Mancini. La etajul al doilea al hotelului, tânăra care se apleacă peste fereastră se numeşte Françoise d'Aubigne, soţia lui Scarron, un scriitor diform, paralizat, care şi-a oferit o frumoasă însoţitoare, dar de condiţie proastă, săracă, căreia i-a oferit un adăpost şi un blid de mâncare, dar şi intrarea în lume ca guvernantă a uneia dintre doamnele importante care au onoarea să fie la Curte.

Privirea lui Ludovic trece peste aceste chipuri.

Nu e impresionat decât de cel al Eminenţei Sale, foarte scofâlcit, plin de pudră şi machiat, încercând să ascundă urmele profunde ale bolii.

Mazarin vrea şi el să sărbătorească intrarea regelui şi a reginei Maria-Tereza. Această pace, această căsătorie sunt opera sa.

Primeşte la el la palat. Nu se poate ridica din fotoliul său, unde, fardat puternic, îi întâmpină pe rege şi pe regină, pe prinţi şi pe toţi cei care speră să obţină o favoare, o parte din moştenirea sa, o funcţie.

Ludovic se apropie. Vrea să fie cât mai indiferent şi totuşi chipul acesta pământiu îl înduioşează.

Este omul care l-a călăuzit, l-a instruit în ale politicii şi care în continuare, în fiecare zi, petrece câteva ore împreună cu el, spre a-l sfătui, spre a-i explica starea finanţelor, rolul indispensabil al lui Nicolas Fouquet, dar şi al lui Colbert, Michel Le Tellier şi al fiului său, care trage sfori să obţină titlul de marchiz şi, astfel, să poarte numele de Louvois.

Ludovic se apleacă. Mazarin, care mestecă pastile, îi împărtăşeşte faptul că, pe 23 septembrie, va fi hirotonisit preot. Căci moartea se apropie, adaugă el cu privirea fixă.

Ludovic se dă înapoi. Halena lui Mazarin este insuportabilă. De parcă toate cărnurile bolnave ar duhni a putregai.

Ludovic părăseşte palatul Eminenţei Sale, unde, în jurul unui om care este în pragul agoniei, se adună comori peste comori: tablouri, sculpturi, cărţi de preţ.

„Italienii vin aici săraci lipiţi şi slăbănogi, ca să se îmbogăţească”, se şopteşte la Curte.

Şi totuşi, Ludovic este convins că Mazarin, chiar dacă a jefuit Statul şi a acumulat cea mai mare avere a Europei, îmbogăţindu-i pe toţi ai săi, a adus servicii mari regatului.

Dar moartea se apropie.

Ludovic ştie asta.

Străbate alene sălile Luvrului. În curând va fi singurul stăpân al regatului.

Evită să meargă în apartamentele Mariei-Tereza. Este cea mai grozavă femeie din lume şi cea mai virtuoasă, dar deja îl plictiseşte.

Nu vrea să-i mai vadă dinţii ăia nenorociţi, negri şi stricaţi. Ciuguleşte întruna, înghiţituri mici, de parcă ar fi un canar. A descoperit că-i place să joace cărţi mai mult decât s-ar cuveni, dar nu câştigă niciodată, pentru că se pare că n-a înţeles regulile jocului. Şi atunci el o cinsteşte când trebuie, ca să asigure urmaşi regelui.

Aceasta e mai degrabă o datorie a regelui, decât o plăcere bărbătească.

Preferă să meargă la comedianţii italieni, care aşteaptă să se termine lucrările la teatrul ce se clădeşte în Tuileries. Ei fac o coregrafie pe care îşi propun s-o numească *Baletul regal al nerăbdării.*

E adevărat că este nerăbdător să domnească singur.

Se mai linişteşte galopând până în Fontainebleau. Străbate încăperile castelului, se uită cum pictează Charles Le Brun, care termină un tablou fascinant, pe care îl va intitula: *Reginele Persiei la picioarele lui Alexandru.*

Ludovic visează în faţa acestor trupuri cărnoase şi supuse.

Capitolul 22

Are douăzeci şi trei de ani.

Zi de zi îndrăgeşte şi mai tare trupurile femeilor.

Observă pe marginea drumului care duce de la Fontainebleau la Paris, o ţărăncuţă cu braţele goale şi cu gulerul bluzei răvăşit. Opreşte caleaşca. Se dă jos şi se apropie.

Doar e regele.

Toate i se supun, iar el le doreşte pe toate: ţărănci şi fiice de grădinar, slujnice, doamne de onoare ale reginei mame sau cele din alaiul Mariei-Tereza.

Pioasa infantă a Spaniei i-a şoptit că e deja însărcinată. S-a simţit încântat şi măgulit. Dar pielea albă a Mariei-Tereza, chipul său prelung, obrajii puţin cam bucălaţi şi dinţii ştirbi şi negri nu sunt de ajuns ca să-l păstreze şi să-i ofere plăcere.

Preferă să-şi găsească prin vreun ungher de-al Luvrului o servitoare cu forme planturoase, pe care o copleşeşte cu o scurtă îmbrăţişare şi un pumn de galbeni.

Nu-i displace că femeile de la Curte şoptesc cu tulburare că este „galant, dar că adesea din curtenitor devine destrăbălat”.

Dumnezeu nu interzice unui rege să se bucure de femeile pe care le-a creat, de jocurile pe care le îngăduie.

Ludovic merge în sala cea mare de la Palais-Royal, unde tocmai şi-a instalat trupa Moliere. E sedus de către actriţe, care sunt îndrăzneţe, râd tot timpul şi sunt desfrânate. Îi place comedia. Are mai mult ca oricând chef să danseze.

Cere ca lucrările, începute în mica galerie a Luvrului, pentru a se putea ţine spectacolul *Baletul regal al nerăbdării* pe 9 februarie 1661, spectacol pe care vrea să-l dea în onoarea Mariei-Tereza, să fie terminate cât mai curând. Primul etaj al palatului este decorat în întregime.

Şi, dintr-o dată, în noaptea de 6 februarie, aude nişte ţipete. Valeţii intră în dormitorul său. Incendiul face ravagii în galeria în care lucrau muncitorii zi şi noapte şi unde probabil că, pe acel frig cumplit, făcuseră un foc să se încălzească.

Se duce la faţa locului.

Grinzile, parchetul şi pereţii despărţitori sunt calcinaţi.

În licăririle flăcărilor pe care servitorii încearcă să le stingă, îl zăreşte pe Eminenţa Sa. Când îl vede, simte o emoţie pe care nu şi-o poate stăpâni.

Mazarin a slăbit şi mai tare. Are o culoare pământie.

În ciuda părului ondulat cu fierul, mustaţa lui lăcuită pare lipită pe piele. Fondul de ten nu mai reuşeşte să-i ascundă nici ridurile, nici paloarea.

Mazarin, omul pe care l-a cuprins deja moartea, bântuie absent, şopteşte că incendiul este un semn că va muri curând.

Medicii l-au sfătuit să plece de la Luvru şi să se instaleze în castelul Vincennes, lângă pădure. Aerul este curat, ar putea eventual să mai supravieţuiască acolo două luni, cât să pună ordine în treburile regatului, să-şi redacteze testamentul şi să-şi aleagă moştenitorii.

Va pleca mâine la Vincennes, spune Mazarin. Şi se îndepărtează clătinându-se pe picioare. Pe sub halatul său căptuşit i se văd picioarele scheletice, pline de plăgi roşii şi galbene, lăsând în urma sa o duhoare de putreziciune.

Ludovic îl urmăreşte din priviri.

În sufletul său se amestecă tristeţea ce-l face să i se umple ochii de lacrimi şi un fel de bucurie amestecată cu nerăbdare.

În sfârşit va domni.

Nu-l va înlocui pe Mazarin. Ia o hotărâre: după el nu mai vrea alt prim-ministru. Titlul în sine va fi abolit pentru totdeauna în Franţa, căci nimic nu

este mai nedemn decât să ai de o parte toate funcţiile şi de cealaltă doar numele regelui.

El va decide tot.

El va acţiona în interesul regatului şi după bunul său plac.

El va da poruncă, în vreme ce Mazarin părăseşte Luvrul, să se meargă într-una dintre sălile neatinse de incendiu şi să se dea spectacolul *Baletul regal al nerăbdării.* Vrea să-l danseze de mai multe ori.

Eminenţa Sa e în agonie, dar regele trăieşte.

Şi totuşi, cum să-l uite pe cel care i-a fost naş, tutore, mai mult decât un tată, omul pe care l-a văzut atât de aproape de mama sa, care acum moare?

Cum să nu-l mai asculte când cere ca regele să vină la Vincennes, la acel sfârşit de februarie 1661?

Ludovic e surprins de şirul de căleşti care umplu curtea palatului, care au invadat aleile şi terenurile din jur. Culoarele, încăperile palatului, sunt pline de milogi care speră o favoare, o parte din moştenire.

Se ştie că averea lui Mazarin e enormă, că se măsoară în milioane de livre, domenii şi apanaje. El deţine creanţele prinţilor cu sânge albastru, ba chiar şi ale Trezoreriei regale şi ale regelui!

Acest om extrem de bogat, deţinând fără îndoială cea mai mare avere a Europei, nu mai e decât un trup suferind, care a intrat în putrefacţie, cu crustele sale purulente care-i acoperă braţele şi picioarele. E incapabil să se mai mişte şi vorbeşte cu greu.

Spune că vrea să-i lase moştenire întreaga avere regelui, ca acesta să dispună de ea după bunul său plac, să vegheze asupra intereselor familiei cardinalului, de care regele este atât de apropiat.

Ludovic înţelege sensul acestei solicitări: să fie recunoscută prin această propunere şireată şi aparent dezinteresată averea imensă, spre a nu fi

confiscată, contestată şi fărâmiţată de îndată ce cardinalul va muri. I-o dă regelui pentru ca acesta să i-o returneze şi, printr-un simplu joc al semnăturilor, să devină legală.

Ludovic ezită. Se încuie în Luvru. E tentat să-l înşele pe Mazarin, să accepte această moştenire, să se comporte ca şi cum ar crede în sinceritatea acestui dar şi să-l prindă pe Mazarin în propria sa capcană.

Dar poate el să uite ce-i datorează acestui om care l-a iubit şi l-a învăţat cum să conducă treburile statului? Şi el îl iubea pe Mazarin.

Anunţă că renunţă să fie legatarul universal aşa cum îl lăsase cardinalul.

E ultima bucurie a cardinalului. Împarte. Conferă. O mărită pe nepoata sa Hortense cu Armând de La Porte de Meilleraye, un bogat descendent al lui Richelieu. Dar nu poate nici măcar să asiste la ceremonia care se desfăşoară în capela palatului Mazarin, situată lângă Luvru. În timpul banchetului care urmează, Ludovic o zăreşte pe Maria Mancini, pe care Mazarin a logodit-o cu prinţul Collonna, dar căsătoria întârzie.

Ludovic întoarce capul.

Îl cuprinde emoţia şi amintirile îi revin.

Merge la castelul Vincennes. Intră în încăperea lui Mazarin şi când îl vede pe acest om în care moartea deja şi-a înfipt ghearele, nu-şi poate stăpâni plânsul cu sughiţuri.

E cald în acest dormitor unde atmosfera este dezgustătoare. În spatele uşilor, se aude freamătul mulţimii care se înghesuie. Ludovic se străduieşte să-şi regăsească indiferenţa.

Se apropie de Mazarin, în ciuda duhorii pe care o împrăştie trupul său.

— Vă datorez tot, Sire, şopteşte Mazarin, dar sper să mă răscumpăr într-o oarecare măsură, dăruindu-vi-l pe Colbert. Trebuie să vă folosiţi de

el, este o persoană foarte fidelă. Este în stare de orice şi gata să rezolve problemele statului ca pe propria sa casă.

Mazarin vorbeşte despre Le Tellier şi despre fiul său Louvois, de Nicolas Fouquet, care cunoaşte totul despre finanţe, despre Hugues de Lionne, însărcinatul cu afacerile străine.

— Sunt nişte slujitori utili, adaugă el.

Apoi îi cade uşor capul, închide ochii, vrea să vină Claude Joly, parohul de la Saint-Nicolas des-Champs, şi părintele Bissaro, duhovnicul său, şi să rămână singur cu ei.

Ludovic iese din încăpere şi, în ciuda mulţimii care îl priveşte atent, care îl sufocă, vrea să rămână la uşă şi să privească printr-o crăpătură.

Îl vede pe Mazarin cum ia crucifixul pe care i-l dă părintele Joly şi sărută trupul Domnului.

Ludovic îşi croieşte drum printre milogii atât de lacomi şi plini de nerăbdare încât nu se dau la o parte de îndată. Ludovic, ca şi mama sa care a venit după el, sunt îmbrânciţi. Trebuie ca valeţii şi muşchetarii să-i ocrotească pe rege şi pe regină împingându-i pe hrăpăreţi.

În primele zile ale lui martie, pentru că moartea se apropie, mulţimea e şi mai numeroasă în castelul Vincennes.

Ludovic se hotărăşte să locuiască şi el acolo.

Îl vede pe parohul Joly care i-a adus ultima împărtăşanie lui Mazarin. Se spune că Eminenţa Sa ar fi şoptit, cel puţin aşa spune preotul, „Vorbeşte-mi mereu despre Dumnezeu”. De mai multe ori şi-a cerut iertare pentru păcatele sale.

Ludovic nu-şi poate stăpâni emoţia. Porunceşte să fie spuse rugăciunile de patruzeci de zile în toate bisericile din Paris, aşa cum se face pentru prinţii cu sânge albastru. Ar fi vrut să asiste la Sfântul Maslu, care are loc pe 7 martie. Parohul, Claude Joly, şi duhovnicul, părintele Bissaro îl sfătuiesc să nu o facă.

Simte că nu poate pleca de acolo. Rămâne după uşă. Plânge.
A fost iubit de omul ăsta şi l-a iubit şi el.

E tulburat când, pe 9 martie 1661, la două noaptea, este trezit şi i se spune în şoaptă că Eminenţa Sa a plecat în ceruri. Mazarin a murit spunând: „Ah! Sfântă Fecioară, ai milă de mine şi primeşte-mi sufletul.”

Ludovic se ridică fără să facă zgomot. Regina, care dormea alături de el, nu se trezeşte. Ludovic o urmează pe doica lui de odinioară, care tocmai venise să-l anunţe. Intră în încăperea funerară.

Priveşte chipul acela pământiu şi trupul înţepenit. Ar trebui să nu plângă, dar lacrimile îi curg şiroaie. Pleacă uşor capul ca să nu-l vadă mareşalii Villeroy, Gramont şi Noailles care sunt chiar lângă el, şi gărzile cardinalului, care formează un gard viu pe culoarele şi sălile castelului.

Se întâlneşte cu nepoatele şi nepotul, Hortense, Maria şi Filip.

Nu vrea să îşi arate deloc emoţia şi nu schimbă priviri cu Maria. Doar e rege.

Ceva mai târziu i s-a spus că Filip Mancini i-ar fi zis Mariei: „Pure e crepatu” „În sfârşit a crăpat”.

Ludovic se întoarce la Luvru.

Află că la anunţarea morţii Eminenţei Sale pe străzi s-a cântat:

Aici în pământ zace Mazarin,
cel mai abil decât Tabarin;
A înşelat o Franţă întreagă,
şi-a veşnicit destinul, dragă,
prin felul său de a domina finanţele, luându-şi partea
ar fi putut să păcălească până şi moartea.
În sfârşit, dacă totul e adevărat,
zgârcenia a avut de câştigat,
căci mai presus de acest hrăpăreţ

nimic nu era mai de preţ.
Şi, de nu-şi vindea sufletul diavolului,
şi-ar fi pus pofta-n cui,
dar aşa n-a mai dat niciodată nimic nimănui.

Cu un gest larg le porunci nobililor care l-au urmat să-l lase singur.

Vrea să le ascundă neliniştea care l-a cuprins dintr-o dată.

Aceste cântece de stradă, „mazarinadele”, această ură care nu respectă nici moartea, toate îi amintesc de vremurile îngrozitoare din timpul Frondei. Cel ce domneşte trebuie să fie în stare să înfrunte violenţa, răzmeriţele şi lipsa de recunoştinţă a oamenilor.

Acum, că Eminenţa Sa a dispărut, e rândul lui să guverneze.

Doreşte acest lucru de atâta vreme.

Şi trebuie ca, de mâine, să înţeleagă cu toţii că de acum înainte el este unicul stăpân al acestui regat.

Şi. „având în vedere starea de lucruri şi oamenii fiind aşa cum sunt”, puţină severitate reprezintă de fapt o formă de mare blândeţe pe care i-o aplică poporului său.

„Căci de îndată ce un rege se destinde cât de cât în privinţa poruncilor sale, autoritatea dispare şi, odată cu ea şi pacea.”

PARTEA A TREIA
1661-1666

Capitolul 23

Ludovic merge înainte.

A convocat Consiliul regelui pentru 10 martie 1661, la ora şapte, la castelul Vincennes.

Vocea nu i-a tremurat când i-a spus mamei sale că nu vrea ca ea să-i mai stea alături. Şi, când a aflat că ea s-a adresat unui secretar de stat, i-a spus pe un ton foarte dur:

— Doamnă, nu mai faceţi aşa ceva fără să vorbiţi cu mine, mai întâi.

El n-a plecat privirea, când ea i-a răspuns că este „extrem de îndurerată”.

Ar fi vrut să-şi împărtăşească dezamăgirea doamnelor ei de companie, să plângă, să spună că fiul ei, regele, nerecunoscătorul a umilit-o.

Astfel se va şti exact ce vrea el.

Se opreşte în faţa unui ofiţer, pe al cărui chip se citeşte tristeţea, dar şi deznădejdea. Se află pe coridorul ce duce la sala de Consiliu din castel.

— Consolează-te, îi spune Ludovic, slujeşte-mă bine şi ţi-ai găsit adevăratul stăpân.

Îi priveşte pe soldaţii din jurul lui, pe acei nobili. Trebuie să ştie cu toţii.

S-a născut rege ca să fie rege.

Toată noaptea a meditat la ceea ce înseamnă asta.

„Toţi ochii sunt pe rege, lui i se adresează toate urările. Doar el primeşte omagiile, este singura întruchipare a tuturor speranţelor. Nu se mai aşteaptă nimic, nu se mai face nimic fără el. Regele care s-a născut pentru a deţine şi a porunci nu trebuie să se supună decât lui Dumnezeu… Voia regelui este aceea ca orice supus să-l asculte fără să clipească. Nu există sentinţă mai susţinută de creştinism decât supunerea umilă a celor de rând faţă de cel ce le este mai presus.”

Foarte devreme în acea dimineaţă, i-a dictat secretarului său aceste câteva rânduri, iar apoi ceea

ce, cu câteva zile înainte să moară, i-a spus în şoaptă, Eminenţa Sa fiind vorba despre testamentul său politic. Trebuiau păstrate drepturile Bisericii şi ale nobilimii, trebuia vegheat la cele ale magistraturii, împiedicându-i pe parlamentari şi pe judecători să se emancipeze, şi, în sfârşit, trebuia scăpat poporul de poverile adesea prea grele.

Adesea s-a întrerupt emoţionat de gândurile care-i zburau la Mazarin, supravieţuind morţii sale.

„Trebuie să am mare grijă, dictă el, ca fiecare să fie convins că eu sunt stăpânul, că nu va exista milă decât din partea mea şi să nu le-o acord decât celor care o merită prin serviciile făcute, prin capacitatea lor şi prin ataşamentul doar către persoana mea…"

Intră în sala de Consiliu.

Îşi scoate pălăria, măsurându-i rând pe rând pe cei opt bărbaţi care se află în faţa sa.

Toţi îl studiază atent: cancelarul Seguier, ministrul Fouquet, Hugues de Lionne, Michel Le Tellier, La Vrilliere, Duplessis-Guenegaud, Lomenie de Brienne şi fiul său. Ludovic le ghiceşte curiozitatea plină de nerăbdare.

Îşi pune pălăria înapoi pe cap şi rămâne în picioare în faţa tronului său.

— Domnilor, grăieşte el, v-am adunat pentru a vă spune că până acum am lăsat ca treburile statului să fie conduse de răposatul Domn cardinal. E timpul să le conduc eu însumi acum. O să mă ajutaţi cu sfaturile voastre când o să vi le cer.

Continuă răspicat:

— Nu sigilaţi nimic, nu semnaţi nimic, nici măcar o graţiere cât de mică ori vreun paşaport fără porunca mea.

Îl fixează pe Fouquet:

— Şi dumneavoastră, domnule ministru, v-am explicat vrerile mele, aşa încât vă rog să vă folosiţi de Colbert, pe care mi l-a recomandat răposatul Domn cardinal.

Tace şi nu-l scapă din priviri pe Nicolas Fouquet.

Acesta, al cărui blazon este veveriţa şi ambiţia nemărginită, care vrea să acceadă mereu mai sus, trebuie stăpânit, slăbit, frânt. Armele lui Colbert sunt din aur şi cu o năpârcă albăstruie. Şarpele ar trebui să-i vină de hac veveriţei.

Continuă să tacă şi are o mare satisfacţie când simte neliniştea care-i cuprinde pe aceşti bărbaţi.

Nu fac parte din înalta nobilime. Vor fi nevoiţi să-l servească pe rege şi poporul va înţelege că autoritatea nu mai este împărţită cu aceştia, miniştrii fiind doar nişte servitori, întru totul dependenţi.

Este în continuare cu ochii pe Nicolas Fouquet.

Îi va cere lui Colbert să precizeze starea finanţelor, să facă inventarul averii lui Mazarin, care este estimată la treizeci şi două de milioane de livre, dintre care opt milioane şapte sute de mii în bani lichizi.

Îl va judeca pe Colbert şi va măsura fidelitatea sa pornind de la aceste prime fapte. Este supranumit „Nordul” sau „Omul de marmură”. Trebuie să fie şi un şarpe veninos, omorându-i pe toţi cei care îl ameninţă pe rege sau îi batjocoresc gloria.

— Aspectul teatrului se schimbă, continuă Ludovic. Voi avea alte principii în a-mi conduce Statul, în a-mi administra finanţele şi în negocierile din afara graniţelor, decât răposatul Domn cardinal.

Face un pas înapoi.

— Acum ştiţi voinţa mea. De acum înainte, domnilor, vă rămâne s-o puneţi în practică.

Se îndreaptă spre el, deja supuşi.

Iată-l pe Nicolas Fouquet, care recunoaşte că într-adevăr au existat nereguli în finanţe, că adesea a fost nevoit să nu respecte regulile, pentru că au

existat urgenţe. Războiul împotriva Spaniei devora aurul.

Ludovic tace.

Îşi aminteşte de frazele din raportul pe care Colbert i l-a predat deja.

„Fouquet a vrut să-şi pună oamenii săi în toate punctele cheie ale Curţii şi ale magistraturii, scrie Colbert, iar ceea ce nu a fost ocupat de aceştia s-a dat contra cost, din tot ceea ce a fost de vândut.

Are pretutindeni acoliţi. Face parte din partidul bigot, s-ar putea să conspire împreună cu cei de la Compagnie du Saint-Sacrement pe care Mazarin l-a dizolvat, dar care a supravieţuit în taină. Plăteşte până şi întreţinerea reginei mame şi a tuturor celor care îl abordează pe rege, femei sau duhovnici. A fortificat Belle-Isle, dispune acum acolo de o garnizoană, de patru sute de tunuri, de flotă. Armele şi muniţiile şi le cumpără din Olanda. Şi Fouquet încearcă să-l numească pe unul dintre apropiaţii săi amiral al galerelor din Marea Mediterană.

Fouquet, între altele este în fruntea celui mai mare partid al bancherilor. El întreţine scriitori, pictori şi femei. Se spune chiar că, temându-se acum câţiva ani să nu cadă în dizgraţie, ar fi pregătit împotriva lui Mazarin un plan de acţiune, o frondă, gata să răscoale provinciile împotriva Eminenţei Sale.

Acum se căieşte, promite să administreze finanţele cât se poate de bine în favoarea regelui şi să încheie cu neregulile.

Fouquet trebuie ascultat liniştit.

Fouquet vorbeşte despre castelul său Vaux-le-Vicomte, pe care îl pune la dispoziţia regelui. Doreşte ca peste câteva luni, când totul va fi gata, să-l primească acolo pe Maiestatea Sa, căruia să-i ceară încă o dată iertare.

Trebuie să-l ierte.

Un rege nu loveşte decât atunci când e sigur că poate învinge.

Şi vremea aceea încă n-a sosit. Trebuie să-i spună lui Fouquet că are întreaga încredere a regelui.

Ludovic nu trebuie să uite această lecţie pe care a învăţat-o de la Eminenţa Sa, cardinalul Mazarin: un rege trebuie întotdeauna să ştie să se prefacă şi să fie viclean.

Capitolul 24

Ludovic domneşte.

Are impresia că i-au fost de ajuns câteva zile din acel martie 1661, pentru ca fiecare să înţeleagă că el hotărăşte absolut tot.

L-a măsurat din cap până în picioare pe arhiepiscopul de Rouen, preşedintele Adunării clericilor, care l-a întrebat cui trebuie să i se adreseze pentru toate problemele ecleziastice. Ludovic, luându-şi o mimică şi mai dispreţuitoare i-a răspuns:

— Mie, domnule arhiepiscop.

Ştie că nu trebuie să arate nici cea mai mică slăbiciune ori ezitare. Pe de altă parte, îşi cunoaşte limitele. Aşa încât se încuie în camera sa. Studiază dosarele pe care i le-au dat Colbert, Le Tellier şi Fouquet. Citeşte lucrările în care se vorbeşte despre *Îndatoririle unui suveran* sau *Arta de a domni,* ori cartea lui Machiavelli pe care i-a dat-o Mazarin.

El trebuie să fie *Principele.*

Trebuie să surprindă şi să fascineze, să fie temut şi adulat.

Trebuie să ştie să flateze şi să umilească, să pedepsească şi să graţieze. Şi nu trebuie niciodată să uite că fiecare faptă, fiecare vorbă trebuie atent gândită.

Îi spune fratelui său Filip, duce d' Orleans, pe care a vrut să-l însoare cu Henrieta a Angliei, sora regelui Carol al II-lea:

— Frate dragă, te vei căsători cu toate oasele Sfinţilor-Inocenţi.

Trebuie ca Dumnealui să ştie că îi este sortit să-l asculte, că este dominat şi că nu se mai teme de el, deci i se poate spune ce gândeşte despre el, i se poate arăta dispreţul pe care-l stârneşte când e văzut aşa parfumat, plin de panglici, de inele şi de

coliere, cârlionţat şi pudrat ca o femeie, clătinându-se pe tocurile înalte.

Acum îl poate ridiculiza pentru drăguţii săi, pentru amantul său, pentru frumosul conte de Guiche şi chiar, în văzul tuturor, imediat după căsătoria lui Filip cu Henrieta a Angliei, să înceapă să o curteze pe aceasta.

E primăvară.

Ludovic a vrut să-şi instaleze Curtea la castelul Fontainebleau. Zilele sunt mai lungi. E frumos afară. Se călăreşte. Se merge pe malul Senei. Se face baie acolo. Femeile se întorc în căleşti la castel.

Ludovic merge călare agale, uneori înconjurat de muşchetarii săi. Vânează. Se organizează baluri câmpeneşti. Dansează pe muzica viorilor.

Cască la ideea de a merge la Maria-Tereza, pe care o va găsi precis în genunchi, spunându-şi rugăciunile, mergând sau întorcându-se de la slujba la care asistă de trei ori pe zi. Pioasa şi sfânta sa soţie, dar atât de plicticoasă, pasivă, îngreunată după prima sarcină, care ronţăie la nesfârşit ciocolata pe care o primeşte din Spania.

Există la Curte atâtea femei elegante, cu pălării mari cu pene, ce sunt o dovadă a fanteziei lor, a îndrăznelii şi a unei libertăţi provocatoare.

E surprins, atras de Madame, tânăra soţie a lui Filip. Cum a putut el până acum s-o ignore pe femeia aceasta înaltă şi osoasă – chiar puţin cocoşată – o tânără de şaptesprezece ani cu atât de mult farmec? Henrieta este veselă, zâmbitoare, bună dansatoare şi călăreaţă, face baie în Sena în fiecare zi şi-şi arată deja dispreţul nemărginit pentru Monsieur, acest Filip, adeptul „viciului italian" şi pe care îl însoţeşte întotdeauna contele de Guiche. De ce i-ar păsa de el?

Ludovic dansează cu ea, o însoţeşte pe malul Senei, o invită să se piardă alături de el în partidele

sale de călărie, la vânătorile din pădurea Fontainebleau.

Niciodată după pasiunea pentru Maria Mancini n-a mai simţit ceva atât de puternic. Henrieta este veselă, plină de vioiciune, poate prea cochetă, dar asta îi dă un farmec în plus. Simte faţă de ea o atracţie plină de bucurie.

Îl surprinde când regina mamă îi spune că Monsieur s-a plâns de această legătură în văzul lumii dintre soţia sa şi fratele lui.

Şi Maria-Tereza, care multă vreme n-a văzut nimic, a fost şi ea prevenită şi s-a dus să se văicărească la Ana de Austria, însoţită fiind de duhovnicii săi. Şi Bousset începe să predice la Curte condamnarea desfrâului, considerat sacrilegiu.

Ludovic însă este gata să-şi impună alegerea.

Un rege n-are de dat socoteală decât în faţa lui Dumnezeu. În ceea ce-o priveşte pe regină, ea nu este decât întâia supusă şi, în această calitate, dar şi ca soţie, trebuie să i se supună. Sigur că trebuie cinstită, ceea ce şi face, dar trebuie să o şi constrângă. Continuă deci să o invite pe Henrieta la plimbările sale nocturne din care nu se mai întorc decât în zori.

Şi Monsieur se indignează acum, o asediază pe mama sa şi o pofteşte să se adreseze ambasadorului Angliei ca să fie anunţat regele Carol al II-lea, pentru ca acesta să-i amintească surorii sale ce îndatoriri are.

Ludovic ezită.

A vrut această căsătorie între Henrieta şi Filip ca să-l lege pe Carol al II-lea de Franţa şi să-i împiedice pe spanioli să-l facă dependent de interesele lor.

Ludovic nu poate uita raţiunile alegerii sale.

E suficient să ne ascundem, spune Henrieta. Va alege dintre doamnele sale de onoare o tânără, pe care regele să se prefacă a o iubi, şi, astfel Filip şi Curtea vor fi păcăliţi.

E un joc nou, palpitant, ca o comedie, o intrigă de roman.

Şi iat-o pe tânăra aleasă.

Ludovic se înclină în faţa doamnei de companie a Henrietei, Louise de La Baulme Le Blanc de La Valliere. Are şaptesprezece ani, roşeşte de timiditate ca o năroadă. Pare lipsită de strălucire. Şchiopătează.

Ludovic o priveşte. Tulburarea şi naivitatea Louisei de La Valliere îl atrag. Îi descoperă ochii limpezi, părul blond cenuşiu, trupul firav şi, când îi şopteşte că e pe gustul lui, îi răspunde într-un elan de sinceritate că-l iubeşte de când l-a văzut şi că e gata să i se dăruiască întreaga viaţă.

Ludovic e tulburat.

Nu-şi mai dă seama dacă e doar o joacă sau dacă e deja o iubire născândă pentru Louise de La Valliere. Este un altfel de sentiment decât cel simţit pentru Maria Mancini sau Henrieta a Angliei.

Fata asta tânără este fără niciun fel de artificii. Îl emoţionează. Iubirea pe care i-o poartă şi căreia începe să-i răspundă îl transfigurează. E radioasă, frumoasă.

Ar vrea să ascundă această iubire care abia se naşte, s-o păstreze.

O ia pe Louise în plimbările sale prin pădure. Îi surprinde o ploaie cu furtună şi sunt nevoiţi să rămână îndelung refugiaţi sub un copac şi să se reîntoarcă la castel în toiul nopţii, cu hainele ude şi părul lipit de faţă.

Încă se ascund, dar la Curte deja se zvoneşte această veste: regele are o amantă.

O ascultă pe Louise de La Valliere cum îi povesteşte că i se dau târcoale, ba chiar că Nicolas Fouquet i-a promis douăzeci de mii de galbeni în semn de prietenie.

Ludovic se indignează.

El ştie că Fouquet seduce şi corupe. Dar încă n-a sosit timpul să-l lovească. Trebuie să se

pregătească, să-l convoace pe Colbert, să aleagă locul şi momentul în care va putea fi arestat, fără a putea face apel la partizanii săi. Şi pentru aceasta va trebui să-l îndemne să renunţe la funcţia de procuror general al Parlamentului din Paris. Câtă vreme va rămâne aşa, este apărat de semenii săi.

Nu trebuie să-i trezească suspiciuni. Trebuie ca Fouquet să creadă că regelui nu-i place decât să iubească şi să danseze.

Ludovic îl vede pe Fouquet în primul rând al curtenilor care aplaudă uvertura la *Baletul anotimpurilor,* care se interpretează în faţa castelului.

Ludovic intră în scenă, în compania Louisei de La Valliere şi a Henrietei, care pare să-şi accepte nefericirea. Şi Monsieur dansează lângă contele de Guiche.

Ludovic îl urmăreşte atent pe Fouquet.

Pe lângă bucuria de a dansa între cele două tinere, pe lângă satisfacţia pe care o are când simte admiraţia tuturor curtenilor adunaţi, se adaugă şi plăcerea de a-şi ascunde intenţiile.

Să te poţi bucura de toate acestea, asta înseamnă să fii rege.

Capitolul 25

Un rege mare trebuie să înveţe să savureze răbdarea.

Ludovic ar fi vrut să îl doboare pe acest Nicolas Fouquet, ale cărui vanitate şi pretenţii nu numai că-l iritau, ci îl şi scandalizau.

Oare câte mii de livre au fost înghiţite de înfrumuseţarea, veşnic neterminată, a castelului Vaux-le-Vicomte?

Ludovic ştie din ce-i şopteşte mama lui, dar şi din ce îi spun ceilalţi.

— Regelui, a spus ea, îi place să fie bogat şi îi displac cei care sunt mai bogaţi decât el, făcând lucruri pe care el n-ar şti cum să le facă.

Ea nu înţelege că este vorba despre gloria şi puterea regelui Franţei, nu despre bogăţie.

Ludovic îl convoacă pe Colbert. Acest bărbat auster şi ascuns a măsurat exact provocarea pe care i-o lansează neîncetat Nicolas Fouquet. În fiecare zi aduce noi dovezi ale imprudenţelor ministrului.

Ludovic îl ascultă.

Poate să-i încredinţeze pregătirea arestării lui Fouquet. Trebuie mai întâi, insistă Colbert, ca ministrul Finanţelor să-şi vândă funcţia de procuror general al Parlamentului din Paris. Colbert se angajează să-l convingă.

La începutul lunii august, s-a făcut. Fouquet a decis chiar să-i dea regelui suma pe care a primit-o de la cel care i-a cumpărat funcţia, Achille de Harlay.

— Totul merge bine, şopteşte Ludovic, Fouquet a început să se încurce în propriile minciuni.

Colbert poate să conceapă planul arestării.

Vom pregăti, îi spune Colbert, câteva zile mai târziu, o caleaşcă înconjurată cu un grilaj. Muşchetarii îl vor aresta pe ministru şi-l vor escorta până la închisoare. Alţii vor pune sigiliu pe toate proprietăţile sale, care vor fi percheziţionate.

Mai trebuie fixate doar locul şi momentul.

Să fie oare la Vaux, unde Fouquet a invitat toată Curtea şi pe rege la o mare sărbătoare, pe 17 august?

Ar trebui să accepte, ar fi ocazia ideală.

Ludovic părăseşte castelul Fontainebleau la începutul după-amiezii, în caleaşca sa trasă de şase cai albi. Îşi priveşte muşchetarii şi gărzile de corp care împrejmuiesc caleaşca regală, cele ale prinţilor cu sânge albastru, dar şi pe cele ale curtenilor din alaiul său. Ludovic ezită, apoi îi împărtăşeşte mamei sale intenţia sa.

Ea îl previne.

— Vai fiule, o asemenea faptă nu vă onorează. Bietul om se ruinează ca să nu vă lipsească nimic, iar Domnia voastră îl arestează în propria casă?

Ludovic face un gest care-i trădează enervarea, apoi înţelege motivaţiile reginei mame.

Un rege mare trebuie să ştie să aibă răbdare.

Ludovic e surprins de această sărbătoare atât de generoasă. El nicicând n-a dat una la fel de grandioasă.

Străbate grădinile, încăperile mari pline de statui, împodobite cu tapiserii şi tablouri, Fouquet fiindu-i alături şi şoptindu-i că este gata să-i ofere regelui castelul. Ministrul a expus pe căminul din sufragerie un portret al regelui, pictat de Charles Le Brun. A pregătit un apartament luxos pentru Maiestatea Sa. I-a cerut lui Vatel, cel mai mare bucătar al vremii, să conceapă şi să servească un banchet somptuos pentru cei trei mii de invitaţi.

În parc, îi arată vegetaţia luxuriantă, fântânile, apele care ţâşnesc din stâncile care brusc se deschid.

Ludovic nu mai e în stare să vorbească, într-atât l-a cuprins mânia.

Se aşază.

Vede cum iese dintr-o cochilie mare de melc marin, printre arteziene, domnişoara Bejart, din

trupa lui Moliere. Acesta a scris o comedie balet, *Facheux,* şi domnişoara Bejart recită:

Dacă Ludovic porunceşte,
copacii vor vorbi mai ceva ca în poveste,
stăpâne al tronurilor! Divinităţi mici,
Ludovic v-o cere, veniţi nimfe, aici.

Siluete, nimfe, fauni, satiri ies de prin boschete şi dansează pe muzica lui Lully.

Domnişoara Bejart continuă:

Pentru a zări pe frumosul cer, pe cel mai mare rege al universului,
vin spre voi muritori din peştera mea adâncă, în ritmul versului.

Se îndreaptă spre rege.

L-am văzut:
tânăr, victorios, înţelept, viteaz, august,
domnind peste Stat şi ale sale dorinţe,
robust, punând la un loc treburile nobile de făcut
şi cele mai nobile plăceri, de petrecut.

Ludovic rămâne indiferent. Are impresia că trupul său s-a transformat într-o stană de piatră.

Nici nu zâmbeşte la spectacolul cu *Facheux* (Supărător). Nu face decât să-i ironizeze pe curteni. Mare imprudenţă din partea lui Fouquet.

Nu ridică niciun pic capul ca să se uite la focul de artificii care cuprinde întreg castelul şi dealurile din jur. Se retrage. Nu va dormi la castel.

Se urcă în caleaşca sa. Dintr-o dată, din turnuleţul de deasupra cupolei, ţâşnesc nişte artificii multicolore.

Dă semnalul de plecare, îi şopteşte mamei sale:

— Doamnă, oare vom reuşi să-i facem să ne dea înapoi tot ce ne-au furat?

E timpul să acţioneze.

Nu suportă să se mai spună în dreapta şi în stânga aşa cum scrie fabulistul acela, La Fontaine:

Toată strădania la Vaux pentru a regelui plăcere –

muzică, arteziene, străluciri şi stele, după a sa vrere.

Fouquet l-a sfidat şi l-a umilit, pe el, Ludovic cel Mare.

Îl primeşte pe Colbert. Fouquet va fi arestat la Nantes, unde se ţin serbările Bretaniei, pe care le prezidează regele.

Charles d'Artagnan, locotenentul muşchetarilor, un fidel al lui Mazarin se va ocupa de arestare. Fouquet va fi apoi condus la castelul Angers, escortat de o sută de muşchetari. Chestiunea ar trebui încheiată fără prea mare greutate. Vor fi ridicaţi şi complicii lui Fouquet şi se va cere renunţarea la proprietatea Belle-Isle.

Ludovic vrea ca această arestare să aibă loc pe 5 septembrie, de ziua lui. Apoi funcţia de ministru al finanţelor va dispărea şi va fi înlocuită cu Consiliul regal al finanţelor.

Populaţia regatului va înţelege atunci că regele este într-adevăr stăpânul.

Ludovic trăieşte aceste evenimente într-o stare de beatitudine, pe care însă n-o lasă să se întrevadă.

Simte nevoia să facă însă confidenţe. Ia pana, în ziua de 5 septembrie. Împlineşte douăzeci şi trei de ani.

„Lăsasem să se înţeleagă că în acea dimineaţă voiam să merg la vânătoare şi, sub acest pretext, mi-au fost pregătite caleştile, iar muşchetarii erau deja călare.

Azi dimineaţă, ministrul a venit să lucreze cu mine, ca de obicei, şi l-am întreţinut într-un fel sau altul, făcându-mă că aş căuta nişte acte, până ce l-

am zărit pe fereastra biroului meu pe d'Artagnan, în curtea palatului, şi atunci l-am lăsat să plece pe ministru…"

Se întrerupe şi-şi rememorează acea dimineaţă.

„Ştiţi că de mult îmi stătea pe suflet, continuă el. Le-am declarat că nu mai vreau un ministru, ci să mă ocup chiar eu de finanţe, împreună cu câteva persoane de încredere care să acţioneze la porunca mea… Am gustat deja din plăcerea de a mă ocupa chiar eu de finanţe şi am descoperit, în puţinul timp acordat în această după-amiază, chestiuni importante la care nu mă pricepeam de fel, aşa încât puteţi fi siguri că voi continua."

Se gândeşte la paloarea, la frica pe care a citit-o pe chipul unuia dintre miniştrii săi. Adaugă:

„Au existat printre ei şi unii neîncrezători, dar am avut grijă să înţeleagă că nu sunt aşa de neştiutor pe cât şi-au imaginat şi că ar fi mai bine să treacă de partea mea."

Capitolul 26

Acum, el este în toate şi pretutindeni, regele Ludovic cel Mare.

Îi priveşte pe miniştri.

Ei sunt în picioare. El stă jos. L-a ales pe cel care-i va rămâne alături după ce se va termina şedinţa de Consiliu de Stat, acest înalt Consiliu, care se reuneşte miercurea, joia şi duminica în fiecare săptămână, iar lunea o dată la două săptămâni.

Îi observă atent pe Le Tellier şi pe fiul său Louvois, pe Hugues de Lionne şi pe Colbert. Aşteaptă. Speră. Nu îndrăznesc să ridice privirea. Ştiu că cel care va fi ales poate la fel de bine să nu mai fie peste câteva săptămâni. Favorurile regelui sunt schimbătoare. El scoate în evidenţă după bunul său plac.

Aşa trebuie guvernat.

Trebuie zdrobit orgoliul granzilor. Trebuie să înţeleagă că nu se află în plină lumină decât pentru că sunt binecuvântaţi de razele Regelui Soare. Şi asta este valabil pentru toţi cei care se află în înaltul Consiliu sau în cel al Diplomaţiei, în Consiliul regal sau în Consiliul privat. Şi secretarii de Stat trebuie suspendaţi după voia regelui.

Trebuie să păstreze secretul până când face anunţul.

Nu-şi poate îngădui să îşi arate ezitările sau îndoielile. Se află în mijlocul scenei. Viaţa lui este un spectacol, el fiind unicul actor pe care supuşii nu-l scapă din ochi.

Curtenii sunt prezenţi când se îmbracă, la doar câteva clipe după ce se trezeşte. Ei asistă la prânzul său, la cină şi la supeul său, dar şi când se culcă. Îi primeşte şezând pe scaunul găurit.

Miniştrii îi prezintă rapoartele, secretarii de Stat depeşele. Regina şi prinţii cu sânge albastru îi stau alături în timpul slujbei.

Pe Ludovic nu-l deranjează repetarea zilnică a aceloraşi lucruri. Poate oricând, dacă are chef, să rămână singur. El este stăpânul ceasurilor. El dispune de oamenii pe care i-a ales şi care sunt gata mereu să-l servească.

În unele zile părăseşte castelul Fontainebleau, unde Curtea continuă să îşi aibă reşedinţa, şi călăreşte cu frâul liber, urmat de o companie de muşchetari. Merge până la Vincennes, apoi se duce la Paris şi la Saint-Cloud.

Intră regeşte în castelul lui Filip. Monsieur îi oferă o splendidă şi imensă trataţie. Henrieta, soţia sa, e puţin bosumflată, e geloasă pe Domnişoara de La Valliere.

Rămâne indiferent, în ciuda reproşurilor voalate. Se urcă iar pe cal, merge la Versailles, la micul pavilion de vânătoare, cu vreo douăzeci de dormitoare şi unul comun construit din porunca tatălui său. De câte ori intră acolo, Ludovic e cuprins de o puternică emoţie. Îşi aminteşte de acest bărbat, de rege, de tatăl său pe care l-a cunoscut atât de puţin.

Apoi, la căderea nopţii, după ce a schimbat pentru a treia oară calul, se întoarce la Fontainebleau:

Cum n-am minţit niciodată, Cel de Sus mi-e chezaş
peste o sută douăsprezece mii de paşi,
socotind câte trei mii per leghe,
ceea ce nu mi se pare rău, în stare de veghe
mai ales pentru un rege…

Rânduri scrise de un gazetar de altădată, pe care Ludovic îl citeşte cu plăcere. Cine poate fi un călăreţ mai bun şi mai rezistent ca el?

A doua zi, Ludovic va vâna toată ziua în pădurea Fontainebleau, însoţit de Louise de La Valliere.

Îi place că este o mare pricepută în ale vânătorii şi că pletele blonde despletite îi cad pe umeri.

Adesea vine în pavilionul de vânătoare de la Versailles.

S-a pus masa. Viorile cântă, începe balul. Nu participă decât vreo câţiva curteni privilegiaţi. S-au schimbat de hainele de vânătoare, s-au împopoţonat cu panglici, cu gulere de dantelă, în tonuri pastel, iar veşmintele sunt din satin şi mătase.

Valeţii aţâţă focul în cămine şi aşază candelabrele cele mari.

Ludovic îl aude pe un curtean care şopteşte: „Iată regatul iubirilor” şi care declamă câteva rânduri dintr-un roman al Domnişoarei de Scudery.

Ludovic o duce pe Louise de La Valliere într-unul dintre dormitoare. Era fecioară, a trebuit să o brutalizeze, îi place că se joacă de-a tânăra speriată. Abia a împlinit optsprezece ani. Are faţă de el porniri de adolescentă, o spontaneitate care îl încântă şi o timiditate pe măsură.

Se reîntorc la castelul Fontainebleau.

Ludovic se izolează. Vrea să studieze nişte dosare, să citească nişte proiecte de scrisori pregătite de Colbert.

Ezită să semneze cererile de împrumuturi pentru bancherii care l-au ajutat pe Nicolas Fouquet să găsească bani, dar şi să deturneze averile, care au servit la construirea şi decorarea castelului Vaux-le-Vicomte.

Ludovic îl cheamă pe Colbert. Vrea ca tot ce îi aparţine lui Fouquet– statui, covoare, mobile, tablouri să fie confiscate şi duse în castelele regelui. În ceea ce-i priveşte pe artişti, Le Brun, Le Vau, Le Notre, să fie de acum înainte doar în serviciul regelui.

Şi, fireşte, să se pună stăpânire pe banii lichizi şi pe rente.

Colbert se înclină. Se va executa. Ludovic îi apreciază inteligenţa şi servilitatea, dar şi „năpârca”.

Colbert i-a dat garanţii. A recuperat milioanele de livre pe care Mazarin le păstra în bani lichizi şi care n-au căzut astfel în pungile moştenitorilor cardinalului.

Omul ăsta este devotat, abil şi prudent.

Ludovic reia scrisoarea pe care a redactat-o Colbert. Ea îi este destinată bancherului Hervart:

„Răposatul domn cardinal m-a asigurat în ultimele sale zile de viaţă că voi găsi întotdeauna în punga voastră un sprijin de două-trei milioane de livre, de fiecare dată când prin îndatoririle mele va trebui să fac nişte schimbări în administrarea finanţelor. În momentul de faţă, cum am fost obligat să-l arestez pe ministru, mă simt nevoit să vă scriu aceste rânduri spre a vă spune că vă rog să-mi faceţi plăcerea să-mi pregătiţi, personal sau prin intermediul prietenilor, cea mai mare sumă posibilă…”

Semnează şi apoi citeşte a doua scrisoare, pe care i-o prezintă Colbert. Ea se adresează unuia dintre moştenitorii lui Mazarin:

„Voi avea nevoie de două milioane de livre pe care v-aţi oferit să mi le împrumutaţi. Mă grăbesc să trimit această scrisoare pentru a-mi face plăcerea de a da ordin celor care se ocupă cu afacerile voastre, să-mi încredinţeze această sumă, de care mă voi folosi şi să-mi asculte porunca…”

Nu se îndoieşte nicio clipă că s-ar putea să nu primească aceşti bani. Tocmai a primit o donaţie de trei milioane de livre, din partea Bretaniei.

Cine poate rezista voinţei unui rege?

El îi spune lui Colbert:

— Regele îşi rezervă întreaga şi absoluta împărţeală a finanţelor.

Vrea să-i pedepsească pe cei care au creat în avantajul lor dezordini în economisiri. Trebuie, spune el, să se constituie o Cameră de justiţie, care

să-l judece mai întâi pe Nicolas Fouquet şi apoi pe acei bancheri care l-au ajutat.

Să fie căutaţi vinovaţii abuzurilor şi malversaţiunilor, şi asta încă de la 1635!

Îl împuterniceşte pe Colbert să-i numească pe magistraţii care vor ancheta şi vor condamna. Trebuie îndepărtaţi cei care ezită, care invocă lipsa de probe.

Judecătorii trebuie să-i spună adevărul regelui. Nu trebuie să ia în calcul argumentele lui Fouquet sau ale prietenilor săi, ale habotnicilor, ale literaţilor, cum ar fi Doamna de Sevigne, Domnişoara de Scudery, La Fontaine, care au rămas fideli celui care i-a măgulit, i-a cinstit şi i-a plătit.

Justiţia trebuie să fie cea a regelui.

Cei puternici trebuie pedepsiţi şi, astfel, supuşii vor înţelege că trebuie să fie umili şi total obedienţi.

A venit vremea să fie restabilită ordinea în regat.

Ludovic îi spune lui Colbert:

— Îmi arunc privirea înspre diversele colţuri ale Statului, şi nu este una indiferentă şi observ că dezordinea domneşte pretutindeni.

Acolo, lângă Joigny, sătenii jefuiesc navele cu sare, care urcă râul spre a ajunge în Burgundia. În regiunea Montauban, populaţia refuză să plătească birul, acest lucru răspândindu-se şi în Auvergne şi Aunis.

Ludovic citeşte rapoartele miniştrilor, care semnalează răzvrătiri la Dieppe, în Picardia, în Roussillon, la Metz şi la La Rochelle.

În acest oraş din urmă, a fost jupuit de viu un fermier care aduna impozite. În Boulonnais s-au constat întruniri de câte şase mii de oameni, înarmaţi, furioşi şi care refuză să plătească impozitele. Trebuie trimise trupe!

Cere să i se aducă la cunoştinţă faptele acestora.

Nu vrea să se vadă nimic din ceea ce simte, atunci când este informat că treizeci şi şase de

trupe i-au împrăştiat pe rebeli, dintre care câteva sute au fost ucişi sau răniţi, patru sute luaţi prizonieri şi trimişi la galere şi vreo doisprezece spânzuraţi sau traşi pe roată.

Este de datoria regelui să procedeze astfel. El este locotenentul Domnului pe pământ. Şi de aceea dreptul regelui este mai mare decât al tuturor celorlalţi.

Uneori, când tocmai iese de la Consiliu şi străbate culoarele castelului Fontainebleau, îşi pune multe întrebări.

Intră în teatrul unde trupa lui Moliere se pregăteşte să interpreteze cea mai recentă piesă a comediantului, intitulată *Şcoala bărbaţilor,* care deja a stârnit comentarii şi zâmbete, pentru că iubirea şi adulterul soţilor îi distrează foarte tare pe cei de la Curte.

Ludovic se gândeşte în asemenea clipe la ţăranii răzvrătiţi, chinuiţi sau trimişi la galere.

A fost tentat să-i graţieze dar, în numele raţiunii, şi-a stăpânit această ispită.

Trebuie să pedepsească pentru ca să fie ordine. El este regele. Dumnezeu l-a ales. Nu are a-i da socoteală decât Lui.

Râde la *Şcoala bărbaţilor,* care îl îmbufnează pe Filip d' Orleans. Monsieur probabil că a aflat că soţia sa, Henrieta, îl înşală cu contele de Guiche, de care el este îndrăgostit şi care, dedându-se viciului italian, nu înseamnă că iubeşte mai puţin femeile, seducându-le prin frumuseţea şi eleganţa sa.

Ludovic se bucură de legătura cumnatei sale. Astfel n-o să-l mai pândească din gelozie şi n-o să-i mai reproşeze că a părăsit-o pentru Louise de La Valliere.

Nu se mai satură de femeia asta tânără. Devine nerăbdător când supeurile cu regina se prelungesc şi întârzie astfel clipa în care se va duce la ea.

Într-o seară, pe la ora unsprezece, îl vede apropiindu-se pe contele de Brienne, secretar de Stat pentru Afacerile străine. Acesta din urmă se opreşte, cu un chip grav, ezită dacă să vorbească sau nu, dacă să-i tulbure supeul.

— Ce mai e nou, Brienne?

A sosit un curier din partea ambasadorului Franţei la Londra, domnul d'Estrade. E nevoit să-i poruncească secretarului de Stat să nu mai aştepte până după supeu şi să povestească ce s-a întâmplat.

Ludovic se înfurie când află că ambasadorul Spaniei, Watteville, a vrut, în timpul audienţei la curtea regală engleză, să i-o ia înainte reprezentantului francez, imobilizându-i caleaşca. Servitorii spaniolului, luntraşi de pe Tamisa, şi un foarte mare număr de canalii i-au atacat pe francezi, impunând prezenţa spaniolului.

Ludovic se ridică. Este atât de enervat, încât se loveşte de masă, pe care e cât pe-aci s-o dărâme.

Mama sa încearcă să-l ţină pe loc şi-l pofteşte să termine mai întâi supeul.

— Am supat, doamnă, şi voi desluşi povestea asta; în caz contrar voi declara război regelui Spaniei.

Îl ia pe Brienne, fără a-şi privi mama care plânge, şi-i şopteşte că regele Spaniei este fratele ei.

— Nu puneţi capăt păcii pe care am plătit-o cu atâtea lacrimi, spune ea.

Ludovic se repede:

— Lăsaţi-mă, doamnă. Vor să stârnească vrajba între mine şi regele Angliei. Mâncaţi mai departe şi mie păstraţi-mi doar câteva fructe.

Nu poate accepta ca ambasadorul care îl reprezintă să fie umilit. Greşesc amarnic cei care îşi imaginează că n-a fost vorba decât de o ceremonie. Poporul peste care domneşte regele nu poate pătrunde până la miezul problemei, el judecă

după ceea ce vede şi, cel mai adesea, după prezenţe şi rang îşi măsoară respectul şi supunerea.

Trebuie să fie Ludovic cel Mare care nu trebuie nici confundat, nici comparat cu alţii, nici depăşit. Şi asta nu se poate face nedreptăţind reprezentanţii Statului şi nesocotind însemnele de superioritate netă prin care se distinge.

Vrea scuze oficiale şi solemne din partea Spaniei!

Să fie rechemaţi ambasadorii Franţei de la Madrid şi de la Londra şi să fie expulzat din Paris cel al Spaniei.

Are sentimentul că această mânie, aceste decizii şi toate cele pe care a fost nevoit să le ia după moartea lui Mazarin i-au dat o forţă şi o împlinire de care era străin.

Îi pare că doar prin voinţa sa ar putea îngrădi puterea care rămâne totuşi în mâinile lui Dumnezeu. Dar este sigur de bunăvoinţa divină din care se desprinde energia sa.

Nicicând nu a avut o asemenea poftă de mâncare, devorează încă de dimineaţă carne, peşte, fructe.

Vânează şi călăreşte ore întregi fără să simtă oboseala, după care se îmbracă în veşmintele sale de mătase cu multe panglici, dansează cu supleţe şi eleganţă.

Îi place atât de mult această distracţie, încât decide să creeze o Academie regală de dans şi îl numeşte pe Lully ministru al muzicii regelui.

În piruetele sale o antrenează şi pe Louise de La Valliere, care este partenera sa în baletele pe care le dansează în faţa curţii. Îndrăgeşte acest trup tânăr pe care-l strânge în braţe, câteodată de mai multe ori pe zi, şi nu rămâne insensibil nici la vreuna dintre doamnele de onoare ale reginei sau la Madame, Henrieta, soţia fratelui său.

Plăcerea pe care şi-o îngăduie nu-l face însă să neglijeze vreodată prezidarea consiliilor cu o autoritate care impune tuturor.

Studiază singur rapoartele sau primeşte între patru ochi pe ministrul care vrea să îi prezinte vreun caz special. Ascultă, regele e cel care decide. În ziua de consiliu, aceste întâlniri între patru ochi se fac „în comun” consacrând mai multe ore lucrării sale de rege, examinării încasărilor şi cheltuielilor Statului său, prezentate direct de cei pe care îi numeşte în funcţii importante, având grijă, însă, să păstreze secretele afacerii sale. Întotdeauna el este cel care tranşează net.

Este sigur că „nimeni nu o poate face mai bine decât el, căci decizia are nevoie de o gândire de stăpân şi fără îndoială că este mult mai uşor să faci ceea ce eşti, decât să imiţi ceea ce nu eşti”.

Nicicând nu s-a simţit într-atât regele Franţei, Ludovic cel Mare, ca atunci când, în noaptea de 1 noiembrie a anului 1661, când avea douăzeci şi trei de ani, medicii au venit să-l anunţe că pentru regina Maria-Tereza au început durerile facerii.

Vrea să fie un fiu.

Rămâne lângă regină, care urlă din pricina unor dureri îngrozitoare, dar şi a unei naşteri nesfârşite.

Ludovic se duce la capelă ca să se roage şi să se împărtăşească.

La prânz, se naşte prinţul moştenitor Ludovic al Franţei.

Ludovic simte o bucurie intensă şi o mare mândrie.

Naşterea acestui fiu e ca o dovadă în plus că el este rege. Va pleca în pelerinaj la Chartres pentru a sărbători unificarea regatului Franţei, a regelui său şi a Bisericii Domnului.

E fericit cum n-a mai fost niciodată.

Va împărtăşi această bucurie, această siguranţă care îl stăpâneşte, cu Louise de La Valliere.

Un rege nu are de dat socoteală decât în faţa lui Dumnezeu.

Capitolul 27

Brusc, Ludovic se îngrijorează, se întristează. Reciteşte *Solicitarea săracilor din Paris* care tocmai i-a fost adresată.

„Sire, săracii din Paris sunt foarte numeroşi şi în mare nevoie. Ei îl roagă pe Maiestatea Voastră să aibă milă de ei. Sărăcia lor a devenit insuportabilă. Au trecut prin multe nenorociri înainte de a se adresa Maiestăţii Voastre. Operele de caritate de la parohii, Sire, nu le mai sunt de ajutor pentru că e plin de bolnavi, de invalizi şi de orfani. În spitale sunt atât de mulţi, încât nu mai pot primi pe nimeni… Şi atunci unde să se ducă săracii din Paris? Sunt condamnaţi să moară de foame…”. În aproape toate rapoartele trimise de miniştri, Ludovic citeşte aceleaşi cuvinte.

În Touraine, în Normandia, în ţinuturile din Blois, în Boulonnais este foamete. Mai întâi o căldură cumplită şi apoi ploi torenţiale care au devastat recoltele. Preţul grâului a crescut ameţitor. Ţăranii se hrănesc cu iarbă şi îşi împart cu lupii cadavrele animalelor. Epidemiile însoţesc foamea.

Un medic scrie: „Am aflat că la Cheverny un copil şi-ar fi mâncat mâinile”.

Şi ţăranii flămânzi refuză să plătească impozitele. Revolta celor supranumiţi „Haplea”, adună vreo şase mii de oameni în Boulonnais. Patru sute sunt ucişi. Sunt spânzuraţi. Sunt traşi pe roată. Cu sutele sunt condamnaţi la galeră. Ludovic îşi pune întrebări.

De ce aceste calamităţi?

Și dacă fericirea pe care o trăieşte, plăcerea pe care o simte când dansează, satisfacţia pe care i-o aduce trupul Louisei de La Valliere sunt considerate de Dumnezeu prea mari, condamnându-l?

Dumnezeu îndurerează poate regatul pentru a-şi avertiza regele. Pentru a-i tempera binele cu răul,

pentru a echilibra măreţele şi fericitele speranţe de viitor cu nefericirea prezentă?

Şi totuşi Ludovic nu uită. Un rege trebuie să se gândească la binele supuşilor săi mai mult decât la al său.

Aceşti supuşi fac parte din el. „Sunt capul unui trup ale cărui membre sunt ei”.

Dacă cangrena, foametea şi sărăcia distrug părţi din trup, atunci şi capul va fi bolnav.

Dă poruncă să fie cumpărat grâu din Bretania, din Aquitania, din acele provincii pe care intemperiile le-au ocolit.

— E un lucru care îmi stă pe suflet, spune el. Vreau să fiu ascultat fără tăgadă sau întârziere.

Îi cere lui Colbert un edict prin care să oblige fiecare oraş mai mic sau mai mare din regat să facă un spital pentru săraci, bolnavi şi orfani.

Dar nimic nu ajută. Foametea şi bolile se agravează.

Colbert, cu jumătate de gură, spune că pretutindeni săracii îşi spun păsurile şi clevetesc, epidemiile ameninţă întreg Statul şi riscă să se întindă şi la cei din lumea bună.

— Toate acestea duc întreaga Franţă la o tristeţe apăsătoare greu de exprimat, conchide Colbert.

Oare ce doreşte Dumnezeu? întreabă în şoaptă Ludovic.

Ludovic îl priveşte cum se îndreaptă spre scaunul său, în capela palatului Luvru, pe Bossuet, acest predicator cu faţă pământie, cu privire febrilă, despre care se spune că ar face parte dintre habotnici.

Trebuie să rămână indiferent şi să suporte lecţia pe care i-o dă acest om al Domnului, cu o voce puternică şi cu mâna întinsă.

„Ca să evitaţi strigătele de reproş pe care vi le vor adresa săracii, ascultaţi ţipetele de sărăcie, Sire… începe Bossuet. Dumnezeu pare să se fi îmbunat redând liniştea poporului tău, dar păcatele noastre i-au stârnit din nou mânia. Ne-a dat pacea

şi tot El a izbucnit războiul. A trimis împotriva noastră ca să ne pedepsească nerecunoştinţa, boala, moartea, sărăcia lucie, intemperii uluitoare, dereglări în natura care pare să ne ameninţe printr-o succesiune funestă, dacă nu-i vom domoli furia”.

Ludovic ar vrea să fie ca o stană de piatră. El este regele. Cunoaşte nefericirea supuşilor săi.

„Chiar şi în provinciile îndepărtate, continuă Bossuet, chiar şi în acest oraş, în mijlocul atâtor plăceri şi atâtor excese, o mulţime de familii mor de foame şi de disperare… Vai, ce calamitate! Ce vremuri! Oare ce bucurii am mai putea avea? Oare nu ni se pare că în fiecare clipă toţi aceşti dezmoşteniţi ai sorţii, pe care îi auzim de pretutindeni, ne reproşează în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, ceea ce ne dăruim numai simţurilor noastre, curiozităţii noastre, luxului nostru…”

Oare ce vrea acest preot exaltat? Mă condamnă pentru felul în care trăiesc? Pentru ceea ce are un rege dreptul să trăiască?

„Dacă nu ne ajutăm aproapele după puterile noastre, continuă Bossuet, ne facem vinovaţi de moartea sa şi vom da socoteală în faţa lui Dumnezeu pentru sângele său, pentru sufletul său, pentru toate excesele la care îl împing foametea şi disperarea…”

Oare ar trebui să lăsăm dezordinea şi răzmeriţele să distrugă regatul?

„Sire, asta este tot ce-i poate spune un supus Maiestăţii Voastre. Restul rămâne de zis lui Dumnezeu…”

Capitolul 28

Ludovic nu mai vrea să asculte predica.

Dumnezeu este singurul care poate judeca faptele regilor.

Lor nu le rămâne decât să acţioneze.

Dumnezeu le-a pus în frunte şi pe chip un semn al divinităţii. Ei sunt zei în carne şi oase, din ţărână şi praf, ei mor ca oamenii, dar autoritatea lor nu moare niciodată.

Iată ceea ce nu trebuie să uite niciodată.

Ludovic îl convoacă pe Colbert şi îi porunceşte.

Să vină pe mare de la Gdansk şi din alte ţări străine cel mai frumos grâu cu putinţă. Aceste cumpărături să se facă din economiile mele şi cea mai mare parte să fie distribuită săracilor din cele mai cunoscute oraşe ca Rouen, Paris, Tours şi altele. La ţară, unde împărţirea grâului nu se poate face de îndată, să se dea bani.

Ia pana. Vrea să scrie cu mâna lui inspectorilor regali şi guvernatorilor de provincii, preşedinţilor parlamentelor regionale.

Colbert aşteaptă misivele, le ia şi face o plecăciune.

— Aş vrea, spune Ludovic, să acţionez ca un adevărat cap de familie, care aduce proviziile în casă şi împarte în mod egal hrana copiilor şi servitorilor.

Şi acum vrea să rămână singur, ca să studieze depeşele pe care i le-au trimis Colbert, alţi miniştri şi secretari de Stat.

Munca nu-i sperie decât pe cei cu suflete slabe.

Şi de îndată ce există un proiect avantajos şi drept, a nu-l executa este un semn de slăbiciune. A vrut să obţină o reparaţie pentru injuriile aduse ambasadorului Franţei, de către ambasadorul Spaniei la Londra.

S-a făcut. La Luvru, contele Fuentes a făcut o plecăciune şi-a prezentat scuzele în faţa

ambasadorilor întregii Europe.

Amintindu-şi doar de aceste lucruri, Ludovic simte o satisfacţie enormă.

„Nu ştiu dacă, de la începutul monarhiei, îşi spune el, să se fi întâmplat ceva mai glorios întru numele ei, căci dacă regii şi suveranii pe care strămoşii noştri i-au văzut cândva la picioarele lor domneau peste principate mărunte, acum este un fel de omagiu care nu lasă nicio umbră de îndoială duşmanilor noştri, chiar dacă regatul nostru nu este chiar primul din lumea creştină."

Citeşte scrisorile oficiale trimise de ducele de Crequi, ambasadorul Franţei la Roma.

Se indignează. Corsicanii din garda pontificală au atacat sediul ambasadei, palatul Farnese, au tras cu muscheta în caleaşca soţiei ambasadorului şi au ucis un paj francez.

Papa trebuie să se scuze ca oricare alt suveran şi, în caz că refuză, să fie trimise trupe, care să pună stăpânire pe principatul pontifical Avignon, ca să nu fie lăsată nepedepsită o asemenea insultă.

Asta înseamnă să fii rege.

Să decizi.

Această misiune, această funcţie pe care i-a dat-o Dumnezeu îl face pe Ludovic să se înflăcăreze.

„Sunt cu ochii deschişi pe întreaga Terră; aflu în fiecare clipă veşti din toate provinciile şi de la toate popoarele, taina tuturor Curţilor, capriciile şi slăbiciunile tuturor prinţilor şi ale miniştrilor străini. Sunt informat de o multitudine de lucruri despre care se crede că n-aş şti. Mă strecor printre supuşii mei, şi descopăr ce vor să ascundă cu cea mai mare grijă; cunosc vederile cele mai nebănuite ale curtenilor mei, interesele cele mai obscure, care ajung la mine prin interesele contrarii."

Ştie ce se ascunde în spatele nostru, în intimitatea gândurilor.

I-a spus asta şi lui Colbert. Vrea să fie sigur că oamenii ascultă, deschid corespondenţa şi înainte

de toate pe cea a curtenilor, a granzilor, spre a-i aduce la cunoştinţă ce au auzit, ce au citit.

Regele care vrea să fie ascultat şi să domnească bine, trebuie să ştie tot, să nu existe pentru el secrete în întreg regatul. De asemenea trebuie menţinută şi sporită măreţia regelui.

Să fie acordate favoruri artiştilor, sculptorilor, pictorilor, muzicienilor şi chiar şi actorilor francezi şi străini, pentru a-l proslăvi pe Ludovic cel Mare. Să fie bătute medalii, să fie ţesute tapiserii în Atelierele regale Gobelins, pe care tocmai le-a creat Colbert, să se înceapă lucrările în pavilionul de vânătoare al lui Ludovic al XIII-lea, de la Versailles.

Nimic nu-i prea frumos când este vorba de rege.

Ludovic păşeşte în sala palatului Tuileries, unde străluceşte aurul coloanelor.

A vrut să se construiască un teatru pentru operă, primul din Franţa.

Şi acum continuă să apară pe scenă, să danseze balet, înconjurat de prinţi, de Louise de La Valliere, ba chiar şi de regina Maria-Tereza. Se recită:

Om să fie? E fără de slăbiciuni?
Dumnezeu să fie? Dar este muritor.
Dacă e prea mult să-i zicem Dumnezeu,
e prea puţin să-i spunem om, de zor.

El este regele, Hercule şi Apollo.

Trebuie ca poporul să vadă asta.

Porunceşte ca pe 5 şi 6 iunie 1662 să aibă loc în spaţiul ce se întinde între Luvru şi Tuileries, o paradă de cavalerie – un car alegoric al soarelui. Pune să se înalţe tribune pentru câteva mii de spectatori.

Va conduce, îmbrăcat în împărat roman, primul cadril. Celelalte vor fi ale prinţilor cu sânge albastru, Monsieur, ducele d’ Orleans.

Vrea să fie scris pe scutul său deviza *Nec pluribus impar,* să se ştie astfel că se proclamă Soare, *superior tuturor celorlalţi,* cel mai nobil dintre astre, cel ce aduce fără încetare viaţă, bucurie şi fapte.

Soarele este cea mai frumoasă imagine a unui mare monarh.

Iată-l în picioare, cu trupul strâns într-o platoşă de aur, de argint şi cu rubine, un *Imperator* strălucitor.

Este Regele Soare.

Cine poate ţine piept strălucirii sale?

Curtenii fac plecăciuni şi tremură în faţa lui.

Îl primeşte pe contele de Brienne care îşi cere scuze, cu lacrimi în ochi, că s-a apropiat de Domnişoara de La Valliere, propunându-i să fie pictată de către artistul Lefebvre, asemeni Mariei Magdalena sau Dianei, şi abia mai apoi aflând că este iubită de rege, aleasă de el.

— Lasă aici portretul său, spune Ludovic, şi îmi vei face o mare plăcere.

— Vai stăpâne, şopteşte Brienne, n-am să-i mai vorbesc în viaţa mea, căci sunt disperat de ceea ce s-a întâmplat. Iertare pentru această greşeală nevinovată, doar din priviri, la care inima mea nu a luat parte şi sper să nu vă mai amintiţi vreodată ce am făcut.

Brienne plânge.

Aceasta îmi este puterea, aceasta îmi este autoritatea morală.

Brienne trebuie iertat.

— Să nu mai discutăm, spune Ludovic.

După care pleacă, în vreme ce semiîntunericul pune stăpânire pe palat, ajungând în celălalt capăt din Tuileries, unde încă mai locuieşte Louise de La Valliere, în continuare doamnă de companie a Henrietei, suportând crizele de gelozie ale acesteia, dar şi curiozitatea agresivă a altor doamne.

Trebuie să o smulgă de acolo şi să o ducă în apartamentele care vor demonstra că este, în ochii

tuturor amanta regelui şi că deţine astfel un prim rang.

Deja se poate aşeza lângă el, în sala de teatru de la Tuileries, unde trupa lui Moliere joacă *Şcoala Femeilor.*

El nu râde. Nu aplaudă.

Dar este acolo şi, asemeni Soarelui, luminează totul în jurul său.

Capitolul 29

Ludovic ştie că nu există soare care să strălucească şi să dureze fără să fie hrănit, asemeni unui rug, pentru ca să fie mereu sclipitor.

Îl convoacă pe Colbert.

Vrea ca la Luvru, la Versailles, arhitecţii şi pictorii, Le Vau şi Le Brun, grădinarii, Le Notre, să se apuce de treabă, să decoreze aici, la Luvru, galeriile, iar dincolo să transforme pavilionul de vânătoare al lui Ludovic al XIII-lea, să se creeze o seră de portocali.

Trebuie ca palatul regelui Ludovic cel Mare să uluiască, să arate supuşilor, ambasadorilor tuturor ţărilor străine, supremaţia, puterea şi gloria Regelui Foarte Creştin.

Trebuie ca granzii, prinţii cu sânge albastru, ducii, conţii, această nobilime care-şi imaginează că mai poate să fie rebelă ca pe vremea feudalilor, să ştie că nu există decât în lumina regală şi în serviciul regelui.

Ludovic îl simte reticent pe Colbert şi asta îl irită. Trebuie ca acest ministru să se supună şi să înţeleagă că aceste lucrări, înfrumuseţarea şi construirea palatelor, nu se fac doar pentru a-i fi pe plac şi a-l distra pe rege, ci că sunt modalităţi de a-i spori gloria.

— Când cer, spune Ludovic, mi se pare că asta înseamnă vreau, voi avea sau că diferenţa este atât de mică, încât nici nu se observă.

Colbert face o plecăciune. Încep lucrările. Colbert în sfârşit îşi dă seama şi recunoaşte că: „nimic nu scoate în evidenţă mai bine măreţia şi spiritul prinţilor decât clădirile. Posteritatea măsoară măreţia după una dintre superbele construcţii pe care le-au înălţat în timpul vieţii lor."

Ludovic se duce la Versailles.

Străbate noile construcţii care, cu faţadele lor mari şi albe, par că îmbracă pavilionul de vânătoare.

Trebuie să se adune aici Curtea, spre a descoperi că începe să fie clădit acest nou palat.

Ludovic îşi imaginează natura împădurită şi uneori plină de mlaştini transformându-se într-o grădină care va demonstra că nimic nu stă în calea voinţei Regelui Soare.

Se străduieşte să pară nepăsător la complimentele ce i se fac de către curtenii adunaţi în castel.

În încăperile cele mari e frig, dar acolo vrea el să danseze, cu Louise de La Valliere, *Baletul Artelor,* apoi *Nunţile satului,* şi tot aici asistă la spectacolele cu noile piese ale lui Moliere, pe care autorul le-a numit *Improvizaţie la Versailles* sau *Critica Şcolii Femeilor.*

Este mulţumit de aceste prime sărbători de la Versailles, de îndrăzneala lui Moliere, care nu ezită să-i biciuiască prin cuvinte pe curtezani, să-şi bată joc de critici şi să recunoască măreţia regelui.

Moliere nu trebuie sa fie singurul care să-l laude pe monarh.

Ludovic îi cere lui Colbert să-i adune pe scriitori, cum ar fi Charles Perrault şi Jean Chapelain, pe pictori, pe teologi şi pe istorici. Vor forma o Academie a însemnărilor, destinată să sărbătorească prin lucrările lor măreţia regelui şi gloria sa. Trebuie pictate tablouri, bătute medalii care să amintească de faptele regelui, pe care să le cânte şi să le dea strălucirea pe care o merită.

Trebuie sprijinită gloria, întreţinut focul Soarelui.

Ludovic îi primeşte pe aceşti academicieni care se întrunesc de două ori pe săptămână în jurul lui Colbert.

— Puteţi domnilor, spune el, să judecaţi stima ce v-o port, pentru că vă încredinţez tot ce îmi este mai scump pe lumea asta, gloria mea.

Nu va îngădui nimic din ce ar putea să i-o întineze.

Poate fi uneori doar atitudinea unui prinţ ori a unei prinţese cu sânge albastru care îşi arogă dreptul de a acţiona după bunul plac.

Ludovic nu poate accepta să-i fie contestate poruncile ori să nu existe supunere în faţa autorităţii sale.

Îi cere verişoarei sale, la Grande Mademoiselle, care a fost deja iertată deşi s-a răzvrătit şi a poruncit să se tragă cu tunul din Bastilia în trupele regale, să i se alăture.

O priveşte cum se apropie, cu mersul său de femeie mândră şi uscată, care a visat o vreme să-i fie soţie, să devină regina Franţei, deşi este cu unsprezece ani mai mare decât el.

Poveste veche, dar Mademoiselle îl refuză pe soţul pe care i l-a destinat Ludovic, pe regele Portugaliei, Alfons al VI-lea, sub pretext că este pipernicit şi imbecil.

Crede oare el, regele Franţei, că se poate dezinteresa de căsătoria unei femei a cărei avuţie este imensă, iar pământurile atât de întinse în regat încât ea este o adevărată putere?

— Vă voi căsători acolo unde îmi va fi util, spune Ludovic, concediind-o şi dându-i să înţeleagă că o va exila, departe de Curte, în castelul său Saint-Fargeau.

Nu trebuie să cedeze nimic, niciodată.

Trebuie să obţină de la papă scuze oficiale pentru agresiunea comisă împotriva ambasadei Franţei la Roma şi să ceară imperativ să se înalţe în acest oraş o piramidă, care să amintească întâmplarea şi scuzele papale către regele Franţei.

Să cumpere de la englezi Dunkerque şi să pătrundă acolo pentru a demonstra voinţa regelui Franţei de a fi stăpân pe întregul său teritoriu. 11 va constrânge pe ducele de Lorena să cedeze oraşul Marsal, aşa cum este prevăzut în tratate. Să

facă să fie cunoscute tuturor supuşilor regatului victoriile sale, poruncind ca întru amintirea acestor fapte glorioase să se facă tablouri, tapiserii şi medalii.

Vrea ca regele să fie înfăţişat la Dunkerque, în Lorena, în fruntea trupelor, primind în picioare scuzele ambasadorului Spaniei şi mai apoi ale trimisului papal, nunţiul Chigi.

Această glorie făcută cunoscută este mijlocul prin care poate ţine supuşii regatului uniţi, fără a se mai răzvrăti pe ici pe colo, ca în Chalosse, unde refuză să plătească impozitul pe sare şi trebuie ca guvernatorul provinciei să le înăbuşe revolta, să ucidă, să condamne la galere câteva sute de ţărani, mereu îndărătnici atunci când vine vorba să îşi dea obolul.

E de acord atunci când Colbert vrea să le ceară tuturor guvernatorilor provinciilor să facă o anchetă pentru a stabili exact în ce constă comerţul şi bogăţia sa, dar şi atelierele spre a evalua nivelul impozitelor.

Regatul şi supuşii sunt trupul regelui şi, când trupul e bolnav, şi regele e suferind.

E constrâns să nu mai călărească, să renunţe la vânătoare, să rămână în încăperile castelului Versailles, care încă nu au fost desăvârşite.

Trebuie să accepte durerile de stomac, migrenele, greţurile, acea senzaţie că trupul de obicei suplu şi uşor a devenit o masă a cărei greutate îl paralizează.

Ludovic rămâne îndelung pe scaunul lui găurit, primeşte câţiva gentilomi, dar are grijă să nu arate că suferă şi că îi curge sudoarea pe frunte.

E nerăbdător să-şi regăsească vigoarea, spre a o revedea pe Louise de La Valliere.

În sfârşit, poale părăsi Versailles-ul unde boala l-a făcut prizonier vreme de mai multe săptămâni.

De abia aşteaptă să o revadă pe Louise în căsuţa cu un singur etaj, din grădina Palatului Regal.

Colbert a amenajat-o şi a instalat-o acolo pe tânără, găsindu-i servitori discreţi, care s-o ocrotească şi care să-i dea de ştire de toanele de fiecare zi ale Louisei.

Ea, ca întotdeauna, este profund tulburată, căci nu poate alege între iubirea sa şi teama de pedeapsa lui Dumnezeu. Ea e amanta, o înşală pe regină, are o legătură ascunsă cu regele, de care ştiu toţi curtenii, dar care trebuie totuşi tăinuită.

Ludovic îşi manifestă prietenia şi îi acordă atenţie şi tandreţe, dansează cu ea, care, în coregrafia baletelor, este femeia iubită, suverana. Dar el impune tăcere absolută, nu se întâlneşte cu Louise decât pe ascuns şi se constrânge să împartă nopţile cu regina.

Adesea Louise l-a ameninţat că va rupe legătura şi se va retrage într-o mănăstire. A mai fugit odată de la Curte, el fiind nevoit să meargă într-un suflet până la mănăstirea Visitation de Chaillot, unde, după ce a călărit de unul singur, a găsit-o întinsă pe jos în oratoriu, plângând cu sughiţuri. A trebuit s-o liniştească, s-o strângă în braţe, să o smulgă temerilor ei şi mănăstirii.

La sfârşitul anului 1663, este neliniştit şi emoţionat. Colbert tocmai l-a anunţat că Louise de La Valliere este însărcinată. Ludovic ştie bine dictonul care se potriveşte deopotrivă prinţeselor şi ţărăncilor: „Femeia grea e cu un picior în groapă."

Va trebui să ascundă această naştere, pentru că doamnele de companie ale reginei şi curtenii o pândesc, o supraveghează pe Louise de La Valliere.

Colbert a luat toate măsurile necesare ca noul născut să-i fie luat mamei de îndată şi, încredinţat unui cuplu de foşti servitori ai ministrului.

La 18 decembrie, Ludovic se afla la căpătâiul Louisei de La Valliere, al cărei chip este deja schimonosit de efort şi durere.

Ludovic ar fi vrut să rămână lângă ea, dar trebuie să se întoarcă la palat. Ştie că Louise de La

Valliere a decis, ca să spulbere orice bănuială, ca de îndată ce va fi născut, să vină la Curte, ca de obicei, şi să-şi îndeplinească obligaţiile.

Chirurgul Boucher îl linişteşte pe Ludovic. Au început durerile. Naşterea se va produce în câteva ore.

Şi Ludovic pleacă.

A doua zi dimineaţă, un sol îi aduce vestea. S-a născut un băiat. E voinic. Mama e deja pe picioare.

Ludovic îi mulţumeşte lui Dumnezeu că i-a dat bucuria unui al doilea copil.

E un bastard, dar este fiul regelui.

Capitolul 30

Ludovic are douăzeci şi şapte de ani.

Este singur în apartamentele sale de la Luvru. În faţa lui, pe masă, este o foaie de hârtie pe care una dintre iscoadele lui Colbert a transcris versurile ironice şi care se recită pe la Curte.

Le citeşte. E cuprins de mâhnire şi de furie, şi încearcă să se stăpânească. Dar aceste vorbe pline de răutate şi de invidie îl lovesc chiar în momentul în care a aflat că fiul său, născut de Louise de La Valliere, bastardul său regal, este cuprins deja de boală şi că moartea sa se apropie, deşi abia s-a născut.

Şi Louise este bătaia de joc a tuturor.

Poţi fi şi şchioapă, de ai doar cincisprezece ani,
nu tu glas şi minte nici atât
Dumnezeu ştie din ce părinţi
devine altă fată în anticameră,
Copii pe legea mea! Întâiul amant îl vei avea
şi La Valliere este dovada că e chiar aşa.

Iscoada a mai spus că se pare că autoarea acestei mârşăvii se numeşte Athenais de Montespan. Ea provine dintr-o familie de vechi nobili francezi, rudă cu Bourbonii şi cu Rochechouart de Mortemart. Măritată de un an cu un nobil gascon, tânăra cu părul blond este o dansatoare desăvârşită şi a interpretat câteva momente din baletele jucate la Versailles. Este una dintre doamnele de companie ale Henrietei – soţia lui Filip, duce d'Orleans – care formează ceea ce la Curte se numeşte „Grădina” de unde se vor culege cele mai frumoase flori.

Ludovic nu va fi întru nimic oprit s-o facă. Dar iscoada adaugă că această grădină, care adună cele mai frumoase fete din Franţa, este un cuib de

intrigante. Ele nu se mulţumesc doar să-şi bată joc de Louise de La Valliere.

Contele de Guiche, amantul ducelui d'Orleans şi în acelaşi timp şi al lui Madame, soţia acestuia, i-ar fi făcut să parvină reginei Maria-Tereza o scrisoare în care e dezvăluită legătura dintre Louise de La Valliere şi Maiestatea Sa. Din fericire, misiva a fost interceptată de un servitor al reginei.

Sora lui Athenais de Montespan, Gabrielle de Rochechouart de Mortemart, marchiză de Thianges, este o protejată – dacă nu cumva chiar şi mai mult de atât – al lui Filip d'Orleans. Marchizul de Vivonne, fratele lui Athenais şi al marchizei de Thianges, este un apropiat al lui Mademoiselle, verişoara regelui şi a fratelui său, Filip d'Orleans. Olympe, nepoata lui Mazarin, devenită contesă de Soissons, este cea mai înfocată în a calomnia orice, neconsolată că nu se numără printre favorite şi nu este amanta regelui.

În acest mediu în care iau naştere toate zvonurile, fiecare stă la pândă, se teme de capcane, de intrigi şi chiar şi de otrăvuri.

Ludovic îşi aminteşte de groaza Louisei de La Valliere care-i povestea cum a fost trezită în toiul nopţii de zgomotul unei ferestre prin care cineva încerca să intre. Şi-a chemat servitorii care au descoperit o scară din frânghie prinsă pe faţadă. Oare să fi vrut cineva să o ucidă?

Să-l iubeşti pe rege şi să fii iubită de el e periculos. Ludovic ştie asta. Îi cere lui Colbert să supravegheze casa Louisei. Le porunceşte servitorilor să guste bucatele înainte de a le servi stăpânei lor.

Ludovic se ridică, se duce la fereastră.

E indignat, dar nu e surprins. Îşi aminteşte de Frondă, de conspiraţii, de trădări, de primejdii.

Oare de asta nu simte nicio teamă? Se lasă în voia Domnului.

A învăţat însă că trebuie să-şi impună voinţa tuturor, să treacă la fapte, să combată, să pedepsească, să-i condamne pe unii la surghiun şi pe alţii la galere, iar pe cei mai rebeli la moarte.

E datoria lui de rege.

Simte ca pe o sfidare verdictul pronunţat de Curtea de Justiţie, după mai mult de trei ani de anchete, împotriva lui Nicolas Fouquet.

Magistraţii şi, mai ales, întâiul dintre ei, Olivier Lefevre d'Ormesson, au refuzat să îl pedepsească cu moartea pe acest ministru care a jonglat cu finanţele regatului şi care şi-a asigurat o poziţie forte în Belle-Isle. Au pretins că n-au destule dovezi pentru pedeapsa capitală. S-au mulţumit deci cu surghiunul.

Ludovic îl chestionează pe Colbert, mai palid şi mai sumbru ca de obicei.

L-a numit pe Colbert ministru şi ordonator al Clădirilor regelui. El are încredere în această „năpârcă veninoasă", care ştie să păstreze un secret, care a ales cu grijă magistraţii care ar fi trebuit să-l condamne pe Fouquet la moarte, care l-a strecurat printre ei pe cancelarul Seguier, un curtean mereu preocupat să placă, să servească.

Dar toţi aceştia s-au sustras, fără îndoială, influenţaţi de partidul bigot, de populaţia Parisului, care, pe măsură ce timpul trecea, îi ţinea partea ministrului, pentru a se răzvrăti astfel împotriva puterii regale.

Pentru a zdrobi această mişcare, pentru a fi clar că nu te poţi opune regelui, că trebuie să-l slujeşti, a exilat câţiva magistraţi, le-a interzis să le lase moştenire poziţia lor fiilor, iar în ceea ce-l priveşte pe Lefevre d'Ormesson, nu va fi nici consilier de stat, nici ministru vreodată! Să se retragă pe proprietăţile sale ca să se facă uitat.

N-ai voie să îndrăzneşti să-l sfidezi pe rege.

Ludovic şopteşte:

— Dacă Fouquet ar fi fost condamnat la moarte, l-aş fi lăsat să piară.

Dar acum, este imposibil ca Fouquet să mai fie executat. Şi totuşi trebuie mers dincolo de sentinţa pronunţată.

Când eşti rege, trebuie să ştii să pedepseşti, în numele a ceea ce crezi că este drept şi bine pentru regat. Doar regele poate judeca de fapt.

Apropiaţii lui Fouquet să fie exilaţi, declară Ludovic.

După un moment de tăcere, adaugă că vrea ca Fouquet să fie condamnat la închisoare pe viaţă în temniţa Pignerol. Să-i fie interzis ministrului să mai comunice cu careva, să n-aibă dreptul la spovedanie decât foarte rar, căci ar putea să-şi influenţeze duhovnicul, să şi-l facă un adevărat complice, să-şi pregătească evadarea, mai ales că Pignerol se află aproape de regatul Piemontului.

Ludovic repetă:

— Îi comut pedeapsa în închisoare pe viaţă.

Un rege trebuie să fie ferm în regatul său, căci zilnic apar pe ici pe colo supuşi care se răzvrătesc.

Aceste fronde trebuie înăbuşite în faşă.

Îi spune asta şi arhiepiscopului de Paris, Hardouin de Perefixe, care întârzie să-i pedepsească aşa cum se cuvine pe acei catolici care se declară jansenişti.

— Sunt convins, spuse Ludovic foarte apăsat, că e o nouă erezie care se înfiripă în regat. Trebuie îndreptată această poveste, împrăştiate călugăriţele care, în mănăstirea lor din Port-Royal, se încăpăţânează să adune în jurul lor personalităţi de la Curte. Oare nu se spune că sora lui Conde, ducesa de Longueville, le ocroteşte? Că unii parlamentari şi chiar şi unii episcopi sunt receptivi la propunerile pe care papa le-a condamnat şi pe care iezuiţii le combat?

Ludovic insistă. Totul pare o Frondă. Nu vrea să mai treacă prin acele vremuri foarte tulburi.

Nu mai este copilul fără de putere, ci Ludovic cel Mare.

Cine se mai îndoieşte oare că n-ar fi Regele Soare?

Citeşte şi reciteşte portretul pe care i-l schiţează ambasadorul Veneţiei la Paris, Alvise Grimani. Un om al lui Colbert şi-a procurat o copie a corespondenţei veneţianului.

Ludovic savurează frazele şi trăieşte un sentiment de mulţumire şi de linişte, ca şi cum sufletul şi trupul său ar fi cuprinse de o împlinire absolută.

„Regele Franţei s-a născut în vreme de război, scrie ambasadorul. A fost hrănit în mijlocul armatei, crescut în victorii… Este viguros, înalt, o prezenţă maiestuoasă; chipul său este deschis şi impunător în acelaşi timp, felul său de a se purta e curtenitor şi serios, este un temperament sangvin, dar nu prea aprins… Tratează pe fiecare în mod egal după calităţi; nu se dovedeşte a fi părtinitor faţă de nimeni şi nimeni nu poate să se prevaleze de asta; nu îngăduie să se glumească cu el şi nici nu glumeşte cu alţii. Nu vorbeşte prolix, ci măsurat, folosind termenii cei mai potriviţi… Nu se lasă pradă mâniei.”

Lui Ludovic îi place acest portret. Aşa a vrut să fie. Şi a reuşit.

„Înclinaţiile regelui şi felul în care-şi petrece vremea, continuă ambasadorul, dintotdeauna au însemnat arme, vânătoare, dans şi cai. În privinţa afacerilor statului, nu s-a aplecat asupra lor până la moartea răposatului cardinal. Dar atunci, de îndată ce şi-a asumat guvernarea, a arătat Franţei şi lumii întregi că era altfel decât probabil că şi-au imaginat…”

Şi asta îi convine lui Ludovic.

Se gândeşte cu mândrie la prinţii germani, care se îngrijorează pentru că, la solicitarea electorului de Mayence, Franţa a trimis şase mii de soldaţi ca să înăbuşe o rebeliune protestantă la Erfurt. Şi încă şase mii de oameni ca să lupte împotriva turcilor, alături de trupele creştine adunate de împăratul

Leopold I şi comandate de generalul Montecuccoli. În câmpia Ungariei la Saint-Gotthard, francezii contelui de Coligny au decis victoria!

Iată de ce e în stare armata regelui Franţei! Flota sa bombardează Algerul şi Tunisul, iar trupele sale ocupă Djidjelli, lovindu-i astfel pe barbari până în străfundurile lor.

Trebuie să se ştie bine.

Trebuie ca Le Brun, pe care tocmai l-a numit prim pictor al Maiestăţii Sale, să amintească în pânzele sale faptele de vitejie şi gloria regelui.

La fel să facă şi scriitorii, şi savanţii, să-şi exprime recunoştinţa faţă de cel care le recunoaşte meritele.

Ludovic îi cere lui Colbert să îi adune pe toţi în marea galerie de la Luvru. Vrea să fie de faţă atunci când i se va da fiecăruia o punguţă de piele brodată, care să conţină pensia oferită de Ludovic cel Mare: patru mii de livre lui Eudes de Mezeray, istoriograf al Franţei, două mii de livre lui Corneille, şase sute lui Racine, două mii lui Boileau, o mie lui Moliere.

Ludovic îl priveşte atent pe Moliere.

Îl apreciază pe acest actor şi autor unic. A acceptat chiar să fie naşul fiului său. Şi ştie că la curte a stârnit mirare că el, regele, i-a acordat această favoare unui saltimbanc.

Dar nu contează toate aceste comentarii. Aşa vrea Ludovic cel Mare.

El hotărăşte ca Moliere şi trupa sa să participe la distracţia care, mai multe zile din această lună mai a anului 1664, va transforma pavilionul de vânătoare şi grădinile de la Versailles într-un mare loc de sărbătoare. Vor asista la *Plăcerile insulei vrăjite.*

Ludovic veghează la fiecare amănunt în parte din acest măreţ spectacol, care trebuie să încânte Curtea, să-i uluiască pe ambasadori şi să le

dovedească tuturor că regele Franţei este cel mai sclipitor dintre monarhi.

Acolo trupa lui Moliere va juca *Prinţesa din Elide, Pisălogii, Căsătorie fără voie,* o comedie balet în care regele a mai dansat, şi această piesă ciudată, pe care la lectură Ludovic a găsit-o că foarte amuzantă, care se numeşte *Ipocritul* şi căreia Moliere vrea să-i spună *Tartuffe.*

Întreg spectacolul va fi inspirat de o operă a lui Aristotel, *Orlando furioso – Roland furieux.*

Miercuri, 7 mai, au început *Plăcerile insulei fermecate.*

Pavilionul de vânătoare şi grădinile concepute de Le Notre servesc ca decor acestor balete, acestor parade, acestor turnire, acestor jocuri şi acestor reprezentaţii care se succed.

Regele apare călare, înveşmântat şi înarmat ca un războinic grec, cu un cal de luptă, într-un valtrap din aur, argint şi pietre preţioase.

Când se lasă noaptea după întrecerea cu inelul, mii de lumânări, sute de făclii luminează clădirile, răsadurile de flori, şi boschetele.

Urmează somptuosul supeu, servit de o armată de valeţi în uniforme strălucitoare.

Ludovic este creatorul, actorul, spectatorul de divertisment. Oare ce rege l-ar fi putut concepe?

În fiecare zi este câte un spectacol şi mai uluitor, alternând baletul, cu o paradă a viorilor, cavalcadele, întrecerile cu capete (atunci când, în plin galop, călăreţul trebuie să taie cu lancea un cap de turc, de maur sau de gorgonă).

Regele iese învingător din această încercare, purtând pe scutul său deviza *Nec cesso nec erro,* „Nici nu mă opresc, nici nu mă rătăcesc."

Granzii care îl însoţesc, fie că sunt prinţi de sânge albastru, fie duci sau conţi, arborează devize ce amintesc că sunt supuşii regelui. Una dintre ele sună aşa: „Nu lupt decât pentru un singur astru". Un altul: „E o fericire să fii pârjolit de un

asemenea foc". Şi ultima: „Strălucirea îi vine din supunere".

Ludovic contemplă zilele de sărbătoare care se succed, granzii care recunosc că este Soarele căruia îi datorează strălucirea.

E mulţumit. Vrea ca regatul, Curtea, să fie după chipul şi asemănarea acestei sărbători în care a dansat cu trupul său suplu şi sprinten, în care, înveşmântat în haine cu fir de aur şi argint, a defilat, a călărit, a câştigat victorii în turnire şi a adunat în jurul său toţi granzii din regat. A zărit în privirea femeilor aşteptarea. Dar n-a fost curtenitor decât cu Louise de La Valliere, având grijă să nu le rănească nici pe mama sa, nici pe soţia sa.

Şi totuşi, în timpul reprezentaţiei cu *Tartuffe,* a auzit comentarii. Reginei mame nu i-a plăcut piesa şi habotnicii, fără să îndrăznească să comenteze, şi-au manifestat prin gesturi dezaprobarea. După care s-au dus repede la capelă.

S-a dus acolo şi Ludovic, dar nu s-a spovedit.

Este adulter. Nu vrea să-şi mărturisească păcatul.

El nu e Tartuffe. Nu e un ipocrit.

Capitolul 31

Ludovic stă în primul rând în sala de teatru de la Palais-Royal.

Moliere merge până la capătul scenei, costumat în don Juan, cu o voce răguşită. Îi spune valetului său Sganarelle:

„Ipocrizia este un viciu la modă şi toate viciile la modă trec drept virtuţi… Profesiunea de ipocrit are nişte avantaje grozave… Cunosc atâţia care, prin această stratagemă, au îmbrăcat abil rătăcirile din tinereţe şi şi-au făcut un scut din haina bisericească, iar sub acest veşmânt respectat li s-a îngăduit să fie cei mai răi oameni din lume…”

Ludovic putea cita mii de nume, cel al marchizului de Vardes, amantul contesei de Soissons, această Olympe Mancini despre care se zvoneşte că merge mascată în noul cartier Bonne-Nouvelle la vrăjitoare, ghicitoare în cărţi, astrologi, s-ar putea chiar şi la specialiste în otrăvuri, pentru a-i face farmece Louisei de La Valliere, şi care ştie să se folosească de stele şi de leacuri ca să recucerească iubirea regelui.

Ludovic nici nu vrea să ştie amănunte despre aceste intrigi. L-a exilat pe contele de Guiche, un alt ipocrit, amantul Henrietei d’Orleans şi a alungat-o de la Curte pe Olympe Mancini, contesă de Soissons.

Îl apără pe Moliere, pe care habotnicii şi bigoţii îl acuză de impietate şi chiar de ateism. Ludovic confirmă că vrea ca Moliere să fie în fruntea trupei comedianţilor regelui. El vrea ca acest actor să denunţe păcatele curtenilor, să-şi bată joc de medicii incapabili. Şi Ludovic vrea să se danseze comedia balet *Amorul medic,* care îi biciuieşte şi îi ridiculizează.

Nu trebuie însă să dea impresia că acceptă don Juan-ul şi că ar fi gata să se aşeze la masa

„Banchetului de piatră” cu statuia Comandorului.

Un rege trebuie să păstreze măsura. Faptele sale sunt atent observate de toţi supuşii.

Trebuie să evite orice provocare şi de aceea veghează zi şi noapte ca să-i aducă un omagiu reginei. Îi suportă pe bufoni, pe pitici, pe nebunii pe care Maria-Tereza îi strigă: „Sufleţelul meu”, „Dragul de tine”, „Fiul meu”!

Acceptă ca zeci de căţeluşi plini de funde să vină să schelălăie, cerşind resturile de la masă. Costă patru mii de scuzi pe an!

După supeu, o conduce pe Maria-Tereza la masa ei de joc.

Aparenţele sunt salvate. Nu mai e vorba de ipocrizie ca la Tartuffe sau don Juan, ci de respect datorat soţiei sale.

Dacă Maria-Tereza se îmbufnează şi vrea să-i impună ruptura cu Louise de La Valliere, ei bine trebuie să afle că o va ignora, că se va sfârşi cu curtoazia între ei, cu dineurile şi supeurile. Nu-i va mai acorda nici măcar o privire. Ştie că ea va ceda, că va accepta că iubeşte în altă parte şi se va mulţumi cu deferenţa şi atenţia lui.

Acelaşi lucru se întâmplă şi cu regina mamă, care şi ea vrea să înceteze a o mai iubi pe Louise de La Valliere.

Oare nu-şi mai aminteşte de zvonurile care circulau pe socoteala ei, de legăturile cu ducele de Buckingham şi chiar şi cu cardinalul Mazarin! Aşa încât Ana de Austria degeaba ameninţă că se retrage la mănăstirea Val-de-Grace, el nu va renunţa.

— De ce ar trebui, Doamnă, să credem tot ce se spune, i-o trânteşte el. Nu mi-aş fi putut imagina că îmi veţi predica din Evanghelie. Şi totuşi, cum nu am comentat gesturile altora, firesc mi se pare să se întâmple şi în cazul meu la fel.

Ludovic vrea să-şi reafirme iubirea ce i-o poartă, cea de fiu atent. Mai ales că paloarea chipului Anei de Austria şi noile riduri ce-o

brăzdează, durerile la sân de care se tot plânge, dispoziţia sumbră după moartea fratelui ei, Filip al IV-lea al Spaniei, toate acestea îl fac pe Ludovic să îşi dea seama că e vorba de o boală.

Ana de Austria n-a spus ea oare la aflarea morţii lui Filip:

— Îl voi urma curând.

Ludovic este impresionat, dar nu-i cedează mamei sale.

O vede în fiecare zi pe Louise de La Valliere. Iar a rămas însărcinată şi va urma o naştere grea. Ludovic simte o cumplită durere faţă de moartea copilului, care va muri mai repede decât primul născut.

Zvonurile, mulţumită lui Colbert, care a vegheat la toată povestea asta, au fost mai puţine şi s-au stins rapid, căci Louise a revenit la Curte chiar în ziua în care a născut, clătinându-se pe picioare, dar reuşind să danseze, cu un zâmbet pe buze.

Îi este foarte recunoscător pentru atâta voinţă, pentru această mândrie, dar nu poate să ajungă dependent de ea.

Se depărtează de ea, îi întinde braţul uneia dintre domnişoarele de onoare ale Mariei-Tereza, a cărei privire, ale cărei suspine şi zâmbete dezvăluie că îşi doreşte să-i cedeze regelui.

El nu e don Juan, dar de ce şi pentru cine ar refuza această plăcere ce i se oferă?

O acceptă şi, vreme de câteva nopţi, se duce la această tânără blondă, Anne-Lucie, care îşi abandonează trupul generos în braţele lui.

Mai apoi este avertizat că tânăra, care-i adresează scrisori înflăcărate ce-i sunt scrise de alţii, nu e decât o unealtă pentru a-l îndepărta de Louise de La Valliere. Trebuie mereu să fie foarte prudent.

Un rege care-şi oferă inima trebuie să rămână stăpânul absolut al spiritului său, mărturiseşte el.

Într-o zi de martie 1665, pe când îl numea pe Colbert ministru general al Comerţului, gândindu-se să-l desemneze şi inspector general al Finanţelor, pentru a-i recunoaşte meritele acestui om în stare să creeze companii de comerţ, filaturi şi să favorizeze instalarea în Franţa a olandezului Van Robais, fabricant de aşternuturi, Ludovic le spuse lui Colbert, mareşalilor Villeroy şi de Gramont, lui Lionne şi lui Le Tellier:

— Sunteţi prietenii mei, cei în care am cea mai mare încredere. Femeile au mare putere asupra celor de vârsta mea. Vă poruncesc ca, dacă observaţi că o femeie, indiferent cine ar fi, mă domină cât de puţin, să mă preveniţi. Nu-mi trebuie decât douăzeci şi patru de ore ca să scap de ea şi să vă dau satisfacţie.

Treburile regatului sunt treburi de bărbaţi.

Ele nu pot fi reglate decât de rege, în timpul consiliului de miniştri, care-l înconjoară.

El îi spune:

— De îndată ce îi îngăduiţi unei femei să vă vorbească despre lucruri importante, e imposibil să nu vă găsiţi pieirea.

Cum ne-am putea încrede în nişte „preţioase ridicole”, de care Moliere a avut atâta dreptate să-şi bată joc?

Ce-ar putea ele să spună despre finanţe şi despre economiile Statului, în care Colbert încearcă să pună ordine trecând în Marele Catastif „starea reală” a încasărilor şi a cheltuielilor de anul trecut?

El ştie că trebuie impusă pretutindeni această ordine, după cei patru ani în care a domnit. Provincii precum Auvergne, scapă Justiţiei regale. Nobilii se folosesc de teroare în avantajul lor, furând şi violând, terorizându-i pe ţărani.

Ludovic porunceşte ca nişte magistraţi parizieni să meargă în Auvergne şi, pe tot parcursul „Zilelor celor Mari”, să pedepsească, fără a se lăsa influenţaţi de originea nobilă sau sărmană a vinovaţilor.

Trebuie ca muntele să fie curăţat de o infinitate de dezordini şi crime atroce, pentru a face să domnească din nou dreptatea şi, prin intermediul ei, Statul.

Parisul nu trebuie să mai fie un cuib de hoţi şi de asasini.

Tocmai a fost ucis general locotenentul Tardieu şi soţia acestuia, pentru a fi jefuiţi.

Seara este imposibil de ieşit din casă fără a-ţi risca viaţa. Ziua te înnămoleşti în noroi, căci străzile nu sunt pavate, iar lacheii care şi-au îngăduit să poarte spadă s-au unit între ei şi fac legea, îmbrâncind, jefuind, bătând şi uneori chiar omorându-i pe cei care li se opun.

Toate acestea trebuie schimbate. Îl însărcinează pe Colbert să studieze măsurile necesare.

Ludovic vrea să se încheie cât mai curând extinderea şi înfrumuseţarea Luvrului.

Să se apeleze la sculptorul şi arhitectul italian Bernini, spre a-i da Luvrului măreţia de altă dată, una demnă de palatul celui mai mare rege din Europa. Ludovic îi pozează lui Bernini, care îi sculptează bustul.

Curtenii se ţin la distanţă, formând un grup care şuşoteşte.

Din această mulţime care comentează se detaşează un bărbat. Este Racine, scriitorul care spre marele regret al lui Moliere îşi dă ultima piesă, *Alexandru cel Mare,* actorilor de la Burgundia, şi nu trupei lui Moliere de la Palais-Royal.

Racine face o plecăciune şi începe să citească dedicaţia piesei sale.

„Povestea, spune el cu un glas puternic, e plină de tineri cuceritori şi nu-i de mirare să-l vezi pe unul dintre ei învingător în bătălii, ba chiar cum dă foc întregului pământ. Dar Maiestatea Voastră îmi va îngădui să-i spun că istoria n-a mai cunoscut un rege care, la vârsta lui Alexandru, să se comporte

ca Augustus şi care, Iară să se îndepărteze din mijlocul regatului său, să-şi împrăştie lumina până la capătul lumii.”

Capitolul 32

Lui Ludovic îi e frig.

În aceste prime zile de ianuarie ale anului 1666, cu toate trunchiurile de copaci care ard în şemineurile înalte, palatul Luvru nu reuşeşte să se încălzească.

Înăuntrul său este un aer îngheţat.

Traversează saloanele. Curtenii fac plecăciuni, adresează cu voce scăzută un compliment, cer o favoare, întind câte o jalbă pe care vor să i-o dea regelui în mână, aduc câte o laudă, cu o voce tremurătoare.

Regele ascultă aceste şoapte.

Nu-l miră emoţia care-i cuprinde pe oamenii iluştri şi în vârstă, când i se adresează răspunzându-i: „Mă supun, Sire."

Dar mai ştie că nu trebuie uitat că modestia şi umilinţa sunt virtuţi regale, ba chiar că-i sunt mai utile decât celorlalţi oameni, tocmai pentru că este suveranul lor.

Şi că este muritor ca ei.

Intră în iatacul mamei sale, unde în jurul patului reginei se înghesuie o mulţime de prinţese şi de ducese. De mai multe zile e în agonie, măcinată de acea boală care-i devorează sânii, subsuorii, umerii. Umorile maligne îi umflă mâinile pe care le avea atât de fine, dar şi chipul şi gâtul.

Ludovic îşi vede fratele, pe Filip, îngenuncheat lângă pat, sărutându-i tălpile mamei sale şi plângând cu sughiţuri.

Preoţii aduc mirul.

— Ridicaţi bine colţurile scufiei, spune Ana de Austria, de teamă să nu se atingă mirul, căci ar mirosi urât.

Ludovic simte că leşină, că se prăvăleşte.

Este ţinut. Este dus departe de pat într-o cămăruţă. E stropit pe faţă cu apă rece. Este descheiat la vestă.

Îşi revine. Tremură. Îi vede pe toţi cei care intră şi ies din cameră, merg până la marginea patului şi se apleacă până ce ating chipul reginei mame.

Ar vrea să se apropie. E oprit. Medicul, Seguin, îi aduce o ceaşcă de supă Anei de Austria.

O bea cu nesaţ.

Oare moartea se îndepărtează de ea?

— Doamnă, mai uşor, spune Seguin.

— Mi se pare bună, trebuie să te menţii pe cât poţi.

Ludovic iese din iatac. Se duce în apartamentele sale.

E somnolent, anchilozat de frig.

Îşi aminteşte de balurile pe care Filip d'Orleans le dădea la Saint-Cloud, pentru a sărbători începutul de an. Durau mai multe zile şi petrecerile erau somptuoase.

Ludovic a dansat cu Louise de La Valliere şi cu doamnele de onoare ale Mariei-Tereza.

Regina a refuzat să părăsească Luvrul, având în vedere doliul după fratele ei, regele Spaniei. Ludovic, pentru că ţinea să participe la festivităţi, trebuia să aleagă haine violet pentru a arăta că se alătură doliului soţiei sale şi că nu uitase de mama lui bolnavă.

Ludovic se supusese acestei exigenţe, dar ceruse valeţilor să prindă pe veşminte perle mari şi diamante.

A dansat vesel, a remarcat-o din nou pe Athenais de Rochechouart de Mortemart, marchiză de Montespan, o blondă impunătoare cu forme rotunde, cu o privire sfidătoare şi ale cărei jocuri de cuvinte, replici inteligente şi frumuseţe o făceau să fie mereu înconjurată de o mulţime de bărbaţi care râdeau la replicile ei. Pe lângă ea, Louise de La Valliere i-a părut dintr-o dată lui Ludovic o femeie retrasă, blândă şi liniştitoare, dar tare ştearsă!

A simţit că-i este ciudă şi şi-a întors privirile de la Athenais de Montespan. Femeia asta încerca să-l

atragă. I-ar fi fost uşor să-l cucerească. Avea impresia că o cunoaşte deja intim, pentru că obţinuse favorurile surorii lui Athenais, Gabrielle de Rochechouart de Mortemart, marchiză de Thianges. Şi fără îndoială că-şi făcuseră confidenţe. Cine ştie dacă nu cumva şi naiva de Louise de La Valliere, nu şi-a povestit şi ea iubirile?

Ludovic avea impresia că Athenais de Montespan încerca să ţeasă în jurul lui o pânză în care să-l facă prizonier. O întâlnea tot mai des, ca doamnă de onoare a Mariei-Tereza. Dădea peste ea scara în anticamera soţiei lui.

Dar era prietenă şi cu Louise de La Valliere, regăsind-o deseori şi în apartamentul amantei sale. Sora ei, marchiza de Thianges, îi vorbea despre ea. Athenais de Montespan devenise una dintre apropiatele lui Filip d'Orleans, care sigur că nu era înnebunit după femei, dar îi plăcea compania celor care îl amuzau.

Ludovic şi-a pierdut răbdarea şi i-a reproşat fratelui său că se vede prea des cu marchiza de Montespan.

— E spirituală, mă amuză, avea să răspundă Filip.

Ducele d'Orleans s-a arătat uimit de spusele regelui şi l-a întrebat dacă vrea să onoreze frumuseţea ieşită din comun a lui Athenais de Montespan, care era limpede că spera să vină această clipă.

— Îşi dă toată silinţa, dar eu nu vreau, a şoptit Ludovic.

Şi totuşi gândul la această femeie, fără îndoială una dintre cele mai frumoase, dacă nu cumva chiar cea mai frumoasă pe care a văzut-o vreodată, nu i-a mai dat pace.

Îl bântuie chiar şi în noaptea aceea de 20 ianuarie 1666, atunci când, aflându-se singur în apartamentele sale, aţipise.

Frigul îl trezeşte. Se duce la capelă ca să asculte slujba de la ora şase. Brusc, clopotul cel mare de la Notre-Dame, răsună cu o bătaie surdă.

Ludovic tremură, străbate saloanele şi se apropie de iatacul mamei sale, unde îi vine în întâmpinare verişoara lui, Mademoiselle. Ea îi şopteşte:

— Se pare că regina a murit.

Un ţipăt. Filip se prăbuşeşte.

Ludovic intră în încăpere.

— A murit?

— Da, Sire.

Cum să nu plângă în faţa trupului înnegrit, umflat, al celei care i-a dat viaţă şi pe care tocmai a răpit-o moartea?

Preoţii au dat deja năvală în iatac, dar şi o mulţime de ofiţeri care au dreptul să rămână pe lângă trupurile neînsufleţite ale casei regale.

Pe coridoare şi în saloane se pun perdelele negre de doliu.

Ludovic ar fi vrut să rămână impasibil, dar emoţia îl cuprinde şi îl copleşeşte.

Şi totuşi trebuie să poruncească funeraliile, să hotărască ducerea inimii mamei sale, conform dorinţelor ei, la Val-de-Grace, capela care fusese construită la ordinele sale.

Mademoiselle întreabă:

— Dacă se ivesc dispute între caleştile prinţeselor şi duceselor, ce trebuie să fac?

— Aşa cum se obişnuieşte.

— Sire, nu s-a decis nimic limpede, ar fi mai bine să nu aibă întâietate niciunele, nici altele…

El încuviinţează.

Trebuie să vadă ce-i de făcut pentru că e cam îngustă ieşirea din iatacul reginei mame, pentru sicriul tras cu frânghii. Apoi coşciugul se pune pe un car alegoric. Cortegiul înaintează pe un frig de crapă pietrele.

Slujba de înmormântare, la Notre-Dame, la Saint-Denis, este interminabilă. Ludovic priveşte sicriul pe care Mademoiselle şi-a sprijinit capul şi a adormit!

Trebuie să asculte discursul funebru al episcopului: „Dumnezeu dorea să facă din inimi nepreţuite o inimă de mamă, o inimă de fiu. Ana de Austria era de o tandreţe fără de pereche. La rândul său, Ludovic o respecta şi o iubea ca nimeni altul."

Ludovic se lasă pradă emoţiei, durerii. Mama lui i-a fost întotdeauna alături. Îi datorează faptul că a putut domni, imediat după moartea cardinalului Mazarin.

Recunoaşterea binelui făcut este una dintre calităţile indispensabile ale sufletelor din familiile nobile.

Acum a rămas cu adevărat singur. Are douăzeci şi şapte de ani.

Mama lui nu-l va mai dojeni, nu-l va mai pofti să rupă legătura cu una sau cu alta, nu-i va mai predica să nu intre în război şi să-şi respecte originea spaniolă.

Ce-i drept că, în ultimii cinci ani, nimeni şi nimic, nici măcar regina mamă, nu l-a împiedicat să facă totul după pofta inimii şi să iubească după bunul plac.

Dar privirea Anei de Austria îl urmărea, împreună cu suspinele sale, cu lacrimile sale, cu sfaturile sale, cu rugăminţile sale, cu ameninţările că se va retrage la mănăstire, toate acestea cântărind mult în gesturile lui.

Ana de Austria s-a coalizat adesea cu soţia lui, regina Maria-Tereza, cu mătuşa şi nepoata, ambele spaniole.

S-a terminat cu asta.

Maria-Tereza, fără sprijinul Anei de Austria nu va mai avea nicio influenţă.

O va impune la Curte pe amanta sa, pe care va decide să o arate tuturor.

Iar în Europa va duce politica pe care o doreşte.

Mai întâi va pleca de la Luvru. Nu mai suportă să vadă locurile în care a murit mama sa. Va părăsi Parisul.

Avea să locuiască vreo câteva zile la Versailles, în pavilionul de vânătoare al tatălui său.

Dar locul este incomod, clădirile prea mici. Va cere să se facă noi lucrări şi, până atunci, va locui la castelul Saint-Germain, unde s-a născut.

Începe o nouă epocă.

PARTEA A PATRA
1666-1678

Capitolul 33

Ludovic poartă încă doliu.

Dar pe ţesăturile violet a cerut să i se coasă funde în culori vii şi multe dantele. A vrut să aibă şi mai multe perle şi diamante, transformându-şi gulerașul într-o parură strălucitoare.

Păşeşte uşor.

A convocat curtea la castelul Fontainebleau.

O zăreşte în primul rând pe Louise de La Valliere. Îi pare cenuşie la faţă, înconjurată fiind de toate acele femei care îi sunt rivale.

Athenais de Montespan şi sora sa marchiza de Thianges, blonde şi provocatoare, dar şi alte doamne de onoare ale reginei se înghesuie în jurul Louisei, gata să i se dăruiască.

Regina este absentă. Maria-Tereza a preferat să rămână în camera ei, căci se simte prea grea din pricina unei viitoare naşteri.

Cu un semn, Ludovic cere viorilor regelui aflate pe o estradă în picioare, să înceapă să cânte.

Încă de la primele note, simte cum renaşte bucuria şi o energie pe care ar vrea să le ascundă.

Dar dorinţa e prea puternică. Îi întinde mâna Louisei de La Valliere, privind-o pe Athenais de Montespan, care nu lasă privirea în jos. E tulburat şi enervat în egală măsură de asta.

Dacă ar ceda acestui impuls care pune stăpânire pe el, ar apuca-o de braţ pe tânără şi ar trage-o spre el.

Dar balul îl va deschide cu Louise de La Valliere. Este primul de la moartea Anei de Austria. A decis ca de acum înainte, respectând-o în continuare pe regină, să-şi afişeze totuşi preferinţele pentru cutare sau cutare femeie, care îi va primi favorurile.

Chiar şi dansând nu-şi poate lua ochii de la Athenais de Rochechouart de Mortemart, marchiză de Montespan.

La fiecare dans, Louise de La Valliere se clatină pe picioare ca şi cum ar şchiopăta şi mai tare ca de obicei.

Ludovic simte cum se încordează şi cum se mişcă fără graţie şi bucurie, că nu mai e strălucitoare, aşa cum s-ar fi cuvenit pentru că a fost aleasă de rege. Ar fi trebuit să fie cea mai frumoasă, cea mai sclipitoare dintre femei, pentru că îi este cea mai apropiată Regelui Soare, care o luminează după ce a remarcat-o mai presus decât toate celelalte.

Dar are impresia că îşi micşorează propria glorie, în loc să ştie să aţâţe focul.

Încetul cu încetul pune stăpânire pe el un gând care-l întristează şi-l bucură în acelaşi timp.

Louise de La Valliere aparţine de acum înainte acelui trecut care a fost pecetluit odată cu moartea Anei de Austria.

Ludovic vrea să se ştie că-şi va conduce altfel regatul de acum înainte.

L-a păstrat pe Colbert, poruncindu-i să ardă socotelile secrete ale cardinalului Mazarin. Asta în ceea ce priveşte trecutul.

I-a ordonat lui Hugues de Lionne să înştiinţeze Anglia că regatul Franţei a decis să sprijine Olanda, deci să se alăture războiului pe care aceasta l-a declarat Londrei. Şi mai vrea ca, fără întârziere, să fie trimişi şase mii de militari împotriva cavalerilor mercenari şi pedestraşilor germani, pe care episcopul de Munster, von Galen, i-a împrumutat de la englezi ca să atace pe uscat Provinciile Unite.

Trebuie ca Regele Angliei, Carol al II-lea, să înţeleagă că Ludovic cel Mare nu mai este împiedicat în voinţa sa războinică de prudenţa exagerată a mamei sale.

Acum că a murit, ea, spaniola, vrea să fie pregătit de război cu Spania, care, de la moartea lui Filip al IV-lea nu mai este guvernată decât de o regentă şi un copilaş de cinci ani.

Nu trebuie uitat că Franţa are drepturi de succesiune în Spania, pentru că Madridul nu a plătit niciodată dota de cinci sute de mii de scuzi de aur avută în vedere la căsătoria Mariei Tereza cu Regele Franţei.

Ludovic îi tot repetă asta lui Hugues de Lionne, lui Colbert, lui Louvois care, împreună cu tatăl său, Le Tellier, se ocupă de armată şi deci de război.

Nu va renunţa la această moştenire spaniolă la care ar avea dreptul. El ştie bine că la Madrid nu e nimeni dispus să accepte clauzele tratatului de căsătorie. Se doreşte ca proprietăţile spaniole să cadă în mâinile surorii mai mici a Mariei Tereza, lipsind-o astfel pe regina Franţei.

Inacceptabil, spune apăsat Ludovic.

Vrea să fie create noi regimente, să fie înrolaţi mercenari elveţieni, să fie construite câteva sute de tunuri, să se creeze o rezervă de muniţii, de arme şi de uniforme.

Va trece trupele în revistă, vor face manevre.

Călăreşte, înconjurat de prinţi şi de femei tinere, prin preajma palatului Fontainebleau şi are chef să conducă, să organizeze bătălii simulate, ceea ce i-ar aduce o plăcere copleşitoare. Pentru un rege războiul este meseria lui.

Asediază oraşul Moret, ca să le arate doamnelor ce-l însoţesc cum se cucereşte un loc.

Cere să se pună la dispoziţia trupelor corturi de toate culorile şi, din vârful unui deal, admiră încântat spectacolul acestui câmp militar pestriţ.

E un fel de balet de război în forma sa cea mai marţială şi regală, o coregrafie pe care vrea să o creeze chiar el, s-o rânduiască şi s-o joace.

Galopează pe un cal alb.

Se simte încântat de admiraţia acestor tinere care, cu cizme în picioare, călăresc alături de el.

Să vină odată războiul pentru a le arăta tuturor supuşilor, suveranilor şi femeilor curajul şi virtuţile de războinic ale Regelui Soare.

Va fi Apollo şi Marte.

E nerăbdător să acţioneze, dar vrea să pregătească metodic acest război pentru care deja e foarte hotărât. Îi pare că în jurul lui şi în regat certurile, spiritele rebele, rivalităţile sunt nişte obstacole pentru punerea în practică a politicii sale. Există janseniştii, care s-au bucurat de moartea Anei de Austria, socotind-o o pedeapsă cerească. Trebuie să-i întemniţeze!

Apoi sunt Colbert şi Louvois care intră în conflict invidiindu-se unul pe celălalt.

Ludovic este surprins de violenţa spuselor lui Colbert care declară: Sire, în privinţa convocării trupelor şi a marşurilor lor, nu credeam că o chestiune atât de importantă îi va fi încredinţată unui tânăr de douăzeci şi patru de ani, fără experienţă în materie, foarte impulsiv şi care crede că poate să ruineze regatul şi vrea s-o facă doar pentru că eu vreau să-l salvez.

Ludovic este iritat de aceste conflicte care nu mai încetează să mai apară între apropiaţii săi şi, în acelaşi timp, vrea să folosească această dezbinare şi să-i asmuţă între ei pentru că numai aşa se poate domni.

La 4 iunie în anul 1666, asistă la prima reprezentaţie cu *Mizantropul,* îl aplaudă pe Moliere pentru că a ştiut să schiţeze acest tablou foarte exact al relaţiilor dintre oameni.

Şi atunci când a gândit că un rege nu poate deveni nici Tartuffe, nici Don Juan, i s-a părut că ar putea fi mizantrop, văzându-i pe oameni din poziţia sa superioară, analizându-i atent şi constatând că sunt servili şi laşi.

Şi mai există acele femei care încearcă să-l seducă şi sunt în stare de orice ca să reuşească asta şi să scape de rivalele lor. Se spune că ar merge la specialiste în otrăvuri, la ghicitoare sau la astrologi, cu nume precum Catherine Monvoisin, căreia i se mai spune celebra Voisin. Această

femeie înconjurată de un preot, de câţiva tâlhari, hoţi şi alchimişti, creează leacuri care ar trebui să îl facă pe celălalt să se îndrăgostească şi otrăvuri ca să scape de soţi, persoane care încurcă şi amante.

Celebra Voisin oficia slujbe satanice, în care erau sacrificaţi nou-născuţi.

Iscoadele îi povestesc toate aceste lucruri lui Ludovic.

Cum să nu devină mizantrop? Cum să nu se teamă de toţi?

Şi, mai ales, niciodată să nu-şi arate sentimentele.

Şi totuşi nu poate ascunde faptul că este din ce în ce mai puţin atras de Louise de La Valliere, din nou însărcinată, al cărui travaliu pe 2 octombrie, la castelul Vincennes, unde se află şi Curtea, va trebui să fie la fel de ascuns ca şi precedentele.

Şi apoi, cu acelaşi curaj, cu aceeaşi grijă de a salva aparenţele, Louise de La Valliere, clătinându-se pe picioare, iese din încăpere şi se alătură curtenilor împopoţonată şi pudrată, făcând mari eforturi să zâmbească.

Ludovic n-a vrut să asiste la această scenă pe care a văzut-o după fiecare naştere!

Louise a născut de trei ori: doi copii au murit! Ultima născută, căreia i-a dat numele de Marie-Anne, pare a fi sănătoasă.

Totuşi, lui Ludovic i se pare o repetare a trecutului de care vrea să se desprindă.

Se gândeşte la Athenais de Montespan, dar acum pentru că şi-a manifestat interesul, ea se eschivează, ca şi cum dintr-odată s-ar teme de iubirea regelui.

I se aduc la cunoştinţă lui Ludovic zvonurile care circulă printre curteni. Se comentează că nu mai merge la Louise de La Valliere ca să se întâlnească cu Athenais de Montespan, a cărei

prietenă este. Aceasta aflându-se mereu pe lângă ea, de câte ori apare acolo şi Ludovic.

„Regele visează puţin la doamna de Montespan, mărturiseşte ducele d'Enghien şi, ca să spun drept, l-ar merita, căci nu găseşti mai mult spirit şi mai multă frumuseţe ca la ea, dar n-am observat nimic în acest sens".

Se pare că Athenais ar fi spus:

— Să mă ferească Dumnezeu să ajung amanta regelui. Căci dacă aş fi, m-aş ruşina în faţa reginei!

Ludovic nu prea crede în sinceritatea acestor vorbe. Doar această eschivare neaşteptată şi neîndoielnic această duplicitate îl atrag.

Decide să organizeze nişte sărbători fastuoase la care să participe întreaga Curte, la Castelul Saint-Germain-en-Laye, în acel decembrie 1666, după un an atât de important pentru el ca cel în care a murit Mazarin, acum cinci ani.

Se va vedea acolo cu Athenais de Montespan şi va dansa cu toate femeile „din grădină", doamnele de onoare ale reginei, *Baletul Muzelor.* Astfel va veni vremea s-o aleagă dintre ele pe cea care îi va lua locul Louisei de La Valliere.

Capitolul 34

Ludovic se află în faţa oglinzii.

Îi îndepărtează cu un gest scurt al mâinii pe valeţii care se agită în jurul său.

Face un pas înainte. Se cambrează.

Îşi netezeşte cu vârful degetelor mustaţa fină, care îi va umbri de acum înainte buza şi ale cărei capete le lipeşte cu puţină ceară.

Vrea să fie cel mai războinic dintre ofiţerii acestei armate de şaptezeci şi două de mii de oameni, francezi şi mercenari elveţieni şi loreni, în fruntea cărora se va afla pentru a-i conduce în Ţările de Jos spaniole, în Brabant şi poate mai târziu şi în Franche-Comte. Le-a transmis tuturor monarhilor şi prinţilor din Europa acest *Tratat al drepturilor reginei asupra diverselor State ale monarhiei Spaniei.*

Trebuie să se ştie că vrea să-şi preia partea de moştenire de la regele Spaniei, la care are dreptul în virtutea tratatului de căsătorie al Mariei Tereza cu el, precum şi al unui *drept de întâietate la moştenire,* care se acordă copiilor dintr-o primă căsătorie, proprietatea bunurilor părinteşti.

Este timpul să înceteze să mai fie doar ceea ce gazetele din Ţările de Jos Spaniole, din Brabant, din Provinciile Unite şi din Franche-Comte numesc „regele paradelor militare”, şi să devină „regele războiului”.

Este pregătit.

A văzut prezentându-se la Curte gentilomii veniţi din întreg regatul, implorându-l să-i permită să înroleze pe socoteala lor noi recruţi, noi companii militare sau să reînsufleţească vechile trupe.

În acel moment şi-a dat seama exact că sufletul îndeletnicirilor regale este războiul, dacă doreşte să fie un mare monarh.

Tot ceea ce întreprinsese până atunci avea să însemne foarte puţin pe lângă renumele pe care şi-l va câştiga prin război, prin cucerirea oraşelor şi provinciilor cu arma în mână.

L-a preocupat totuşi şi prosperitatea regatului, favorizând crearea companiilor comerciale şi a întreprinderilor manufacturiere.

A vrut ca vizitând-o pe cea de la Gobelins să arate câtă importanţă dă acestei îndeletniciri.

A protejat regatul dublând plata taxelor pentru mărfurile străine, ceea ce i-a mâniat pe englezi şi pe olandezi, despre care a aflat că s-au coalizat cu Suedia pentru a forma o triplă alianţă împotriva lui.

N-a luat în seamă ameninţările lor, i-a aprobat lui Colbert să pună pe picioare o Companie în Indiile Orientale, creând anume pentru asta portul Lorient, aşa cum îl deschisese în Mediterana pe cel de la Sete. Au început lucrările pentru un canal important care leagă cele două mări din port până la Toulouse.

Toate acestea erau necesare spre binele regatului şi ale supuşilor săi.

Era preocupat, însă, ca în regat să domnească dreptatea şi siguranţa. A promulgat Codul lui Ludovic, în care erau adunate principalele legi şi regulamente de procedură. A vrut ca oraşele să înceteze să mai fie locuri periculoase, înglodate în noroi.

A numit la Paris un locotenent general al poliţiei, pe Gabriel Nicolas de La Reynie, care dispunea de putere în toate direcţiile, ordine publică, curăţenia străzilor sau tipărirea pamfletelor, supravegherea şi spionajul de pretutindeni. În acest scop, La Reynie va folosi iscoade de pe stradă, „cârtiţele”, care vor bântui prin toate mediile, raportând ce au aflat şi ce au auzit, aflând astfel că doamnele de la Curte merg tot mai des la ghicitoarea Voisin şi că o parte dintre ele participă la slujbele satanice, trupul lor dezgolit

fiind transformat în altar pentru nişte preoţi deveniţi susţinători şi adulatori ai diavolului.

Ludovic a dorit ca La Reynie să-l ţină mereu la curent despre ceea ce se pune la cale în lumea interlopă sau în parlamentul parizian. Locotenentul poliţiei nu ezită când e vorba de arestări ori de solicitarea unor ordine emise de regele Franţei ca suspectul, vinovatul, să fie închis la Bastilia.

Criminalii, hoţii, asasinii, răufăcătorii trebuie mereu traşi pe roată sau spânzuraţi. Au fost plasate trupe la fiecare întretăiere de drumuri ca să se poată circula bine pe străzi, noaptea întreagă, fără să te temi că ai putea fi jefuit sau înjunghiat. Iar străzile trebuie să înceteze să mai fie transformate într-un fel de pârâuri prin care se scurg toate gunoaiele. Ele vor fi pavate şi luminate. Palatul Luvru, împreună cu Colonada construită de Charles Perrault trebuie să devină o nestemată maiestuoasă a unei capitale demne de regatul Franţei şi de regele său.

Dar toate acestea nu ajung pentru a aduce renumele unui suveran, căci fără de glorie, nu poate fi un rege măreţ.

Ludovic îi mărturiseşte lui Colbert, în privinţa căruia ghiceşte uneori că ar fi preocupat de războiul ce va să fie:

— Prinţii, spune Ludovic, trebuie să aibă ca întâietate să cerceteze atent ce anume le-ar putea aduce sau i-ar putea lipsi de aplauzele mulţimii.

După care continuă cu un ton mai puternic:

— Regii care sunt născuţi ca să posede tot şi să poruncească tuturor nu trebuie să se ruşineze vreodată să-şi cucerească renumele: este un bun pe care trebuie să şi-l dorească neîntrerupt cu nesaţ, pentru că doar el reuşeşte mai bine decât toate celelalte să ne ajute în reuşita scopurilor noastre. Reputaţia de multe ori face mai mult decât cele mai destoinice armate.

Ludovic trece în revistă trupele pentru ultima dată înainte de plecarea lor către frontiera cu Flandra. Vrea să fie însoţit de întreaga Curte, pentru că prinţii şi doamnele trebuie să-l vadă călare, expunându-se asediilor oraşelor pe care va trebui să le cucerească.

Ştie prea bine: „Toţi cuceritorii au progresat mai mult prin numele lor decât prin spadă. De mii de ori, simpla lor prezenţă a reuşit să doboare fără de efort meterezele ce au rezistat atâtor trupe la un loc”.

Preia conducerea trupelor. Străbate tranşeele săpate în jurul oraşelor care refuză ca să se predea. Vizitează bivuacurile soldaţilor. Îi fac plăcere ovaţiile lor. El ştie că aceşti oameni respectă în el regele care se expune ghiulelelor şi salvelor de muschete duşmane, care a văzut moartea în preajma lui atunci când i-a pierit unul dintre slujitori, şi că ghiulelele şi schijele au trecut pe lângă tocul cizmei sale, care i-a fost smulsă şi nici nu a schiţat vreo teamă cât de mică.

Intră însoţit de regină la Douai şi apoi la Tournai.

Îi încurajează pe ofiţeri şi pe soldaţi în timpul asediului de la Lille. Când este implorat ca să nu mai rămână sub schimbul de focuri cu duşmanul, el răspunde:

— Pentru că vreţi să mă păstrez pentru voi şi eu vreau să vă păstraţi pentru mine.

Se întoarce spre fratele său Filip d’Orleans care de mai multe zile participă la asediu, trăind în tranşee.

Şi i-o trânteşte scurt:

— Ce naiba, frăţioare, te sfătuiesc să te odihneşti. Ai mare nevoie.

Gloria, primejdia sunt înainte de toate pentru rege.

Şi oraşele Charleroi, Argentieres, Courtrai, Tournai, Douai, Audenarde, Lille capitulează unul

după celălalt.

Împăratul Sfântului Imperiu Romano-Germanic recunoaşte la 19 ianuarie 1668, printr-un tratat secret, că la moartea regelui Spaniei Carol al II-lea, Maria-Tereza, regina Franţei, va primi Ţările de Jos, Franche-Comte, Navara, Neapole şi Sicilia, împăratul păstrându-şi Spania, Indiile şi Milano.

Regatul Franţei se măreşte, spune Ludovic.

Puţin îi pasă că în pamflete este acuzat că ar vrea o „monarhie universală”, că ceea ce face este un act de tâlhărie, o piraterie, un atentat nedrept.

„Am putea spune că Regele Foarte Creştin nu se comportă în asemenea momente ca un suveran”, notează scriitorii aflaţi în solda Provinciilor Unite ale Angliei şi ale Suediei, puterile ostile.

— N-am chef să fiu luat în răspăr, răspunde Ludovic.

A intrat în al treizecilea an de viaţă. Vrea faimă.

Vrea măreţia regatului.

Vrea glorie şi să-şi satisfacă plăcerile.

Capitolul 35

Ludovic priveşte trupele care defilează şi apoi tinerele femei cu rochii ample de mătase. Se grăbesc în corturile cele mari, pe care le-a ridicat pe un loc mai înalt care domină câmpul unde îşi au soldaţii bivuacurile.

În jurul reginei Maria-Tereza, umflată la faţă, cu pielea prea roşie, cu trăsături grosolane, doamnele de onoare devin o corolă fermecătoare.

Nu-şi poate lua ochii de la Athenais de Montespan, care se află în mijlocul unor curtezane care râd la replicile sale spirituale. Ludovic se îndreaptă spre ea. Plăcerea e să te poţi bucura de război şi de dragoste. De aceea a convocat Curtea, pentru ca între două vizite în tranşee, după ce a inspirat mirosul de praf de puşcă, să regăsească parfumul femeilor şi frumuseţea lor. O vrea pe această femeie, pe Athenais de Montespan, care după ce l-a sfidat, s-a eschivat. Şi totuşi prin miile de priviri aruncate, a făcut-o să înţeleagă care îi sunt intenţiile, cât de arzătoare îi este dorinţa.

Ştie cu siguranţă ce se aşteaptă de la ea. Precis a ghicit că a ales-o.

Pe Domnişoara de La Valliere o face ducesă şi îi cumpără teren şi castelul Vaujours, după care îi recunoaşte fiica, pe Marie-Anne, devenită Domnişoară de Blois. Louise de La Valliere este din nou însărcinată şi, dacă acest copil ce se va naşte va trăi şi va fi băiat, îl va recunoaşte şi pe el şi îl va face conte de Vermandois.

Copiii regelui încetează să mai fie bastarzi de îndată ce suveranul recunoaşte că sunt sânge din sângele lui.

— E drept să asiguri această onoare copiilor încă de la naştere spune el.

Dar totodată arată că Louise de La Valliere a încetat să mai fie favorita sa, amanta oficială şi distincţia pe care i-o acordă arată întregii Curţi că

nu mai este decât o amintire, o relaţie încheiată, cauterizată printr-un titlu de ducesă şi prin recunoaşterea copiilor. Trebuie şi ea să-l înţeleagă şi să nu încerce să se împace, să-l seducă, să-i ceară să-i dea atenţie, dacă nu cumva chiar dragoste.

Ludovic nu vrea.

Să plece de la Curte, să se mărite sau să se retragă la mănăstire, dar să n-o mai vadă.

Egoismul regelui e o necesitate.

Trebuie să fie liber ca Athenais de Montespan să devină amanta lui oficială.

Nu o va invita deci pe Louise de La Valliere la Curte. Şi totuşi este acolo, bosumflată, printre femeile care o ţin la distanţă.

Nu a acceptat să fie îndepărtată. Şi-a înhămat caii la trăsură şi a mers după curteni; zărind apoi cortul regelui, a ieşit din lungul cortegiu şi a traversat lanurile de grâu, poruncind vizitiului să biciuiască bine caii, să meargă în galop, pentru a sosi prima şi a fi lângă el, căci cine ar fi îndrăznit să se amestece?

A cerut ca trăsura ei să se oprească la câţiva paşi de rege. El nu vrea să-şi arate surprinderea şi plictiseala. Îl cuprinde însă furia. Cineva a îndrăznit să nu i se supună. I se impune o relaţie care pentru el nu mai există.

Îi spune doar atât, cu un aer glacial:

— Cum, doamnă, înaintea reginei?

Apoi se întoarce şi se îndepărtează fără grabă.

Trece printre femei şi îi atinge uşor mâna lui Athenais de Montespan.

O recunoaşte pe Fransoise d’Aubigne, văduva scriitorului Scarron, căreia în sfârşit i-a acordat o pensie, pentru că este prietenă cu Athenais de Montespan şi pentru că aceasta a pledat de mai multe ori pentru cea pe care o numeşte „prietena” ei.

I-a cedat ca să-i facă pe plac lui Athenais.

Se întoarce, se apropie de Louise de La Valliere. Este ducesă, se poate aşeza la masa regală şi poate urca în caleaşca reginei.

Uzanţele trebuie respectate. Deşi îl irită situaţia, se amuză. În aceeaşi caleaşcă se află soţia sa Maria-Tereza, amanta Louise de La Valliere şi această Athenais de Montespan, pe care o va cuceri în această seară. Doreşte ca asta să se întâmple când Curtea va fi ajuns la Avesnes. Athenais, ca şi regele, va locui pe proprietăţile uneia dintre prietenele sale, Julie de Montausier.

În faţa fiecărei încăperi stă de pază o santinelă. Nu vrea să existe vreun soldat în faţa dormitorului lui Athenais. Aceasta va fi noaptea victoriei lui.

Se îmbracă în livreaua unuia dintre servitorii Doamnei de Montausier. Se strecoară în camera lui Athenais. Ea tocmai face baie şi este uimit de frumuseţea acestei tinere înfăşurate într-un prosop mare.

O fixează atent. Nu din poziţia unui servitor, ci din cea a unui rege.

Brusc ea începe să râdă şi această veselie ironică îl încântă. El face un pas şi ea lasă să-i cadă prosopul. In noaptea aceea descoperă libertatea unei femei fără prejudecăţi sau timidităţi.

Athenais de Montespan apreciază plăcerea şi ştie să o ofere.

Capitolul 36

Ludovic o priveşte pe Athenais de Montespan.

Ea înaintează spre el, cu acea frumuseţe maiestuoasă a unei tinere de douăzeci şi şase de ani. E îndrăgostit de fiecare gest al ei, de părul său blond, de graţia cu care îşi ţine capul, de râsul ei şi de replicile prompte.

Îl încântă. N-a trăit niciodată o asemenea împlinire şi bucurie în acelaşi timp.

Are treizeci de ani şi i se pare că Athenais este femeia demnă de el, pe care în sfârşit a găsit-o. Ea este o Rochechouart de Mortemart, marchiză de Montespan. Pretinde chiar că străbunii ei s-ar trage din regii Franţei.

Ludovic are impresia că este echivalentul feminin al propriei lui măreţii. Ea îi transmite acea glorie din care el îşi ia lumina. Îl orbeşte.

La Louise de La Valliere nici măcar nu se mai poate uita. Şi totuşi, acceptând să rămână pe lângă el, poate servi drept amăgeală, pentru a înşela Curtea sau pentru ca măcar să păstreze aparenţele.

A decis ca Athenais de Montespan să locuiască alături de Louise de La Valliere, la castelul Saint-Germain, în apartamentul doamnelor. Când merge la ea, străbate saloanele şi încăperile Louisei de La Valliere.

Ea se plânge. Plânge. Îi reproşează această umilinţă şi iubirea ce i-o poartă lui Athenais.

Trebuie să-i impună ce-i convine.

— Nu trebuie să-mi ceri nimic, spune el. Trebuie să te mulţumeşti cu tot ce fac pentru tine, fără să ceri ceva în plus, pentru că nu-mi place să fiu constrâns.

Se îndreaptă spre apartamentul lui Athenais.

— Doresc să locuieşti cu Doamna de Montespan, adaugă el. Dacă vei da dovada celei mai mici nesupuneri faţă de această doamnă, mă vei obliga să iau alte măsuri.

Este foarte iritat de lamentaţiile Louisei, de rugăminţile ei, de suspinele ei. N-o făcuse ducesă, nu-i recunoscuse copiii, nu-i îndeplinise favorurile faţă de rude şi prieteni?

Nu trebuie să mai ceară şi altceva. El este regele, liber să iubească pe cine pofteşte.

De ce oare nu se mulţumeşte cu onoarea de a locui lângă el, în castelul Saint-Germain, de a sta în stânga lui, semn că este în continuare amanta oficială?

Această aparenţă ar trebui să-i fie de ajuns.

E totuşi tulburat când în timpul primei reprezentaţii a noii piese a lui Racine, *Andromaca,* o aude pe actriţa care o interpretează pe Hermiona, spunându-i cu o voce îndurerată lui Pirus, regele care o părăseşte:

Vai Doamne, dacă trebuie şi ceru-i mânios,
lasă pentru alţi ochi gloria, de a vă plăcea, voios
consimt să încheiaţi şi imnul. Dar măcar
nu-mi obligaţi ochii să fie martori, iar
s-ar putea să vă vorbesc pentru ultima dată,
amânaţi cu o zi, de mâine veţi fi stăpân,
pe lumea toată.

Cu siguranţă că asta simte şi Louise de La Valliere. Dar un rege nu se supune legii pasiunilor înflăcărate. Trebuie să fie stăpân pe el şi pe sentimentele sale. Iar cei care se lasă pradă emoţiilor sunt oameni de nimic.

Hotărăşte să fie arestat şi mai apoi să fie surghiunit soţul lui Athenais, marchizul de Montespan, care a venit la castelul Saint-Germain şi a atacat-o violent pe Julie de Montausier, prietena lui Athenais, cerându-i socoteală şi acuzând-o că a sprijinit întâlnirile dintre Athenais şi rege, în timpul războiului din Flandra, tratând-o drept „codoaşă ordinară”.

Apoi s-a reîntors acoperindu-şi nevasta cu injurii, pe urmă începând s-o bată cu bastonul lui.

Acest smintit să rămână exilat în provincia sa! Nici că-mi pasă că şi-a declarat nevasta moartă, organizând chiar şi funeralii, purtând doliu după ea! Cine-i va da atenţie oare la Curte?

Pasiunea înnebuneşte şi Ludovic nu vrea decât plăcere.

Nu se mai satură de ceea ce-i oferă Athenais de Montespan.

Rămâne la ea până noaptea târziu, neîntorcându-se la Maria-Tereza decât atunci când se luminează de ziuă.

Dar are grijă, în ciuda dorinţei care-l cuprinde s-o revadă pe Athenais la orice oră din zi şi din noapte, să nu-şi neglijeze îndatoririle de rege.

Nu trebuie să se lase întemniţat în braţele unei femei, chiar dacă este frumoasă precum Athenais. Femeile sunt podoabe, ele înveselesc viaţa, dar trebuie să te păzeşti de ele.

Le-a spus lui Colbert şi lui Louvois, împreună cu care pregăteşte o campanie militară fulgerătoare în Franche-Comte:

— Femeile sunt pline de elocvenţă atunci când vorbesc, stăruitoare când se roagă, înverşunate în sentimente, toate acestea nebizuindu-se decât pe antipatia pe care o au faţă de cineva, pe scopul în sine de a o lua înaintea altcuiva sau pe o promisiune pe care au făcut-o cu mare uşurinţă. Secretul nu e niciodată în siguranţă când e vorba de-o femeie; căci dacă le lipseşte lumina pot pur şi simplu să descopere ceea ce trebuia mai bine ascuns; şi dacă au şi minte vor ţese mereu intrigi şi legături tainice.

Iscoade aflate în serviciul lui Louvois nu i-au spus că doamnele de la Curte, poate chiar Athenais de Montespan în persoană sau una dintre doamnele de companie, Domnişoara des Oullets, au intrat în legătură cu ghicitoare, vrăjitoare, astrologi, magiciene, care ştiu să pregătească filtre ale

dragostei şi otrăvuri? Şi că mergeau la celebra Voisin, cea mai cunoscută dintre ele, ca să-şi procure leacuri de tot felul?

Ludovic îl ascultă pe Louvois, fără să pară că-l aude. Se simte foarte sigur pe el, prin iubirea ce i-o inspiră lui Athenais de Montespan, şi Louisei de La Valliere şi atâtor altor femei.

Vremurile însă nu sunt propice intrigilor şi plăcerilor de alcov.

Vrea să cucerească Franche-Comte ca să aibă un zălog teritorial şi ca să constrângă Spania să-i cedeze părţile importante din Flandra.

La 2 februarie 1668, dimineaţă, după slujbă, părăseşte castelul Saint-Germain ca să se alăture armatei care s-a adunat, din ordinele prinţului de Conde, în Burgundia.

E o vreme îngrozitoare, e frig, plouă, e ger, ninge. Dar în jurul caleştii sale îi vede pe muşchetari, iar în partea cealaltă pe nobilii care au părăsit curtea pentru a-l urma.

Cum ar fi putut să reziste cei din Franche-Comte în faţa acestei armate de aproape douăzeci de mii de oameni?

Besançon şi Salins cad fără luptă. Ludovic este în fruntea asediului de la Dole, o cetate înzestrată cu şapte bastioane mari. Vrea să vadă cu ochii lui fortificaţiile şi vreme de o zi şi jumătate, călăreşte de-a lungul zidurilor oraşului, pe lângă pietrele din care au fost înălţate.

Dă primele atacuri şi oraşul capitulează imediat.

Porţile se deschid la 14 februarie 1668. Intră în Dole şi se duce direct la catedrală, unde episcopul va sluji un *Te Deum* în onoarea sa.

Gray predă la rândul său cheile oraşului. Cine poate rezista în faţa lui Ludovic cel Mare?

Ascultă complimentele celor din Franche-Comte, care se înclină în faţa lui şi spun:

Dole n-a îndurat decât un atac,

Gray s-a predat fără de atac,
lui Joux şi Saint-Agnes fără de tunuri le-a fost pe plac,
au cedat: aţi putea oare spune că nu?
Francezii ne-au cucerit fără de război, ce atu.

E suficient să arăţi şi să învârteşti spada, pentru a face naţiuni întregi să se plece în faţa regelui Franţei.

Ludovic rămâne doar pentru câteva zile pe teritoriile cucerite.

Pentru cei de neam nobil care l-au urmat şi pentru a le îndulci puţin stricteţea unei perioade dificile, Ludovic dă banchete somptuoase la care primeşte ofiţeri şi curteni.

Ascultă, sensibil la recunoştinţa acestor oameni care pot, mai uşor decât la recepţiile din saloanele de la Luvru sau Saint-Germain, să se apropie de el, să-i facă multe complimente şi să-şi prezinte doleanţele.

Ludovic e atent, dar rămâne mereu vigilent, având grijă să nu-şi arate sentimentele. E deja obişnuit cu ceea ce numeşte „strategiile maliţioase, omeneşti”.

Cu curtenii – ca de altfel şi cu naţiunile – regele trebuie să fie în stare, „pentru a fi dibaci şi bine deservit”, să se arate generos, curtenitor şi gata să se târguiască, fără a renunţa vreodată la autoritatea şi la puterea sa.

Ludovic a vrut să se graveze pe nenumăratele tunuri deviza *Ultima ratio regiuni,* „ultimul argument al regilor”.

Dar nu trebuie folosit decât cu bună credinţă atunci când de şarja artileriei depind cucerirea şi gloria.

Franche-Comte a căzut integral, fără mari bătălii. Şi totuşi gloria regelui a sporit şi mai tare.

A venit vremea negocierilor.

Le porunceşte lui Hugues de Lionne, lui Le Tellier, lui Louvois să încerce o pace provizorie cu

Spania. I se va restitui Franche-Comte, zălogul în schimbul renunţării la cetăţile Flandrei: Lille, Armentieres, Courtrai, Toumai, Douai, Audenarde.

După plecarea sa de la Saint-Germain n-au trecut decât douăzeci de zile, dar de-abia aşteaptă s-o reîntâlnească pe Athenais de Montespan.

Îşi dă seama totuşi că ofiţerii care terminaseră campania militară sunt dezamăgiţi de această pace – semnată la Aix-la-Chapelle – prin care li se ia Besanson sau Dole, oraşe pe care aceştia le cuceriseră.

Trebuie ca celor mai importanţi dintre ei, prinţilor şi miniştrilor, lui Conde, lui Louvois şi lui Colbert, să le dea să înţeleagă scopurile sale, pentru a nu-şi imagina că vrea să facă pace doar ca să se întoarcă mai curând la femeile şi baletele de la Curte.

— Nu voi ocoli ocazia de a o rupe cu Spania atunci când o voi vrea, spune el. Franche-Comte pe care o dau înapoi poate ajunge în aşa hal încât să pot redeveni stăpân de-ndată; noile mele cuceriri, bine consolidate, îmi vor deschide o cale sigură în restul Ţărilor de Jos; pacea îmi va da răgazul să-mi întăresc finanţele zi de zi, dar şi să-mi sporesc flota şi spionii, precum şi tot ce poate să-i fie de folos unui prinţ conştiincios, într-un Stat puternic şi bogat; în sfârşit, în întreaga Europă, voi fi cel mai preţuit şi mai în măsură să capăt de la fiecare stat în parte ceea ce ar conveni scopurilor mele, atunci când vor vedea că n-am niciun adversar pe măsură, în caz că nu se vor coaliza împotriva mea.

Şi acum, odată explicată şi semnată pacea, poate să danseze.

Capitolul 37

Vrea să unifice într-un măreţ divertisment regal bucuria războiului victorios şi cea a iubirii triumfătoare.

Ar vrea ca la Versailles, unde Le Notre a imaginat şi a pus în ordine grădinile şi a creat labirinturi întregi, unde au fost înălţate fântâni şi create jocuri de apă, unde în sfârşit a transformat pavilionul de vânătoare al tatălui său într-un castel şi unde imensele alei lasă loc plimbărilor fastuoase călare sau pe jos, ar vrea deci ca aici să se sărbătorească regeşte cucerirea oraşelor, a cetăţilor Flandrei şi, de un an încoace: Athenais de Montespan.

A vrut ca cei trei mii de invitaţi, întreaga Curte, să fie uimită în acea zi de 18 iulie 1668. Vrea, pentru că n-au avut carnaval în februarie din pricina campaniei din Franche-Comte, să-i copleşească.

Trebuie ca fiecare invitat în parte, fie el prinţ sau marchiz să fie în asemenea măsură sedus încât să nu mai viseze altceva decât să fie din nou invitat de rege la una dintre serbările sale, iar cea mai mare nenorocire care să i se poată întâmpla unui om de lume să fie refuzul de a mai fi primit la Curte şi ignorarea lui de către rege.

Ludovic vrea ca ambasadorii altor puteri să poată măsura dărnicia şi grandoarea sărbătorilor unicului Rege Soare.

Trebuie ca fiecare dintre ei să-i scrie suveranului său:

„Există mult eroism în toate faptele lui Ludovic cel Mare. Până şi în privinţa plăcerilor a scos la iveală o grandoare mai presus de tot ceea ce s-a văzut vreodată până acum."

Cere să fie deschise porţile castelului, pentru ca doamnele să se poată odihni acolo şi fiecare invitat să-şi tragă sufletul. Mai apoi, spre şase seara, când

soarele va fi dispărut de pe cer şi căldura se va fi potolit, să-i poftească la o plimbare în grădină.

Într-unul dintre boschete, se va servi o gustare somptuoasă. În treizeci şi şase de coşuri se înalţă piramide de portocale din Portugalia şi alte fructe de tot felul.

Un teatru cu pereţii din frunze, acoperiţi cu tapiserii, a fost construit în aşa fel încât în el să încapă cinci sute de spectatori.

Ludovic se aşază în primul rând, între regină şi Louise de La Valliere. Nu se întoarce, dar simte că Athenais de Montespan este aşezată în spatele lui.

În curând va dansa cu ea şi se vor întâlni la noapte. Îi recunoaşte râsul atunci când începe spectacolul cu comedia lui Moliere: *George Dandin sau Soţul confundat.*

„Ah! O domnişoară nu-i treabă uşoară, e chiar ciudată şi căsătoria e o lecţie grăitoare, să nu uitaţi vreodată…” spune George Dandin în hohotul de râsete.

Apoi piesa se întrerupe lăsând loc unui intermezzo şi baletelor din *Sărbătorile iubirii şi ale lui Bachus,* pe muzica lui Lully.

Ludovic se ridică şi se îndreaptă spre o sală mare, octogonală, unde este servit supeul celor patruzeci şi opt de femei de rang înalt, care au privilegiul să cineze cu regele.

Regele este în fruntea acestui supeu, fiind înconjurat de ambasadori.

Mulţimea de invitaţi se împrăştie prin grădini unde sunt bufete pline de cărnuri reci şi fructe zaharisite, frumos aranjate. Urmează balul luminat de sute de lumânări, ca mai apoi întreg castelul să fie cuprins de un imens foc de artificii.

Ludovic se aşază în faţa unei stânci din care ţâşnesc cascade şi apoi se îndreaptă către una dintre încăperile din castel, în care se ţine un alt bal la lumina aurie a candelabrelor de cristal. În sfârşit o ia de mână pe Athenais de Montespan, cea

pentru care dăduse această petrecere spre a marca faptul că acum îi aparţine.

Când, a doua zi străbate în caleaşcă aleile parcului, aude nişte ţipete ascuţite. Se apleacă. Vede o femeie care se repede şi se apropie tot mai tare de portieră. Are părul cărunt şi chipul încremenit într-o grimasă. Gesticulează în vreme ce valeţii şi muşchetarii o smulg de lângă caleaşcă. Arată o jalbă pe care vrea să i-o dea regelui. Apoi, deodată, îi împinge pe cei care încercau să o ţină cu forţa.

Caleaşca s-a oprit.

Ludovic aude cuvintele pe care le zbiară femeia:

— Rege masochist, tiranule, rege dedat târfelor.

E oare cu putinţă să i se aducă asemenea injurii, tocmai lui, Ludovic cel Mare?

— Da, tiranule, da, rege dedat târfelor, zbiară ea.

În sfârşit e oprită să mai strige.

Ludovic vrea să afle cine e.

Se zbate din nou şi spune că fiul ei a murit muncind la maşinăriile de la Versailles.

Asta n-o scuză. Nu se insultă un rege.

Să fie judecată pe loc şi să fie pedepsită.

„A fost condamnată la biciuire, spune un martor, şi dusă la Petites Maisons – un spital situat la Paris, între străzile Chaise şi Sevres, unde sunt închişi „excentricii”. A fost biciuită de călăul de la Saint-Germain, cu o rigoare absolută, şi femeia n-a mai suflat un cuvânt, îndurând suferinţa asemeni martirilor, din iubire pentru Dumnezeu.”

Capitolul 38

Ludovic este în picioare cu faţa spre altar şi cu capul plecat.

Preotul oficiază slujba, ridică ostia şi îl invocă pe Sfântul Duh. Capela de la Luvru este cuprinsă de rugăciunile spuse în şoaptă.

Ludovic stă nemişcat. Numai în faţa lui Dumnezeu se apleacă astfel.

Dumnezeu este suveranul lui Ludovic cel Mare. Şi Ludovic acceptă asta.

În fiecare dimineaţă şi uneori şi pentru a doua oară, peste zi, asistă la slujbă. Ieşind din capelă, îi spune lui Colbert care îl însoţeşte, puţin mai în urmă:

— Nu sunt decât soldatul Domnului. Aş fi lipsit nu numai de recunoştinţă şi de dreptate, ci şi de prudenţă şi bun simţ dacă nu L-aş venera pe Cel care stăpâneşte Universul.

Se opreşte şi îl priveşte insistent pe Colbert. Tocmai l-a numit secretar de Stat peste Comandamente, Finanţe şi Marină. Astfel l-a transformat pe acest punct cardinal, pe acest „Nord”, pe această „năpârcă veninoasă”, în omul cel mai puternic din Consiliu. El a ştiut că, încă de a doua zi după numire, toţi prinţii şi ducii, toţi curtenii, toţi milogii, doamnele cele mai de viţă nobilă îl vor înconjura, felicitându-l şi flatându-l. Au mers cu toţii la colegiul din Clermont, unde fiul lui Colbert fusese acceptat ca doctor. Pentru câteva ore palatul Luvru a fost părăsit, ca şi cum Secretarul de Stat ar fi fost mai important decât regele.

Ludovic se uită fix la Colbert, obligându-l să-şi plece privirea. Ştie bine care sunt calităţile lui, care de acum înainte, cu noile funcţii, va trebui să organizeze Statul. El poate în egală măsură să creeze fabrici manufacturiere, să dea un edict pentru pânze şi aşternuturi sau să promulge

ordonanţe importante la justiţie, acelea care veghează la păstrarea masivelor forestiere ale regatului, sau un edict care decretează că orice ofiţer de marină va trebui să fie numit doar de rege.

I-a dat putere absolută lui Colbert. Dar Secretarul de Stat nu trebuie să uite niciodată că nu este decât un umil servitor, ce poate fi dispreţuit, pedepsit şi concediat, în caz că nu-şi îndeplineşte misiunea.

— Supunerea regelui faţă de Dumnezeu, reia Ludovic, este regula şi exemplul a ceea ce ni se datorează.

Ludovic se îndepărtează, dar, când ajunge la capătul culoarului, se întoarce şi îl zăreşte pe Colbert care stă încă îndoit de spate, aşteptând să se îndrepte abia după ce Ludovic nu se mai vede.

E foarte bine aşa.

Umilinţa şi supunerea faţă de rege nu sunt decât recunoaşterea voii Domnului, care impune respect ierarhic.

Astfel Ludovic porunceşte ca în toate provinciile din regat, să fie verificate titlurile de nobleţe.

Nu va mai fi de ajuns să „trăieşti nobil" ca să fii recunoscut ca gentilom. Va trebui ca toţi cei care se pretind nobili să arate nişte acte juridice, certificate de căsătorie, de proprietate a pământurilor şi să fie nobili cel puţin de patru generaţii. Ceilalţi vor redeveni oameni de rând şi vor fi nevoiţi să plătească impozite. Statul are nevoie de această extindere pentru a-şi umple la loc vistieria. Pentru că sunt enorme cheltuielile.

Ludovic vrea ca lucrările de la Versailles să se facă mai rapid, ca planurile arhitectului Le Vau să vizeze acoperirea pavilionului de vânătoare al lui Ludovic al XIII-lea, să se construiască vaste clădiri, un castel nou, toate cât mai curând.

Pretutindeni marmură, coloane, sculpturi, fântâni, astfel încât cine vede palatul să spună: este

al Regelui Soare şi e fără de pereche. *Nec pluribus impar.*

Pentru asta trebuie adunaţi peste treizeci de mii de lucrători, iar pentru acest an 1669, şase sute şaptezeci şi şase de mii de livre, ceea ce înseamnă de două ori mai mult decât în anul precedent. Colbert, când începe să se sape Marele Canal, anunţă că în anii următori vor trebui triplate sau chiar socotite de patru ori mai multe cheltuieli.

Gloria însă nu admite socoteli meschine, de cămătar.

Regele nu poate fi un Harpagon, ca avarul pe care Moliere l-a transformat în personaj principal al ultimei sale piese.

Ludovic n-a putut rămâne nepăsător, dând tonul la râsete, spre disperarea bietului om care-şi căuta de zor „caseta”.

Ludovic îl admiră foarte mult pe acest actor şi trupa sa. Îi place privirea implacabilă a lui Moliere, care le smulge măştile ipocriţilor, ironizează ridicolul medicilor, ifosele preţioaselor şi orgoliul auster al mizantropului.

Ludovic este mulţumit de respectul şi umilinţa pe care le manifestă Moliere faţă de el.

Ca şi Colbert, Moliere îşi coboară privirea în prezenţa regelui, şi Ludovic a asistat de mai multe ori la spectacolul cu piesa *Amfitrion,* în care Moliere consolează un soţ încornorat de regele său:

Să împarţi cu Jupiter
nu-i deloc dezonorant, pe cer;
nu poate fi decât glorios, pentru ei
să fii rivalul suveranului ales de zei.

Ar fi bine ca marchizul de Montespan să mediteze în exil la aceste versuri şi să devină mai înţelept.

Şi totuşi Ludovic e îngrijorat. Athenais de Montespan e mai puţin veselă şi tenul ei şi-a pierdut strălucirea. Răsuflă greu. A şi slăbit, ca şi cum acum când toată lumea ghiceşte sau ştie că este amanta regelui, în loc să se bucure de glorie, e cuprinsă de ruşine.

Ludovic o întreabă şi dintr-o dată, Athenais izbucneşte în lacrimi. E prima dată când plânge în faţa lui şi îşi încrucişează mâinile pe pântec. A rămas grea şi aşteaptă un copil al regelui.

Ludovic pentru o clipă încremeneşte. Athenais e măritată. Marchizul de Montespan poate revendica paternitatea. Iar Biserica nu va putea decât să condamne acest dublu adulter, care în ochii săi este un sacrilegiu.

Ludovic încearcă să se liniştească singur.

Biserica n-are decât să se laude cu el.

Printr-o declaraţie regală care cuprinde treizeci şi nouă de articole, el restrânge libertăţile hughenoţilor, aceşti „calvinişti". A acceptat, urmând sfaturile Bisericii să dea drumul janseniştilor din închisoarea Bastilia şi să încuviinţeze pacea pe care Biserica a vrut s-o încheie cu ei.

A trimis patru mii de oameni şi peste zece vase de luptă pentru a încerca să-i oprească pe turci, care de douăzeci şi trei de ani asediază în Creta oraşul Candie! Ca să le facă pe plac habotnicilor, a acceptat interzicerea spectacolelor cu *Tartuffe.*

Oare era îndeajuns pentru a obţine iertarea Bisericii?

Ludovic îi strânge mâinile lui Athenais de Montespan. O linişteşte.

În ochii celor de la Curte, tot Louise de La Valliere este amanta oficială. Va fi de ajuns să ascundă sarcina şi naşterea. Copilul abia născut va fi dus, ascuns. Athenais se linişteşte. A recăpătat chiar şi culoare în obraji. Îi spune că va încredinţa copilul prietenei sale Frangoise d'Aubigne, văduva lui Scarron, o femeie credincioasă, devotată şi

discretă, care va fi guvernanta ideală a copiilor regelui.

Athenais închide ochii.

— În caz că mai apar şi alţii, şopteşte ea.

Ea cere să fie introdusă la Curte Françoise Scarron. Tânăra văduvă salută graţios, îşi împreunează mâinile când Athenais îi spune că va veghea asupra copiilor regelui. Nu mai prididește cu mulţumirile, reafirmându-şi devotamentul.

Are o voce blândă, pătrunzătoare, e sfioasă şi de-o frumuseţe specială, care provine din originea sa creolă.

Ludovic îşi aminteşte că-i acordase deja, la rugămintea lui Athenais de Montespan, o pensie de văduvă, deşi defunctul ei soţ fusese fără îndoială, în timpul Frondei, autorul neîndurător al mazarinadelor şi poate chiar şi al pamfletelor împotriva monarhiei şi a reginei.

Regele îi spune că poate pleca şi o priveşte cum se îndepărtează. E atâta demnitate în mersul acestei femei, e aproape maiestuos.

Se întoarce spre Athenais de Montespan, care e frumoasă şi atrăgătoare. E dispus, pentru ea, să înfrunte zvonurile şi intrigile de la Curte şi, în acelaşi timp, şi condamnările Bisericii.

Trebuie mai întâi cu orice preţ să ascundă această sarcină şi să se gândească la un loc unde să se petreacă naşterea. Din nou apelează la Colbert, care închiriază o căsuţă pe strada Echelle, pe lângă Tuileries. Athenais se va duce acolo de îndată ce vor începe primele dureri. Chirurgul nu trebuie să cunoască identitatea ei. Va fi mascată. Şi de îndată ce copilul va veni pe lume, o doamnă de companie a lui Athenais, Domnişoara des Eillets, îl va duce pe copil lui Françoise d'Aubigne, văduva lui Scarron.

De aici încolo va trebui ca Athenais de Montespan să-şi ţină rangul în continuare, ca nimeni să nu bănuiască ceva şi să nu-i dea de ştire marchizului de Montespan. Ludovic a pus să fie

supravegheat, Colbert reproducându-i toate spusele marchizului, precum şi pe cele ale curtenilor, pe care-i ascultă o mulţime de valeţi, care îi supraveghează din ordinul Secretarului de Stat.

Regele trebuie să ştie tot.

Cele patru gărzi de corp care o ocrotesc pe Athenais de Montespan sunt şi iscoade. Ei îi spun că marchiza a stârnit mirare şi invidie când a apărut îmbrăcată într-o rochie nouă, pe care a creat-o chiar ea, „o rochie evazată", atât de largă încât să-i ascundă rotunjimea pântecului, sub valuri de muselină de mătase. Toate doamnele de la Curte au vrut s-o imite şi doar câteva guri rele au supranumit rochia „inocentă" sugerând tocmai că a fost concepută ca să ascundă dovada păcatului, acest dublu adulter, pe care nimeni nu-l ignoră, deşi toată lumea tace.

Pentru că aparenţele sunt salvate.

Chirurgul Clement nu-şi imaginează că bărbatul care-l întâmpină în penumbră în acea casă din strada Echelle, unde a fost adus legat la ochi, este chiar regele. Şi că el, Ludovic cel Mare îi serveşte cina pe care a cerut-o înainte să se apuce de treabă mamoşul. Ludovic a avut grijă să nu i se vadă chipul, nici lui, nici lui Athenais. Odată treaba terminată, chirurgul este din nou legat la ochi, şi e condus afară din casă, urcat într-o caleaşcă şi lăsat undeva departe de strada Echelle.

În privinţa copilului, este o fetiţă, Louise-Frangoise, pe care conform înţelegerii, Domnişoara des Eillets o va duce de acolo.

A doua zi Athenais de Montespan apare la Curte.

Nu schiţează decât câţiva paşi de dans, în vreme ce Ludovic, la Tuileries, participă la *Baletul Florei.*

Nu mai are niciun pic de chef, nu mai e ca atunci când era pe scenă interpretul principal al

coregrafiilor lui Lully.

Îi pare că, la treizeci şi unu de ani, demnitatea sa, măreţia sa de Rege Soare, de rege al războiului, de suveran care ştie că în curând va trebui să le-o plătească olandezilor care s-au aliat cu Anglia şi Suedia, nu-i mai îngăduie să se acopere de panglici şi dantele şi să danseze asemeni unui actor. El preferă baletul trupelor pe câmpul de luptă, în locul celor imaginate de Lully!

Trebuie să-şi facă bine cunoscute puterea şi rangul.

Şi toţi, chiar şi cei mai apropiaţi, trebuie să ştie că el e stăpânul.

Îl ascultă pe Filip d'Orleans, fratele său, cu sânge albastru, cum solicită pentru Madame, soţia sa, Henrieta, dreptul de a se aşeza pe un scaun cu spătar în prezenţa reginei.

Ludovic refuză. Acest lucru este îngăduit doar nepoţilor şi nepoatelor Franţei.

Trebuie de asemenea să nu-i acorde lui Filip guvernarea din Languedoc pe care i-o solicită.

Ludovic resimte o prietenie faţă de Filip. Nu se teme de acest bărbat care îşi pune cercei în urechi, îşi lipeşte mustăţi, se travesteşte, se aşază printre femei şi e îndrăgostit nebuneşte de cavalerul de Lorena, bastard al casei de Guise, un frumos intrigant, pervers şi seducător.

Dar oricât de călită ar fi inima lui Filip, nu dai guvernarea unei provincii, unui prinţ de viţă nobilă. Cine ştie ce ambiţii îi stârneşte?

Ludovic îi spune Domnului de Valence, pe care Filip l-a însărcinat să-i prezinte solicitarea sa regelui.

— Spune-i fratelui meu că prinţilor cu sânge albastru nu le stă bine decât la Curte, în Franţa, zice Ludovic, şi că în privinţa guvernării în Languedoc, îl rog să-şi amintească faptul că ne-am înţeles, el şi cu mine, că nu va exista niciodată altă guvernare.

Ludovic nu vrea să dea atenţie îmbufnărilor şi acceselor de furie ale fratelui său, care pleacă de la Curte şi se duce pe proprietatea sa Villers-Cotterets, vexat, pentru că a aflat că Ludovic i-a încredinţat o misiune soţiei sale Henrieta, la Curtea regelui Angliei, Carol al II-lea, fratele ei, ca să îl despartă de olandezi şi suedezi. Dar trebuie să fie foarte aspru în privinţa amantului său, cavalerul de Lorena, pentru că Filip a început deja să se gândească la răzbunare şi poate chiar la un complot.

Ludovic hotărăşte să îl exileze pe cavalerul de Lorena la celălalt capăt al regatului, la Montpellier. Îl priveşte cu dispreţ şi compasiune pe fratele său, venit în lacrimi să-i implore iertarea cavalerului de Lorena. Filip îngenunchează şi plânge în hohote.

Ludovic se apleacă.

— Păstrează-ţi sângele rece, frate, spune el.

Un rege nu cedează.

Capitolul 39

Se întoarce de la vânătoare.

Este istovit, dar fericit.

Îi e dragă această clipă când, după mai multe ore de călărit prin pădure, din zorii zilei până la ora prânzului, pătrunde în curtea castelului Chambord, unde sunt deja adunaţi vânătorii însoţiţi de copoi, gonaşi, slugi, escorte şi haite de câini.

Ludovic mai rămâne puţin în şa, contemplând mistreţii şi cerbii aliniaţi în faţa intrării în castel. Sare de pe cal, se apropie, păşeşte uşor în faţa vânatului mort. Are un sentiment de împlinire.

Totul trebuie să cedeze în faţa regelui Ludovic cel Mare. El îşi impune voinţa şi fiarelor sălbatice, suveranilor altor popoare, supuşilor săi, prinţilor de sânge albastru, naturii, femeilor.

La un semn servitorii dispar. Se duce în apartamentele sale, apoi, fără să-şi fi scos cuirasele pentru coapse, murdare de noroi, şi hainele şifonate, străbate saloanele şi dormitorul Louisei de La Valliere.

E acolo şi se apropie de el, supusă, implorându-l să-i arunce o privire, să-i spună o vorbă.

Ea însă ştie că nu mai e decât un „paravan", un „pretext" cum se spune la Curte, unde nimeni nu mai ignoră faptul că este ţinută numai ca să păstreze aparenţele, să ascundă dublul adulter, legătura regelui cu Athenais de Montespan.

Louise suspină, plânge, dar se supune. A devenit un fel de doamnă de companie a lui Athenais, o piaptănă, o ajută să-şi aleagă rochiile, să se îmbrace, părând că resimte o plăcere dureroasă faţă de caznele la care e supusă, încercând poate să se pedepsească.

Ludovic stă jos. Aşteaptă ca valetul său să-i scoată cizmele, îşi va schimba hainele, se va pieptăna, se va parfuma şi se va îndrepta spre apartamentele lui Athenais, lăsându-i uneori în

grijă Louisei de La Valliere câinele său, un prepelicar, de care trebuie să se ocupe cât se iubeşte regele.

Uneori Ludovic se întoarce şi o priveşte cu un amestec de dispreţ şi milă. Nu simte niciun fel de remuşcări. Nu i-a dat titlul de ducesă? Copiii n-au fost recunoscuţi? N-a îmbogăţit-o? Nu continuă să se aşeze lângă el, la petreceri?

Dar ea reprezintă trecutul.

Pentru Athenais trebuie să se construiască un palat la Versailles, în care să dispună de un apartament de douăzeci de încăperi, în vreme ce regina nu are decât unsprezece!

La Clagny – nu departe de Versailles – îi porunceşte lui Hardouin-Mansart să înalţe un adevărat palat, care se va numi „Vila Venus".

Nimic nu poate fi prea mare, prea frumos pentru cea pe care e de ajuns s-o vadă ca să se simtă copleşit!

Să meargă cu o trăsură cu şase cai, să aibă cât mai mulţi servitori, peste douăzeci de cameriste şi doamne de onoare. Nu vrea să citească rapoartele iscoadelor, care pretind că Athenais s-ar fi dus de mai multe ori la femeia aceea (al cărei nume apare mereu), celebra Voisin, ghicitoarea, chiromanta, vrăjitoarea. Şi nici că s-ar fi lăsat pradă incantaţiilor şi practicilor satanice, slujbelor interzise, dezgolindu-se în faţa unui preot nelegiuit care ţinea o slujbă pentru necuratul, trupul lui Athenais ţinând loc de altar.

Ludovic îşi aminteşte. Acuzaţia nu este una nouă! Dar îi este repetată cu jumătate de gură.

Refuză să-şi piardă vremea cu asemenea lucruri.

Nu se simte în pericol. Chiar are impresia că, imaginându-şi intrigile şi invidiile care se ţes în jurul lui, precum şi colcăiala de patimi, totul devine o mare satisfacţie. Şerpii care se încolăcesc la picioarele sale sunt încă o dovadă a măreţiei sale inaccesibile, a puterii sale, la care numai

Dumnezeu poate ajunge, pe care doar el o poate slăbi sau frânge.

Dar încă n-a venit vremea.

Merge la Versailles. Noile clădiri apar ca din pământ.

Se întâlneşte cu Charles Perrault care face o plecăciune şi spune:

— Sire, munca de o zi este pe măsura celei a naturii, căreia îi ia pentru asta două sau trei secole…

Apoi Perrault îi întinde o jalbă pe care a scris câteva versuri:

Nu este un palat, este un oraş întreg, vădit
splendid în măreţia sa, superb prin ce-i clădit.
Nu, e mai degrabă o lume, în care din măritul univers
Se adună diverse minuni, în vers.

Îl primeşte pe Charles Le Brun, îl ascultă prezentând planul şi felul cum vor fi decorate apartamentele.

Va fi o succesiune de şapte saloane, care să evoce caruselul celor şapte planete ale sistemului solar. Ludovic vrea tablouri cu Iason, Cirus, Cezar, Ptolemeu, Alexandru. Trebuie ca aurul şi marmura să rivalizeze ca frumuseţe şi strălucire.

Devine nerăbdător, în ciuda zecilor de mii de lucrători la terasamente, tâmplari, zidari, grădinari; totuşi vor mai fi necesari câţiva ani până să se termine lucrările.

Trebuie ca voinţa sa de a înfrumuseţa regatul să fie recunoscută de toţi. Parisul trebuie mărit. Trebuie dărâmate fortificaţiile pentru ca oraşul să nu se sufoce şi mai tare între aceste ziduri. Va fi un oraş deschis, chiar dacă îi displace lui Vauban, care se teme ca nu cumva într-o zi duşmanul să nu se apropie prea tare şi să nu-l bombardeze. Dar regatul se apără la frontiere şi îi porunceşte lui

Vauban să întărească oraşele ca să nu ajungă să fie în pericol.

La Paris doar Palatul Invalizilor, cel al soldaţilor răniţi sau bătrâni, trebuie să mai amintească de război. În rest să se facă bulevarde, Champs-Elysees, să fie lărgite străzile. Locotenentul general al poliţiei, Gabriel Nicolas de La Reynie, să instaureze ordinea, să supravegheze totul, să-i dea în vileag pe vrăjitori, pe cei care fac horoscoape, cei care pregătesc otrăvuri şi tot felul de alţi alchimişti, preoţi deveniţi discipoli ai Satanei, care pretind că prin prafurile şi amestecurile lor, prin ceremoniile satanice, prin slujbele interzise, prin experienţele lor chimice, pot transforma orice metal nepreţios în aur, putând să schimbe un domn frumos şi indiferent într-un amant supus, un rival sau o rivală, ori un soţ bătrân în cadavru şi, dacă trebuie, chiar să sacrifice nou născuţi, pentru că fără sângele acestora planurile lor nu pot fi o reuşită.

Ludovic se duce la şantierul Palatului Invalizilor şi, aşteptând să se încheie construcţiile la Versailles, adesea locuieşte la Chambord, nu departe de pădurile de vânătoare.

Apoi revine la Luvru sau la castelul Saint-Germain. Refuză ca de acum înainte să mai urce pe scenă, să mai fie Apollo în baletele ale căror muzică şi coregrafie îi plac în continuare. Ar trebui însă ca în acest rol să atingă perfecţiunea, ceea ce ar presupune – după cum recunoaşte de altfel – „o atenţie şi o grijă pe care nu le-am putea avea cu adevărat, decât neglijând ceva mult mai de preţ”.

Este regele Franţei. Şi cum scrie Racine, în *Britannicus,* nu poate fi un Nero.

Cel ce excelează conducând un car de luptă
în a sa carieră şi îşi dispută premii nedemne
de ale sale mâini, în orice manieră,
dându-se în spectacol în faţa romanilor,

la premieră venind să-şi împrumute vocea unui teatru,
la frontieră.

Nu va mai fi niciodată actor.

Se mulţumeşte să-l laude pe Moliere, să râdă la *Burghezul gentilom,* de Monsieur Jourdain, cel ridicol, apreciind portretul celui nobil, al lui Dorante, cel cumpătat, care nu e nici *Mizantrop* nici *Tartuffe,* ci un nobil savant, curtenitor, demn şi conştient de îndatoririle sale.

Aşa trebuie să fie un rege, preocupat de măreţia regatului său, să întărească Marina şi Armata, să înfrumuseţeze oraşele, să aibă grijă să existe pentru soldaţii răniţi acel Palat al Invalizilor, să dea lege pentru Justiţie, să recunoască talentul lui Moliere şi al lui Racine şi, în ciuda habotnicilor, să încuviinţeze reprezentaţiile cu *Tartuffe.*

Dar atunci când se ridică împotriva sa rebelii, asemeni ţăranilor din Vivarais, de teama noilor impozite, devastând Aubenas, masacrând în stânga şi în dreapta, trebuie să pedepsească şi să trimită şase mii de soldaţi ca să înăbuşe răzmeriţa lor. Câteva sute de ţărani vor fi traşi pe roată de vii sau spânzuraţi şi alţii condamnaţi la galere. Sate întregi vor fi incendiate şi locuitorii înjunghiaţi în burtă. Cel care a fost în fruntea acestor răzvrătiţi, un ofiţer, pe numele său Antoine Du Roure va fi tras pe roată la Aubenas şi apoi sfârtecat, membrele sale fiind expuse la porţile oraşului.

Aşa trebuie să se comporte un rege spre binele regalului său.

Consideră că frumuseţea strălucitoarei Athenais de Montespan contribuie la gloria sa şi, deci, la cea a regatului.

O vede apropiindu-se pe marchiza de Montespan, în rochia aceea „auriu pe auriu", unde fiecare fir este din metal preţios, până şi dantela este din aur, şi nici că s-a mai văzut o parură mai

frumoasă şi mai strălucitoare, asemeni unui soare, care-i sporeşte şi mai mult frumuseţea lui Athenais.

Această rochie de aur, „evazată”, ascunde o nouă sarcină. Când copilul se va naşte, la castelul Saint-Germain, unde este adunată întreaga Curte, va trebui ca unul dintre confidenţii lui Athenais şi prieten al regelui, contele de Lauzun să ia imediat nou născutul, să străbată apartamentele reginei şi să-l încredinţeze lui Françoise, văduva lui Scarron, care va veghea asupra lui, pentru că este guvernanta copiilor născuţi şi care se vor mai naşte ai lui Athenais şi ai regelui.

Prima născută s-a stins, dar acest al doilea copil, pe care regele îl recunoaşte, făcându-l duce de Maine, pare viguros.

Regele ar vrea ca acesta să trăiască. Este ataşat de orice copil născut din seminţia sa. Are datoria să-i recunoască şi să-i ocrotească, să-i sprijine.

Mai ales că Athenais îi este foarte dragă. Îşi revine rapid după sarcină şi Ludovic decide că trebuie să-l însoţească, împreună cu o mare parte din Curte, în această Flandră cucerită, căreia vrea să-i inspecteze cetăţile. Căci într-o zi, pornind din aceste oraşe, va trebui să declare război Olandei, care continuă cu încăpăţânare să se opună politicii Franţei.

Pentru acest periplu, care va ţine de la Landrecies la Lille, de la Arras la Douai şi Toumai, din Quesnoy la Audenarde şi Courtrai, a ales o caleaşcă mare în care voieşte să i se alăture regina Maria-Tereza, Louise de La Valliere, şi Doamna de Montespan. Stă singur pe banchetă cu faţa spre cele trei femei. Nu le priveşte, preferând să se uite de-o parte şi de alta a caleştii la muşchetarii care călăresc sub o aversă de ploaie care îneacă tot peisajul, transformând drumurile mai mari sau mai mici în adevărate puhoaie de apă.

Nu se poate ajunge până la Landrecies. Se împotmolesc, se afundă într-un pământ noroios. Se

refugiază într-o casă de ţară, unde după o cină frugală, se înghesuie claie peste grămadă pe nişte saltele de paie. S-a uitat de etichetă, de ceremonialul mersului la culcare. Se înghesuie, pentru că focul în unica vatră din casă mai degrabă afumă încăperea decât o încălzeşte. Singură regina are la dispoziţie un pat.

Ludovic stă culcat între Henrieta soţia fratelui său şi la Grande Mademoiselle – verişoara lui primară. Aceasta din urmă îi şopteşte că îl iubeşte pe contele de Lauzun, că ar vrea să se mărite cu acest seducător, despre care se ştie că are nenumărate amante. Oare nu s-a pretins la Curte că ar fi fost chiar şi amantul lui Athenais de Montespan?

Verişoara insistă, pentru că ar vrea ca regele să încuviinţeze căsătoria cu Lauzun.

Regele se crispează. Ea, nepoata lui Ludovic al XIII-lea, femeia cea mai înstărită din Franţa? Cum să accepte o asemenea căsătorie?

Preferă să nu-i răspundă şi, ridicându-se într-un cot, la lumina celor câtorva lumânări din încăpere, abia le poate distinge pe celelalte femei, Louise de La Valliere, Athenais, ducesa de Crequi – cumnata lui La Valliere –, şi o tânără slujnică a reginei.

Aproape de el aude respiraţia sacadată a Henrietei. Cândva fusese atras de această tânără ale cărei frumuseţe şi inteligenţă l-au sedus. Tocmai s-a întors de la Londra, unde şi-a îndeplinit misiunea pe care i-o încredinţase, convingându-şi fratele, pe Carol al II-lea, regele Angliei, să se apropie de Franţa, să semneze un tratat prin care să rupă alianţa Londrei cu Olanda.

Această reuşită însă l-a iritat pe soţul ei, Filip d'Orleans, care o hărţuieşte fără încetare.

În penumbră, Henrieta pare foarte trasă la faţă, marcată parcă de o mare suferinţă.

Ludovic îşi aminteşte că atunci când a văzut-o într-o zi la Versailles, regina i-a şoptit: „Madame arată ca o moartă îmbrăcată, care s-a dat cu ruj."

Ludovic se cutremură şi se îndepărtează de Henrieta.

Capitolul 40

S-a reîntors la Versailles.

Traversează alene saloanele castelului unde se pune marmura. E înconjurat de curteni, apoi se aşază cu toţii la mesele de joc pe care le-au pregătit valeţii.

Este orbit de frumuseţea lui Athenais de Montespan, care se aşază la cea mai mare dintre mese, punându-şi în faţa sa grămezi de monede de aur ca mai apoi să înceapă să amestece cărţile. O observă la câţiva paşi pe ducesa d'Orleans, în picioare, alături de soţul ei. Filip, din când în când, o priveşte pe Henrieta dispreţuitor, chiar cu ură, în vreme ce ea este întruchiparea graţiei şi a blândeţii.

Ludovic se îndreaptă spre ea.

Vrea să-i spună din nou că şi-a îndeplinit cu mare talent misiunea şi că tratatul de la Dover semnat între Anglia şi Franţa, pe care ea l-a negociat, a schimbat datele problemei. Olanda e slăbită. Armata lui Louvois se adună şi în curând va număra douăzeci de mii de oameni şi astfel va putea peste câteva luni să le dea acestor germanici lecţia pe care o merită.

Henrieta face o plecăciune. Îi este întru totul devotată regelui, îi şopteşte ea.

Filip, cu un ton tăios, anunţă că se vor retrage, că vor pleca mâine, 24 iunie, la castelul Saint-Cloud.

Ludovic se îndepărtează.

Nu poate uita noaptea petrecută cu Henrieta, în acea casă din Flandra, în câmpia noroioasă, înecată de ploaie şi urmele morţii care-i brăzdau obrajii acestei femei de numai douăzeci şi şase de ani, pe care cândva Ludovic o dorise, ba chiar o iubise.

Ludovic ar fi vrut să nu-şi mai amintească de asta.

Vânează. Trece în revistă trupele.

Merge de mai multe ori pe zi în apartamentele lui Athenais de Montespan. Râde de ironiile ei împotriva lui Lauzun, a cărui prietenă se consideră totuşi, dar care cu mare îndemânare a reuşit s-o cucerească pe Mademoiselle, şi visează la averea imensă a verişoarei primare a regelui.

Trebuie distruse ambiţiile acestui seducător rapace, şopteşte Ludovic. Va porunci arestarea sa şi încarcerarea lui în fortăreaţa Pignerol. Lauzun va putea să converseze acolo cu Nicolas Fouquet, care, în continuare, se plictiseşte tot acolo.

Nu te poţi opune voinţei regelui şi Mademoiselle o va afla pe propria ei piele, chiar dacă cel pedepsit va fi Lauzun.

Dar ieşind din dormitorul lui Athenais şi ignorând suspinele Louisei de La Valliere, Ludovic rămâne îngândurat.

În acea duminică de 29 iunie 1670, contele d'Agen, sosind de la castelul Saint-Cloud, povesteşte că ducesa d'Orleans, după ce a băut un pahar de apă cu cicoare a strigat strângându-se cu ambele mâini de talie: „Doamne ce durere îngrozitoare!" A fost luată în braţe, dezbrăcată şi culcată. Dar i-a fost tot mai rău şi spunea într-una că o să moară curând. A cerut să se uite cineva la apa pe care a băut-o. Era otravă, repeta ea. Fusese otrăvită şi o simţea prea bine. Cere să i se dea pe loc un antidot.

Ludovic solicită să i se dea veşti în continuare, se învârteşte dintr-o cameră într-alta, aşteaptă curierii şi se căzneşte să nu se vadă cât este de îngrijorat.

Moartea, otrava.

Soseşte un curier şi povesteşte că Madame a strigat:

— Dacă n-aş fi creştină m-aş omorî, atât sunt de cumplite durerile. Nu trebuie să doreşti răul nimănui, dar aş vrea să mai simtă cineva ceea ce simt eu acum, pentru a şti cum sunt aceste dureri.

Ludovic doreşte să o vadă.

Pleacă de la Versailles la Saint-Cloud.

Îi întreabă pe medici. Ei răspund toţi în acelaşi timp, sporovăiesc, spun că-i fără de speranţe, că având în vedere că s-a răcit şi pulsul este tot mai slab acesta este semn de cangrenă, că ar trebui să primească un reprezentant al Bisericii. Aceşti doctori au luat-o razna. Se contrazic între ei, sunt incapabili să găsească nişte leacuri ori să-i administreze nişte emetice ca să o ajute pe ducesa d'Orleans să verse.

Ludovic se apropie de ea.

E albă ca varul. Ochii îi sunt încercănaţi.

Vrea s-o liniştească. Henrieta abia de mai mişcă degetele şi îi şopteşte că regele va pierde cea mai devotată supusă. Nu i-a fost niciodată frică de moarte, dar se teme că va pierde bunăvoinţa regelui.

El ar fi vrut să-şi stăpânească emoţia. Şi dintr-o dată a început să plângă, cu capul plecat, scuturându-se de atâtea hohote. Ea îl roagă să nu mai plângă. O înduioşează, adaugă ea, şi acum are nevoie de multă tărie.

Ea încearcă să se ridice puţin, dar nu reuşeşte, şi îi spune că mâine, prima veste pe care o va primi, va fi cea a morţii ei.

El ştie că are dreptate.

Dar această moarte îl tulbură enorm.

Se răspândeşte zvonul că Henrieta a fost otrăvită, că e răzbunarea soţului ei, că e o conjuraţie a ibovnicilor lui şi, mai presus de toate, a cavalerului de Lorena, care, alungat de la Curte se gândeşte că nu s-ar mai putea întoarce decât dacă moare Henrieta. Atunci va domni absolut asupra trupului şi sufletului lui Filip d'Orleans. E de asemenea pomenit numele cavalerului d'Effiat, un alt adept al „viciului italian", amantul cavalerului de Lorena şi fără îndoială şi al ducelui d'Orleans.

Trebuie să încerce să pună capăt acestor zvonuri, şi să-l liniştească şi pe Carol al II-lea,

fratele Henrietei, care, îl convoacă la Londra pe ambasadorul Franţei şi pare convins că sora lui a fost otrăvită.

Ludovic porunceşte o autopsie a Henrietei, ducesă d'Orleans şi îi permite ambasadorului Angliei să asiste la ea.

Medicii nu descoperă nici urmă de otravă.

Bănuielile însă rămân.

Are impresia că ea se îndreaptă spre el.

E aşezat în primul rând în bazilica Saint-Denis, iar predica lui Bossuet dă deoparte strălucirea falsă a veşmintelor, lăsând să se vadă trupul aruncat în adâncuri, acolo unde nu mai au importanţă nici prinţii, nici regii.

„Oh, noapte cumplită, oh, noapte îngrozitoare, în care s-a auzit deodată un tunet al acestei veşti uluitoare:, Madame a murit', strigă Bossuet. Oare cine nu a suferit de această lovitură?

Regele va plânge, prinţul va fi întristat, iar braţele oamenilor vor cădea într-un gest de durere şi de disperare… Madame s-a dus de dimineaţă până seara, asemeni ierbii de pe câmpuri. Dimineaţa era înfloritoare, şi câtă graţie, ştiţi prea bine, iar seara am văzut-o deja secată de puteri."

Ludovic priveşte spre altar, acolo unde se slujeşte puterea Domnului. Cel ce dă poruncă de viaţă şi de moarte.

Bossuet continuă.

„O ilustră prinţesă, spune el, nu poate fi decât un exemplu, cel mai măreţ cu putinţă şi cel mai în stare să-i convingă pe ambiţioşi că nu se pot distinge nici prin naştere, nici prin măreţie, nici prin spirit…" Bossuet îşi trage sufletul. Se apleacă.

Ludovic are impresia că predicatorul i se adresează mai întâi lui, Regelui Soare.

„Moartea care ne face pe toţi egali, continuă Bossuet, îi domină pe ambiţioşii de pretutindeni cu o asemenea forţă, cu o mână sigură şi suverană, încât doboară şi capetele cele mai respectate."

Ludovic nu pleacă privirea.

Capitolul 41

Înainte să părăsească bazilica Saint-Denis, Ludovic priveşte îndelung mormântul Henrietei.

Ştie că rezultatele autopsiei lui Madame nu au convins. Iscoadele care-i ascultă pe curteni culeg zvonurile, deschid scrisorile, ajung până şi la secretele din depeşele ambasadorilor, pretutindeni se spune în continuare că Henrieta a fost otrăvită.

Se susţine chiar şi că Louise de La Valliere a fost victima unei asemenea licori.

Ludovic a crezut că Louise este pe moarte, buimăcită de o febră cumplită, apărută din senin.

Odată în plus, medicii au fost neputincioşi, au încercat cu purgative, sângerări, susţinând că fie va trăi, fie va muri în câteva ore.

Apoi Louise a adormit, febra a cedat şi Ludovic a auzit-o cum se roagă lui Dumnezeu: „Trebuie să nu uit niciodată spectacolul agoniei mele şi dreptăţii Tale, Doamne." Trebuie să fie pedepsită, adaugă ea, pentru adulterul în care s-a complăcut.

Ludovic se îndepărtează. Oare care să fi fost vina Henrietei? Viaţa ei era un obstacol în faţa ambiţiilor şi intrigilor ibovnicilor, amanţii lui Filip d'Orleans, care vor să se folosească de înclinaţiile Domnului, de viciul său italian, ca să adune averi, titluri de nobleţe şi putere.

Şi dacă Monsieur fusese sufletul acestei crime? Dacă o poruncise, din gelozie şi ură faţă de soţia sa?

Această întrebare îl bântuia pe Ludovic.

Vrea să ştie.

Cere să fie sesizat valetul lui Madame, Claude Bonneau de Pumon. Vrea să-i pună nişte întrebări.

Îl vede cum se apropie palid şi tremurând. Îl va strivi cu autoritatea lui, îl va face să se teamă de supliciul roţii şi, în acelaşi timp îi va promite iertarea dacă va mărturisi.

— Madame n-a fost otrăvită? întreabă el.

Omul se bâlbâie:

— Ba da, Sire.

— Cine a otrăvit-o şi cum a făcut-o?

Omul ezită şi apoi spune că otrava a fost trimisă de cavalerul de Lorena şi că în ceaşca lui Madame a pus-o cavalerul d'Effiat.

— Şi fratele meu, întreabă Ludovic, a ştiut?

— Nu, Sire, niciunul dintre noi trei n-a fost atât de nebun să i-o spună. El nu ştie să ţină un secret. Ne-ar fi pierdut pe toţi.

Ludovic se întoarce şi şopteşte:

— E tot ceea ce voiam să ştiu.

Îi era insuportabil gândul că propriul frate ar fi fost capabil să dorească şi să pună la cale otrăvirea soţiei sale.

Nu-l va pedepsi pe valet. Va trebui să se aştearnă o pecete a tăcerii.

Din acea clipă, având în vedere că Filip nu-i răspunzător de această moarte, poate să se gândească să-l recăsătorească pe fratele său, în interesul regatului.

Se îndreaptă spre verişoara sa, Mademoiselle. Nu e frumoasă. Are cu treisprezece ani mai mult decât Monsieur, visează în continuare la Lauzun, dar este extraordinar de bogată.

— Verişoară, spune el, iată un loc liber, îl vrei?

O vede pe Mademoiselle cum păleşte, începe să tremure şi şopteşte:

— Sire, sunteţi stăpân şi voinţa mea nu poate fi alta decât a voastră.

Dar a doua zi a părăsit Curtea, spre a se îndrepta, pe apă, către Forges. Ludovic află că ibovnicii lui Filip ar fi foarte încântaţi de această căsătorie, pentru că ar putea să profite de averea Mademoisellei.

Deci e mai bine să renunţe şi să se gândească la altă partidă, poate la Charlotte de Bavaria, căreia i se mai spune şi Liselotte la Curtea tatălui său, electorul Palatin.

De ce nu? Un abil contract de căsătorie i-ar da nişte drepturi la succesiune electorului Palatin şi i-ar permite regelui Franţei – cum o face şi în Spania – să revendice moştenirea, în cazul în care zestrea iniţială nu este plătită.

Ludovic îi porunceşte noului Secretar de Stat de la Afaceri Externe, lui Pomponne, să înceapă negocierile cu electorul Palatin. Va trebui ca fiica sa să se convertească la religia catolică.

Ludovic priveşte portretul Palatinei.

E o femeie de nouăsprezece ani, deja zdravănă, cu o gură mare şi lată la faţă, care pare că are vârful nasului şi obrajii mâncaţi de vărsat de vânt. Este urâtă, dar la urma urmelor Filip va observa măcar asta?

Nu e preocupat decât de acest viciu italian, care îl devorează.

Şi în plus este „un bărbat mărunţel, burtos, încălţat cu pantofi înalţi, mereu împodobit ca o femeie, plin de inele, brăţări şi pietre preţioase, cu o perucă lungă, neagră şi pudrată, cu panglici peste tot şi dat cu tot soiul de parfumuri. E acuzat chiar că se şi rujează un pic. Nasul e foarte lung, gura şi ochii sunt frumoşi, faţa plină, dar foarte lungă.”

De ce nu l-ar uni spre binele regatului, pe acest frate, cu Liselotte Palatina?

Ludovic este sigur că ducele d’Orleans va accepta această căsătorie. Cine ar îndrăzni să se opună lui Ludovic cel Mare?

Ludovic are impresia că oamenii şi lucrurile nu pot decât să se supună voinţei sale.

Vede cum din pământ la Versailles s-a înălţat un oraş nou, pe care l-a dorit şi care va completa castelul, ale cărui transformări le urmăreşte zi de zi. Construcţia scării celei mari a început, spun Ambasadorii.

Labirintul care şerpuieşte în grădini, conceput de Le Notre, e deja atât de întins încât poţi să

bântui îndelung fără a găsi vreuna dintre ieşiri. Acolo se va încheia şi Marele Canal.

Ludovic ar fi dorit deja să poată locui în permanenţă în acest castel de la Versailles, a cărui ordine, măreţie şi materiale sunt după chipul suveranităţii solare pe care vrea s-o reprezinte.

Deocamdată însă trebuie să stea la Tuileries, la Saint-Germain, sau la Chambord. De fiecare dată când pleacă de la Versailles, simte nerăbdarea care-l cuprinde, ca şi cum departe de castelul său de predilecţie, nu se mai simte în voie.

Vrea serbări, spectacole şi balete care să-l distreze. Îi place cel al lui Lully, *Psyche*, la care asistă la 17 ianuarie 1671, în sala maşinilor din palatul Tuileries. N-a văzut nimic mai bine interpretat până atunci, de-a dreptul magnific, cu decoruri care se schimbau neîntrerupt şi cu trei sute de muzicanţi, care acompaniau dansatorii. Ultima scenă îl surprinde şi îl încântă având trei sute de persoane suspendate în aer, în vreme ce o măreaţă simfonie este interpretată de lăute, clavecine, oboaie, flaute, trompete şi cimbale. Părăseşte palatul Tuileries cu acel sentiment de împlinire, pe care îl nutreşte de fiecare dată când lumea îi redă imaginea puterii şi gloriei sale.

E totuşi însă iritat, câteva zile mai târziu, la balul de Lăsata Secului, tot la Tuileries, unde nimeni nu dansează pentru că sunt aşteptate în zadar Louise de La Valliere şi marchiza Athenais de Montespan.

Află că Louise a fugit la mănăstirea Sfânta Maria la Chaillot, unde a decis să se retragă, pentru a nu mai fi supusă dispreţului şi umilinţelor regelui şi ale lui Athenais de Montespan.

Ludovic pleacă de la Tuileries. Se duce la Versailles în compania lui Mademoiselle şi a lui Athenais.

Dacă Louise de La Valliere vrea să se retragă la mănăstire, n-are decât! Şi dintr-o dată, în caleaşcă,

faţă în faţă cu cele două femei, nu-şi poate stăpâni lacrimile.

Se simte ca un copil căruia i s-a luat una dintre jucării. Nu poate accepta ca, împotriva dorinţei sale, Louise de La Valliere să trăiască departe de el, îndurerându-l atâta şi înciudându-l.

Athenais şi Mademoiselle plâng şi ele.

Ajuns la Versailles, Ludovic porunceşte să plece mesageri la mănăstirea Sfânta Maria şi să-i transmită Louisei dorinţa regelui.

Pleacă în goana mare şi se întorc după ce s-au confruntat cu refuzul şi lacrimile Louisei.

Ludovic nu poate accepta să piardă.

Îl convoacă pe Colbert. El trebuie să reuşească. Nu-i răspunde când Colbert îi şopteşte că s-ar putea să fie constrâns să recurgă la forţă, lată că Louise se întoarce, i-a cedat lui Colbert. Ludovic este atât de tulburat încât nici măcar nu se mai gândeşte să-şi ascundă emoţia în faţa curtenilor care îl urmăresc atent, întrebându-se dacă nu cumva regele s-a reîndrăgostit de fosta lui amantă. Ei îşi imaginează că va fi mai presus de Athenais de Montespan. Ludovic le priveşte pe cele două femei. Sunt bunurile sale. Nu vrea s-o piardă nici pe una, nici pe cealaltă. Louise face parte din trecutul său, Athenais este încântarea simţurilor sale, şi o plăcere pentru ochii lui.

De ce ar trebui să se lipsească de această bucurie, de prezenţa reginei sau chiar de a uneia dintre tinerele slujitoare ale lui Athenais sau ale Mariei-Tereza, pe care le onorează uneori, atunci când Athenais naşte.

El este regele.

Brusc se auziră ţipete, plânsete, regina se îndreaptă spre el cu chipul în lacrimi. Fiul lor, ducele d’Anjou, care avea doar trei ani, a murit.

Ludovic simte cum trupul îi este cuprins de sudori reci. Tremură. Îşi aminteşte de predica de la

Saint-Denis: „moartea îi face pe toţi să fie la fel” spusese Bossuet.

Ea e din nou acolo, foarte aproape. Piticul, bufonul reginei, a dat buzna în camera lui Mademoiselle şi a strigat cu o voce ascuţită:

— O să muriţi şi voi ceilalţi granzi, ca toată lumea, ca nepoţelul vostru, micul duce, care tocmai a murit.

Ludovic se duce în apartamentele sale.

Din rapoartele iscoadelor află că poporul socoteşte această moarte o pedeapsă dreaptă pentru purtarea regelui, pentru dezmăţul de aur şi plăcerile în care se lăfăiesc granzii regatului.

Ludovic închide ochii. Oare Dumnezeu îl pedepseşte?

Capitolul 42

Ludovic se roagă.

Se gândeşte la toţi copiii săi, cei ai Mariei-Tereza, cei născuţi ai Louisei de La Valliere sau ai lui Athenais de Montespan, care n-au trăit decât câteva zile sau câteva luni, care au fost legitimi sau bastarzi, pe care i-a iubit pe toţi şi la a căror moarte a suferit.

Şi acum ducele d'Anjou.

Îngenunchează în capela din Tuileries. Îl roagă pe Dumnezeu să-l ocrotească pe prinţul moştenitor, întâiul născut, cel căruia i se spune Monseniorul şi care tocmai a împlinit zece ani.

Monseniorul va primi moştenirea monarhiei, dacă Dumnezeu îl ţine în viaţă.

De câţiva ani deja, în fiecare săptămână, Ludovic scrie, dictează, *Memoriile pentru instruirea prinţului moştenitor.* Vrea ca acest text să fie prezentat acum Academiei şi scriitorul Pellisson, care a contribuit la redactarea sa, să explice că regele a vrut „să transmită secretele regalităţii şi lecţiile veşnic valabile, care trebuie evitate sau urmate."

Astfel *Memoriile pentru instruirea prinţului moştenitor* vor deveni un monument al patrimoniului regal, un palat de cuvinte şi gânduri, pe care şi-l poate însuşi şi înfrumuseţa, aşa cum a făcut-o şi el, Ludovic, cu pavilionul de vânătoare al tatălui său, care a devenit o nestemată în jurul căreia, la Versailles, i se alătură alte diamante şi mai mari şi mai strălucitoare.

Îl convoacă pe Monsenior. Acest fiu de zece ani îi seamănă. Este însoţit de preceptorul său, ducele de Montausier, care a fost protestant şi care este tăios ca un mizantrop. Unii chiar sunt convinşi că Moliere la el s-a gândit când l-a creat pe personajul lui Alceste.

Ludovic îi dă Monseniorului volumul de *Memorii.*

— Fiul meu, spune el, există multe motive, toate la fel de importante, care m-au determinat să-ţi las *Memoriile* domniei mele şi ale principalelor mele fapte, reuşind să le scriu printre numeroasele îndatoriri importante pe care le am.

Între 1661 şi 1668 a ţinut un jurnal al deciziilor sale, din care reiese gândirea sa de circumstanţă şi prin care a vrut să sublinieze principiile care l-au călăuzit.

— N-am crezut niciodată că regii, reia el, ar putea fi lipsiţi de obligaţia obişnuită a tuturor taţilor de a-şi pregăti copiii prin propriul exemplu şi prin sfaturi, manifestând aceeaşi tandreţe paternă. Dimpotrivă, mi se pare că aşa cum suntem noi, de rang înalt, este chiar o îndatorire publică, pe lângă cea personală.

Acum Monseniorul are zece ani. Ludovic vrea ca el să citească aceste memorii. I-a spus lui Bossuet că a desemnat un preceptor prinţului moştenitor şi că acesta a promis să înceapă de îndată studiul *Memoriilor pentru instruirea prinţului moştenitor* şi să lămurească prin exemplul regelui această *Istorie universală,* această *Politică ieşită din vorbele Sfintei Scripturi,* pe care trebuie să şi-o însuşească Monseniorul.

Ludovic îl ascultă pe Bossuet şi îşi aminteşte că a scris în *Memorii,* pentru anul 1668: „ştim că nu vom putea face totul, dar trebuie să dăm poruncă în aşa fel încât totul să fie făcut şi această poruncă să depindă mai ales de alegerea celor pe care îi păstorim… şi suveranul, pentru a fi dibaci şi bine slujit, este obligat să-i cunoască pe toţi cei care îi pot fi la vedere…"

Se apropie de fiul său.

— Ştiu bine, fiule, spune el, că toate aceste observaţii sunt poate cam scrupuloase… Dar dacă într-o bună zi, aşa cum sper, vei avea nobila ambiţie de a te face remarcat, şi vei voi să eviţi nu

numai ruşinea de a fi guvernat, ci şi aceea de a fi bănuit, nu va trebui decât să respecţi întru totul principiile pe care ţi le dau aici şi pe care le vei găsi mereu în această lucrare…

Are sentimentul că şi-a îndeplinit poate una dintre cele mai importante misiuni.

„Există suverani care îşi dau osteneala să lase fiului lor un gând profund asupra felului de a guverna. Dar există totodată foarte puţini care îşi îndeplinesc până la capăt această îndatorire."

I-a spus fiului său: „Dacă vei voi să trăieşti ca un prinţ oarecare, lăsându-te condus în loc să-i conduci pe alţii, nu vei mai avea nevoie de aceste lecţii."

Dar fiul lui Ludovic cel Mare nu poate fi un prinţ oarecare.

Pentru că şi-a îndeplinit îndatoririle faţă de supuşi şi le-a pregătit şi viitorul, nu-i mai pasă că apare înconjurat de soţia sa regina şi de femeile lui, Louise de La Valliere şi Athenais de Montespan.

Nicicând vreuna dintre ele nu i-a influenţat deciziile de rege, stăpân peste regatul său.

Are sentimentul că de acum înainte poate să proclame că aşa va trăi.

O ia de braţ pe Athenais de Montespan şi merge cu ea la castelul Chantilly, unde prinţul de Conde îi primeşte şi le oferă bucatele extraordinare create de Vatel, maestrul bucătar, cel mai talentat din lume.

Este căutat Vatel, pentru ca regele să-l felicite. A dispărut, şi apoi se află că în camera sa, Vatel a încercat de trei ori să se arunce în propria-i spadă pentru a se sinucide, pentru că peştele proaspăt de mare, ales pentru supeul regelui, nu a sosit la timp.

Ludovic pleacă. În fiecare clipă, chiar şi în toiul unei petreceri, moartea se strecoară în trup şi în minte, pândeşte şi loveşte.

De aceea trebuie să se grăbească în tot ceea ce face.

Cere ca să se oficieze cât mai curând căsătoria dintre Monsieur şi Liselotte Palatina, pentru că este un element în plus pentru a încercui Olanda, pe care va trebui în curând s-o strângă de gât.

Imediat după celebrarea căsătoriei, merge la castelul Villers-Cotterets unde s-au reunit soţii.

O descoperă pe această Liselotte, plină de viaţă şi, probabil, aşa cum spune chiar ea: „pătrată ca un cub”, adăugând „întotdeauna am fost urâtă, am gura prea mare şi dinţii stricaţi”, dar este foarte spirituală, are privirea ageră, stăpâneşte bine limba franceză, în vreme ce regina n-o vorbeşte decât întinând-o cu spaniola. Şi apoi Liselotte dansează bine.

Vrea să o ajute să ia „aerul Franţei”. O primeşte la castelul Saint-Germain şi îi şopteşte, când o conduce la regină:

— Nu vă temeţi Doamnă, cu siguranţă că ei îi este şi mai teamă.

Mai apoi, în timpul prezentării curtenilor, se aşază lângă Liselotte şi, cu un cot zdravăn, îi face semn să se ridice când intră în încăpere un prinţ sau un duce.

O vede în fiecare zi, pe parcursul acelei săptămâni de festivităţi care se succed şi care în fiecare seară se încheie cu un nou balet.

O studiază atent. Femeia aceasta, cu un profil greoi, cu obrajii şi nasul ciupite de vărsat, îi place. Ea nu încearcă, fără îndoială pentru că nici nu ar putea, să seducă prin armele frumuseţii. N-are de partea ei decât inteligenţa, spontaneitatea, sinceritatea. Îi oferă trei casete ce conţin treizeci de mii de pistoli, adică trei sute treizeci de mii de livre, echivalentul a jumătate din veniturile anuale de pe urma impozitului Palatin. Apoi îi acordă şi o rentă anuală de două sute cincizeci şi două de mii de livre.

Face o plecăciune în faţa lui, puţin cam neîndemânatică. El vrea să-i vorbească. Probabil că deja a aflat zvonul despre otrăvirea Henrietei, prima soţie a lui Monsieur.

O asigură că Monsieur nu are niciun amestec în această poveste. Şi că el este mult prea cinstit ca să o căsătorească astfel, dacă fratele lui ar fi fost capabil de o asemenea crimă. După care încheie spunând că nu trebuie să vorbească despre asta şi nici să nu se mai gândească.

În privinţa vinovaţilor, ibovnicilor lui Monsieur, cel mai frumos şi mai pervers, dar şi cel mai abil, este cavalerul de Lorena, care a dat de ştire că dacă va fi rechemat din exil, se va pune la dispoziţia regelui, adică îl va supraveghea pe Monsieur, în privinţa căruia Ludovic se teme uneori că-şi doreşte prea multă independenţă. Ori aşa ceva nu se poate. Acest frate trebuie să fie supus. Şi cavalerul de Lorena poate fi un aliat.

Ludovic îl primeşte pe fratele său. Căsătoria nu l-a schimbat deloc. Este în continuare îmbrăcat după fantezii femeieşti şi se clatină pe nişte pantofi înalţi ca nişte papainoage. E pudrat, are buzele vopsite, e dat cu roşu în obraji şi hainele de mătase îi sunt bătute în pietre scumpe multicolore.

Se smiorcăie. Descrie soarta nefericitului cavaler de Lorena, care este încă în exil.

— Tot te mai gândeşti la cavalerul de Lorena? întreabă Ludovic. Îţi mai pasă? Ai vrea să ţi-l aducă cineva înapoi?

Monsieur se bâlbâie.

— Ar fi cea mai puternică plăcere pe care aş putea să o cunosc în viaţa mea, spune el.

Regele se apleacă.

— Ei bine, am să-ţi fac acest dar! Curierul a plecat deja de două zile. Se va reîntoarce, ţi-l dau înapoi şi vreau să-ţi rămână această obligaţie pentru tot restul vieţii, să-l iubeşti de dragul meu. Mai mult decât atât, îl voi face ofiţer în armata mea.

Filip se aruncă la picioarele regelui, îi sărută genunchii şi mâna şi îi mulţumeşte cu o voce întreruptă de sughiţuri de plâns.

Ludovic îi pune mâna pe umăr.

— Frate, spune el, nu aşa trebuie să se sărute fraţii.

Filip se ridică. Ludovic îl îmbrăţişează.

El este stăpânul.

Capitolul 43

Ludovic stă pe un tron aurit, aşezat în mijlocul unui podium înălţat într-unul dintre cele mai mari saloane de la Luvru.

Filip d'Orleans şi soţia sa, Liselotte Palatina, se află în primul rând al mulţimii de curteni, care se înghesuie, încercând să-i prindă privirea pentru a le auzi laudele, spuse în şoaptă.

În fundul încăperii, în penumbră, îi zăreşte pe membrii Academiei franceze care-şi exprimă recunoştinţa faţă de rege, protector al Academiei şi care va găzdui colecţiile şi reuniunile lor în palatul Luvru. Şi pe Lully, căruia îi acordă privilegiul să conducă Academia regală de muzică şi care deja s-a plecat în faţa lui umil şi supus.

Oare asta să fie gloria?

Ludovic îşi simte trupul greu, plictisul îi împovărează umerii, dar nu se poate ridica. Va trebui să-i asculte pe edilii Parisului, care îi vor mulţumi pentru ordinea care domneşte în oraş, pentru construirea porţii Saint-Denis, pentru lucrările care fac ca în toate cartierele să ţâşnească fântâni şi apă vie, această binefacere de la Ludovic cel Mare.

Oare nu asta înseamnă glorie?

Ludovic scrutează chipurile. Cunoaşte viciile fiecăruia, bărbat sau femeie, până şi gândurile lor. Iscoadele îi reproduc vorbele lor, conţinutul scrisorilor. Ştie ce se cântă la Paris, cu un aer batjocoritor la adresa lui:

Tinerii de la Curtea voastră, Sire,
îşi fac de cap cu trupul lor, la nemurire
şi rând pe rând se regalează
cu plăcerile din Italia, pe care şi le etalează.
Altădată, aşa ceva ar fi dus la tăvălug,
ar fi însemnat arderea pe rug,
dar au un stăpân mult prea blând,

pe părintele de pe Tron contând.

Ludovic ţine mult la acest iezuit, duhovnicul său. Dar ce să facă, oare, cu acest „viciu italian" atât de răspândit?

Ludovic îşi aminteşte de Mazarin, despre care Scarron, soţul defunct al lui Françoise d'Aubigne, devenită guvernantă cu pensie a copiilor lui cu Athenais de Montespan, spunea:

Sergent cu nuia al Sodomei, fârtatul
exploatând, însă, tot regatul,
un individ fără de pereche, dar împerecheat,
unul în cel mai înalt grad, îmbucat,
împerecheat cu capra şi cu băieţii,
împerecheat în fel şi chip, cu drumeţii.

Ludovic a găsit, după moartea mamei sale, într-o casetă ce se afla la capul Anei de Austriei, o scrisoare, pe care a citit-o, cu un sentiment de stânjeneală şi emoţie, în care îşi înăbuşea amintirile.

Valetul său Pierre de La Porte îi scria Anei de Austria:

„O informez pe Maiestatea Voastră că la Melun, în 1652, de Sânziene, Regele care cina la Domnul Cardinal mi-a poruncit ca să-i pregătesc baia spre ora 6, în râu, ceea ce am şi făcut. Regele atunci când a sosit acolo mi s-a părut mai trist şi mai mâhnit ca de obicei şi, când îl dezbrăcam, ofensa adusă persoanei sale păru mai vizibilă".

Nu vrea să se preocupe de ceea ce s-a întâmplat. Se petrecuse oricum acum douăzeci de ani.

Intrase în cel de-al treizeci şi patrulea an al vieţii sale. E timpul să scape de aceste palate, de aceste amintiri, iar gloria sa să-i facă nu doar pe curteni să se plece, ci şi pe fratele său de sânge albastru.

Parcă îl vede pe Filip, actor, dansator, cântând alături de el pe scenă acum zece ani:

Eram un băiat tare frumuşel,
arătam impecabil, tras prin inel,
asemeni celor din neam regal,
care stau pe lângă coroane, fără egal,
şi tot iubind, dincolo de orice prag,
frumosul sex care-mi este atât de drag
şi îmbrăcându-mă cum mă îmbrac,
în sfârşit am devenit fetiţă, ce să fac?

Ludovic se ridică.

El nu este din rasa fetiţelor, ci din cea a regilor. Îi plac femeile şi nu ibovnicii, frumoşii amanţi.

Vrea supunere şi nu numai a curtenilor şi a supuşilor, dar şi a popoarelor impertinente.

Pe regi îi cinsteşti şi ei fac doar ce le este pe plac. Vrea ca acest an, 1672, cel al celor treizeci şi patru de ani ai săi, să fie marcat de victoria armată.

Războiul este sursa cea mai importantă de victorie a unui rege.

Capitolul 44

Îşi cunoaşte duşmanul, „negustorii de brânzeturi, pescuitorii de heringi”, aceşti olandezi care trăiesc într-o republică şi pretind că se pot guverna singuri. Sunt eretici şi tipăresc pamflete, poeme satirice prin care-şi bat joc de regele Franţei. Îi ştie cu pânzele, aşternuturile, mirodeniile din Indiile lor, grâul şi orzul pe care-l cumpără din ţările de pe malurile baltice şi cărbunii din Polonia, ştie şi despre navele comerciale care fac concurenţă fabricilor de manufacturi şi firmelor de negoţ, ba chiar şi flotei create de Colbert.

În zece rânduri, Ludovic l-a auzit pe inspectorul general al finanţelor repetând că această republică a Provinciilor Unite, cea mai puternică de la Imperiul Roman încoace, trebuie atacată cu un război al tarifelor, pentru a proteja mărfurile şi comerţul din regatul Franţei.

Trebuia de asemenea să înceapă „un război al banilor” contra Statelor Europei, supuse tutelei bancherilor şi negustorilor olandezi”.

Îl ascultă pe Louvois, pe care tocmai l-a numit ministru de Stat, membru al înaltului Consiliu, şi care îl asigură că va putea să adune peste o sută douăzeci de mii de oameni şi cincizeci de vase de război, iar cu această armată, cea mai puternică din câte a cunoscut vreun popor vreodată, ar putea doar în câteva zile să învingă Provinciile Unite.

Pomponne, secretarul de Stat la Afaceri Externe, socoteşte că se poate conta pe o alianţă cu englezii, iar episcopii catolici germani de la Koln şi Munster doresc, asemeni Papei, să vadă învinsă şi convertită această republică protestantă.

Ludovic încuviinţează spusele miniştrilor. El doreşte acest război din toate motivele, dar mai înainte de toate pentru că olandezii vor să-i

întineze gloria, refuzând să recunoască puterea şi autoritatea sa.

L-a văzut pe ambasadorul Van Beuningen cum nu şi-a scos pălăria în faţa lui şi l-a auzit răspunzându-i cu dispreţ şi ironie.

— Îmi vorbeşti cu trufie, domnule ambasador, a spus Ludovic. Un rege mai puţin cumpătat ca mine ar fi poruncit să fii aruncat de la ferestrele Luvrului.

Van Beuningen nu şi-a schimbat atitudinea, continuând să-şi afişeze aroganţa.

— Câtă obrăznicie pe acest berar, i-a şoptit Ludovic lui Brienne.

— Mi-a venit să-i arunc pălăria la picioarele voastre, Sire.

— N-ar fi fost bine, dar mi-ar plăcea mai devreme sau mai târziu şi nu numai cu a lui, ci şi cu a stăpânilor săi.

Cum să tolereze atâta lipsă de respect? Ludovic învârteşte pe degete moneda de aur olandeză, pe care este gravată deviza *Stat sol* şi silueta unui olandez al cărui chip seamănă cu cel al lui Van Beuningen care, asemenea lui Iosua, a oprit soarele în loc.

Trebuie pedepsit acest popor eretic şi înfumurat, trebuie zdrobit acest popor care vrea să se ia la întrecere cu al său.

Alegerea e făcută.

Respinge cu mare dispreţ demersurile şeful guvernului olandez, Jean de Witt, care se îngrijorează de pregătirile militare din cetăţile franceze aflate în Flandra.

„Suntem gata să facem tot ceea ce putem ca s-o convingem pe Maiestatea Voastră de reverenţa noastră în semn de preţuire şi respect, care se cuvin persoanei sale şi înaltei sale funcţii", scrie de Witt.

Ce-şi imaginează aceşti negustori eretici? Că sunt de ajuns câteva fraze ca să spele onoarea şi ca

el să uite de interesele regatului?

— Îmi voi folosi trupele aşa cum o cere funcţia mea în Stat, pentru că nu trebuie să dau socoteală nimănui, spune Ludovic.

Când află că aliatul englez, Carol al II-lea, a atacat cu flota sa vasele comerciale olandeze, pline cu mărfuri din Orient, este iritat că l-a lăsat pe regele Angliei să preia iniţiativa.

Acesta este războiul său.

Îi convoacă imediat pe Colbert şi pe Louvois şi porunceşte ca la 6 aprilie 1672 să fie deschise ostilităţile şi ca vestitorul regelui, Charles Canto, să anunţe, cu „goarna şi prin viu grai”, că „Maiestatea Sa a decis să înceapă războiul contra aşa-ziselor State ale Provinciilor Unite, pe mare şi pe uscat, în consecinţă Maiestatea Sa porunceşte tuturor supuşilor săi să se năpustească asupra olandezilor”…

La sfârşitul lunii aprilie părăseşte castelul Saint Germain, pornind în fruntea trupelor sale. Călăreşte şi când se întoarce şi observă trupele sale de câteva zeci de mii de oameni, simte o asemenea bucurie, un sentiment de o asemenea putere, încât trebuie să se stăpânească spre a nu o porni în galop, de parcă ar fi fost la o vânătoare pe urmele unui cerb sau ale unui mistreţ.

Este în sfârşit acest rege al războiului care îi porunceşte prinţului de Conde, dar şi lui Turenne şi mareşalului de Luxemburg.

— Mi s-a părut mai profitabil pentru scopurile mele, le spune el, să nu mă mulţumesc doar cu atacul de la Maestricht. E mai puţin obişnuit întru gloria mea să atac dintr-odată patru cetăţi de pe Rin: Orsoy, Rheinberg, Wesel şi Buderick.

Oraşele şi provinciile cad, soldaţii olandezi se predau. Ce mai contează că Provinciile Unite, comandate de Ruyter, câştigă o victorie împotriva celor ale lui Duquesne şi a contelui d’Estrees. Singurele bătălii care contează sunt cele la care participă regele.

El vrea ca pretutindeni în regat clopotele care anunţă slujbe de *Te Deum* să fie o preamărire a victoriei regelui. Trebuie ca tablourile, tapiseriile şi gravurile, pamfletele să-i aducă un omagiu regelui, să fie prezentat înconjurat de căpeteniile lui de armată conducându-şi armatele pe braţul Rinului la vadul Tolhuyes.

Trebuie să se cânte:

Am trecut Rinul cu domnul de Turenne.

Trebuie ca Academia de sculptură şi pictură să transforme acest episod glorios într-un subiect pentru concursurile sale.

Ludovic are impresia că este creatorul unei imense regii care îi aminteşte de momentele în care, împreună cu Lully şi actorii lui Moliere, dansatorii şi pictorii, pregăteau câte o mare sărbătoare la Versailles la Saint-Germain.

Dar adevărata reprezentaţie regală o reprezintă războiul şi victoria.

E mulţumit să citească poemul lui Boileau care sărbătoreşte trecerea Rinului.

Mărşăluiesc spre fluviul unde însuşi Ludovic
este deja gata să străbată, să instruiască,
să dispună şi să poruncească
prin ordinul său, Gramont este primul în valuri
înaintând susţinut de privirile eroului,
spre maluri bidiviul său spumegând şi
purtându-şi stăpânul neînfricat,
înotând mândru de mâna ce-l mână, neîncetat…

Îi trimite la plimbare cu dispreţ pe primarii care vin vrednici de milă să-i predea cheile oraşelor Amheim, Nimwegen şi Utrecht.

Intră în acest oraş şi vrea să i se cânte un *Te Deum* după ce a purificat biserica de duhoarea de erezie. Sunt puse pe foc amvonul şi băncile. Un episcop numit de papă soseşte şi el, iar preoţii şi

călugării care îl însoţesc pot în sfârşit să îşi ţină slujba.

Este Regele Foarte Creştin care triumfă împotriva unei ţări eretice, necredincioasă până şi în principiile politice. Regele Franţei îi răzbună pe toţii regii.

Va părăsi Utrechtul în acea lună iulie 1672.

Are impresia că războiul este câştigat şi că se va termina în câteva săptămâni.

Nerăbdător deja ca să ajungă la Curte şi la doamna de Montespan, ascultă fără să dea prea mare atenţie. Turenne, Luxemburg, Conde, iscoadele îi spun că la Muyden olandezii au deschis ecluzele Zuyderzee, că Amsterdam, marele oraş de două sute cincizeci de mii de locuitori, cel mai bogat dintre toate, a devenit un fel de insulă în jurul căruia navighează navele olandeze.

Şeful guvernului olandez, Jean de Witt, şi fratele sau Comelis, acuzaţi de trădare, au fost măcelăriţi de mulţime, membrele fiindu-le smulse într-un moment de furie populară. Wilhelm de Orania a fost desemnat guvernator, conducător militar, căpitan şi amiral pe viaţă al Republicii. Între altele, Frederic-Wilhelm de Hohenzollem, elector al Brandeburgului, s-a aliat cu Provinciile Unite şi mai multe mii de soldaţi germani au intrat în ţară.

Ludovic priveşte cu reproş pe căpeteniile armatelor sale: oare asta ar putea schimba soarta războiului?

Toţi protestează. Mareşalul de Luxemburg face un pas înainte şi anunţă va face toate eforturile ca să câştige victoria înaintea venirii iernii. Ludovic pretinde asta cu orice preţ. Apoi se grăbeşte şi ajunge în mare grabă la Versailles, merge la castelul Genitoy, unde, de câteva săptămâni, locuiesc, supravegheaţi de Françoise d'Aubigne, văduva lui Scarron, cu copiii, rod al iubirii sale cu Athenais de Montespan.

O va revedea cu nesaţul unui adevărat învingător. La braţul ei va traversa saloanele

castelului Saint-Germain. Curtenii îl laudă pentru victoria lui. Se recită versuri din Pierre Corneille, „Întru gloria lui Ludovic, Marele Cuceritor al Olandei”.

E fericit.

Odată cu venirea toamnei şi a iernii, îl cuprinde îngrijorarea.

În Înaltul Consiliu, bănuieşte ostilitatea ce i-o poartă Le Tellier – atât tatăl cât şi fiul său, Louvois, – inspectorului general al Finanţelor, Colbert, care îl susţine pe fratele său, Charles Colbert, marchiz de Croissy, ce ar putea intra în consiliu pentru a-l înlocui pe Secretarul de Stat de la Afacerile Externe.

Ludovic îi ascultă şi pe unii şi pe alţii. Se hrăneşte din această controversă, dar ar vrea ca aceste rivalităţi să nu dăuneze exerciţiului puterii şi să nu dea naştere la zvonuri. Oare nu s-a pretins că fostul Secretar de Stat Hugues de Lionne a fost otrăvit?

Îl întreabă pe Louvois şi apoi pe Colbert despre situaţia din Olanda.

Află că soldaţii mareşalului de Luxemburg nu pot înainta în provinciile înghiţite de ape, că se află în ţară, că olandezii rezistă, că un îngheţ a îngăduit soldaţilor să avanseze, dar gheaţa s-a topit rapid şi s-au înecat cu sutele.

Ludovic a aflat de la iscoadele lui Colbert ceea ce nu spune Louvois.

Soldaţii mareşalului de Luxemburg dau foc satelor, jefuiesc şi violează. Au nimicit locuitorii din târgurile Swammerdam şi Bodegrave. Aceste omoruri, aceste furturi stârnesc ură şi nelinişte la popoarele Europei. Lumea se teme de regele Franţei, se pun la cale comploturi împotriva lui.

Colbert adaugă şi faptul că finanţele regatului au de suferit din greu de pe urma războiului, căruia ar trebui să i se pună capăt sau măcar să i se poruncească lui Louvois să nu-l mai preocupe

soarta olandezilor „buna sau proasta lor dispoziţie” şi să fie temperaţi.

Ludovic îl convoacă pe Louvois. Vrea ca să se dea noi dispoziţii mareşalului de Luxemburg.

Le dictează, le reciteşte.

„Regele a fost surprins să vadă că ţara este încă jefuită şi expusă violenţelor soldaţilor. Ştii prea bine că acesta este un mod de a distruge trupele şi ţara. Maiestatea Sa m-a împuternicit să-ţi spun că doreşte să îndrepţi situaţia prin orice mijloace, în aşa fel încât ţăranii să fie la fel de liniştiţi dacă îşi plătesc taxele, ca pe vremea olandezilor”.

Ludovic este neliniştit.

Pomponne, cu o voce nesigură, îl înştiinţează că Spania şi împăratul Sfântului Imperiu Romano-Germanic, Leopold I, s-au aliat cu Wilhelm de Orania, că trupele acestuia au cucerit oraşul Charleroi şi pătrund mai departe în Franţa, sperând să se alăture soldaţilor lui Frederic-Wilhelm de Hohenzollern, electorul Brandeburgului.

Ludovic se înfurie cumplit. Nu va accepta niciodată înfrângerea. Preia comanda trupelor pe care le poate aduna şi se îndreaptă spre Saint-Quentin şi Compiegne, asediate de soldaţii lui Wilhelm de Orania.

Este iarnă, e frig, soarele nu străluceşte.

Capitolul 45

Îi displace acest anotimp ploios şi cenuşiu.

Se mută dintr-un palat în altul, de la Saint-Germain la Luvru şi Chambord. Curtea îl urmează. Athenais de Montespan i se dăruieşte în fiecare noapte şi este mereu uimit de frumuseţea ei de aur, de acest trup splendid în care dorinţa sa se stinge şi renaşte. Şi totuşi simte, în aceste prime luni ale lui 1673, o „nelinişte plină de furie”.

Sigur că trupele lui Wilhelm de Orania au fost nevoite să ridice asediul la Saint-Quentin şi la Compiegne. Şi în Westfalia, Turenne a forţat trupele electorului de Brandeburg, Frederic-Wilhelm de Hohenzollem şi pe cele ale împăratului german să se retragă. Frederic-Wilhelm a trimis chiar mesageri care să deschidă negocierile de pace. Dacă i se vor plăti câteva mii de livre, este gata să se retragă.

Dar Ludovic are impresia că războiul se împotmoleşte, gloria refuză să-l încununeze.

Colbert vorbeşte despre finanţe. Vistieria este goală, în provincii banii au dispărut. Nu se mai plăteşte, totul e la schimb, trocul a înlocuit comerţul. Încasările regatului sunt insuficiente pentru a acoperi cheltuielile de război, soldele ce trebuie plătite, tunurile ce trebuie cumpărate. Apar noi duşmani: regentul Spaniei, ducele de Lorena se alătură olandezilor şi Imperialilor. Anglia se gândeşte să rupă alianţa cu Franţa.

O iarnă de gheaţă. Ludovic are impresia că moartea bântuie în încăperile palatului, că focul din cămine nu mai reuşeşte să încălzească.

O primeşte pe tânăra actriţă Armande Bejart, pe care a văzut-o pe scenă alături de Moliere.

Ea îngenunchează. Imploră. Moliere a murit, şopteşte ea. Gura i s-a umplut de sânge, la ultima scenă din *Bolnavul închipuit* jucat la Palais-Royal. Preoţii de la biserica Saint-Eustache au refuzat să

îi dea ultima împărtăşanie. Acum îi este refuzată o înmormântare religioasă.

— Sire, este Moliere al vostru, şopteşte ea.

El ezită, apoi îi promite că îi va sprijini rugămintea în faţa Monseniorului Arhiepiscop de Paris.

Câteva zile mai târziu, află că Moliere a fost îngropat noaptea, în prezenţa a doar câteva sute de persoane, la lumina făcliilor.

Nu vrea ca gândul său să se oprească la aceste imagini ale morţii. Şi totuşi ele se ivesc din toate părţile.

Soldaţii măcelăriţi în Olanda îşi iubesc Westfalia. Mareşalul de Luxemburg se felicită că a dat foc satelor, castelelor şi celor ce se ascundeau acolo. Iscoadele îi povestesc că în întreaga Europă pamfletele şi gravurile care îl înfăţişează pe regele Franţei ca pe un adevărat căpcăun sunt tot mai numeroase. Ura se răspândeşte mai iute ca incendiile şi măcelurile săvârşite de trupele militare.

Ludovic descoperă că într-o scrisoare către Louvois, Vauban scrie: „Regele ar trebui să se gândească mai degrabă să-şi transforme ţara într-o pajişte pătrată”.

Oare ar trebui să înceteze să viseze la a-şi spori regatul, să se închidă în spatele oraşelor fortificate?

Nu poate, nu vrea să decidă una ca asta. Trebuie să îi pedepsească pe cei care l-au sfidat, pe cei care n-au vrut să-i recunoască supremaţia.

Să vină odată primăvara, ca să pornească din nou în fruntea trupelor şi să regăsească drumul spre victoriile răsunătoare.

Dar iarna nu se mai termină. Banii lipsesc din ce în ce mai tare, trebuie să fie adunate impozitele.

Se prezintă în faţa Parlamentului, cu spada în mână, înconjurat de gărzile de corp. Cere ca

biserica să-i plătească impozitele episcopatelor neocupate.

Mai are nevoie de bani pentru a pregăti ofensivele de primăvară, pentru a continua lucrările la Versailles. Pentru canalizările necesare fântânilor s-au dus peste şapte milioane de livre!

Dar ce contează. Gloria nu se măsoară prin costurile de război ori prin cele ale edificiilor.

Dacă trebuie cincizeci de cai la Versailles pentru a ridica apa astfel încât un jet puternic să ţâşnească dintr-un teren plat, şi asta să se petreacă în faţa apartamentului regelui, trebuie să se găsească cu orice preţ tot ceea ce este nevoie!

Nu vrea să cunoască aceste amănunte, ce se ascunde în spatele decorului.

Şi totuşi, trebuie să-l primească pe locotenentul general al poliţiei, Gabriel Nicolas de La Reynie, cel ce ştie ce se ţese în spatele faţadelor respectabile şi nobile şi care a străbătut drumul sinuos descoperind tainele ce merg de la palate până la drojdia societăţii.

— Omorurile au şi ele moda lor asemenea veşmintelor, începe prin a spune La Reynie.

Subliniază că preoţii care le primesc pe doamnele de la curte spre a se spovedi spun, fără a dezvălui identitatea credincioaselor lor, că multe dintre ele îşi mărturisesc dorinţa de a-şi otrăvi soţul, amantul, tatăl sau o rivală. Unele chiar au săvârşit asemenea crime cu arsenic şi vitriol, distrugând organele interne, făcând ca ficatul şi intestinele să ulcereze, fără a se putea însă dovedi otrăvirea. Aceste doamne mai întâi consultă astrologi şi ghicitoare în cărţi. Doar spunea La Fontaine:

Cum de se pierdea vreo batistuţă ori de apărea
vreun amant, ori un soţ ce trăia
după bunul plac al soţiei sale, garant,
o mamă nesuferită ori o nevastă geloasă,
se mergea fuguţa la ghicitoarea cea oneroasă

pentru a auzi ce le-ar fi fost mai pe plac.

Adesea se cereau băuturi magice, prafuri, preparate ale alchimiştilor, otrăvuri făcute din broaşte râioase, şerpi striviţi, arsenic, opium, cucută, neghină.

Ludovic ascultă cu atenţie.

Îşi aminteşte de zvonurile ce au însoţit agonia Henrietei d'Orleans, apoi bănuielile la moartea lui Hugues de Lionne, soţia fiind cea acuzată că l-ar fi otrăvit. Acum câteva săptămâni, dispărea subit contele de Soisson şi din nou era bănuită soţia acestuia.

Dar nu erau decât zvonuri, ipoteze dezminţite de autopsii. Sau uneori locotenentul general al poliţiei aducea probe. Astfel, marchiza Brinvilliers, născută Maria-Magdalena d'Aubray, şi-a otrăvit cei doi fraţi, unul dintre ei locotenent civil şi celălalt consilier la Parlament, şi şi-a omorât şi tatăl, consilier de Stat. Complicele său, după ce i-au fost zdrobite picioarele în aparatele de tortură, a recunoscut şi a fost tras pe roată. În ceea ce o priveşte pe marchiză, a fost condamnată la moarte în contumacie, pentru că a reuşit să fugă în Anglia sau poate chiar în Ţările de Jos.

Ludovic întoarce capul. Nu vrea să-l mai audă pe Gabriel Nicolas de La Reynie. Să lăsăm războiul şi gloria armelor să împrăştie duhorile otrăvite.

Capitolul 46

În sfârşit, se află printre soldaţi.

Îi plac uralele acestora, atunci când trece în revistă tranşeele, urcă pe parapete, fără să se teamă de focurile de muschetă, de tirurile de tunuri ale olandezilor, care atacă din fortificaţiile de la Maastricht, de îndată ce observă cortegiul său de muşchetari, de gărzi de corp, de ofiţeri, precum Turenne, Conde, Luxemburg. Şi acel Vauban cu care îi place să se întreţină şi care are patima asediilor de război.

Şi fortăreaţa Maastricht, cu cele trei rânduri de bastioane, de metereze şi de redute, ce par de necucerit.

Dar tocmai pentru că încă din secolul al XVI-lea această enclavă olandeză înfiptă ca un pinten între ţinutul Liege şi Juliers n-a fost niciodată cucerită, trebuie neapărat să cadă în mâinile lui Ludovic cel Mare.

Din zori şi până în noapte, Ludovic străbate tranşeele, ordonă atacuri şi adesea se află în fruntea lor, în ciuda reticenţelor înalţilor ofiţeri. Un rege al Franţei nu trebuie să se expună în felul acesta, spun ei.

El nu răspunde, se avântă. Vrea să fie văzut de toată lumea.

Se întoarce ca să se asigure că pictorul Charles Le Brun este acolo la câţiva paşi, creionând pe carnetele sale, aşa cum i-a cerut lui Colbert să-l însoţească.

Vremea în acea perioadă din an este splendidă. Exploziile minelor care surpă bucăţi din metereze şi înconjoară fortăreţele cu norişori albi, împrăştiaţi de vânt, fac loc curând unui cer imaculat al unei primăveri minunate…

Îşi doreşte cu orice preţ această victorie. Cei şapte mii de asediaţi rezistă, dar ce pot face împotriva a peste cincizeci de tunuri care trag fără

întrerupere şi a treizeci de mii de oameni, în fruntea cărora se află cel mai mare dintre regi? Căci, de acum înainte, el hotărăşte.

A ales Maastricht pentru că, odată ce va cădea, toate popoarele Europei se vor mira profund. Îl ascultă pe Vauban, dar el comandă. El numără morţii. Aduce un ultim salut rămăşiţelor pământeşti ale unuia dintre muşchetarii săi, D'Artagnan, în care avea toată încrederea şi pe care l-a ucis o ghiulea olandeză.

Mort întru gloria regelui său.

Ludovic porneşte de îndată un nou atac.

Va fi ceva cu adevărat frumos de văzut, îi spune el pictorului Charles Le Brun.

Într-adevăr, după treisprezece zile, timp în care Vauban n-a apucat să pună toate minele ca să arunce în aer fortificaţiile, Maastricht capitulează.

Ludovic intră în oraş, atunci când deja clopotele bat un *Te Deum* şi când se amestecă în acelaşi timp tobele şi sunetele stridente ale fluierelor.

Vrea ca în toate bisericile din regat să fie sărbătorită victoria sa. Gravorii, poeţii, pictorii să redea episoade din acest asediu, înfăţişându-l pe rege călare în fruntea trupelor armate, viteaz şi glorios.

Acum poate pleca din Maastricht, ca să se întoarcă la Tournai, unde se află Curtea şi doamnele sale care-l aşteaptă acolo.

Sunt acolo, Athenais de Montespan, Louise de La Valliere, şi Maria-Tereza. Au venit în aceeaşi caleaşcă. Pentru că aşa a vrut el.

Află că Athenais de Montespan a născut, în fortăreaţa Tournai, la 1 iunie, o fetiţă, Louise-Françoise, pe care are de gând s-o recunoască, asemeni tuturor copiilor din seminţia sa, şi care se va numi Domnişoara de Nantes.

A fost deja lăsată în grijă lui Françoise d'Aubigne, văduva lui Scarron, al cărei comportament îl tulbură şi îl enervează.

Françoise îl priveşte cu un fel de admiraţie compătimitoare, de parcă ar fi vrut să-l seducă, ca oricare altă femeie, dar şi să-l avertizeze asemeni unui duhovnic, însă tocmai acest amestec, această sfidare pe care i-o adresează, această rezervă şi această provocare îl irită.

Dar ea este iubită, chiar adorată, de copiii ce-i sunt lăsaţi în grijă. Este înduioşat de afecţiunea pe care pare că i-o poartă ducelui de Maine, primului fiu pe care l-a avut cu Athenais de Montespan.

El o studiază atent şi ghiceşte că vrea să-i dea de înţeles că e mai mult decât o guvernantă, mai mult decât o mamă, că Athenais de Montespan – pe care o slujeşte şi căreia îi este fidelă – se dezinteresează de copiii regelui şi nu îi urmează sfaturile pline de experienţă.

Oare are dreptate?

Hotărăşte că Françoise d'Aubigne şi copiii – ducele de Maine, Domnişoara de Nantes, bastarzii recunoscuţi – vor locui împreună cu ea, la castelul Saint-Germain.

Se gândeşte la întoarcere, la serbările pe care le va da pentru a celebra victoriile sale, dar trebuie mai întâi să facă faţă acestei mari alianţe de la Haga, pe care olandezii au pus-o la cale împreună cu spaniolii, cu ducele de Lorena şi cu împăratul german.

Se află în fruntea regimentelor la intrarea în Alsacia, îi scrie lui Colbert:

„Cred că n-ai să te superi să afli că în Selestat şi Colmar au intrat trupele mele şi că de mâine se va îndrepta tunul spre Brisach, pentru a le şterge de pe faţa pământului."

Vrea într-adevăr să nimicească fortificaţiile acestor oraşe, să pedepsească populaţia care, asemenea celor din Colmar, s-a declarat împotriva trupelor franceze.

Alsacia trebuie dominată şi chiar într-o bună zi anexată, pentru a extinde regatul până la Strasbourg.

În acelaşi timp se gândeşte la plăcerea pe care o va resimţi, odată întors la castelele sale de la Versailles şi Saint-Germain, la grădinile lui, de unde vrea să ţâşnească noi fântâni.

Atunci când primeşte o scrisoare de la Colbert, în care este prezentat stadiul lucrărilor, răspunde imediat:

„Tot ceea ce îmi spui în scrisoare despre Versailles şi Saint-Germain îmi face mare plăcere. Fă în aşa fel încât să nu lipsească nimic, mai ales în privinţa fastului, odată cu sosirea mea. Nu cred că asta va fi prea curând, dar trebuie gândit din vreme… Dacă pompa cea nouă ar putea să însemne un jet de apă de cincizeci de centimetri, ar fi admirabil!”

Îşi imaginează plimbările prin grădini cu Athenais, balurile şi focurile de artificii.

Dar şi intrigile.

La Tournai, a trebuit să îndure suspinele reginei, care se mira că nu ajungea în patul conjugal decât în zori. A răspuns tăcând. Putea oare să-i spună că mergea la Athenais de Montespan, în iatacul ei din fortăreaţă?

A trebuit, de asemenea, s-o înfrunte din nou pe Louise de La Valliere, care anunţa iar că vrea să se retragă definitiv la o mănăstire de carmelite.

Şi de ce nu?

Dar ea vrea să-şi organizeze plecarea, să vegheze asupra bunurilor pe care urmează să le lase diverşilor membri ai familiei sale, formulându-şi ultimele rugăminţi, pentru a favoriza pe unul dintre apropiaţii săi. Va trebui să se gândească la toate acestea.

Dar şi la felul în care va trăi la Saint-Germain şi în curând, cât mai curând, la Versailles.

„Ar trebui, îi scrie el lui Colbert, să fie deschisă uşa care dă din micul meu apartament, spre locul unde se află Doamna de Montespan, şi să comunice şi cu sala gărzilor apartamentului celui mare, astfel încât să se poată trece pe acolo.

De asemenea va trebui deschisă uşa de la apartamentul meu cel mic spre cel mare, care se află în cămăruţa unde mă retrag uneori în timpul Consiliilor…”

Vrea să fie aureolat de gloria militară, să domnească în regat şi să se bucure de plăcerea pe care o oferă frumuseţea castelelor, serbărilor şi femeilor.

Vrea totul.

Capitolul 47

Stă singur, aşezat drept, cu palmele sprijinite de masa de marmură, uitându-se la foile pe care tocmai i le-a înmânat Louvois.

Ludovic le face să alunece uşor, rotindu-le cu vârful degetelor.

Citeşte câte o frază la întâmplare, dintr-o scrisoare sau alta. Trebuie să ştie totul despre supuşii săi şi mai ales despre cei care, prin rang şi avere, pot să ajungă în fruntea unei Fronde.

De câte ori întâlneşte în calea sa pe unul dintre granzii care fac o plecăciune, îşi aminteşte cum s-au ridicat, când unul când altul, împotriva armatei regelui, s-au războit cu cardinalul de Mazarin şi cu regina Ana de Austria, visând să îl pună sub tutelă pe rege.

Cum ar putea să uite toate astea?

Trebuie să înăbuşe conspiraţiile înainte să apuce să se răspândească. De aceea i-a poruncit lui Louvois să intre în posesia corespondenţei, dacă este nevoie să rupă sigiliile, chiar când este vorba de scrisorile oficiale ale ambasadorilor.

Ştie că oamenii Secretarului de Stat al Ministerului de Război, adesea deghizaţi în tâlhari, atacă poştalioanele şi pun stăpânire pe sacii cu corespondenţă şi, după ce descifrează şi copiază scrisorile, refac sigiliile şi expediază misivele.

Nu contează că toată lumea ştie la Curte că poate fi citit de către „cabinetul negru” şi transmis regelui tot ce s-a scris. Dorinţa de a se destăinui este mai puternică. Odată ce încep să scrie, uită să mai fie prudenţi.

Ludovic citeşte adesea cu nesaţ scrisorile Elisabethei-Charlotte, care în fiecare zi, trimite câteva pagini diverşilor membri ai familiei sale. Are o mare afecţiune pentru durdulia Liselotte, care ajunge la un compromis cu soţul său, deşi Filip d’Orleans este „împătimit al păcatului

filosofic”, înconjurat de ibovnici, adepţi ai „viciului italian”. El a reuşit totuşi să o lase grea pe Liselotte şi ea a dat naştere unui băieţel, Alexandre Louis, duce de Valois. Ludovic a ţinut să participe la botez şi apoi s-a dus la toate serbările care au celebrat evenimentul. Împărtăşeşte cu această Palatină gustul pentru teatru, balurile mascate, focurile de artificii, opera. Îi este dragă această veselie sănătoasă şi rezistenţa ei fizică. Poate călări o zi întreagă, furată şi ea de plăcerea de a vâna.

Ludovic se delectează citind, surprins de ceea ce află din scrisorile trimise de ea, pe care le parcurge integral, descoperind adevărata amploare, datorită ei.

„Cel care voia să-i deteste pe toţi cei care iubesc băieţii ar putea adăuga pe lista sa încă şase persoane, de aici de la Curte, scrie Palatina. Sunt de tot felul. Există dintre cei care urăsc femeile mai mult decât moartea şi nu iubesc decât bărbaţii. Alţii iubesc şi bărbaţii şi femeile. Alţii iubesc doar copiii de zece sau unsprezece ani, unii tineri de şaptesprezece până la douăzeci şi cinci de ani, şi aceştia sunt cei mai numeroşi. Mai există şi alţi dezmăţaţi care nu iubesc nici bărbaţii, nici femeile, şi care se distrează singuri, dar care sunt mai puţini numeroşi. De asemenea şi cei care se desfrânează cu tot ce le vine la îndemână, animale şi oameni…”

Resimte un dispreţ amestecat cu dezgust pentru adepţii Sodomei, printre care şi propriul său frate, care, trebuie să accepte, s-a dovedit îndrăzneţ şi curajos în război, aruncându-se primul în luptă, cu bastonul de comandant în mână, în fruntea companiei de jandarmi, reuşind să cucerească oraşul olandez Zutphen.

Filip este de o vitejie înnăscută. Pare că nu-i pasă de moarte, deşi are un aer foarte feminin şi Ludovic îl surprinde mereu când se fardează!

Dar cum şi de ce să împiedice asta?

Trebuie pur şi simplu să pedepsească viciul italian când îi corupe pe bărbaţi într-atât încât să uite de misiunea lor.

Astfel Ludovic află că Lully, ministrul Muzicii, care trebuie să compună partitura pentru libretele scrise de Quinault, un autor prolix, îşi abandonează îndatorirea, pentru că înnebuneşte după un ibovnic pe nume Brunet, care îl joacă aşa cum vrea el.

Să fie ridicat acest Brunet! Să fie închis la Saint-Lazare unde călugării să-l biciuiască de două ori pe zi!

Ludovic află în rapoartele spionilor lui Louvois că la Paris, lumea îşi bate joc de ministrul Muzicii:

Domnul Lully este mâhnit
să-l vadă pe Brunet biciuit,
e gelos pe călugări,
vezi bine
că pot profita de fundul lui
m-aţi auzit prea bine…

Nu contează versificatorii. Lully e pus înapoi la treabă, opera balet *Alceste* se conturează şi Ludovic vrea să fie prezentată când se va întoarce victorios de la război.

Războiul a reizbucnit într-o nouă iarnă ploioasă şi vântoasă.

Ludovic se încinge la luptă. Prinţii germani şi chiar şi episcopii de Koln şi de Munster, toţi cei care i-au fost aliaţi îl părăsesc, iar dieta de la Ratisbonne aruncă Sfântul Imperiu Romano-Germanic în război împotriva Franţei.

Ludovic este în egală măsură furios şi mândru. Toate regatele, cel al Angliei şi al Spaniei, Republica Provinciilor Unite şi Sfântul Imperiu, precum şi noul Elector de Brandenburg, Frederic-Wilhelm de Hohenzollem, sunt împotriva lui. Pentru că el este Regele Foarte Creştin, cel invidiat

şi temut. Ludovic cel Mare, Regele Soare, suveranul celui mai mare dintre regate.

Dă ordine. Nu vrea să păstreze decât câteva dintre oraşele din Flandra, ca de exemplu Nimwegen şi Maestricht. Celelalte să fie părăsite, inclusiv Utrecht. Vrea să continue războiul în regiunea spaniolă Franche-Comte.

În luna mai, părăseşte castelul Saint-Germain, însoţit de Curte.

Vrea ca doamnele să fie prezente acolo, spre a-l întâmpina seara ca să supeze în cortul cel mare, în acorduri de viori.

Îşi petrece nopţile cu Athenais de Montespan şi în zori intră în cortul reginei Maria-Tereza.

Dar peste zi este regele războiului. Însoţit de Vauban, se îndreaptă, înconjurat de muşchetarii săi, către Besançon, către Dole, care sunt asediate de trupele sale. Oraşele se predau, primul la 15 mai 1674, celălalt la 7 iunie. O victorie uşoară, chiar dacă morţii se numără deja cu sutele şi doamnele de la Curte, cărora vrea să le arate fortificaţiile de la Besançon şi Dole, povestindu-le despre asediu, întorc capul, îngrozite să vadă aceşti răniţi de care se pare că nimănui nu-i pasă.

Dar seara, viorile cântă în cortul regelui, însoţind cina şi neîntrerupându-se decât la citirea unei scrisori a lui Colbert, rămas la Paris.

„Tocmai când tremuram aicea Sire, în prag de atac al citadelei Besanson, am primit fericita şi plăcuta veste a cuceririi sale. Şi Cezar a reuşit să o supună, gloria sa fiind apoi amintită în lucrările lui. Puterea întregii Casei Regale a Austriei s-a străduit vreme de şapte ani să o facă de necucerit şi iată că Maiestatea Voastră reuşeşte s-o câştige.

Trebuie, Sire, să rămânem muţi de admiraţie, să-i mulţumim în fiecare zi lui Dumnezeu că ne-a făcut să ne naştem sub domnia unui rege asemeni Maiestăţii Voastre.”

Trebuie ca această victorie să fie sărbătorită prin festivităţi de neuitat.

Se instalează la Versailles în luna iulie a anului 1674.

Vrea ca grădina de marmură să se transforme într-o scenă de teatru şi ca pe canalul, în sfârşit terminat, să plutească gondolele oferite de Republica Veneţiană, nopţile fiind luminate de lampioane în strălucirea focurilor de artificii şi a sutelor de lumânări aşezate pe o coloană înălţată în această grădină de marmură.

Vrea şase zile de distracţii, care vor avea loc între 4 iulie şi 31 august.

Pe 4 iulie, stă jos între regină şi Athenais de Montespan, în această grădină de marmură unde se desfăşoară *Alceste,* opera balet pentru care îi felicită din priviri pe Lully şi Quinault.

Este mulţumit că pe parcursul spectacolului e prezentat ca Neptun, Marte, Apollo, Pluton, Hercule, regele triumfător, acompaniat de cor şi dansatori.

Tobele şi trompetele, marşurile militare, amintesc că acest divertisment este în onoarea cuceririi rapide şi glorioase a regiunii Franche-Comte.

Ludovic este prezent în fiecare dintre acele zile, râzând cu poftă la *Bolnavul închipuit* scris de Moliere care, între timp, a murit. În amintirea actorului pe care-l protejase, priveşte în jurul lui. Oare nimeni nu va scăpa de moarte? Când îl va ajunge şi pe el?

Alungă acest gând. Asistă la spectacolul cu *Ifigenia,* ţinut la Orangerie, şi îl felicită pe Racine pentru opera sa.

Preferă însă în locul acestor spectacole transformarea prin lampioane, lumânări şi focuri de artificii a grădinilor şi palatelor, pentru că această privelişte îmbracă natura şi o transformă într-o feerie.

La 31 august, se îmbarcă pe unul dintre vasele ce vor porni pe canal, în noaptea iluminată astfel.

Totul a devenit decor. Gondolele urmează corabia regală, navigând odată cu ambarcaţiunea pe care se află viorile regelui.

Ludovic stă pe un tron aflat la pupa corăbiei sale.

Priveşte pânzele care din loc în loc împodobesc malurile canalului şi pe care au fost pictaţi zeii Olimpului.

Versailles-ul este Olimpul său.

Deja a trecut vremea serbărilor. Ludovic părăseşte castelul încă neterminat. Se întoarce la Saint-Germain şi merge la Luvru. Primeşte scrisori oficiale de la Conde şi de la Turenne.

Unul dintre ei s-a luptat cu trupele lui Wilhelm de Orania, lângă Charleroi, la Seneffe, şi lupta a fost atât de sângeroasă încât niciuna dintre armate, cea franceză de patruzeci şi cinci de mii de oameni şi cea olandeză de şaizeci de mii, n-a ocupat zona, ambele fiind mult prea înspăimântate de masacrarea miilor de soldaţi. Astfel, fiecare tabără poate declara că a câştigat victoria.

Trebuie proclamată, sărbătorită printr-un *Te Deum,* felicitat Conde, căruia i-au fost ucişi trei cai la rând, în timp ce se afla la conducerea atacului.

Trebuie de asemenea felicitat Turenne, care a reuşit în Alsacia să ţină piept Imperialilor şi să invadeze Palatinatul.

Ludovic ghiceşte, văzând chipul întristat al Elisabethei-Charlotte, că aceasta a aflat că ţara ei a fost pustiită şi că Turenne, ca să se răzbune pe ţăranii care i-au atacat şi i-au omorât pe soldaţii izolaţi, a dat poruncă să fie arse douăzeci şi două de sate, locuitorii să fie măcelăriţi şi recoltele să fie distruse.

Dar Electorul Palatin, tatăl Elisabethei-Charlotte, a avut o atitudine ambiguă. Este atras de alianţa cu prinţii germani împotriva Franţei, deci împotriva fiicei sale.

În vreme ce Liselotte este mâhnită, nefericită şi le poartă pică lui Louvois şi Turenne, nu trebuie

însă, să lase să se observe aceasta de către regele Franţei.

Singura lui preocupare trebuie să fie în interesul gloriei sale şi a regatului.

Acesta poate oricând cădea pradă unei conspiraţii.

Ludovic se uită spre hârtiile pe care Louvois i le-a pus pe masa de marmură.

În ele e pus la îndoială descendentul uneia dintre cele mai nobile familii ale Franţei: Rohan. Ludovic îşi aminteşte de tânărul cavaler Rohan, căruia îi acordase succesiunea strămoşilor săi în funcţia de mare vânător cu copoi.

Dar Rohan îl supărase amarnic. Se spunea la Curte că era „bărbatul cel mai bine făcut al vremurilor sale şi cu cel mai mare succes la femei”.

Oare nu regele trebuia să-i eclipseze pe toţi ceilalţi?

Cavalerul sedusese cele mai frumoase femei de la Curte, chiar şi pe marchiza de Thianges, însăşi sora lui Athenais de Montespan. Aceasta din urmă, râzând, a lăsat să se înţeleagă că Rohan i-a făcut şi ei curte, dar că fireşte ea i-a rezistat şi nu s-a predat în ciuda asediului.

Cum ar putea să uite o asemenea impertinenţă?

Şi iată că la sfârşitul anului 1674 numele lui se află alături de cel al unui flamand, Van den Enden, şi al unui ofiţer, Gilles de Latreaumont. Conjuraţia a fost pusă pe picioare de acesta din urmă. Se vor răzvrăti Normandia, Bretania şi Aquitania, provincii copleşite de impozite. Urma să fie răpit Monseniorul, prinţul moştenitor, care se aventurează deseori în pădurile Normandiei ca să vâneze în compania unui singur rândaş. Ceva mai târziu ar fi putut fi răpit însuşi regele.

Prin Van den Enden s-a luat legătura cu olandezii, care au promis să trimită un vas în Normandia şi chiar să-şi debarce trupele ca să-i

ajute pe conspiratori. După răpirea prinţului moştenitor, acesta urma să fie dus la bordul corabiei olandeze.

Un martor a descoperit întâmplător conspiraţia şi i-a dat de ştire lui Louvois. Latreaumont a murit în timpul arestării. Van den Enden şi Rohan aşteaptă să fie executaţi.

Ludovic frunzăreşte hârtiile pe care i le-a înmânat Louvois. Conspiratorii intenţionau nu numai să stârnească revolte în provincii, dar şi să înfiinţeze o republică în care nobilimea să apere interesele celor mai sărmani dintre supuşi.

O nebunie. O crimă de lezmaiestate.

Van den Enden trebuie spânzurat, dar oare să-l graţieze pe Rohan?

Ludovic ezită. Cavalerul întrupează nobilimea franceză cea mai pură. Asta nu l-a împiedicat însă să pună la cale un război civil şi să se gândească să ridice mâna împotriva prinţului moştenitor şi a regelui.

Ludovic aşteaptă. Speră ca cineva să îndrăznească să-i ceară graţierea lui Rohan.

Dar toţi apropiaţii cavalerului tac.

Doar Louvois repetă întruna: „Sire, trebuie dat un exemplu."

Ludovic lasă să fie înălţat eşafodul în faţa Bastiliei. Părintele Bourdaloue, predicatorul Curţii, îl va însoţi pe cavalerul de Rohan până la butuc.

La 27 noiembrie, securea călăului îi taie gâtul lui Rohan.

Vrea să uite.

Se duce la copiii lui. Acolo se întâlneşte cu Françoise d'Aubigne. Văduva lui Scarron, ca de obicei, îl laudă pe ducele de Maine, copilul pe care îl preferă şi îi aduce un elogiu şi Domnişoarei de Nantes. Copiii par să o iubească şi, alături de ei, în compania acestei femei atât de blânde, Ludovic se domoleşte.

E chiar dezamăgit când vine Athenais de Montespan. Vioiciunea amantei sale, spiritul său, ironiile, până şi frumuseţea ei i se par dintr-o dată asemeni unui alcool prea tare, care îi tulbură simţurile şi sufletul. Are nevoie şi de linişte. Când Athenais de Montespan îl lasă din nou singur cu Françoise Scarron şi cu copiii, are un sentiment de linişte.

Se apropie de Françoise Scarron, vrând să-i mângâie umerii şi părul. Îi propune să petreacă împreună după *medianoche,* spunându-i că s-ar bucura să o aibă la masa sa, la această cină copioasă, ce se ia după zilele de post. Ea acceptă lăsând ochii în jos, dar îi spune că se va sfătui mai întâi cu abatele Gobelin, sfetnicul conştiinţei sale.

Această femeie îl atrage prin prudenţa sa, prin măsură şi încăpăţânarea, dar şi cu arta de a spune fără exagerări ce vrea, acest mod de a se pune în cea mai bună lumină. El ghiceşte toate acestea. Poate că nu este decât o şiretenie, dar lângă ea îşi găseşte liniştea. Când Athenais de Montespan pledează pentru Françoise, spunând că i-ar trebui un teren, un titlu de nobleţe, ca să se simtă în sfârşit protejată şi detaşată de trecutul său, decide pe loc să-i dăruiască o sută de mii de livre lui Françoise Scarron, chiar dacă se preface pentru o vreme că refuză, ca nu cumva Athenais de Montespan, a cărei gelozie o cunoaşte prea bine, să nu ghicească faptul că Françoise i se pare atrăgătoare şi îndatoritoare.

În sfârşit, îi acordă această donaţie lui Françoise Scarron şi se bucură să afle că de îndată a cumpărat un teren frumos, nobil, care valorează între zece şi unsprezece mii de livre rentă. Este vorba despre domeniul marchizului de Maintenon.

Iat-o deci pe Françoise d'Aubigne, văduva lui Scarron, marchiză de Maintenon. Când o reîntâlneşte la sfârşitul lunii decembrie 1674, îi poate spune Doamna de Maintenon.

O vede îmbujorându-se de plăcere, făcându-i o reverenţă plină de recunoştinţă.

Capitolul 48

O părăseşte cu regret pe Doamna de Maintenon.

Se întoarce. Vede cum desface braţele, se apleacă, îi îmbrăţişează pe copii, luându-i de după umeri, într-un gest graţios şi înduioşător. Ducele de Maine şi Domnişoara de Nantes zâmbesc şi se lipesc de ea.

Ludovic se îndepărtează, iese din apartamentele rezervate copiilor şi guvernantei lor, din castelul Saint-Germain.

Femeia asta îl linişteşte şi îl înduioşează. Pentru copii este mai bună şi mai atentă decât propria lor mamă, marchiza de Montespan.

Athenais este înainte de toate o femeie căreia îi place să petreacă, e spirituală şi cu poftă de viaţă, de o frumuseţe răpitoare.

Uneori îl plictiseşte, dar nu se gândeşte să se despartă de ea.

Ar fi vrut de altfel să le păstreze în jurul lui pe toate cele care l-au iubit. Şi nu înţelege, se miră de faptul că se necăjesc, că sunt geloase, deşi el le-a copleşit cu dragostea sa.

Astfel a fost emoţionat până la lacrimi când Louise de La Valliere a venit sa-şi ia rămas bun, pentru că, aşa cum doreşte de multă vreme, se retrage într-o mănăstire de carmelite, Incarnation, strada Saint-Jacques şi se va numi de acum înainte Louise de la Misericorde.

A vrut să-i ceară iertare reginei. Maria-Tereza a strâns-o la pieptul său.

Ia cina la Athenais de Montespan, asistă la o ultimă slujbă, împreună cu întreaga Curte, în capela castelului Versailles, după care se urcă în caleaşca sa.

Şi Ludovic nu-şi poate reţine lacrimile. O parte din viaţa lui dispare. El vrea mereu să adauge, nu să scadă.

Poate face oricând dragoste cu marchiza de Thianges, sora lui Athenais de Montespan.

Ştie că în curând, când va vrea, Doamna de Maintenon se va lăsa luată în braţe, este tentat s-o sărute, să-i asculte suspinele, remuşcările, răsuflarea întretăiată.

Seduce câte o tânără însoţitoare de-a reginei sau de-a lui Athenais. Uneori are impresia că aceasta din urmă le alege frumoase şi cuceritoare, spre a i le dărui. Şi el îi este recunoscător.

Vrea s-o copleşească cu daruri, pentru că nicicând nu este mai agreabilă, mai doritoare să-i facă pe plac, mai devotată în a-i satisface capriciile, ca atunci când primeşte o casetă de bijuterii sau când obţine pentru castelul pe care regele i l-a oferit la Clagny, noi amenajări, tablouri, statui, o livadă de portocali sau chiar şi o fermă, la capătul imensei grădini, pentru că uneori lui Athenais îi place să se joace de-a păstoriţa şi chiar de-a ţărăncuţa.

A citit într-una dintre scrisorile sustrase şi copiate de oamenii „cabinetului negru” că la Curte i se mai spune şi Athenais *Quanto.* Marchiza de Sevigne a poreclit-o astfel în nenumărate misive.

A ezitat dacă să înţeleagă că ar fi vorba chiar despre Athenais, Doamna „Cât”. A zâmbit: *Quanto.* E adevărat că-i place să joace şi un joc de cărţi italienesc *quantova* şi că aproape în fiecare seară el îşi deschide punga cu bani pentru a putea să-i plătească datoriile.

Pentru fratele ei, ducele de Vivonne, a obţinut titlul de nobleţe şi avantajele căpitanului general al galerelor. Marchizul de Thianges a fost ridicat la gradul de locotenent al cavaleriei regale, pentru a-i răsplăti îngăduinţa. Şi, în seara aceea, marchiza de Thianges a fost cum nu se poate mai afectuoasă. Ultima dintre surorile Rochechouart de Mortemart, Maria-Magdalena, poate cea mai frumoasă dintre cele trei, este stareţă de Fontevrault.

Un rege mare trebuie să fie generos cu cele şi cei care îl servesc. Familia Rochechouart de Mortemart îi este devotată. Aşa încât trebuie satisfăcute dorinţele lui Athenais de Montespan.

Îi scrie lui Colbert să-i pregătească pentru ea o casetă care să conţină bijuterii pe care să le poată folosi după bunul plac.

„În casetă va fi un colier de perle care vreau să fie frumos, două perechi de cercei de preţ, una cu diamante, care vreau să fie frumoase, şi una cu toate pietrele preţioase; o cutie bătută în diamante şi o alta în pietre preţioase care să se asorteze; trebuie să fie pietre de toate culorile, pentru a le putea schimba; încă o pereche de cercei de preţ şi unii cu perle. De asemenea patruzeci şi opt de perechi de butoni, cărora să le poată schimba piatra din mijloc; totul din diamante mici care să se potrivească…”

Ştie că lui Athenais îi plac bijuteriile şi doreşte să fie cât mai precis în explicaţii, ca să o poată mulţumi.

Merge de mai multe ori cu ea la Clagny, pentru a supraveghea lucrările unui tânăr arhitect, Hardouin-Mansart, care înfrumuseţează castelul lui Athenais. Grădina va fi proiectată de Le Notre.

Ludovic îi spune lui Colbert:

— Doamna de Montespan doreşte foarte mult ca grădina să poată fi plantată în această toamnă. Fă toate cele necesare ca să aibă această satisfacţie.

Vrea să vadă personal livada de portocali, care deocamdată se află în ghivece mari, trandafirii, iasomia, garoafele şi păduricea întunecată, lăsată de Le Notre ca să adauge un strop de mister într-o ordine perfectă.

Merge la ferma care a costat două mii de scuzi şi se bucură de entuziasmul lui Athenais care admiră turturelele şi scroafele mari şi curate, vacile pline de lapte şi oile cu blană creaţă.

E drept că totul a fost foarte scump: 23738 livre pentru pomii fructiferi.

— Cheltuiala este exagerată, îi spune lui Colbert, şi ştiu că spre a-mi fi pe plac nimic nu-ţi este imposibil.

De asemenea Colbert trebuie să găsească resurse „extraordinare” ca să finanţeze războiul care nu se mai termină. Trebuie înarmate regimentele lui Turenne, care în Alsacia urmăresc trupele imperiale şi sunt victorioase la Turckheim, iar apoi trec Rinul.

O glorie măreaţă, care nu se poate obţine însă decât dacă vistieria este plină.

Este de acord să fie reintroduse taxele pe hârtia timbrată, aşa cum propune Colbert şi să existe mai multă rigoare în plata tuturor impozitelor.

Nobilii fac la fel deoarece preţul merindelor creşte, cheltuielile lor sporesc, sunt nevoiţi să adune trupe cu care să participe la războiul regelui, să apară la Curte, să fie văzuţi în castele, în acelaşi timp dorind şi ei să dea petreceri precum cele de la Saint-Germain sau Versailles.

Pe masa de marmură Ludovic vede cum se adună cererile:

„Întreg poporul din pricina sărăciei şi a nevoilor îl roagă pe Maiestatea Sa să-l privească mai cu milă şi să-i aducă alinare.”

Citeşte o scrisoare pe care i-o adresează Bossuet şi care-l evocă pe:

„[…] Henric al IV-lea, strămoşul vostru, care prin bunătatea sa ingenioasă şi perseverentă a căutat remedii pentru relele Statului şi a găsit mijlocul de a face poporul mai fericit spre a-şi trăi şi a-şi mărturisi bucuria.”

Toate bune şi frumoase, dar importantă este ordinea! Cu miile, ţăranii bretoni, „bonetele roşii”, pustiesc şi pârjolesc castelele, refuză să se supună guvernatorului de Bretania, ducele de Chaulnes.

Formează o armată de peste douăzeci de mii de oameni, conduşi de un notar, Sebastien le Balp.

Se reped cu secerile, furcile şi cuţitele. Jefuiesc. Răsculaţii străbat străzile din Rennes şi se leagă şi de ducesa de Chaulnes.

Dintre rapoartele trimise de iscoadele lui Louvois, Ludovic le citeşte doar pe cele care arată că în Germania şi în Provinciile Unite există o mare satisfacţie faţă de această revoltă bretonă. Se gândesc să trimită trupe care să susţină „bonetele roşii”. O flotă olandeză ar trebui să debarce trimişii lui Wilhelm de Orania la Quimperle, pentru a le propune arme şi o alianţă ţăranilor revoltaţi.

Nu există decât o singură alternativă, cea propusă de Louvois şi pe care o dictează răspicat Ludovic:

— Revolta trebuie înăbuşită în sânge.

Trupele intră la Rennes, cu fitilul puştilor aprins. Urmează arestări. Măceluri. Violuri. Condamnări la trasul pe roată, la spânzurătoare, la galere. Ţăranii îngenunchează, spun într-una *„mea culpa”,* imploră milă şi iertare.

Soldaţii se pripăşesc pe la oameni, îi aruncă pe geam pe cei care li se opun, fură, necinstesc, sparg, siluiesc, lovesc şi ucid.

Rebelii care strigau prin oraşe şi prin satele bretoane „Torr e benn”, „Sparge-i capul”, se supun. Şi craniile acestor „torrebeni” sunt zdrobite.

„Au devenit atât de docili după ce au fost spânzuraţi şi traşi pe roată atâţia” citeşte Ludovic într-unul dintre rapoarte. Şi ducele de Chaulnes adaugă:

„Nici nu am cuvinte să vă spun Sire ce ravagii fac trupele. Provincia este tratată ca o ţară duşmană. Copacii au început să se plece pe marginea drumului spre Quimperle, din pricina poverii pe care trebuie s-o ducă.”

Păsările ciugulesc ochii spânzuraţilor.

Dar supuşii au învăţat să dea ascultare şi nu vor mai formula în scris „codul ţăranilor”, în care se cere să fie şterse impozitele, poruncind să fie

alungaţi „cei ce percep gabela, impozitul pe sare, precum şi copiii acestora”, trăgându-se în ei mai ceva ca în câinii turbaţi!

Regele şi miniştrii săi decid de ce are nevoie regatul.

Şi, pentru că ţăranii îşi cer iertare, pentru că au fost traşi pe roată cu sutele, pentru că întreaga Bretanie este împânzită de spânzurători, a venit vremea clemenţei.

Ludovic hotărăşte să-i amnistieze pe rebeli, în afară de căpetenii.

În schimb, impozitul va fi perceput pretutindeni şi cine încearcă să nu-l plătească va fi pedepsit cu tragerea pe roată, stâlpul infamiei sau galera.

Impozitul este o datorie faţă de rege şi cine se opune comite o crimă de lezmajestate.

Capitolul 49

Se află în capela castelului Saint-Germain.

Îl ascultă pe predicator. Acest preot să fie într-adevăr cel ce poate interpreta voia Domnului?

Ştie acest om al Bisericii că pare a le da dreptate „bonetelor roşii”, din Bretania, atunci când spune:

„Bogaţilor, purtaţi povara celor săraci, ajutaţi-i cu cele necesare spre a putea să facă faţă greutăţilor sub care gem?”

Oare să nu ştie acest prelat, acest Bossuet, că preoţii s-au alăturat deja ţăranilor revoltaţi? Că s-a năvălit în episcopii şi mănăstiri! Şi că probabil vreo câţiva preoţi şi notari au întocmit „codul ţăranilor” în care era condamnată, cum o face şi Bossuet, această „ciudată inegalitate”.

Ludovic, nemişcat, cu ochii aţintiţi asupra predicatorului se întreabă.

Bossuet mai spune:

— De ce oare acest om atât de norocos şi înavuţit să trăiască în abundenţă, putând să-şi satisfacă până şi cele mai neimportante dorinţe, în vreme ce săracul, tot un om ca şi el, să nu-şi poată întreţine nici măcar biata familie, cuprinsă de foamete?

Oare aceste vorbe otrăvite nu sunt sămânţa revoltei?

Şi totuşi sunt vorbele Bisericii, gânduri ale reprezentanţilor Domnului, care confirmă scrisorile descifrate în cabinetul negru, în care se scrie:

„Există zece sau douăsprezece mii de oameni pregătiţi de război în Bretania şi care trăiesc de parcă ar fi încă dincolo de Rin. Suntem cu toţii ruinaţi.”

Aceste rânduri sunt scrise de marchiza de Sevigne. Ludovic simte că-l cuprinde îndoiala. Are impresia că este hărţuit, asediat de preoţi, de

duhovnici, de predicatori, de formatorii de conştiinţă, de habotnici.

Unul dintre ei este părintele Mascaron, care, în loc să-i mulţumească lui Dumnezeu pentru victoriile lui Turenne în Alsacia şi pe Rin sau să-l slăvească pe Domnul că l-a ocrotit şi a condus armatele regelui la victorie, în Flandra, la Dinan la Huy şi la Limbourg, a strigat:

„Eroul nu e decât un hoţ care, în fruntea unei armate, face ceea ce pungaşii reuşesc singuri.”

Ludovic are impresia că asemenea remarci prevestesc şi atrag nenorociri.

Iat-o şi pe cea dintâi.

O ghiulea îl seceră la Salzbach, pe malul drept al Rinului, pe Domnul de Turenne.

Pedeapsă divină?

„L-am pierdut pe părintele patriei”, spune Ludovic intrând în salonul castelului de la Versailles, unde se pun mesele pentru cină.

Vrea, spune el, ca Turenne să fie îngropat asemeni conetabilului Guesclin, în bazilica Saint-Denis, alături de regii pe care i-au slujit amândoi.

Se află în primul rând la funeraliile maiestuoase. Tobele sunt îmbrăcate în pânză şi soldaţii cu arma răsturnată plâng. Monumentul funerar este un turn, în mijlocul căruia este aşezat sicriul lui Turenne. Asupra lui veghează statuile care reprezintă calităţile şi faptele eroilor, smerenia, credinţa faţă de rege şi faptele militare vitejeşti.

Ludovic se pleacă în faţa sicriului celui care l-a slujit atât de bine şi i-a făcut gloria şi mai strălucitoare.

Şi atunci, de ce aceste vorbe ale predicatorilor, aceste condamnări ale faptelor regelui, pe care alţii le laudă?

Uneori ar fi vrut să strige ca Surena, generalul roman, căruia îi dă glas Corneille: „Adevărata mea crimă este gloria mea!”

Are impresia că toată lumea încearcă să-l constrângă, să-l îngrădească, să-l facă să renunţe la

dorinţele sale, la plăcerile sale, la gloria sa.

O vede apropiindu-se, mânioasă şi cu braţele ridicate, cu vocea ascuţită, pe Athenais de Montespan, care se indignează şi povesteşte că preotul de la Versailles, părintele Lecuyer, a refuzat, după ce s-a spovedit, să-i dea iertarea de păcate spunându-i: „Nu cumva este chiar Doamna de Montespan care scandalizează întreaga Franţă?”

Omul Bisericii a adăugat, înainte de a ieşi din confesional:

— Haideţi doamnă, încetaţi cu scandalurile şi apoi veniţi să vă aruncaţi la picioarele trimişilor lui Iisus Hristos!

E oare cu putinţă? Oare aşa spun regulile bisericeşti?

E posibil să refuzi iertarea chiar şi unei păcătoase?

Ludovic încearcă s-o liniştească, s-o potolească pe Athenais. Dar se simte la rândul său neliniştit, tulburat.

Îl întreabă pe Bossuet.

Ştie că prelatul e de partea habotnicilor şi un prieten al Doamnei de Maintenon. Dar este un bărbat foarte credincios şi spune întotdeauna ceea ce crede că este legea Domnului.

Şi iată că ţine o predică despre adulter, condamnând acest act care întinează trupul.

Ludovic se străduieşte să pară nepăsător, dar fiecare cuvânt rostit de Bossuet îl nelinişteşte şi îl răneşte.

— Nu vă cer Sire, adaugă Bossuet, să stingeţi pe loc o flacără atât de puternică, pentru că ar însemna să vă cer imposibilul, dar încercaţi Sire încetul cu încetul, să o mai stingeţi şi, mai ales să n-o stârniţi.

Oare va trebui într-o bună zi să renunţe la Athenais? Tremură de emoţie la acest gând. Află că Athenais, după ţipete, lacrimi şi confruntările cu

Bossuet, a părăsit Versailles şi s-a refugiat la castelul său de la Clagny.

Descoperă, în scrisorile confiscate de oamenii lui Louvois, că spectatorii avizi, curtenii, descriu şi comentează astfel scenele:

„Regele şi Doamna de Montespan, care se iubesc mai mult decât viaţa însăşi, s-au despărţit din motive religioase. Se spune că marchiza se va întoarce la Curte, dar nu va mai fi găzduită la castel şi nu-l va mai vedea pe rege decât la regină."

Dar Ludovic vrea s-o vadă.

Merge la castelul Clagny. Intră în încăperea cu geamuri multe, sub privirea curtenilor celor mai pioşi, care trebuie să vegheze asupra întâlnirii astfel încât mâinile şi trupurile să nu se atingă.

Ludovic este emoţionat până la lacrimi şi foarte încordat.

Trebuie să plece în fruntea trupelor în Flandra şi suferă că nu poate să le ceară doamnelor să-l însoţească, aşa cum se întâmpla de obicei.

S-a sfătuit cu Bossuet.

Înţelege că acesta vrea s-o îndepărteze pentru totdeauna pe Athenais.

— Gândiţi-vă Sire, spune Bossuet, că nu veţi putea să vă convertiţi cu adevărat dacă nu vă veţi strădui nu numai să scăpaţi de păcatul ce-l purtaţi în suflet, ci şi de cauza lui.

Ludovic nu răspunde. Nu vrea să se despartă de Athenais.

Şi dacă Dumnezeu pedepseşte regatul pentru abaterile regelui? insistă Bossuet.

— Marea promisiune pe care maiestatea Voastră a făcut-o, cum că ar vrea să-şi schimbe viaţa, reia Bossuet, le-a trezit speranţa şi i-a consolat pe supuşi. Sunt convinşi că, Maiestatea Voastră dăruindu-se lui Dumnezeu, veţi fi mai grijuliu ca niciodată cu obligaţiile stricte care vă impun să vegheaţi asupra sărăciei lor şi de aici aşteaptă o alinare a nevoilor ce îi copleşesc.

Pentru a-l nimici pe duşmanul olandez, pentru a asigura prosperitatea supuşilor din regat, oare trebuie să se lipsească de Athenais de Montespan?

De când s-a despărţit de ea, îi lipseşte şi mai tare.

Războiul în sine, asedierea oraşelor olandeze, cavalcadele periculoase pe sub zidurile oraşelor nu reuşeau să îi ia gândul de la ea.

Vrea ca în fiecare zi un mesager să-i aducă veşti de la Versailles şi mai ales de la castelul Clagny.

Află că regina şi toate doamnele de la Curte s-au dus la castelul lui Athenais de Montespan. Că toţi cei care au văzut-o au spus că nicicând n-a fost mai înfloritoare, mai sigură pe ea şi mai frumoasă.

Se tot repetă că, de vreme ce cei doi amanţi s-au despărţit şi au decis să nu mai păcătuiască, de ce nu s-ar mai vedea? De ce să fie îndepărtată de la Curte Athenais de Montespan?

„Prin naştere şi prin titlul său de nobleţe, se cuvine să se afle acolo, căci poate trăi la fel de creştineşte ca oriunde în altă parte”, afirmă curtenii.

E nerăbdător s-o revadă.

Se gândeşte să-i respecte dorinţa şi îi spune duhovnicului său, părintele La Chaise, că „nu va mai face decât ceea ce se cade”. Dar oare ceea ce se cade pentru un rege nu este chiar bunul său plac?

Capitolul 50

Încearcă din răsputeri să reziste nevoii de a o revedea pe Athenais de Montespan.

Vrea să se convingă că Bossuet şi habotnicii au avut motive să-l avertizeze împotriva dorinţei de adulter, care atrage după sine mânia Domnului asupra regatului.

E foarte sensibil la confidenţele Doamnei de Maintenon.

Ea şuşoteşte spunând că trebuie să plece de la Curte, pentru că ducele de Maine, „fiul Maiestăţii Voastre, copilul mult iubit" este bolnav şi vrea să-l ducă la Bareges, în Pirinei, ca să se refacă. Îl invocă pe Dumnezeu Atotputernicul. Apoi, când să se retragă, ca o confesiune de la sine înţeleasă, adaugă:

— Doamna de Montespan şi cu mine am fost viu comentate şi cum sunt ca întotdeauna ţinta principală, am plâns tare mult… Vă mărturisesc, Sire, că mi-ar fi greu să rămân într-un loc în care să fiu tratată astfel zilnic şi mi-ar fi mult mai bine să-mi regăsesc libertatea. De mii de ori mi-am dorit să mă călugăresc… Nu văd de ce voia Domnului este să sufăr eu din cauza Doamnei de Montespan. Nu e în stare să poarte o prietenie şi eu nu pot aşa; când vede că sunt altfel, mă urăşte pentru faptul că nu sunt ca ea.

Ludovic ascultă.

Ea nu vrea decât binele copiilor regelui, ducele de Maine, şi Domnişoara de Nantes, şi oare ce s-ar alege de ei dacă i-ar abandona şi Dumnezeu nu i-ar mai ocroti, pentru că sunt dovada vie a unui dublu adulter?

Se teme de asta.

O linişteşte pe Doamna de Maintenon. O va împiedica pe Doamna de Montespan să-i mai facă vreun rău, s-o persecute.

E de ajuns să treacă însă doar câteva zile ca să descopere că situaţia s-a răsturnat şi că, după întoarcerea Doamnei de Maintenon de la Bareges, cu ducele de Maine vindecat, înfloritor de sănătos, să se descopere la Curte că a câştigat o victorie în faţa Doamnei de Montespan.

Citeşte în scrisorile interceptate, care-i dezvăluie sufletul curtenilor, că în mod sigur: „Doamna de Maintenon a triumfat în faţa lui *Quanto.* Totul pare a-i sta la picioare, toate slujnicele vecinei sale au devenit ale ei. Una îi ţine oala cu mâncare aşezată pe genunchi, în faţa ei, alta îi aduce mănuşile, încă una o ajută înainte de culcare. Nu salută pe nimeni şi cred că, în sufletul ei, se amuză copios de această dependenţă”.

El n-ar fi vrut una ca asta. Toate aceste trăncăneli îl îndeamnă s-o ia de la capăt cu Athenais.

Dar se teme de răzbunarea Domnului.

A mers la bazilica Saint-Denis, la funeraliile ducelui de Valois, fiul lui Filip d'Orleans şi al Palatinei.

Pe cât părea de indiferent Monsieur, fardat ca de obicei, pe atât de afectată era Elisabeth-Charlotte.

Se apropie de ea:

— Nu cred, şopteşte ea, că se poate muri de supărare, pentru că atunci n-aş mai fi aici. Suferinţa mea nu poate fi descrisă în cuvinte. Dacă Dumnezeu Atotputernicul nu ocroteşte mai presus de orice copilul pe care-l port acum în pântece, îmi voi schimba părerea într-una foarte rea despre viaţa şi sănătatea lui, căci nu e cu putinţă să nu fi simţit şi el măcar un strop din suferinţa mea interioară.

Rămăşiţele pământeşti ale ducelui de Valois sunt duse la Grands-Augustins, iar inima la Val-de-Grace.

Cum să nu te temi de Dumnezeu?

Şi cum să nu cazi pradă ispitei?

Ludovic trece de la o slujnică la alta, cu amoruri trecătoare care-l lasă indiferent.

Acest gol, această frustrare pe care o resimte, încearcă să le copleşească înfulecând feluri de mâncare dintre cele mai diverse, de parcă ar fi vrut să-şi înăbuşe dorinţele în bucate.

Mănâncă însă fără a putea vreodată să-şi potolească foamea.

Vrea să i se aducă în dormitor o gustare, în caz că i se face foame peste noapte, iar aceasta să cuprindă trei bucăţi de pâine, trei feluri de carne, două sticle de vin şi o carafă cu apă.

Se ridică adesea, devorează totul şi cere să i se aducă alte feluri sau îşi înmoaie biscuiţii în vinul de Burgundia care este preferatul său.

Aruncă bucăţele de carne celor şapte sau opt câini de vânătoare, care dorm în apartamentele sale şi pe care adoră să-i hrănească. Aşteaptă cu nerăbdare, după ce a călătorit adesea aproape întreaga dimineaţă, momentul în care se va aşeza la masă ca să cineze. Înfulecă lacom patru farfurii de supă. Se repede pe fazan, potârniche sau oaie cu usturoi, gustă din şunca însoţită de salată cu ouă fierte, tari, urmează prăjiturile şi fructele. Speră să aibă parte de un supeu la fel de copios, adesea urmat de masa de la miezul nopţii, unde se mănâncă de dulce, după zilele de post.

Vrea să-şi înfigă degetele în felurile de mâncare, să devoreze hrana cu lăcomie, spre a-şi linişti trupul şi sufletul într-un fel de toropeală.

Se ridică de la masă îngreunat şi face câţiva paşi fie de la Saint-Germain, fie de la Versailles, merge până la sera unde cresc pomi fructiferi exotici sau admiră claponii, alegând uneori câte unul pentru cină.

Apoi se întoarce uşor, grăbit doar de nevoia de a-şi goli stomacul. Încearcă de mai multe ori pe zi, adesea în zadar, şi se simte greoi, încărcat, rămânând preţ de mai mult de o oră pe scaunul găurit.

Vrea să se poată bucura de aceste plăceri gurmande şi atunci când se află în Flandra, când asediază în faţa lui Conde, călărind pe parapetul tranşeelor, înconjurat de Compania de Grenadieri călare, recent creată şi care este formată din cei mai buni soldaţi, aleşi din fiecare regiment.

Îl irită prezenţa fratelui său alături de el.

Filip d'Orleans a pornit la atac de multe ori nepăsându-i de pericol, ceea ce i-a adus uralele trupei militare. A cucerit oraşul Bouchain şi s-a strigat: „Trăiască regele şi Monsieur care a câştigat bătălia!"

Ludovic are impresia că fratele său îi ştirbeşte, îi răpeşte din gloria care nu aparţine decât regelui.

Filip să se întoarcă la Saint-Cloud! Să fie alături de soţia sa pentru că Palatina este grea şi în curând trebuie să nască.

Războiul şi victoria aparţin exclusiv regelui.

Ludovic cere sfatul ofiţerilor şi lui Louvois, dar el şi numai el este cel care decide cine merită laurii gloriei.

Coroana de lauri pare foarte la îndemână.

Armata lui Wilhelm de Orania, mai puţin numeroasă, este la capătul câmpiei Heurtebise. Oare trebuie atacat frontal sau dimpotrivă, trebuie evitată bătălia?

Ludovic este călare. Merge la trap înconjurat de ofiţerii superiori, de Louvois, de militari, toţi călare.

— Domnilor, aştept părerea voastră, ce ar trebui să facem?

Louvois strânge frâiele calului care se cabrează.

— Fără bătălie Sire, spune el.

De îndată, toţi ofiţerii superiori îl încuviinţează, în afară de nepotul lui Turenne, mareşalul de Lorges.

— Bătălia trebuie dată, repetă Lorges. Wilhelm de Orania este vulnerabil.

Ludovic se uită cu asprime şi la unii şi la alţii.

Opinia lui Lorges este singurul ecou al gândurilor sale.

Întoarce calul care tropăie cu picioarele din faţă şi apoi revine spre ofiţerii superiori.

— Îmi sacrific propriile dorinţe pentru ceea ce este spre binele Statului, spune el.

Bombăne.

Să fii rege nu înseamnă să renunţi la ceea ce îţi doreşti. Ci să alegi între plăceri.

Părăseşte armata, se întoarce la castelul Saint-Germain. I s-a spus că Athenais este mai înfloritoare şi mai frumoasă ca niciodată, parcă mai tânără, de când trăieşte departe de Curte, lipsită de dragoste, de parcă şi-ar fi regăsit graţia neprihănirii. În sfârşit, apare la intrarea în salonul cel mare al castelului, unde este adunată întreaga Curte, iar el dintr-o dată se repede alergând către ea, gata s-o strângă în braţe, renunţând însă în ultimul moment, pentru că un rege trebuie să fie în stare să se stăpânească. Dar spune cu voce tare ca să-l audă toată lumea că va merge cu Doamna Marchiză de Montespan la Versailles, şi că mai apoi va merge în vizită la castelul ei de la Clagny.

Habotnicii se lamentează!

Să li se ceară doamnelor neprihănite să vegheze la Versailles şi la Clagny, astfel încât regele şi Doamna de Montespan să nu aibă decât întâlniri de prietenie neîntinată.

Ce importanţă are!

Nu vrea să se mai mulţumească doar cu aceste întâlniri politicoase.

La Clagny, îi dau lacrimile când se află în faţa lui Athenais de Montespan.

Şi ea plânge.

El îi şopteşte că-i nebun, că o iubeşte.

O ia de mână. Amândoi, după o reverenţă în faţa neprihănitelor însoţitoare, se retrag în apartamentele lui Athenais.

În sfârşit este din nou lângă acel trup, care i se lasă pradă, şi fericirea este regăsită. Simte cum îşi regăseşte forţele.

Are sentimentul că penitenţa, constrângerea, renunţarea la plăcere pe care i le-au recomandat habotnicii şi pe care le-a acceptat, l-au lăsat Iară putere.

Cum ar putea Dumnezeu să-şi dorească ca Regele Foarte Creştin să nu mai fie atât de măreţ pe cât ar putea şi pe cât trebuie să fie?

Un rege trebuie să fie un bărbat satisfăcut, dacă vrea să domnească aşa cum se cuvine în regatul său.

Capitolul 51

Este mai împlinit ca niciodată.

Străbate alături de Athenais de Montespan încăperile castelului de la Versailles care se extinde încetul cu încetul şi ajunge la apartamentele lui Athenais de la castelul din Clagny.

De trei ori pe săptămână îşi adună curtenii cu ocazia a ceea ce se numeşte la Curte „apartamentul”.

Începând cu ora trei după-amiaza, curtenii se preumblă prin cele şapte încăperi imense ale apartamentelor regelui.

Are impresia că până şi Curtea este în ton cu dispoziţia sa extrem de veselă. O vede pe Doamna de Maintenon conversând amabil cu Doamna de Thianges şi apoi zâmbeşte la jocurile de cuvinte foarte spirituale ale lui Athenais de Montespan.

Trece printre mesele de joc care au fost instalate acolo.

O zăreşte pe regină pasionată ca întotdeauna de jocul de cărţi şi pierzând sume importante, pentru că nici măcar nu cunoaşte regulile. La o altă masă se află Athenais, care joacă şi ea la rândul său, fără prea mult noroc.

Regina scoate bani din casetă. Dar el este cel care îi va plăti datoriile celei supranumite amanta domnitoare.

Uneori lipseşte, se retrage în anticameră şi citeşte acolo câteva scrisori lăsate pe masa de marmură, dictând răspunsurile. Este pentru continuarea tratativelor începute la Nimwegen, care poate că vor duce la pacea cu Provinciile Unite, Spania şi electorii germani.

Primeşte o lungă scrisoare oficială de la amiralul Duquesne care povesteşte bătăliile pe care le-a câştigat în marea Siciliei, împotriva spaniolilor şi olandezilor.

„De-acum înainte Sire, această mare vă aparţine”, scrie el.

Ludovic are un sentiment de împlinire. Dumnezeu veghează asupra sa şi asupra regatului. Habotnicii se înşală în privinţa intenţiilor Atotputernicului.

Ludovic se întoarce în salonul cel mare.

Aici se joacă în draci. Dar el o invită pe Athenais să-l însoţească, să urce cu el în caleaşcă împreună cu Monsieur, Ducele d’Orleans şi Doamna de Thianges.

Întreaga Curte îi urmează, trăsurile formând un lung alai ce parcurge grădinile Versaillesului până la canal. Se îmbarcă pe gondole şi vase, viorile dau strălucire plimbării şi se revine la castel. Se joacă partide de cărţi sau se asistă la spectacole înainte de a se aşeza la masă, la cina copioasă de la miezul nopţii: *medianoche.*

Apoi Ludovic merge în apartamentele sale şi de acolo în cele ale lui Athenais. Ceva mai târziu, se va duce să se culce alături de regină.

Are impresia că dorinţa sa e nelimitată, tot aşa cum pofta lui de mâncare este fără de sfârşit.

Devorează felurile de mâncare şi femeile.

Ştie, din scrisorile interceptate, că la Curte se spune că „se simte parfum de carne tânără în ţara lui *Quanto* E adevărat că Athenais de Montespan, acum când domneşte din nou, e înconjurată de tinere: Marie Elisabeth de Ludres, Domnişoara des Eillets, Domnişoara de Grancey, prinţesa de Soubise şi prinţesa Catherine Charlotte de Monaco, administrator al Casei Doamnei şi care i-a propus acesteia să o iniţieze în plăcerile insulei Lesbos, dar Palatina o refuzase.

Cum să nu fii tentat, când este de ajuns un semn, ca toate aceste tinere frumuseţi să-ţi cadă la picioare?

Ludovic le ia şi le devorează, chiar dacă se teme de confidenţele lor care îi sunt mai apoi povestite.

Una dintre ele, prinţesa de Monaco, a spus că „puterea lui e mare, dar sceptrul îi este mic”.

O alta – prinţesa de Soubise –, după spusele lui Athenais, este „un măr frumos pe dinafară, dar putred pe dinăuntru”.

O aude pe Athenais. Vorbeşte pe un ton glumeţ, dar îşi distruge toate rivalele. Îşi bate joc de Doamna de Ludres, al cărei trup s-ar fi umplut de pecingine.

Măsoară gelozia şi temerile amantei domnitoare. Şi asta nu-i displace. Gloria unui rege ţine şi de frumuseţea, nobleţea, spiritul şi tinereţea, dar şi de gelozia femeilor pe care le cucereşte.

Nu este el, oare, egalul lui Apollo, Regele Soare? Nu e deloc nemulţumit atunci când află de la iscoadele locotenentului general al poliţiei că prin Paris s-au răspândit aceste versuri:

La Valliere era mai talpa ţării, că fiecare
Montespan e sânge albastru, din fire,
iar Ludres vine de la mănăstire.
Toate trei nu-s decât pentru unul singur,
cel mai puternic dintre toţi, desigur,
care vrea să adune şi toate Statele la un loc pe loc.

Când o vede, însă, îndreptându-se spre el pe Athenais de Montespan într-unul din acele dezabieuri, din ţesături transparente împodobite cu volane plisate din dantelă, modă pe care ea a lansat-o, este măgulit de prezenţa sa. Iar când îmbracă rochia cusută toată în aur îl orbeşte cu frumuseţea ei.

Athenais de Montespan este cea mai solară, cea mai strălucitoare dintre femeile din regat.

Capitolul 52

Şi dacă şi Athenais de Montespan este o ameninţare?

Singur, sprijinindu-se în coate pe masa de marmură, vrea să alunge acest gând. Dar acesta revine chinuindu-l şi mai mult.

Athenais în rochia ei de aur străluceşte asemeni unei nestemate montate într-o stofă divină.

Dar nu vrea să fie orbit şi implicat în certurile dintre Athenais şi Doamna de Maintenon.

Adesea una o covârşeşte pe cealaltă. Doamna de Maintenon dă să se înţeleagă că se gândeşte să plece de la Curte ca să scape de răzbunătoarea Athenais, geloasă pentru că regele îi acordă prea multă atenţie guvernantei copiilor lui.

Ludovic suspină. Frunzăreşte scrisorile, rapoartele, pe care Louvois, Colbert sau locotenentul general al poliţiei La Reynie i le înmânează, ca să fie bine informat.

A existat o scrisoare oficială de la abatele Gobelin, duhovnicul Doamnei de Maintenon, care o sfătuieşte să rămână la Curte, pe lângă rege:

„Nu daţi atenţie la ceea ce v-ar putea contraria, scrie abatele, uitaţi ce vă tulbură odihna, căutaţi-L pe Dumnezeu în tot ceea ce faceţi, dar în numele Domnului nu plecaţi sub niciun pretext. Cramponaţi-vă”.

Ludovic reciteşte.

Are impresia că din nou vor să-i pună tot felul de piedici şi că Doamna de Maintenon, buna, blânda este unealta habotnicilor, scandalizaţi, cum zic ei, că regele profită de toate femeile, de îndată ce ele i se dăruiesc şi dau impresia că ar fi îndrăgostite!

Ludovic se simte ostenit.

Trebuie să suporte şi capriciile lui Athenais, brusc violentă şi stridentă, geloasă pe vreuna dintre fetele tinere pe care ea i le prezintă şi i le oferă.

Apoi o cuprind remuşcările, se închide în ea, temându-se că poate fi întrecută, anunţă că e din nou însărcinată, dezvăluindu-şi firea iute cu strâmbături, încetând să mai fie femeia zâmbitoare şi suverană.

Scenele astea îl plictisesc pe Ludovic.

Se întoarce cu spatele şi se îndepărtează. Simte cum îl cuprinde un dispreţ amestecat cu indiferenţă. Îşi dă seama că într-o bună zi n-o va mai iubi pe Athenais de Montespan şi asta îl linişteşte şi îl întristează.

În acel moment Athenais, ca şi cum ar şti ce simte, încetează să mai facă reproşuri. Redevine seducătoare, strălucitoare, provocatoare şi supusă. Este gata să îl ajute să descopere frumuseţea uneia dintre însoţitoarele ei sau îl incită să cedeze la şireteniile graţioasei roşcate, prinţesa de Soubise.

Fireşte, el cedează.

Un trup tânăr şi o noutate nu se refuză. Dar, când o regăseşte pe Athenais de Montespan, îi pare un fruct savuros, dar puţin trecut deja şi este amuzat şi enervat totodată când află că se fac cântecele prin Paris, despre Louise de la Valliere şi Athenais bătându-şi joc de ele:

Una şchiopătează şi merge în baston, ca vai de sine
Cealaltă este zdravănă şi sură,
Una-i slabă pe măsură,
Iar ailaltă crapă de prea mult bine.

Dar La Valliere a devenit carmelită şi nu mai este decât călugăriţa Louise de La Misericorde.

Nu şi-o poate imagina pe Athenais de Montespan părăsind Curtea fără luptă. Nu are slăbiciunile lui Louise de La Valliere, este o Rochechouart de Mortemart.

Ar fi, oare, capabilă, într-un moment în care s-ar amesteca furia şi disperarea, orgoliul rănit şi decepţia să-i administreze băuturi magice, tot felul

de amestecuri, otrăvuri despre care se spune că doamnele din înalta societate le folosesc cu amanţii, atunci când vor să-i împiedice să le părăsească?

Refuză să conceapă aşa ceva.

Şi totuşi începe să citească cu o curiozitate îngrijorătoare zecile de foi legate cu un şiret negru.

Îşi aminteşte de marchiza de Brinvilliers, care a fost găsită vinovată de otrăvirea tatălui şi fraţilor săi, şi care, condamnată la moarte fiind, a reuşit să fugă acum trei ani în Anglia, iar mai apoi în Ţările de Jos.

Dar oamenii lui Louvois au reuşit în timpul unor operaţiuni militare, pe care le desfăşurau pe lângă Liege, să pătrundă în oraş şi să o ridice pe Doamna de Brinvilliers din mănăstirea unde se ascunsese şi să o bage într-o trăsură bine păzită, care a dus-o până la Paris, unde a fost închisă în temniţa de la Chatelet.

Pe drum a încercat să se sinucidă, vrând să se tragă în ţeapă, să înghită ace sau cioburi. Apoi, odată întemniţată a refuzat să-şi mărturisească numeroasele crime şi doar un om al Domnului, părintele Edmond Pirot a convins-o să-şi recunoască vina.

Ludovic citeşte fascinat această mărturisire.

Marchiza de Brinvilliers recunoaşte că şi-a omorât tatăl şi fraţii şi a încercat s-o otrăvească şi pe sora ei. Ea îşi demască şi complicii, descrie otrăvurile pe care le pregăteau şi pe care ea le-a folosit.

Făcuseră un amestec în care puseseră arsenic, vitriol şi venin de şarpe şi broască râioasă. După ce a început să recunoască, a mai declarat:

Jumătate din lumea bună deţine aşa ceva. Dacă aş vrea să vorbesc până la capăt le-aş aduce pieirea. După aceste cuvinte, Ludovic face o lungă pauză în lectura sa.

Îşi aminteşte de zvonurile despre otrăviri, care au circulat de mai multe ori, stârnind multă agitaţie la Curte.

La fiecare moarte, la fiecare boală, s-a spus că victima a fost otrăvită. Că autopsiile n-au găsit urme şi s-a răspuns că otrăvurile ard carnea asemeni bolilor şi nu li se mai poate demonstra prezenţa.

Aşa se pare că a murit Henrieta, prima soţie a lui Monsieur, asasinată fără îndoială de ibovnicii ducelui d'Orleans.

S-a zvonit că cele mai ilustre doamne merg la ghicitoare, la acele femei diabolice care sunt în cârdăşie cu alchimiştii. Că acolo li se ghiceşte viitorul sau că asistă la slujbe sataniste şi comandă băuturi magice ca să stârnească iubirea vreunui bărbat pe care doresc să-l seducă sau li se pregătesc altele pentru a scăpa de cei care le deranjează sau de rivale.

Ludovic începe să citească.

Mărturisirile Doamnei de Brinvilliers întăresc aceste zvonuri, în care nu a crezut până acum.

Dacă o fi oare şi el supus unor asemenea manevre de către femei?

Oare a încercat vreuna să îl facă s-o iubească? Să-l reţină? În acelaşi timp, îi pare că Dumnezeu îl ocroteşte şi n-ar putea lăsa să se săvârşească vreun delict împotriva sa. El este regele. Cele ce otrăvesc sunt arestate, pedepsite.

Marchiza de Brinvilliers a fost supusă chinului cu apa, iar mai apoi, desculţă şi îmbrăcată doar într-o cămaşă de pânză, cu părul despletit, cu ştreangul în jurul gâtului, purtând în mână o torţă grea, a fost condusă într-o căruţă pe două roţi până în piaţa din faţa catedralei Notre-Dame.

Acolo a îngenuncheat cerând iertare lui Dumnezeu şi regelui. Apoi a fost dusă în piaţa Greve. Mulţimea s-a înghesuit s-o vadă. Călăul a ridicat barda şi i-a tăiat capul.

Într-o scrisoare a Doamnei de Sevigne, interceptată, copiată şi adăugată celorlalte hârtii, Ludovic citeşte:

„În sfârşit, s-a întâmplat, Brinvilliers este în aer: bietul său trup firav a fost aruncat, după execuţie, pe un rug enorm, iar cenuşa ei a fost împrăştiată de vânt. Astfel încât o vom respira, iar prin comuniunea spiritelor mărunte, ne va veni şi nouă cheful să otrăvim, ca mai apoi să ne cuprindă mirarea."

Ludovic se cutremură. Îşi aminteşte că într-una dintre scrisorile sale, Elisabeth-Charlotte, această Palatină a cărei sinceritate brutală o apreciază din plin, scria: „Marchiza de Montespan este întruchiparea diavolului."

Capitolul 53

Se îndreaptă de spate.

Împinge cu o mişcare bruscă scrisorile copiate şi rapoartele poliţiei.

Îşi cheamă câinii.

Va merge la vânătoare, va călări, va fugări un cerb şi un mistreţ.

Vrea să uite de cenuşa împrăştiată a marchizei de Brinvilliers şi de zvonurile prin care doamnele de la Curte sunt bănuite că ar pune la cale otrăviri, una dintre ameninţări fiind chiar Athenais de Montespan.

El nu este un muritor oarecare, pentru care o băutură magică ar fi de ajuns ca să-i stârnească iubirea pentru o femeie.

Cine ar îndrăzni să umble cu asemenea vrăjitorii, cu slujbe satanice, cu droguri şi otrăvuri?

El nu este un muritor oarecare, ci Regele Foarte Creştin al regatului Franţei, pe care îl respectă toţi, de care se tem şi pe care îl admiră, ale cărui flote şi armate au cunoscut numai victorii peste tot.

Navele olandeze ard în mijlocul Mării Siciliei sau în insula Tabago. Au fost cucerite Valanciennes, Cambrai şi Saint-Omer.

Îşi aminteşte de mulţimea care l-a întâmpinat respectuoasă şi temătoare când, înconjurat de ofiţerii săi superiori, escortat de muşchetari şi grenadieri, a intrat în Cambrai. Episcopul oraşului îl aştepta în piaţa din faţa catedralei, unde în onoarea sa a fost celebrat pentru victorie un *Te Deum*.

Şi la muntele Cassel, armata sa a înfrânt-o pe cea a lui Wilhelm de Orania. Propriul său frate a condus atacurile succesive, pline de curaj şi de victorii. Din nou s-a strigat: „Trăiască regele şi Monsieur care a câştigat bătălia!” Prea de tot. Şi-a trimis fratele la ibovnicii lui şi la Elisabeth-Charlotte, Palatina.

Toţi trebuie să-şi amintească: nu poate exista în regat o glorie mai mare decât cea a regelui. Se duce la Versailles. Vrea ca acolo gloria sa, întâietatea sa, să rămână înscrise în clădiri, tablouri, sculpturi, natură, asemeni grădinilor, care trebuie să se supună poruncii regale.

Trebuie ca, de la răsăritul până la apusul soarelui, de la bazinul lui Apollo la grota lui Thetis, totul să amintească, să ilustreze şi să preamărească ziua, grandoarea regelui.

Trebuie să-i fie cântate victoriile şi cei precum Boileau şi Racine să devină istoriografii regelui. Toţi, Charles Perrault, Le Brun, proclamă că: „Ludovic al XIV-lea Augustul a eclipsat întreg secolul.”

E mulţumit să citească în *Panegiricul regelui asupra campaniei din Flandra în anul 1677,* că abia de se pomeneşte despre Monsieur, întreaga glorie fiindu-i atribuită regelui „care trebuie să fie pus mai presus de toţi marii eroi ai antichităţii”… „Ludovic este măreţ pentru că are ceea ce nu au toţi la un loc. Ludovic seamănă tuturor granzilor, dar niciunul dintre granzi nu-i seamănă, pentru că el nu-şi seamănă decât sieşi.”

Vizitează şantierele de la Versailles, vrea să fie aduşi şi mai mulţi muncitori, peste treizeci de mii. Trebuie asanate bălţile şi trebuie îmblânzită această natură ostilă.

Îl numeşte pe arhitectul Hardouin-Mansart şeful lucrărilor. Îi spune lui Charles Perrault ce aşteaptă de la pictori şi poetul îi rezumă spusele adresându-se astfel lui Le Brun:

Fără a ne întoarce în secolul lui Alexandru,
pe altă cale, pentru a-ţi da avânt mâinilor tale,
faptele lui Ludovic fără a le schimba, căci sunt ale sale
şi aşa cum le văd a fi sortite
vor da naştere unor frumuseţi neasemuite.

Vrea ca Versailles să devină locul cel mai admirat de către toate popoarele.

„Cum această Casă reprezintă azi desfătarea celui mai mare rege de pe pământ, să fie mereu vizitată de toţi locuitorii Franţei, iar străinii şi cei ce nu pot avea plăcerea de a o vedea să audă măcar povestite minunăţiile sale… Trebuie făcută o descriere, chiar dacă sumară, care să poată da o idee despre această agreabilă şedere şi celor care sunt departe.”

Vrea să locuiască aici în tot acest an 1677, chiar dacă lucrările nu sunt încă încheiate şi instalarea întregii Curţi în clădirile respective nu poate avea încă loc, ştiind că s-ar putea să mai fie nevoie de încă vreo câţiva ani înainte ca Versailles să ajungă unica sa reşedinţă.

Şi apoi, castelul lui Athenais de Montespan, cel de la Clagny, nu-i departe de Versailles, putând merge după ea, descoperind-o în rochiile sale opulente din mătase cu fir de aur, şi în maiestuozitatea trupului său care, după recenta sarcină, este şi mai înfloritor.

Îi este dragă această generozitate a cărnii, formele împlinite, în care dorinţa sa se domoleşte, după ce l-a stârnit, cucerind trupurile nervoase ale tinerelor, care se numesc prinţesa de Soubise sau Doamna de Ludres.

S-a folosit de Doamna de Ludres când, în ultimele două zile de sarcină, Athenais de Montespan s-a retras în castelul Maintenon, la marchiză.

S-a bucurat de această împăcare.

Iată ce voia! Ca în jurul lui să se adune regina, soţia sa, amanta domnitoare şi, în funcţie de rangul ocupat, în picioare sau aşezate pe taburete, femeile pe care le avusese câteva nopţi. Şi bastarzii lui ar trebui şi ei să poată lua loc lângă el, tot în funcţie de rang, în urma copiilor legitimi, dar nu aruncaţi în uitare sau ruşine.

Sunt cu toţii copii ai regelui.

Aflase că, la castelul Maintenon, Athenais născuse o fetiţă, Domnişoara de Blois. Dar Doamna de Maintenon refuzase să se ocupe de ea şi Doamna Colbert împreună cu Doamna de Jussat au preluat copila şi se vor îngriji şi de ceilalţi care precis că se vor mai naşte, în caz că Athenais de Montespan va rămâne amanta domnitoare.

E fericit că ea a revenit la Versailles.

S-a săturat deja de Doamna de Ludres, care şi-a închipuit că fiind cu Ludovic de câteva ori, îi va putea lua locul lui Athenais de Montespan.

Nu şi-a imaginat că marchizele de Montespan şi Maintenon s-ar putea coaliza împotriva ei, deşi erau rivale între ele, devenind aliate pentru a o îndepărta pe Doamna de Ludres.

Nu i-a plăcut că această femeie a încercat să se impună şi în ceea ce o priveşte, toate celelalte doamne o tratau cu deferenţă, imaginându-şi că aşa se cuvine, de vreme ce regele, credeau ele, o alesese.

Regele le-a văzut cum se ridicau de îndată ce intra Doamna de Ludres şi chiar şi în prezenţa reginei, nu se aşezau decât la porunca ei. Ce credea oare această înfumurată? Că-i poate fi forţată mâna regelui? Că se poate impune dacă el n-o vrea?

De îndată ce o zăreşte pe Athenais de Montespan, se îndreaptă spre ea şi o ia de mână.

Ar dori ca prin acest gest să înţeleagă toată lumea că şi-a păstrat locul şi că Doamna de Ludres nu mai reprezintă nimic.

Trece pe lângă ea fără ca măcar s-o privească. Ştie că în jurul tinerei se va face repede un gol, că odată ce regele a respins-o ea nu mai există, nemairămânându-i decât să-i suporte umilinţele lui Athenais de Montespan, care cu siguranţă că n-o va menaja. Nu se miră când primeşte, câteva săptămâni mai târziu, vestea că Doamna de Ludres a părăsit poziţia pe care o avusese pe lângă

Elisabeth-Charlotte. Deci nu mai este administrator al Curţii Doamnei.

Mai trec câteva săptămâni şi citeşte scrisoarea Doamnei de Ludres, care cere permisiunea de a se retrage la mănăstirea catolică din foburgul Saint-Germain.

— Cum, se miră el, încă nu-i acolo?

E de acord, dând din cap cu mult dispreţ.

De ce s-ar teme de femei?

Cine ar îndrăzni, în acest regat, să se ridice împotriva lui sau să-l rivalizeze?

Vremea Frondei şi a lui Nicolas Fouquet a trecut.

Ştie, dar totuşi vrea să se asigure, atunci când străbate în caleaşcă drumurile care duc la castelul Sceaux, reşedinţa lui Colbert, ministrul său de Finanţe.

Îşi aminteşte că în 1661, Fouquet predecesorul lui Colbert, îl invitase la castelul Vaux şi atunci toate drumurile erau pline de trăsuri sosite din provinciile Franţei şi chiar din Europa întreagă. Considerase măreţia şi strălucirea lui Fouquet ca pe o impertinenţă şi o sfidare.

Nimic din toate acestea în iulie 1677.

Descoperă de-o parte şi de alta a grilajelor castelului două grupuri statuare ale lui Coysevox, care reprezintă virtuţile lui Colbert: un licorn iese prin horn şi întrupează puritatea; un buldog sfâşie un lup, simbolizând fidelitatea. Deasupra grilajelor, o năpârcă ţine o ramură de măslin şi deasupra ei deviza *Perite et Recte,* „Iscusit şi Bine”. Îi place rezerva lui Colbert şi felul cum se înclină când regele îl felicită pentru curăţenia din apartamentele sale. Apoi se merge în sera de portocali unde se dă o reprezentaţie cu cea mai recentă piesă a lui Racine, *Fedra.* Ludovic se simte ca la el acasă.

La supeu o invită pe regină să se aşeze lângă el şi, cu un simplu gest, hotărăşte ca la stânga lui să vină Doamna Colbert şi cele trei fiice ale sale, iar

de partea cealaltă Doamna de Montespan şi fiica lor, Domnişoara de Blois.

Aici face ce îi place.

Nu se simte nici sfidat, nici ameninţat de Colbert, în acest regat nu va mai exista niciodată un Nicolas Fouquet.

Când se ridică, un foc de artificii luminează cerul, în vreme ce în toate satele din jur se trage cu pocnitori.

Brusc, de sub copacii luminaţi, încep să danseze ţăranii chemaţi de Colbert să-l aclame.

Ludovic se întoarce spre Colbert.

Ministrul îi mulţumeşte că prin prezenţa sa a onorat această sărbătoare şi i-a dat strălucire.

Ludovic rămâne indiferent.

E ordinea firească a lucrurilor. Gloria regelui dă strălucire oamenilor şi faptelor acestora. Întâiul dintre miniştri nu este decât un slujitor, pe care regele îl poate concedia după pofta inimii.

Miniştrii şi amantele sunt tratate deopotrivă.

Capitolul 54

Ludovic citeşte.

Are impresia că romanul povesteşte viaţa lui.

De la primele pagini îi stârneşte interesul, deşi nu avusese intenţia să frunzărească o carte, un roman cu titlu feminin, *Prinţesa de Cleves.*

Ludovic cel Mare îşi poate pierde vremea cu asemenea preţiozităţi?

L-a intrigat o notă a lui Gabriel Nicolas de La Reynie.

Are încredere în locotenentul general al poliţiei ale cărui iscoade bântuie fără odihnă toate mediile pariziene, de la drojdia societăţii până la Parlament, din saloane până în prăvălii.

La Reynie susţine că autorul romanului e fără îndoială o doamnă din lumea bună, care primeşte în salonul său, din strada Vaugirard, spirite alese, Doamna de Sevigne, ducele de La Rochefoucauld. E născută Marie-Madeleine Pioche de la Vergne şi este soţia contelui de La Fayette. A fost prietena primei doamne, Henrieta a Angliei. Este una dintre acele femei savante de care a râs întreaga Curte când Moliere le-a pus în scenă.

Ludovic a dat de-o parte cartea Doamnei de La Fayette, apoi cu un gest indiferent a redeschis-o totuşi. Şi a citit:

„A apărut atunci la Curte o frumuseţe care a atras toate privirile şi care pare-se era una perfectă, pentru că a stârnit admiraţie acolo unde lumea era obişnuită cu persoanele frumoase.”

Se gândeşte la ceea ce a simţit, o atracţie fulgerătoare ca o renaştere a unei dorinţe juvenile, dintre care rareori i se mai întâmplă să trăiască. E o tânără, o fecioară roşcată, pe care Palatina a numit-o printre doamnele sale de onoare, şi ea a fost cea care a reaprins focul. El ştie că Elisabeth-Charlotte, ca şi Athenais de Montespan, este destul de şireată ca să-l poată atrage pe rege lângă ea,

momindu-l cu carne tânără, de o frumuseţe necunoscută încă.

A întrebat-o pe Palatină, care a râs însă, şoptind că această Marie-Angelique de Fontanges este o naivă, s-ar putea chiar să fie prostuţă ca un animăluţ, dar frumoasă ca un înger.

— Imaginaţi-vă, Sire, că a visat că se afla singură pe munte şi brusc a fost cuprinsă de o lumină strălucitoare care s-a transformat pe loc în beznă. S-a trezit tresărind. S-a sfătuit cu duhovnicul ei. „Aveţi grijă, i-a spus el, muntele este Curtea unde veţi avea parte de o mare strălucire. Dar va fi de scurtă durată şi de îl veţi părăsi pe Dumnezeu, vă va părăsi şi El şi veţi cădea în întunericul cel veşnic…”

Ludovic nu şi-a mai putut lua ochii de la această frumoasă roşcată.

A revăzut-o la vânătoarea la care a fost invitat de Palatină. Probabil că nu poate fi o simplă întâmplare. În caz că nu cumva ducele de La Rochefoucauld, marele vânător cu copoi nu a ales-o anume pentru a o oferi regelui ca pe un vânat de preţ.

Ludovic este vânător. Palatina spune despre el că are „ochi de vulpoi”. Într-o noapte pleacă de la castelul Saint-Germain, unde locuieşte din nou împreună cu Curtea sa.

Nu s-a dus nici la Athenais, nici la regină. Vânează o nouă pradă, graţioasă.

Călăreşte în galop, înconjurat de câţiva jandarmi şi muşchetari. Sare din şa în faţă la Palais-Royal, reşedinţa fratelui său şi a Palatinei. Este anunţată o doamnă de onoare. Deschide o uşă şi-l călăuzeşte pe rege până în dormitorul lui Marie-Angelique de Fontanges.

Ludovic nu mai are de făcut decât câţiva paşi. Ghiceşte că acest moment este aşteptat de mult.

Ea i se dăruieşte.

Când pleacă în zori se simte întinerit, năvalnic, ca la primele sale vânători.

Dar vrea să păstreze secretul, ca să nu aibă de înfruntat gelozia şi mânia lui *Quanto.*

Doamna de Montespan poate fi mai turbată ca o lupoaică.

Totuşi este gata să-şi asume acest risc, căci zvonurile se răspândesc rapid.

Ambiţia şi intrigile amoroase sunt sufletul Curţii. Ele privesc în egală măsură bărbaţii şi femeile.

Există atâtea interese şi urzeli diferite, în care doamnele au un rol important, iubirea fiind mereu amestecată cu afacerile şi afacerile cu iubirea.

Acolo nimeni nu este nici liniştit, nici indiferent. Toţi se gândesc cum să se ridice, să servească sau să dăuneze. În diversele intrigi se ceartă unii cu alţii. Invidia şi concurenţa îi devorează.

Nu trebuie să te încrezi în aparenţe, nu sunt aproape niciodată adevărate.

Cine este tras pe sfoară?

Citeşte cele câteva pagini scrise de un oarecare italian, Primi Visconti, un obişnuit al Curţii, poate chiar o iscoadă a prinţilor de la Milano, cu care se spune că ar fi înrudit.

Louvois şi Gabriel Nicolas de La Reynie îl supraveghează, chiar dacă este prietenul tuturor celor din lumea bună.

Acest Primi Visconti ştie să observe atent. Citindu-l, Ludovic ezită între mânie şi dorinţa de a-l aresta şi a-l închide la Bastilia pe acest bărbat mereu la pândă – sau de a-i acorda o pensie pentru descrierea sa mult prea exactă şi pe care, după părerea sa, ar trebui s-o citească toţi cei care doresc să cunoască viaţa la Curte, prin prisma acestui memorialist care contribuie astfel la gloria regelui.

„Regele trăia cu favoritele sale, scrie Primi Visconti, fiecare separat ca într-o familie legitimă. Regina le primea nu numai pe ele, ci şi pe copiii naturali, ca şi cum ar fi fost o îndatorire ce trebuie

respectată, pentru că era conform cu rangul şi voinţa regelui.

Când asistă la slujba de la Saint-Germain, marchiza de Montespan şi Domnişoara de Fontanges se aşază chiar sub ochii regelui. Doamna de Montespan cu copiii ei în amvonul din stânga, vizavi de toată lumea şi cealaltă în dreapta, în vreme ce la Versailles, Doamna de Montespan era de partea Evangheliei şi Domnişoara de Fontanges pe băncile mai ridicate din dreptul Epistolelor.

Ele se roagă, cu mătăniile sau cartea de rugăciuni în mână, ridicând privirea în extaz ca nişte sfinte.

De fapt, Curtea e cea mai frumoasă comedie din lume.”

Capitolul 55

Lui Ludovic îi place această comedie care este Curtea. Actorii sunt la dispoziţia sa, el îi regizează, el concepe baletul, în funcţie de etichetă şi decor.

Şi vrea ca, atunci când părăseşte, la începutul lunii ianuarie 1678, castelul Saint-Germain, ca să pornească în fruntea armatei spre a conduce campania rituală din Flandra, Curtea, regina şi amantele sale să-l însoţească.

Este din nou iarnă şi trebuie să fie ultima campanie militară. Doreşte victoria pentru a impune în Provinciile Unite, în Spania, în faţa prinţilor germani, pacea, la care se lucrează de ani de zile, de către diplomaţi, sub autoritatea nunţiului apostolic. Trebuie să încheie rapid până ce nu se reface o alianţă războinică şi anti-franceză între Olanda şi Anglia, pentru că acest Wilhelm de Orania, nobil mărunt din Breda, adept al viciului italian, a reuşit să se căsătorească cu Mary, fata cea mare a ducelui de York, care poate deveni regina Angliei în caz că rămâne fără moştenitor, Carol al II-lea.

Ludovic vrea să cucerească Gand şi Ypres, să aibă astfel de victorii, încât Provinciile Unite să fie constrânse să semneze pacea care se pregăteşte la Nimwegen.

Vrea ca, înainte să înceapă asediul acestor fortăreţe, să-şi treacă în revistă trupele.

O priveşte pe Athenais de Montespan. O găseşte înfloritoare. Trebuie s-o vadă şi soldaţii şi o pofteşte să i se alăture.

Mercenarii germani o aclamă pe marchiză strigând:

„*Koenig Hure!* E târfa regelui!”

Războiul e un teatru.

— Cum ţi s-a părut trecerea în revistă, doamnă? întreabă el la cină.

Athenais îşi lasă capul pe spate şi formele ei se împlinesc pe sub rochie.

— De-o frumuseţe desăvârşită, Sire. Doar că germanii îmi par cam naivi, să le spună lucrurilor pe nume.

Ludovic râde. Mortemart este spirituală, aceasta fiind una dintre armele ei de seducţie, pe care n-o are niciuna dintre celelalte femei pe care le-a cunoscut îndeaproape şi mai cu seamă această Marie-Angelique de Fontanges, despre care ştie că la Curte se spune că e proastă bâtă.

Nu se gândeşte s-o schimbe pe una cu cealaltă. Continuă să ascundă legătura cu Domnişoara de Fontanges, convins că probabil taina s-a aflat, aşa cum i s-a confirmat din scrierile lui Primi Visconti.

De altfel, Athenais de Montespan a fost înştiinţată.

Ţipă înainte să facă pe indiferenta, ca mai apoi s-o cuprindă iar mânia. Probabil că a aflat că Marie-Angelique de Fontanges locuieşte într-un apartament izolat din castelul Saint-Germain.

El o întrerupe.

— Nu mă mai sâcâi, că m-am săturat.

Sub zidurile din Gand, Athenais pare că şi-a regăsit liniştea.

Războiul, cu vacarmul său, cu morţii şi gloria, o ţin departe de zvonuri.

Ludovic intră în oraş şi cere ca soldaţii învinşi să defileze în faţa lui. Apoi acelaşi lucru la Ypres, care cade, la fel ca şi celelalte cetăţi.

Wilhelm de Orania dă o ultimă bătălie la Mons, în vreme ce diplomaţii au încheiat deja la Nimwegen pacea mult aşteptată.

Ludovic dă înapoi Maastricht şi Gand, plus Courtrai, Audenarde şi Charleroy. Dar păstrează Franche-Comte şi câteva cetăţi din Flandra, care formează o linie continuă mai uşor de apărat. Valenciennes şi Cambrai, Maubeuge, Saint-Omer, Ypres, devin franceze.

Pictorii Van der Meulen şi Charles Le Brun, pe care i-a vrut în suita sa la Curte şi în armată, îi prezintă primele schiţe. Tablourile ce se vor naşte vor ilustra bolta galeriei din sala oglinzilor de la Versailles.

Trebuie ca toţi cei care vizitează castelul şi toţi supuşii regatului să ştie că Ludovic cel Mare a triumfat, că este stăpânul Europei şi că doar de el depinde să aleagă între a-i înrobi pe oameni sau a le aduce pacea.

În fiecare parohie este celebrat câte un *Te Deum.* Academicienii şi istoriografii trebuie să-l preamărească pe rege.

„Totul a cedat, totul s-a predat în faţa armelor sale de neînvins. Ca şi cum cerul n-ar fi îngăduit să se unească atâtea puteri împotriva puterii sale şi chiar s-ar fi străduit să-l facă să triumfe în toate colţurile universului."

Iată o predică-a academicianului Fransois Charpentier – care îi convine.

Îl priveşte pe Colbert.

Ministrul general al Finanţelor este şi mai sumbru ca de obicei. Trebuie să adune sumele cheltuite, să regrete cedările din cadrul tratatului de la Nimwegen şi tarifele vamale care protejau manufacturile regale de concurenţa olandeză.

Probabil că se teme că firmele de negoţ şi chiar şi cei care se ocupă cu comerţul de sclavi din Senegal şi până în Antile nu se vor mai putea dezvolta, din pricina unei concurenţe puternice a Angliei şi Olandei, devenite aliate.

Colbert întâmpină cu răceală totul.

Ludovic, printr-un gest, îi interzice să vorbească.

Nu vrea să audă lamentaţiile ministrului. Le ghiceşte. Vistieria este goală. Impozitele sunt prea grele, ţăranii şi micii negustori sunt hăituiţi, neputând să le plătească, preferând uneori să se spânzure după ce şi-au ucis apropiaţii!

Ludovic a citit asta în rapoartele iscoadelor, ce i-au fost prezentate.

Dar se poate spera la prosperitatea supuşilor, pentru că se ştie că gloria unui rege nu se măsoară asemeni unei pânze, ci asemeni grânelor!

Un rege trebuie să vrea ca regatul Franţei să fie cel mai puternic din Europa. Şi a devenit, dar acum trebuie ocrotit.

Ludovic îl numeşte comisar cu fortificaţiile pe Vauban. Îşi dă acordul ca de-a lungul frontierelor, pe vârfurile stâncoase ale Pirineilor şi Alpilor, în insule şi în porturi, să se înalţe fortăreţe care să facă inviolabile „domeniile particulare”.

Îi sunt prezentate planurile acestor cetăţi care vor constitui un „cordon de fier” în jurul regatului.

Unele îi poartă numele: Fort-Louis sau Mont-Louis.

Nici măcar cel dintâi dintre militari nu-şi poate imagina ce simte un rege când gloria îl ridică deasupra suveranilor de rând!

Un ministru, chiar şi Colbert sau Louvois, nu este decât administratorul unui domeniu care nu-i aparţine. Să se supună şi să-i dea regelui totul pentru glorie.

Ludovic ştie că trebuie să vegheze asupra ei, ca şi cum ar fi bunul cel mai de preţ al unui suveran.

În timpul acestei ultime campanii militare, i-a interzis fratelui său să mai conducă vreun atac. A vrut ca Filip d’Orleans să nu mai fie decât un spectator, iar acum, sub o ploaie cumplită, la 12 octombrie 1678, Ludovic vizitează, puţin invidios, noul castel al lui Filip, de la Saint-Cloud.

Nu poate să nu recunoască graţia picturilor lui Pierre Mignard. Admiră felul cum se succed încăperile, salonul lui Marte, galeria lui Apollo, salonul Dianei, decorate de acest artist.

Se întoarce spre Elisabeth-Charlotte.

— Aş vrea foarte mult, doamnă, spune el, ca picturile din galeria mea de la Versailles să fie deopotrivă de frumoase ca acestea.

Nu vrea să-i lase lui Filip monopolul acestui pictor. Îl invită pe Mignard la Versailles, ca să picteze apartamentul prinţului moştenitor.

Îi reproşează lui Colbert că l-a îndepărtat pe Mignard de la lucrările pentru Versailles. Un rege nu trebuie să-şi părăsească niciodată gloria sau să o împartă.

De aceea Ludovic vrea să adune în jurul său, în aceste castele, pe toţi cei care, de viţă nobilă fiind, pot aduce şi mai multă strălucire.

Trebuie să fie acolo în aceste ultime zile ale anului 1678, aşezaţi la mesele de joc, din saloanele castelului de la Saint-Germain, şi în curând în cele de la Versailles.

De vreme ce se află aici dispuşi să arunce cu zecile de mii de livre, să se ruineze – chiar şi Filip trebuie să lase zălog pietrele sale preţioase după ce a pierdut tot, la câteva partide de cărţi –, înseamnă că îi sunt supuşi.

Ludovic rămâne pentru o clipă în picioare lângă masa la care joacă Doamna de Montespan.

Este în continuare maiestuoasă, numai că formele sale, după ultima naştere, a unui fiu recunoscut sub numele de contele de Toulouse, s-au îngreunat. S-a umflat la faţă. Şi-a pierdut graţia. Adesea o cuprinde mânia. Este poruncitoare, aspră şi lipsită de respect faţă de regină. A trebuit să-i amintească de mai multe ori că-i datorează respect Mariei-Tereza.

— Nu uita, doamnă, că îţi este stăpână.

Dar Athenais de Montespan este o Rochechouart de Mortemart, pe care n-o impresionează niciun titlu de nobleţe.

Ludovic o priveşte. În trei partide pierde şapte sute de mii de livre. Se întoarce către el sfidându-l din priviri, ştiind prea bine că-i va plăti datoriile. Vrea să recâştige suma pierdută printr-o miză de cinci sute de mii de livre. Şi câştigă. Se ridică greoaie şi clătinându-se pe picioare.

Se aşază la masă pentru supeu, înfulecând cantităţi mari de cărnuri şi dulciuri.

Pentru prima dată, observând-o atent, are un sentiment de plictiseală absolută, aproape de repulsie.

Ludovic se îndepărtează. Marie-Angelique de Fontanges trebuie că-l aşteaptă în apartamentele sale retrase din castel.

Se îndreaptă într-acolo alene.

În acel an 1678, care tocmai se încheie, a împlinit patruzeci de ani. Chiar şi pentru un rege viaţa trece.

PARTEA A CINCEA
1678-1682

Capitolul 56

Are deci peste patruzeci de ani.

Încearcă să nu se gândească la această graniţă a vieţii sale, pe care tocmai a trecut-o.

Şi totuşi îl cuprinde nerăbdarea, ca şi cum ar simţi că timpul ar putea să nu-i fie îndeajuns.

Străbate, urmat de Colbert, de arhitecţi şi de câţiva curteni, şantierele castelului de la Versailles.

Vrea să se construiască de îndată grajduri mici şi mari. Peste câteva luni, spune el, vrea să se instaleze definitiv la Versailles, împreună cu întreaga Curte. Totul trebuie deci să fie gata pentru a primi în saloane, la banchete şi recepţii, mai multe mii de invitaţi, dintre care mulţi vor locui permanent la castel sau în împrejurimi.

Îl conduce pe arhitectul Hardouin-Mansart, arătându-i la două leghe de Versailles o ridicătură înconjurată de păduri. Vrea ca aici, în locul care se numeşte Marly, să se înalţe un castel unde să poată locui, cu apropiaţii şi curtenii aleşi de el, departe de lumea care va da buzna la Versailles.

Patruzeci de ani, pentru un bărbat ca el, asupra căruia veghează Domnul, nu reprezintă decât mijlocul vieţii şi nu începutul apusului.

Se asigură de asta în fiecare zi.

Vânează cerbul, mistreţul şi femeile cu o energie care nu simte că i-ar fi scăzut.

În fiecare noapte intră în dormitorul Mariei-Angelique de Fontanges. Se apropie de ea cu o dorinţă nestăvilită şi o călăreşte cu ardoarea primelor nopţi.

Şi totuşi, uneori cu un fel de mirare constată că, după ce face dragoste, îl doboară o oboseală care nu-l mai cuprinsese, împovărându-i umerii şi ceafa.

Lasă capul în jos, închide ochii, moţăie în fotoliul din faţa căminului. O aude pe Marie-Angelique de Fontanges cum cântă în timp ce el

respiră cu greu, suspină, chinuit, plictisit, chipul îmbujorându-i-se brusc, din pricina unui bufeu.

Rămâne aşa, aşteptând să vină zorii, incapabil să-şi adune puterile ca să-şi revină, să plece din dormitor şi să ajungă înapoi la el în apartamente sau la regină.

În sfârşit se ridică.

Nu se mai duce la Athenais de Montespan.

De altfel, la mânie a părăsit castelul Saint-Germain şi a plecat la Paris, ca să îşi manifeste indignarea faţă de „marele păcat comis de rege” care a înşelat-o şi a umilit-o cu vulgara asta de Fontanges, care nu e decât un animăluţ de coteţ.

Poate că Athenais a sperat că el o să vină s-o implore să se întoarcă la castel, pentru a fi nestemata cea mai strălucitoare de la Curte.

Dar el nu face niciun fel de demers. Acest trup greoi nu-l mai atrage. N-o respinge. Are locul ei în primul rând, în capelă, la masă, în caleaşca sa, dar va trebui s-o accepte pe regină, pe Marie-Angelique de Fontanges şi pe Doamna de Maintenon.

Vrea ca Athenais să înţeleagă că, dacă n-o mai doreşte – sau oricum prea puţin –, îşi manifestă în continuare respectul faţă de ea.

Îi dictează lui Colbert decizia pe care tocmai a luat-o.

„Regele, pentru a-şi demonstra stima şi consideraţia pe care i le poartă Doamnei de Montespan, acordându-i rangul prin care se distinge de celelalte doamne de la Curte, Maiestatea Sa vrea ca ea să se bucure pe perioada vieţii sale de aceleaşi onoruri şi prerogative, poziţii sociale şi prezenţe, precum şi alte avantaje pe care le au ducesele.”

Se amărăşte atunci când, în loc să-şi manifeste recunoştinţa faţă de acest gest evident de bunăvoinţă, se confruntă cu mânia lui Athenais, cu ciuda, ba chiar şi cu actele sale de violenţă.

Nu va primi rangul de ducesă, ţipă ea. Marie-Angelique de Fontanges îl va obţine asemeni Louisei de La Valliere, care şi ea l-a avut! Ea este o Rochechouart de Mortemart, nu i-a dăruit ea, oare, şase copii regelui?

E măritată; îl pune el pe Colbert să-i răspundă. Trebuia, oare, să-l facă pe Montespan duce şi să provoace un nou scandal?

Din nou protestează pe lângă el.

Detestă ţipetele. Îi spune:

— Regelui nu-i place ceea ce face prea mult zgomot.

Apoi adaugă:

— Ţi-am mai spus, doamnă, nu vreau să fiu deranjat.

Are atâtea treburi de orânduit în Consiliile sale, încât nu vrea ca aceste certuri femeieşti să-i întunece minţile, asemeni norilor pe un cer senin.

Trebuie să-i reunească pe Louvois şi Colbert, care fiecare în parte doreşte să mai ia din influenţa celuilalt.

Adesea fac front comun ca să îndepărteze pe câte cineva din Consiliu, dintre cei care nu aparţin taberelor lor rivale.

A consimţit, la cererea lui Louvois, la retragerea lui Pomponne din Secretariatul de Stat al Afacerilor Externe. A numit însă în locul lui pe însuşi fratele lui Colbert, Colbert de Croissy, şi astfel a mai domolit influenţa lui Louvois.

Să conduci ca rege înseamnă să echilibrezi toate celelalte puteri, cele ale miniştrilor, ale granzilor, ale supuşilor care vor să se regrupeze.

— Regele, spune el, nu doreşte alieri.

Indiferent că-i vorba de protestanţi sau de jansenişti, refuză ca pastorii sau domnii din Port-Royal să-şi adune în jurul lor adepţii.

Autoritatea regală trebuie să împiedice aceste întruniri ale credincioşilor, ale ereticilor sau ale celor marginalizaţi de Biserică.

De asemenea, trebuie să le interzică nobililor să se mai bată în duel. Singura gâlceavă care merită este cea pe care o decide regele.

Mai precis, are nevoie de gentilomi ca să străbată pe frontiera de Nord şi cea de Est, „dependinţele”, oraşele anexate de regat în virtutea tratatului de la Nimwegen.

Trebuie ca aceşti oameni ai regelui, în sate, în castele, să găsească actele care dovedesc că locurile respective aparţin oraşelor, că sunt „dependinţe” şi în consecinţă trebuie „reunificate” cu oraşele cucerite.

Iată o mare afacere, care ar trebui să permită, de la Dole, Besanson, Brisach, Metz, Toul şi până la Verdun, o „politică unionistă” care, fără război, va permite regatului să se întindă şi mai mult, să cucerească, printr-un joc al drepturilor, Lorena şi Alsacia, pe care de îndată Vauban le va fortifica.

Se gândeşte la toate acestea moţăind în dormitorul lui Marie-Angelique de Fontanges a cărei tinereţe agresivă îl agasează. Nu este decât o femeie bună la pat.

Preferă s-o părăsească şi să revină la liniştita Doamnă de Maintenon.

I se aşază alături, ea îi respectă tăcerea. El aţipeşte, liniştit. Îşi poate lăsa trupul să se destindă, fără chef, obosit, vlăguit chiar. Când redeschide ochii, Doamna de Maintenon îi vorbeşte despre copiii regelui, crescuţi de ea. Îl invocă pe Dumnezeu. Îi vorbeşte în şoaptă.

Este atât de calmă în glas încât are impresia că este cuprins de o blândeţe călduţă.

Ea şopteşte, complice, că a sfătuit-o pe Doamna de Montespan – „pentru ca Dumnezeu să-i ierte dublul adulter săvârşit” – să-şi întoarcă faţa spre Dumnezeul Atotputernic şi să-şi mărturisească păcatele. Femeie măritată în faţa Domnului, fapta ei este o nelegiuire.

Ludovic ascultă.

A observat că Athenais de Montespan pare să se fi calmat.

Marie-Angelique de Fontanges i-a mărturisit cu mare bucurie, plină de naivitate, că Doamna de Montespan a acceptat-o în cercul ei de prietene, dându-i sfaturi şi ajutând-o să-şi aleagă toaletele.

Marie-Angelique vrea să-şi manifeste recunoştinţa faţă de această mare doamnă, mai în vârstă decât ea, oferindu-i bijuteriile la care ţine atât de mult.

Ludovic deschide caseta. Doreşte ca între aceste femei să fie cea mai bună înţelegere cu putinţă. Vrea să poată obţine, de la fiecare, ceea ce are mai de preţ şi ceea ce-i place lui.

De la Domnişoara de Fontanges, patima tinerească de roşcată. De la Athenais de Montespan, spiritul sclipitor şi acea alură maiestuoasă care continuă să-l impresioneze.

Şi de la regină? Ea este regina şi îi este de ajuns.

În ceea ce o priveşte pe Doamna de Maintenon, ea este întruchiparea modestiei pioase, o prezenţă liniştitoare, îngăduinţa binevoitoare a unui duhovnic, care este şi femeie cu un trup copt şi pufos, la care îi sunt dragi suspinele şi clipele de abandon.

Nu o respinge pe niciuna dintre ele.

Dar nici ele nu-i pot cere nimic.

Regele nu dă decât ceea ce voieşte el.

Capitolul 57

Ludovic şopteşte:

— Femeile astea, cum e posibil?

Locotenentul general al poliţiei, Gabriel Nicolas de La Reynie, pare că nu l-a auzit.

Stă în picioare la câţiva paşi, de partea cealaltă a mesei de marmură la care stă aşezat Ludovic.

La fiecare cuvânt pe care îl rosteşte La Reynie, Ludovic are impresia că un lanţ gros îl strânge de gât, că abia mai poate respira, că-i sunt striviţi umerii şi ceafa.

Repetă şi mai în şoaptă:

— Femeile astea, cum e posibil?

Se gândeşte la Athenais de Montespan şi la una dintre cele din suita ei, Domnişoara des Oullets, de care-şi aminteşte că ar fi pretins că a purtat în pântece o fiică ce îi aparţine lui, dar pe care el a refuzat s-o recunoască.

Gabriel Nicolas de La Reynie nu le-a pomenit numele, dar la moartea lui Madame, a Henrietei a Angliei, s-a vorbit de o otrăvire şi au fost acuzaţi ibovnicii Domnului, precizându-se că Athenais de Montespan şi Domnişoara des Oullets au mers la o fostă moaşă, la cea care dădea în cărţi, la o astroloagă, o alchimistă pe nume Catherine Deshayes, soţia lui Monvoisin, supranumită celebra Voisin, care locuia în cartierele situate în jurul lui Notre-Dame de Bonne-Nouvelle, care avea drept complici nişte abaţi, deveniţi uneltele diavolului, care otrăveau, pregătindu-şi licorile în pivniţe, în maghernişe şi în barăci de prin fundul grădinilor. S-a spus că în ceremoniile lor foloseau sânge de fetus sau de nou născuţi, măcelăriţi, arşi şi rămăşiţele pământeşti îngropate în locuri secrete.

A fost deja uluit că marchiza de Brinvilliers a susţinut că doamnele din lumea bună foloseau ca şi ea otrăvuri, dar a refuzat să le dea numele.

Locotenentul general al poliţiei spune că ducesa de Foix şi ducesa de Bouillon, nepoata lui Mazarin, şi contesa de Soissons…

Ludovic ridică mâna şi îl întrerupe pe La Reynie şi îl pune să repete acest nume care este al lui Olympe Mancini, administrator al Casei Reginei. A cunoscut-o foarte bine şi mult înaintea Domnişoarei des Oullets. Lasă privirea în jos şi îi cere lui Reynie să continue:

— … mareşalul de Luxemburg ar fi chiar şi el implicat, asemeni acestor doamne, într-o poveste cu otrăvuri.

Să fie oare cu putinţă?

La Reynie precizează că printre oamenii sus puşi, obişnuiţi ai Curţii şi apropiaţi ai regelui, se face negoţ cu licori magice de iubire, cu substanţe miraculoase care redau vigoarea moşnegilor, care leagă pe bărbat de amanta sa, ori pe un tânăr iubit de femeia pe care ar fi vrut s-o părăsească.

— Viaţa bărbatului este practic un negoţ, spune La Reynie. Se foloseşte otrava când sunt încurcături de familie, pentru a nu împărţi averea ori a nu se lăsa spoliaţi.

A cerut să fie arestată celebra Voisin, precum şi complicii săi, un oarecare Le Sage, preoţi, abaţi, Guibourg, Cotton şi Marielle, adepţi ai slujbelor satanice, ce se ţin pe trupuri goale de femei care acceptă acest lucru, pentru a li se împlini dorinţele.

Celebra Voisin a menţionat şi alte nume, cel al văduvei preşedintelui Parlamentului, al cărui deces, din acel moment a devenit suspect.

Ludovic tace, nu mai ascultă. Are impresia că acest cerc malefic îl sugrumă.

Mulţi regi din acest regat au fost ucişi cu pumnalul şi, dacă acum e vremea otrăvii?

Se ridică.

— Să se facă lumină, spune el, şi justiţia să-i pedepsească pe toţi vinovaţii, indiferent cine ar fi ei.

Vrea, adaugă el, să fie judecaţi aceşti criminali, de un tribunal extraordinar. Acesta îşi va avea sediul la Arsenal. Un magistrat, Louis Boucherat, îl va prezida, La Reynie se va ocupa şi el, precum şi un consilier de Stat, pentru a instrumenta cazurile.

— Nimic nu trebuie să vă stea în cale, spune el.

Curând după aceea, îl primeşte pe mareşalul de Luxemburg, care îşi susţine cu ardoare nevinovăţia, însă suveranul îl întrerupe şi i se adresează cu o voce tăioasă:

— Dacă eşti nevinovat n-ai decât să te bagi singur în puşcărie. Am numit cei mai buni judecători care să cerceteze asemenea cazuri şi le dau mână liberă.

Curând după aceea, îl primeşte pe Louvois, care îl umileşte pe mareşal, acuzându-l că a cerut maeştrilor întru ale otrăvurilor moartea soţiei sale, apoi pe cea a mareşalului de Crequi, şi a comandat vrăji, s-ar putea chiar şi slujbe sataniste, pentru ca fiica sa să se mărite cu fiul lui Louvois! Mareşalul se pare că a semnat un pact cu Satana.

La Reynie mai adaugă faptul că şi Racine e bănuit că ar fi otrăvit-o pe Domnişoara Du Parc, pe care i-a luat-o lui Moliere, făcându-şi-o amantă.

Ludovic se lasă pe mâna justiţiei, a acestui tribunal extraordinar, care în doar câteva săptămâni a arestat peste două sute de persoane şi care a fost supranumit „Tribunalul Inchiziţiei”.

— Nimeni nu trebuie cruţat, spune Ludovic.

Dar cum s-o aresteze, s-o condamne pe Olympe Mancini, contesa de Soissons, care i-a fost atât de apropiată.

Mai ales că-l bănuieşte pe Louvois că profită de aceste acuzaţii ca să scape de duşmanii sau de rivalii săi.

Este şi cazul mareşalului de Luxemburg, soldat victorios, a cărui glorie o umbreşte pe a lui Louvois. La fel şi cu Olympe, contesă de Soissons, care a refuzat să-şi mărite fata cu fiul lui Louvois.

E sătul. Aerul îi pare otrăvit. Respiră cu greu. Trebuie să decidă.

Trebuie să-i spună lui Olympe să părăsească regatul pentru că, în caz contrar, va fi arestată. Îi cumpără chiar şi poziţia de administrator a reginei. I-o va da lui Athenais de Montespan, care poate că astfel se va mai domoli.

La urma urmelor, celebra Voisin şi complicii ei, chiar şi cu picioarele zdrobite în instrumentele de tortură, nu i-au pomenit numele.

Află că vinovăţia mareşalului de Luxemburg n-a fost dovedită. Oare nu cumva povestea a fost exagerată din ambiţia de răzbunare şi ranchiuna lui Louvois?

Şi totuşi există vinovaţi, femeia asta, celebra Voisin, complicii ei, preoţii rătăciţi, expertele în avorturi, cei care dau în cărţi, cei care pregătesc otrăvurile, cele o sută de persoane pe care Tribunalul Inchiziţiei le găseşte vinovate, dintre care treizeci şi şase sunt condamnate la moarte.

Printre acestea se numără celebra Voisin, care este dusă pe 22 februarie 1680 în piaţa Greve, unde va fi arsă de vie, asemeni unei vrăjitoare şi care refuză duhovnicul şi crucifixul.

Ludovic se cutremură.

Oare ce ascund perucile astea creţe ale curtenilor, care se pleacă în faţa lui?

Ce pasiuni clocotesc în inimile femeilor care i se dăruiesc?

Când Racine însuşi, maestru al tragediei, istoriograf al regelui, e bănuit c-ar putea fi şi el printre cei ce otrăvesc, ce să mai crezi despre ceilalţi?

Oare ce regat se ascunde în spatele faţadelor de la Versailles?

Ce păduri dese, întunecoase şi crude se află dincolo de grădinile impecabile ale lui Le Notre?

Capitolul 58

Îl vede apropiindu-se pe Gabriel Nicolas de La Reynie şi brusc i se usucă gâtul, simte că o povară îi zdrobeşte umerii şi îi cuprinde pieptul.

Deci nu s-a terminat.

Cenuşa împrăştiată a celebrei Voisin, ca şi cea de acum patru ani, din 1676, a marchizei de Brinvilliers, continuă să otrăvească aerul castelului Saint-Germain, unde îl primeşte pe locotenentul general al poliţiei.

Cel care, la început, pare că ar ezita, se hotărăşte mai apoi să vorbească, ţinând privirea în pământ, ca un animal hăituit care nu vede altă ieşire decât să meargă mai departe, chiar dacă ştie că va cădea într-o capcană.

La Reynie spune că celebra Voisin are o fiică, Marie-Marguerite, încarcerată, care, aflând de execuţia mamei sale, a început să vorbească. Complicii celebrei Voisin, abatele Guibourg, abatele Marielle şi o altă expertă în otrăviri, vrăjitoarea Francoise Filastre, i-au confirmat spusele.

La Reynie face o pauză şi ridică puţin capul.

— Vreau să ştiu tot, spune Ludovic.

La Reynie continuă, cu o voce neutră, uneori cu respiraţia întretăiată.

Vorbeşte mai întâi de Domnişoara des Eillets.

— Toţi au pomenit-o, spune el. Era în slujba Doamnei de Montespan.

Ezită.

— Toţi au recunoscut-o atunci când ministrul Louvois şi cu mine i-am confruntat între ei.

Face o pauză şi apoi continuă:

— Spun că au văzut-o adesea pe Domnişoara des Eillets la celebra Voisin. Venea să ia prafuri albe şi negre pentru stăpâna sa. Dar Domnişoara des Eillets s-a jurat că toţi minţeau şi că n-au văzut-o de fapt niciodată.

Pe cine să creadă?

Poate că vor, pomenindu-le pe aceste doamne din anturajul regelui, să-şi prelungească viaţa.

Ludovic e tentat să nu-l mai asculte pe La Reynie, dar pe de altă parte vrea să afle totul.

— Şi ei ce-au zis?

— Doamna de Montespan voia prafuri de iubire, şopteşte La Reynie. Apoi s-a gândit să-i dea Maiestăţii Sale, prin intermediul celebrei Voisin, o petiţie îmbibată în otravă. Dar experta în otrăvuri, care a venit pe coridorul castelului Saint-Germain, nu a reuşit. Gărzile au îndepărtat-o. Atunci Doamna de Montespan a vrut să o otrăvească pe Domnişoara de Fontanges cu mănuşi şi stofe înmuiate în otravă.

La Reynie tace.

Ludovic încetează să-l mai întrebe.

Oare Athenais să fi vrut să-l ucidă în acest mod atât de riscant după ce a petrecut nopţi întregi alături de ea şi ar fi fost de ajuns să toarne otrava într-una dintre băuturile pe care i le oferea?

De ce toată această maşinaţie nesigură, cu petiţia adusă regelui de o necunoscută, celebra Voisin, care avea puţine şanse să treacă dincolo de mulţimea de pe coridoarele castelului, pentru a-şi atinge scopul?

Se îndoieşte. Ar putea fi o manevră a lui Louvois ca s-o îndepărteze pe Athenais.

— Şi mai ce?… spune Ludovic cu o voce aproape imperceptibilă.

— Abatele Guibourg pretinde că…

Trebuie să asculte. Să şi-o imagineze pe Athenais de Montespan în voaluri, dar cu trupul dezgolit, servind de altar unui preot satanic. Trebuie să ştie că vrăjitoarea Francoise Filastre, ucigaşă de copii, a asistat la aceste ceremonii, fiind în slujba Doamnei de Montespan.

— Totul este mărturisit în scris, şopteşte La Reynie.

Ludovic îşi aminteşte de momentele de oboseală profundă, de lingori, de tulburările de vedere pe care le avea uneori, după ce se iubea cu Athenais de Montespan.

Să fi fost oare acesta efectul „prafurilor de iubire” pe care le folosea ca să-şi atingă dorinţele?

Ce era de făcut?

Va fi înştiinţat Tribunalul Inchiziţiei.

El va lua cunoştinţă şi va dezbate aceste mărturii, care s-ar putea să nu fie decât nişte minciuni. Oare adevărul va ieşi la iveală din scandalul acestor deliberări?

Trebuie să tranşeze problema rapid.

Vrea să cunoască părerea lui Colbert, a lui Louvois, a lui La Reynie şi a lui Louis Boucherat.

În prima zi îl ascultă pe Louvois. În următoarele trei zile, pe ceilalţi participanţi la acest comitet, cu care discută câte patru ore, de fiecare dată.

Louvois doreşte să continue ancheta. La Reynie şi Boucherat vorbesc puţin. Colbert e sceptic. Acuzaţiile împotriva Doamnei de Montespan, spune el, nu stau în picioare la o examinare atentă. Marchiza ar fi avut atâtea ocazii să-l otrăvească pe rege! Şi cum să-ţi imaginezi o femeie atât de pioasă oferindu-şi trupul pentru o slujbă satanică?

La Reynie propune să se scoată din dosar tot ceea ce este referitor la Doamna de Montespan, iar Tribunalul Inchiziţiei să îi judece doar pe acuzaţii vinovaţi de crime dovedite.

În privinţa acuzatorilor marchizei de Montespan, s-au emis ordine scrise sigilate, din partea regelui Franţei, prin care deveneau deţinuţi uitaţi în carcerele cele mai sumbre, din fortăreţele îndepărtate.

Ludovic încuviinţează.

Cere să se păstreze secretul absolut.

El însuşi decide să se supună acestei dorinţe.

Dar nu vrea să-i întâlnească privirea lui Athenais de Montespan atunci când îi iese în cale.

Capitolul 59

O priveşte pe Doamna de Montespan cum se îndepărtează.

Vine, cu o voce furioasă şi indignată, să-i reproşeze că a putut crede toate calomniile răspândite împotriva ei, de către cei care o invidiază şi visează s-o îndepărteze de rege.

A ascultat-o, în picioare, uitându-se în ochii ei în acel apartament în care s-au iubit de atâtea ori.

Ea a început să ţipe.

Cum a putut, a repetat ea, în loc să îndepărteze aceste bănuieli, aceste mărturisiri inventate, să le citească, să le asculte. De ce n-a dat în vileag manevrele lui Louvois, marele ei duşman?

Nu i-a răspuns lui Athenais de Montespan. N-a făcut gestul pe care îl aştepta ea atât, apropiindu-se de Ludovic.

El s-a îndepărtat de ea, ca şi cum s-ar fi temut să nu se arunce asupra lui şi să nu-l înjunghie.

Ea a ghicit motivele pentru care a făcut un pas înapoi.

A avut un zâmbet dispreţuitor. Apoi i-a întors spatele şi a ieşit din încăpere.

A urmărit-o din priviri.

În ciuda rochiei foarte ample, nu mai putea ascunde faptul că, aşa cum îi şoptise Doamna de Maintenon, „se îngrăşase cu vreo treizeci de centimetri în talie”. Nu mai era decât o siluetă greoaie, capabilă încă să dea iluzii, să danseze cu graţie, aşa cum o făcuse la venirea lui Marie Anne Charlotte de Bavaria, care avea să devină soţia prinţului moştenitor. Dar nu fusese decât un moment trecător, ca şi amintirea a ceea ce era ea cândva.

O vedea ca pe o femeie urâţică, pe care cele nouă sarcini au schimonosit-o şi despre care Primi Visconti scrisese – şi ce umilinţă să citească aceste

rânduri – că-i văzuse piciorul Doamnei de Montespan, care era mai gros decât torsul său.

„Trebuie să mărturisesc că am slăbit foarte tare” adăugase Primi Visconti, ca să sublinieze cu umor enormitatea a ceea ce ar fi văzut şi descris.

Ludovic nu vrea s-o mai privească.

Nu poate uita acuzaţiile cu care a fost copleşită Athenais. În plus, să descopere în fiecare zi, sub farduri, volane, mătăsuri şi brocarturi ţesute cu fir de aur, un trup care se lasă şi o piele care se zbârceşte îl face să sufere teribil.

Ca şi cum Athenais de Montespan i-ar fi adus în faţa ochilor lucrurile de care se temea cel mai tare pentru el însuşi.

Pentru că simte că muşchii i se lasă. Burta i s-a umflat şi mai tare. Şi când o vede, la supeu, pe Athenais de Montespan înfulecând cărnuri şi fructe zaharisite, bând şi cerând ca paharul ei să fie mereu plin cu vin, încearcă să reziste foamei şi setei ce-l cuprind.

Reuşeşte să evite această beţie. Dar foamea îl chinuieşte. Mănâncă întruna. În scaunul său, s-a găsit un vierme enorm, viu, ale cărui resturi cu siguranţă se încolăcesc încă în viscerele regelui şi, aşa cum spun medicii, acest vierme este cauza unei pofte de mâncare nepotolite.

Când este ascultat, când este cercetat atent, încearcă să uite de trupul său, să devină doar o masă de carne insensibilă, pentru că un rege nu trebuie să-şi manifeste durerea.

Totuşi ea există, îi roade pântecul, anusul, când adesea se aşază, şi de zece ori pe zi, pe scaunul găurit.

Durerea nu-l mai lasă, este ascuţită şi urcă până în fălci.

Dinţii i se rup. Chirurgii îşi strecoară instrumentele de fier în gura lui, smulg rădăcinile, colţii de măsele stricate, îi crestează gingiile.

Nu ţipă de durere.

Aşa se cuvine pentru un rege.

Dar are pentru prima dată în viaţă impresia că energia sa şi puterile îl lasă şi că trecerea timpului a început să-l roadă.

Fără îndoială că asta înseamnă să ai peste patruzeci de ani, moment în care îşi căsătoreşte fiul, pe Monseniorul, Delfinul, prinţul moştenitor, cu această tânără Marie Anne Charlotte de Bavaria, dizgraţioasă, dar care trebuie slăvită ca viitoare regină a Franţei.

Banchetele se succed, la Villers-Cotterets, unde Curtea o întâmpină pe Marie Anne; la Chalons, unde Monseniorul o ia de nevastă; la castelul Saint-Germain, la cel de la Saint-Cloud, unde regele, apoi Monsieur şi Mademoiselle – Filip d'Orleans şi Palatina – o primesc ca gazde.

Ludovic, cu ochii întredeschişi, nemişcat, urmăreşte atent baletul Curţii, în jurul soţiei prinţului moştenitor.

O priveşte, în trecere, pe Athenais de Montespan, care se străduieşte să pară uşurică, dezinvoltă şi veselă.

Dar nu mai este decât o umbră a trecutului care dispare în negura timpului.

O vede pe Marie-Angelique de Fontanges, care păşeşte ezitând, cu chipul plin de pete roşii şi trăsăturile lăsate.

Oare ce se întâmplase cu tânăra care în urmă cu câteva luni îl făcea să exclame: „Slăvit fie Dumnezeu, frumoasă creatură!" Ea purta părul despletit, buclele curgându-i pe umeri, şi toată Curtea voise să se pieptene „precum Fontanges"!

Alături de ea simţise că îi renaşte dorinţa şi nu ezitase chiar să înghită prafurile acelea albe, pe care i le procurase valetul său şi care îi readuseseră vigoarea din tinereţe.

A fost fericit când La Fontaine, acest poet care refuzase să devină curtean şi îi fusese fidel lui Fouquet, a scris aceste rânduri, sedus de Marie-Angelique:

Fermecător obiect, demn dar al Cerului şi nu numai
al lui, frumuseţea voastră vine direct din mâna Domnului.

Oare ce-a mai rămas din acest farmec divin?

Marie-Angelique de Fontanges are faţa umflată, diformă, pătată.

Este victima unor hemoragii ca urmare a unei sarcini, copilul însă născându-se mort. Nu-şi mai revine, are mereu febră, este buimacă, încercând să-şi apere poziţia.

Nu mai poate, nu mai vrea s-o vadă.

Acest chip, acest trup, pe care le-a ştiut atât de frumoase, acum îl sperie. A făcut ceea ce a spus: Marie-Angelique este ducesă, cu o pensie de optzeci de mii de livre. Sora ei a obţinut să ajungă stareţă de Chelles.

Nu poate da mai mult.

Şi este fericit să afle că Marie-Angelique de Fontanges se va retrage la abaţia Chelles, alături de sora ei. Aceasta nu va mai urma Curtea, care urma să fie condusă în Flandra, pentru a vizita în zilele de vară, între 13 iulie şi 31 august 1680, fortăreţele devenite franceze în urma tratatului de la Nimwegen.

Se călătoreşte pe perioade scurte de la Calais la Dunkerque, de la Lille la Valenciennes, de la Cambrai la Maubeuge.

Seara, supeul, în reşedinţa cea mai mare din oraşul vizitat. Se aşază cel mai adesea lângă Doamna de Maintenon.

Îşi găseşte liniştea datorită comportamentului rezervat al acestei doamne, cu trupul rotunjor. Are pielea roz a unei femei coapte, sănătoase, şi asta îl calmează, în vreme ce trupurile Doamnei de Montespan şi al lui Marie-Angelique de Fontanges îl neliniştesc.

A numit-o – şi a remarcat surprinderea Curţii – pe Doamna de Maintenon a doua doamnă de

onoare a soţiei prinţului moştenitor.

A vrut să sublinieze astfel că nu mai este o doamnă ca oricare alta, ci aşa cum imediat au poreclit-o curtenii „Doamna de Maintenant (Acum)”.

La Saint-Germain a profitat de o vizită zilnică pe care a decis să o facă soţiei prinţului moştenitor, ca să petreacă mai multe ore cu cea de-a doua doamnă de companie, care locuia pe lângă soţia Monseniorului.

Doamna de Maintenon vorbeşte calm şi blând. Nu are izbucnirile, obiceiurile şi ieşirile provocatoare ale lui Athenais de Montespan şi nici remarcile prosteşti ale lui Marie-Angelique de Fontanges.

Are impresia că alături de ea descoperă ce înseamnă prietenia şi conversaţia lipsită de constrângeri şi şicane.

I se pare că această relaţie corespunde perioadei de viaţă în care se află. Ştie că la Curte Doamna de Maintenon este deja înconjurată de multă amabilitate.

Se fac plecăciuni în faţa ei, este solicitată.

Ludovic o priveşte atent. Ea continuă să se poarte cu modestie. Nu încearcă nici să uimească, nici să strălucească, nici să seducă. Nu se aşază seara la mesele de joc. Nu bea ca Athenais de Montespan.

Inspiră respect. Nu va fi niciodată tratată cu aceeaşi cruzime ca Marie-Angelique de Fontanges, despre care se spune că „a fost rănită în timpul îndatoririlor şi acum a rămas neputincioasă” şi de aceea a fost alungată ca o slujnică.

Ludovic nu tolerează ca Doamna de Maintenon să fie atacată sau luată peste picior. Este o femeie demnă şi trebuie tratată ca atare. De altfel, nu are din impertinenţa şi uneori chiar din impietăţile lui Athenais de Montespan, care a îndrăznit să spună despre duhovnicul regelui: „Acest părinte La Chaise (scaun) nu-i decât un scaun fără gaură”.

Cum de nu înţelege Athenais că, atunci când suferinţa începe să muşte din trup şi adesea îl sfârtecă, îţi doreşti să te apropii de religie? Doamna de Maintenon vorbeşte despre îndatoririle către Dumnezeu, despre respectul faţă de preoţi.

Ea cheamă la rugăciune şi la mărturisirea păcatelor.

Chiar şi regele, după ce a trecut de jumătatea vieţii sale, are nevoie să audă asta.

Capitolul 60

Socoteşte că a venit vremea să se spovedească, să se împărtăşească.

Nu vrea să se mai mulţumească doar de Paşte, neglijând tot restul anului respectarea regulilor Bisericii Domnului.

Admiră pietatea, supunerea faţă de Dumnezeu a Doamnei de Maintenon. Deseori, i se întâmplă să spună rugăciuni cu mătănii, când se află împreună cu ea, sau chiar să se amestece printre credincioşii veniţi să venereze euharistia.

Observă mirarea celor din jur, când le spune că vrea să îi arate papei Inocenţiu al XI-lea că este Regele Foarte Creştin, suveranul celei mai mari Biserici, al regatului Sfântului Martin, al lui Clovis şi al lui Ludovic cel Sfânt.

Suferă că n-a reuşit să alunge din regat ereticii unei religii pretins reformate. Protestanţii continuă să se adune în jurul acelor pastori! Îi ascultă pe Le Tellier şi pe Louvois, care susţin că sunt multe convertiri şi că hughenoţii, atunci când sunt obligaţi să găzduiască soldaţii din cavalerie, preferă să-şi abandoneze falsa religie, atraşi de scutirea de impozite acordată convertiţilor.

Ludovic vrea să meargă şi mai departe.

Trebuie, spune el, interzise căsătoriile între catolici şi protestanţi. Îl miră tăcerea papei. Ca şi cum Inocenţiu al XI-lea n-ar înţelege spiritul de cruciat al regelui Franţei, continuând să-i reproşeze faptul că aplică „regala” care-i permite suveranului să încaseze profiturile episcopiilor vacante, să desemneze episcopi sau stareţe, să apere puterile pământeşti ale regelui.

Asupra acestui punct nu cedează.

A pus pe masa de marmură o nouă scrisoare a lui Colbert, respectuoasă, dar enervantă, care revine asupra cheltuielilor şi a dificultăţii de a obţine fonduri din „afaceri extraordinare”. La

urma urmelor regala este una şi Inocenţiu al XI-lea ar trebui să înţeleagă că un Rege Foarte Creştin, dacă vrea să-şi conducă regatul pe drumul cel drept, are nevoie de bani şi că are voie să-i ia de acolo de unde îi găseşte, inclusiv din episcopatele vacante!

Continuă să citească scrisoarea inspectorului general al Finanţelor.

„În privinţa finanţelor, deşi nu este treaba mea, scrie Colbert, îl implor doar pe Maiestatea Voastră să-mi îngăduie să-i spun că în vreme de război ori de pace nu a consultat niciodată starea finanţelor pentru rezolvarea cheltuielilor, ceea ce este extraordinar ca abordare.” Ludovic lasă jos scrisoarea.

Cum poate Colbert să-l compare cu alţi suverani?

El este Ludovic cel Mare, extraordinarul, şi felul său de a domni este deci tot unul extraordinar!

„Cheltuielile au depăşit cu mult încasările, continuă Colbert, şi poate că asta Îl va determina pe Maiestatea Voastră să modereze şi să reducă mare parte din cheltuielile excesive, pentru a exista un oarecare echilibru între încasări şi cheltuieli.”

Oare Colbert îşi imaginează măcar care sunt nevoile, obligaţiile şi îndatoririle unui rege al Franţei, Regelui Soare?

„Ştiu prea bine, Sire, că nu sunt personajul cel mai agreabil în acest moment, încheie Colbert, dar în serviciul Maiestăţii Voastre funcţiile sunt diferite; unele nu presupun decât cheltuieli; cea cu care mă onorează Maiestatea Voastră, din nefericire nu aduce nimic plăcut…”

Fără îndoială că la Louvois face aluzie Colbert.

Trebuie să-i răspundă.

„Bine faci că încerci să stabileşti cum stau lucrurile şi sper ca în curând să le vii de hac…”

Doar ăsta este rolul inspectorului de la Finanţe! Colbert ar fi bine să nu uite care a fost soarta lui Fouquet, care de curând a murit în fortăreaţa

Pignerol. Colbert ar trebui să stabilească o regulă generală în privinţa impozitelor pe grâne, dar să nu se amestece în ceea ce nu-l priveşte.

După părerea lui Ludovic, Colbert are mereu rezerve, nu numai asupra amplorii cheltuielilor, dar şi asupra măsurilor luate împotriva protestanţilor. El pretinde că hughenoţii sunt meşteşugari pricepuţi în ale postavurilor, tapiţeri neîntrecuţi, bancheri pricepuţi, manufacturieri, negustori şi că, deci, este în interesul regatului să nu fie prigoniţi, ci toleraţi.

Cum de nu înţelege că este intolerabil ca nişte supuşi, indiferent de funcţiile pe care le ocupă şi bogăţia ce o aduc, să se lepede de religia suveranului, a Regelui Foarte Creştin?

De ce se opune el astfel regelui, lui Louvois, lui Le Tellier? Şi de ce, conform rapoartelor lui Louvois, este dintre cei tot mai puţin numeroşi care o susţin pe Doamna de Montespan, o ocrotesc şi pledează în favoarea ei?

Ar fi bine să-şi amintească de soarta lui Nicolas Fouquet!

Un ministru, inspector general al Finanţelor, trebuie să găsească bani doar pentru regele lui, pentru că nu este decât un umil servitor.

Se porneşte şi mai tare împotriva lui Colbert, atunci când află că fiul inspectorului general al Finanţelor, cavalerul Colbert, aflat în compania altor tineri, ducele de La Ferte şi marchizul de Biran, au încercat să sodomizeze, într-un bordel din strada Ours, un adolescent amărât, un negustor de napolitane şi, cum acesta a refuzat să se supună, i-au tăiat testiculele cu o lovitură de spadă, lăsându-l acolo sângerând!

Îl convoacă pe Louvois, pentru a-l însărcina să transmită, din partea sa, toate mustrările cuvenite unei asemenea fapte. Ca nişte tineri din familii nobile, destrăbălaţi şi beţi să abandoneze astfel un om pe care l-au rănit, după ce au vrut să-l posede ca pe o fată, este inacceptabil.

Ludovic ezită.

Aceşti tineri merită condamnarea la moarte. Apoi ascultă implorările taţilor.

Decide: să fie alungaţi de la Curte cavalerul Colbert, marchizul de Biran şi ducele de La Ferte.

Câteva zile mai târziu află cum Colbert şi-a bătut fiul cu lopata!

Foarte bine!

Dar răul era mult mai profund decât îşi putea el imagina.

Citeşte cu dezgust rapoartele lui Louvois.

„Tinerii au împins dezmăţul până la oribile excese şi Curtea a devenit o mică Sodomă!”

Au organizat o confrerie a adepţilor viciului italian.

Între cămaşă şi maiou poartă o cruce pe care se află gravat un bărbat care calcă în picioare o femeie, aşa cum călca Sfântul Mihail diavolul.

În bordelurile pariziene organizează orgii în care se sodomizează, iar fetele sunt supuse la tot felul de acte de violenţă şi perversiuni!

Ludovic este îngrozit când află că ducele de Vermandois, fiul de paisprezece ani, născut din iubirile sale cu Domnişoara de La Valliere, a intrat într-o confrerie şi a fost supus iniţierii şi sodomizării de către marii maeştri ai confreriei.

Fiul lui!

Simte un mare dezgust, ca şi cum în el s-ar stârni amintiri cumplite şi neclare din copilăria sa. Nu era oare el singur o victimă fără apărare, în încăperea cardinalului Mazarin, naşul său, când a simţit lipindu-se de trupul lui cel al bărbatului pe care-l admira şi îl iubea? A fost oare pângărit şi de aceea toată viaţa i-a dispreţuit pe cei care asemeni propriului său frate, Filip, s-au dedat viciului italian?

Şi acum este rândul fiului său să aleagă dezmăţul sau poate că a fost pervertit de ibovnicii lui Filip d’Orleans.

Nu vrea să mai ştie de acest fiu, de acest bastard. Dar mai întâi vrea ca acesta să afle dispreţul ce i-l poartă, să-i cunoască mânia şi furia fără margini.

Contele de Vermandois se află în faţa lui. Mărturiseşte tot. Cere iertare. Să fie bătut fără milă! Să fie prigonit! Să nu se mai arate niciodată la Curte.

Mai târziu, când va afla că, la şaisprezece ani, contele de Vermandois a murit sărac şi alcoolic, nici măcar nu va tresări.

I se spune că în mănăstirea sa de carmelite, Louise de La Valliere, devenită maica Louise de la Misericorde, a plâns puţin şi apoi a şoptit: „Am plâns deja prea mult moartea unui fiu căruia încă n-am apucat să-i plâng destul naşterea!"

Ludovic se roagă. Numără mătăniile.

Poate că au dreptate cei care spun că pe cer a apărut o cometă care anunţă sfârşitul lumii, vremea judecăţii de apoi.

Capitolul 61

Să fie oare teama de a-i displăcea lui Dumnezeu?

La începutul anului 1681, nu mai are chef să danseze.

A fost chiar tentat să rămână cu Doamna de Maintenon, când aceasta a refuzat să asiste la baletul *Triumful dragostei,* care a fost jucat în timpul carnavalului, în cea mai mare dintre sălile castelului Saint-Germain.

A lăsat capul în jos ca să se facă iertată pentru acest refuz şi apoi, în şoaptă, a spus că ar rămâne în camera ei singură, pentru că toată lumea va fi la balet, dar că ea preferă să se odihnească şi să aibă vreme să se roage lui Dumnezeu.

Ludovic trebuie să fie prezent. Şi totuşi se simte plictisit.

Fără chef, vede cum urcă pe scenă fiul său, Monseniorul Delfin, şi tânăra sa soţie Marie Anne Charlotte de Bavaria.

Îşi aminteşte de bucuria pe care o resimţea cândva să facă piruete printre balerini şi să fie în acelaşi timp Apollo şi Jupiter. A trăit asta. Dar fiul lui este mult prea neîndemânatic ca să fie Bachus. Nu este decât un curtean al zeului!

Ludovic nu se emoţionează decât în momentul în care intră în scenă, înconjurată de balerine şi balerini, fiica sa, Domnişoara de Nantes, care este întruchiparea tinereţii, cu spontaneitatea celor şapte ani ai săi.

Se întoarce şi întâlneşte privirea lui Athenais de Montespan. Ea îi zâmbeşte, mândră că este mama acestei copile care dansează cu graţie, face o reverenţă şi întreaga Curte o aplaudă.

Îi evită privirea. Nu vrea ca Athenais să-şi imagineze că ar putea renaşte între ei acea legătură care fusese cândva atât de fericită.

Nu o mai iubeşte. Nu vrea să danseze cu ea, seara, la balul mascat care încheie carnavalul.

E neliniştit, ca şi cum aceste banchete somptuoase nu s-ar mai potrivi cu vremurile care vin şi cu dispoziţia lui.

Şi totuşi, pe bună dreptate, ştie că nicicând gloria sa n-a fost mai strălucitoare.

Regatul se extinde, prin toate aceste „unificări" care anexează oraşe şi teritorii.

Tocmai i-a poruncit lui Louvois să pornească cei treizeci de mii de soldaţi care vor încercui Strasbourg-ul, oraş liber, pe care vrea să-l „alipească" Lorenei şi Alsaciei. Va fi cumpărat consimţământul edililor, vor fi ameninţaţi să predea oraşul soldaţilor, în caz că nu-şi va deschide porţile şi nu-l va întâmpina pe rege printr-un *Te Deum,* care va readuce Strasbourg-ul la adevărata sa religie, pentru că între timp a căzut pradă hughenoţilor, lui Luther, care nu e cu nimic mai bun decât Calvin.

Asta în privinţa Rinului.

Dă de asemenea poruncă să fie „alipită" regatului cetatea Casai, care comandă valea Po. I se va plăti ducelui de Mantua, căruia îi aparţine. Louvois trebuie să negocieze, iar contele Mattioli, care-l reprezintă pe ducele de Mantua şi care încearcă să-l tragă pe sfoară pe regele Franţei, stabilind noi legături cu Spania, să fie ridicat, chiar la Mantua, şi întemniţat, condamnat la închisoare pe viaţă, pentru că a îndrăznit să joace dublu împotriva lui Ludovic cel Mare. Să nu cunoască nimeni identitatea acestui deţinut cu mască de catifea şi să zacă în fortăreaţa din insulele Lerins şi mai apoi la Bastilia.

Iată ce te poate costa dacă te pui cu regele Franţei care face legea în întreaga Europă, de la Rin la Po.

„Aceste întâmplări să fie un exemplu şi să dea de gândit întregii Europe, care va şti că trebuie să

se supună, de la primele somaţii, dorinţelor Maiestăţii Sale, Regele Soare!”

Ludovic ascultă aceste proslăviri.

Vrea gloria şi puterea, dar e ca şi cum trupul său, adesea plin de durere şi din care pare că s-ar fi topit bucuria de a exista, care pentru atâta vreme l-a stăpânit şi l-a făcut să dorească toate femeile şi să le aibă aproape pe toate, se împuţinase nelăsând în urmă decât încăpăţânarea de a persevera şi nevoia de a trăi.

Are impresia chiar că moartea, asemeni unei ape negre şi ameninţătoare, se îndreaptă spre el.

A fost emoţionat de graţia Domnişoarei de Nantes. A fost impresionat până la suferinţă profundă, de moartea Domnişoarei de Tours, care nu era decât cu câteva luni mai mare decât sora ei.

Athenais de Montespan, pe care a văzut-o atât de radioasă când asista la figurile de balet ale Domnişoarei de Nantes, este copleşită, împovărată şi îmbătrânită, o mamă lovită, după moartea fiicei sale.

O aude cum spune cu o voce sfârşită pe care n-a mai întâlnit-o, că va face o lungă călătorie, că va pleca de la Curte câteva săptămâni, „în speranţa că se va mai linişti tristeţea şi tulburarea profundă, care nu-mi mai dau pace după pierderea pe care tocmai am suferit-o”.

Ludovic o ascultă. O priveşte intens şi încearcă să pară indiferent.

Nu reuşeşte să scape de bănuielile care plutesc asupra ei. E convins că i-a administrat prafuri de iubire ca să-i stârnească dorinţa şi să-i aţâţe patima. Dar n-a vrut să-l omoare, nu poate nici măcar să conceapă aşa ceva. Ea i-a purtat în pântece nouă dintre copiii lui şi el i-a recunoscut pe toţi cei care au supravieţuit.

Ludovic lasă privirea în jos.

Ce poate gândi oare Dumnezeu despre aceste roade ale unui dublu adulter?

Şi sunt şi cei patru bastarzi născuţi de Louise de La Valliere. Şi un altul al Domnişoarei des Oullets, din alaiul lui Athenais de Montespan, atât de compromisă de celebra Voisin.

Marie-Angelique de Fontanges a fost şi ea grea cu un copil de-al lui.

Şi acum se chinuieşte în pragul morţii. Nu vrea s-o vadă la abaţia Port-Royal, unde din trupul ei frumos, cel puţin aşa i se spune, n-a mai rămas decât o carne învineţită şi purulentă.

Vrea ca de trei ori pe săptămână ducii de Noailles şi de La Feuillade să-i aducă veşti.

Când îl anunţă că nu mai are decât câteva ore de trăit, se duce s-o vadă. Nu se poate împiedica să nu plângă în faţa acestei tinere, care nu mai este decât o suferinţă cumplită şi a cărei gură s-a umplut de puroi. Pleacă foarte tulburat.

Este uluit când află că se şuşoteşte pe la Curte şi la Paris că Marie-Angelique de Fontanges a fost otrăvită de Athenais de Montespan care, din gelozie, ar fi tocmit un lacheu să-i toarne o licoare ucigaşă în lapte.

Ludovic nu poate să creadă şi, totuşi, aceste calomnii se răspândesc şi îl tulbură.

Citeşte ceea ce se scrie despre asta: „*Tainele iubirilor ducesei de Fontanges şi amănunte despre otrăvirea şi moartea sa*”.

Cere ca trupul neînsufleţit al lui Marie-Angelique să fie supus autopsiei.

Vrea să fie primul care citeşte rapoartele medicilor. Descoperă că de fapt „cauza morţii doamnei este exclusiv datorată putrezirii totale a lobilor drepţi din plămâni, care s-a produs din pricina alterării prin uscare a ficatului său, care a produs o mare cantitate de sânge biliar înţepător la miros, care a dus la modificările ulterioare”.

Medicii nu pomenesc nicio clipă că ar fi vorba de otravă, deşi zvonurile susţin că ea ar fi alterat toate organele.

Acum poate fi înhumat trupul lui Marie-Angelique de Fontanges în abaţia Port-Royal. Ludovic nu asistă la funeralii, la îngroparea inimii lui Marie-Angelique în abaţia Chelles, unde este stareţă sora ei, Catherine.

Ştie că într-o scurtă predică, părintele Saint-Severin a spus:

— Această inimă a fost a Domnului la început şi apoi a lumii. Dumnezeu şi-a luat în sfârşit înapoi ceea ce l-a aparţinut, pentru ceea ce a ocrotit, dar acestei inimi nu i-a fost uşor să se desprindă de trup.

Răceala şi scurtimea acestei predici, îl şochează. E mai degrabă sensibil la nişte poezioare care se cântă mereu prin Paris:

Cândva, la Curte, eram egală
amantei regelui meu, devenindu-i rivală.
Nicicând n-a durat aşa puţin o soartă atât de minunată,
nicicând n-a fost mai curând curmată.
Ah, cât de mică e distanţa, de un cuvânt
de la măreţie la mormânt.

Capitolul 62

Se gândeşte fără încetare la mormintele în care zac atâtea trupuri tinere, uneori ale copiilor abia născuţi, şi unde a fost îngropat şi cel al lui Marie-Angelique de Fontanges.

Ştie că trupul său îl chinuie tot mai mult, simţindu-se îngreunat, că este timpul să se gândească deja la salvarea sufletului său.

Ascultă rugăciunile Doamnei de Maintenon şi sfaturile lui Bossuet, pe care l-a numit episcop de Meaux. Bossuet pomeneşte cu fervoare de o Biserică unită, de providenţă.

— Astfel Dumnezeu domneşte asupra tuturor popoarelor… spune el. Cei care sunt la putere trebuie să ştie că sunt supuşi unei forţe superioare. Dumnezeu ţine de acolo de sus, din Ceruri, frâiele tuturor regatelor…

Ce să facă pentru a-L servi mai bine, decât să adune toţi supuşii în sânul Bisericii?

Să-i convertească pe hughenoţi, dar aceştia se încăpăţânează. Să-l asculte pe Louvois, care evocă măsurile luate de administratorul de la Poitou, Rene de Marillac, prin care convertiţii nu mai sunt obligaţi să găzduiască soldaţii din cavalerie, iar aceştia se instalează la protestanţii îndărătnici, spre a le face în ciudă.

Aceste „misiuni armate" incită miile de hughenoţi să se convertească.

Ludovic acceptă propunerea lui Louvois, care susţine o extindere în toate provinciile a misiunilor armate, fiind de la sine înţeles că asasinatul şi violul vor fi aspru pedepsite.

Louvois protestează. Soldaţii de cavalerie pot fi necioplіţi, spune el, dar sunt drepţi. Sunt misionarii armatelor dreptei credinţe.

Doamna de Maintenon se îngrijorează pentru copiii hughenoţilor, pe care părinţii îi obligă la o

falsă religie. Oare nu este datoria regelui să-i scape de greşeală, de păcat, de blasfemie, de erezie?

O operă pioasă.

Pe 17 iunie 1681 dă un edict regal, prin care copiii protestanţilor nu vor mai putea părăsi regatul şi se pot converti liber, începând de la frageda vârstă de şapte ani, fără încuviinţarea părinţilor.

Este datoria sa de Rege Foarte Creştin să acţioneze astfel.

Hughenoţii trebuie să simtă că le fuge pământul de sub picioare şi că nu-şi vor mai găsi liniştea, decât dacă se convertesc. Altfel vor fi nevoiţi să îi suporte pe soldaţii de cavalerie sau să părăsească regatul.

Louvois propune să fie închisă academia din Sedan, unde predau Pierre Bayle şi Jurieu, doi oameni de litere protestanţi, care se cred cunoscători în ale teologiei şi filosofiei.

Nu contează că ambii pleacă la Rotterdam, unde Bayle, puţin după sosirea sa acolo, dă lecţii de filosofie.

Regatul este astfel mai puternic, epurat de necredincioşi!

Nu vrea să-l mai asculte pe Colbert, ambiguu în privinţa religiei, repetând la nesfârşit că hughenoţii sunt aducători de avuţii.

Dumnezeu, asemeni oricărui suveran, nu contează în ochii unui inspector general al Finanţelor.

Dar Colbert insistă ca regele să-l primească la Curte pe Henri de Massue, marchiz de Ruvigny, deputat general al Bisericilor reformate.

Ludovic întâi ezită, însă Colbert îi evocă pe marii slujitori ai monarhiei, toţi hughenoţi, care nu s-au implicat în Frondă sau care, asemeni lui Turennne sau amiralului Duquesne, unul convertit, celălalt nu, au fost soldaţi exemplari. Se hotărăşte şi îl primeşte, curtenitor, pe marchizul de Ruvigny.

Gentilomul este bătrân. Povesteşte despre emoţia protestanţilor, care-şi văd răpiţi copiii spre a fi convertiţi, despre familiile distruse, poate că eretice, dar respectabile, orbite poate, dar creştine.

Dintr-o dată vocea marchizului de Ruvigny începe să tremure. Ruvigny evocă furturile, violurile, crimele, distrugerile, jignirile, umilinţele pe care le suportă din partea soldaţilor de cavalerie din „misiunile armate”. Militarii nu respectă nici bătrânii, nici copiii, nici femeile, nici bunurile. Ludovic ascultă atent.

Louvois pretinsese că ofiţerii de cavalerie, dragonii, se comportaseră cum se cuvine.

Îl priveşte atent pe marchizul de Ruvigny. Crede în spusele lui. Va opri aceste abuzuri de putere. Va retrage dragonii din Poitou şi îl va înlocui pe guvernatorul Rene de Marillac.

Marchizul de Ruvigny mulţumeşte, dar, spune el, persecuţiile vor continua sau vor renaşte şi atunci cine va putea să mai oprească reînceperea războaielor religioase sau exodul hughenoţilor, care vor fi pentru regatul Franţei, la care ţin toţi protestanţii, o adevărată vărsare de sânge ucigătoare?

Ludovic îl priveşte pe Ruvigny din cap până în picioare.

— Mă supun unei îndatoriri sfinte, atunci când fac tot ce-mi stă în putinţă ca să convertesc supuşii rătăciţi şi ca să-i scap de erezie, spune el.

Face o pauză, ridică braţele şi reia.

— Dacă va fi nevoie ca să reuşesc, aş fi gata ca mâna mea dreaptă s-o taie pe cea stângă, şi aş face-o fără nicio ezitare.

Chipul marchizului de Ruvigny păli brusc. Bătrânul plecă mergând cu spatele, cu ochii în pământ.

Ludovic rămâne pentru o clipă nesigur pe el şi apoi îşi aminteşte de spusele Doamnei de Maintenon, vorbe care îi fuseseră reproduse.

— Dacă Dumnezeu îl va ocroti pe rege, în douăzeci de ani nu va mai exista niciun hughenot.

La ce glorie mai mare ar putea spera?

Capitolul 63

Se întreabă şi se miră.

Oare nu-i mai păsa de glorie?

O priveşte indiferent pe tânăra care stă jos în faţa lui. Încă de la începutul supeului copios, de la miezul nopţii, aflat în intimitatea apartamentelor sale, se plictiseşte.

Şi totuşi această Domnişoară de Ore ar trebui să-l atragă. Are forme generoase, e spontană şi de o naivitate de fecioară. Dar este fardată, împopoţonată ca o desfrânată şi, prin atitudinea ei, prin tăcerile, timidităţile şi zâmbetele sale, îi dă de înţeles că este pregătită şi că aşteaptă.

Ar fi de ajuns ca el să se ridice, să se apropie, pentru ca ea să se minuneze şi să se dăruiască.

Dar el nu se mişcă, neliniştit de această plictiseală care pune stăpânire asupra sa, când de fapt ar trebui să profite de această fată, aşa cum a făcut-o cu toate celelalte femei de până atunci, fie că erau frumoase, fie că păreau că-l iubesc.

Dar nu mai simte nimic, poate doar un fel de dezgust.

Nimic nu este neaşteptat în această seară. Athenais de Montespan este cea care, perversă şi dibace, pusese la cale supeul şi întâlnirea.

De când a îndepărtat-o, nu mai poate folosi leacuri magice ca să-i stârnească pofta de iubire! Şi atunci îşi îndreaptă prada spre el. Nu de mult, i-a prezentat-o pe propria sa nepoată, ducesa de Nevers, care abia împlinise şaisprezece ani.

Şi-a amintit că a iubit-o cândva pe mama acestei căprioare, marchiza de Thianges, sora lui Athenais.

Şi-a întors privirea plecând de lângă ducesa de Nevers, pregătită de altfel pentru sacrificiu.

Athenais de Montespan n-a renunţat. I-a vorbit cu un glas mieros de una dintre noile sale fete din suita ei, Domnişoara d’Ore, care nu trăia, spusese

ea, decât cu speranţa de a se face remarcată, dorită de rege.

— Fecioară şi deja femeie împlinită, a şoptit ea.

S-a lăsat ispitit.

A acceptat să supeze la miezul nopţii, din obişnuinţă, consecvent cu sine şi cu trecutul său de cuceritor, doar că nu simte decât o oboseală ameţitoare care-i cuprinde întregul trup, atunci când Domnişoara d'Ore, cu gura întredeschisă, nu-l mai scapă din ochi.

Îşi aminteşte cum, acum mai puţin de doi ani, i se aprinseseră călcâiele după Marie-Angelique de Fontanges, care-i fusese şi ea oferită. Simţise iar ca în anii de tinereţe, acea dorinţă vie, plăcerea vânătorului care îşi vrea trofeul.

Dar Marie-Angelique de Fontanges murise, vânătă toată, cu gura plină de puroi!

Oare asta l-a făcut să se schimbe, sau suspinele şi rugăciunile Doamnei de Maintenon?

Ea i-a spus pe un ton distant:

— E adevărat Sire, că o cunoaşteţi deja pe Domnişoara d'Ore. Aţi cinat împreună copios la miezul nopţii. Se spune că ar avea o soră şi mai frumoasă ca ea. Dar nu este treaba mea.

Simte că Doamna de Maintenon nu se lasă niciodată pradă mâniei. Vorbeşte ca un duhovnic şi îl atrage din ce în ce mai mult.

Nu mai contează cercul de habotnice din jurul ei, fiecare îşi aduce obolul, pe care marchiza de Maintenon îl împarte în fiecare lună celor săraci.

Ea îl linişteşte.

Ea nu este una dintre acele tinere fecioare sau care doar se prefac a fi, care se trec în câteva săptămâni şi mor, stârnind gelozie şi căzând poate pradă otrăvurilor rivalelor.

Acum are nevoie de o femeie liniştită, de preoţi, de călugăriţe şi de doamne care se ocupă de opere de caritate, nu de târfele de la Curte. Poate că focul arzător al tinereţii odată stins nu-i mai lasă regelui decât gloria, măreţia, mila, ordinea şi virtutea.

Are patruzeci şi patru de ani în 1682 şi asta îşi doreşte acum.

Vrea ca de acum înainte să-şi îndeplinească meseria de rege astfel.

Mai întâi de toate să-şi apere suveranitatea, chiar şi împotriva puterii papale.

Un rege este supusul Domnului şi nu al papei.

Convoacă o Adunare extraordinară a clerului.

Îi încredinţează lui Bossuet redactarea unei declaraţii cu patru puncte.

„Regii şi suveranii nu sunt supuşi niciunei puteri ecleziastice, din porunca Domnului, pentru treburile pământeşti.” Nu există infailibilitate pontificală, sinodul este mai presus de papă.

Procurorul general al Parisului, care înregistrează declaraţia adaugă:

„Biserica n-are nicio putere directă sau indirectă asupra vieţii pământeşti a prinţilor.”

Ludovic e mulţumit.

Episcopii francezi sunt mai întâi de toate supuşi ai regelui:

„Biserica galică se conduce după propriile sale legi; ea îşi păstrează drepturile inalienabile.”

În ceea ce priveşte regatul, totul trebuie să se supună regelui.

Nu vor mai exista vagabonzi care să bântuie pe drumuri şi să se adăpostească pe unde au chef.

Ludovic dictează:

„Se dă poruncă agenţilor regali, reprezentanţilor justiţiei, locotenenţilor lor, precum şi ofiţerilor de jandarmi, să-i aresteze pe toţi cei care-şi spun ţigani sau egipteni, împreună cu nevestele lor, copiii, şi toţi cei care îi însoţesc; bărbaţii să fie legaţi cu lanţuri de ocnaşi pentru a fi duşi la galere, unde să fie condamnaţi pe viaţă; în privinţa femeilor şi fiicelor poruncesc să fie rase mai întâi, de vor fi găsite că duc o viaţă boemă, şi să fie duşi în spitalele cele mai apropiate copiii care nu sunt în stare încă să tragă la galere, spre a fi hrăniţi şi

crescuţi asemeni celorlalţi copii care se află închişi acolo.”

Regatul trebuie curăţat şi trebuie făcut în aşa fel încât fiecare supus să-şi respecte jurământul de fidelitate faţă de rege.

Trebuie să continue restrângerea ereziei hughenote, care nu este decât o răzvrătire.

Le interzice protestanţilor să se mai întrunească şi în altă parte în afară de templele lor şi atunci doar în prezenţa pastorului.

„Misiunile armate” trebuie să continue. Hughenoţilor nu li se va oferi altă alternativă decât convertirea. De acum înainte, va trebui o încuviinţare regală pentru a putea părăsi regatul.

Hughenoţii otrăvesc sufletele şi trebuie prigoniţi asemeni ghicitoarelor, vrăjitoarelor, magicienilor, alchimiştilor şi altor corupători de trupuri.

Este convins că astfel pregăteşte o nouă perioadă a domniei sale, în care gloria şi măreţia trebuie să se nască din virtute.

S-a terminat cu vremea otrăvirilor şi a dezmăţului!

Tinerii domni, ibovnicii lui Monsieur, cei care l-au corupt pe bietul conte de Vermandois, să nu-şi mai dea ifose pline de insolenţă la Curte.

Ştie că Filip d’Orleans va continua să practice viciul italian, dar „confreriile” trebuie descurajate, spre a nu mai captura şi seduce cei mai frumoşi şi mai nobili tineri.

Nu se zvoneşte oare că însuşi prinţul moştenitor s-ar fi lăsat pervertit?

Ludovic îşi urmăreşte atent fiul.

A vrut ca Monseniorul, care va domni peste regat, să înveţe să conducă. Pentru el a scris *Memoriile* spre a-l învăţa această artă grea.

Numai că Delfinul cu trupul greoi, obez, nu pare interesat decât de vânătoarea de lupi, cuceririle uşoare şi ospeţele savuroase.

Acest fiu legitim îl dezamăgeşte. Îl place în schimb pe ducele de Maine, bastardul său, fiul pe

care l-a avut cu Doamna de Montespan şi asupra căruia a vegheat Doamna de Maintenon.

L-a recunoscut. Ar vrea să-l facă un bărbat cu avere.

Ar fi de ajuns ca Mademoiselle să-i lase moştenire o parte din domeniile sale şi din imensa ei avere. Cum este îndrăgostită de contele de Lauzun, încă în închisoare, i se va promite că va fi eliberat bătrânul impertinent, marele seducător, dacă ea va renunţa la o parte din avere, în favoarea ducelui de Maine.

Pune astfel ordine în regat şi în jurul lui.

Nu-i mai rămâne decât să renunţe la castele, la palate, Saint-Germain, Fontainebleau, Tuileries, Luvru, care sunt ca un fel de veşminte de piatră, din prima perioadă a domniei sale.

Acolo a benchetuit! A domnit, a dansat şi a sedus. Mergea de la unul la celălalt în cortegiile sale de căleşti împopoţonate.

S-a terminat.

Versailles, pe care el l-a creat, este încă în lucrări. Marly şi le Grand Commun abia au început să se înalţe. Pretutindeni moloz şi decoraţiuni exterioare neterminate.

Dar aici vrea să trăiască de acum înainte şi să-şi adune Curtea pentru vremurile cele noi.

De zece ani visează la asta. Acum, în sfârşit, a venit momentul. Acest palat va fi tronul gloriei sale, al măreţiei sale, castelul ordinii şi virtuţii.

Miercuri 6 mai 1682, se instalează în caleaşca sa roşie, trasă de şase cai murgi. În urma sa este caleaşca reginei Maria-Tereza, trasă de şase cai albi. Trăsura Doamnei de Maintenon şi a Doamnei de Montespan le urmează împreună cu cele ale curtenilor.

Îi priveşte pe muşchetarii şi jandarmii care călăresc în jurul caleştii sale.

La Versailles, gărzile franceze şi elveţiene prezintă armele, salutând astfel, în vreme ce tobele

răsună împreună cu sunetele stridente ale fluierelor.

Muncitorii, servitorimea, mulţimea venită la Versailles şi, ceva mai încolo, miile de oameni de pe şantierele castelului, îl aclamă.

Coboară din caleaşcă.

Priveşte clădirile impunătoare.

Iată palatul său, inima regatului.

Nu se mai satură să străbată coridoarele unde muncitorii lucrează de zor.

Se opreşte în faţa statuilor şi a fântânilor, se plimbă prin clădiri, se opreşte ceva mai multă vreme în Sera de Portocali.

Acest palat, încă neterminat, îl linişteşte. Ca şi cum ar avea în faţa ochilor, în jurul său, ceea ce secole de-a rândul îşi vor aminti din domnia lui. Se va şti ce a fost el.

Şi, când pe 5 august 1682, pe o căldură toridă, pe soţia prinţului moştenitor, Marie Anne Charlote de Bavaria, o iau durerile facerii, curtenii, dar şi mulţimea se adună, aşteptând venirea primului copil care dovedeşte că Delfinul e o bună seminţie şi dinastia merge mai departe, pe Ludovic îl cuprinde o bucurie imensă.

După treizeci de ore de dureri, iată-l pe noul născut, un fiu, care va fi duce de Burgundia.

Ludovic anunţă, cu o voce puternică, naşterea moştenitorului băiat al Marelui Delfin al Franţei.

E o bucurie generală. Mulţimea se repede spre apartamentele regelui. Se uită de etichetă.

Este luat de mână. Este sărutat.

Este smuls parchetul din sala oglinzilor, ca să se aprindă focuri.

În flăcări sunt aruncate lectici, veşminte şi lambriuri.

— Să fie lăsaţi în pace, o să punem alt parchet, spune el râzând.

Intră în dormitorul soţiei prinţului moştenitor.

Simte că se sufocă, printre ambasadorii care conform regulii au asistat la naşterea regală.

Soţia prinţului moştenitor e întinsă pe o piele de oaie care a fost de curând jupuită. Se apleacă spre tânăra mamă.

Nu-i vede decât dinţii stricaţi, nasul enorm, petele de pe obraji şi mâinile de servitoare.

A avut dreptate să o respecte pe această tânără şi să uite de urâţenia ei.

Ludovic se întoarce şi mulţimea se dă la o parte. Se apropie de leagănul unde doarme nepotul său.

Apoi ridicând capul, zăreşte focurile de bucurie ale căror făclii pâlpâie şi în jurul cărora mulţimea dansează.

Este din nou luat de mână, sărutat.

Râde.

Este regele care nu moare.

Cronologia domniei lui Ludovic al XIV-lea

1638 – Naşterea lui Ludovic cel dăruit de Dumnezeu, viitor Ludovic al XIV-lea.

1642 – Moartea lui Richelieu. Mazarin intră în Consiliul regelui.

1643 – Moartea lui Ludovic al XIII-lea. Urmează la tron Ludovic al XIV-lea şi începe regenţa Anei de Austria, mama sa. Bătălia de la Rocroi.

1648 – Începutul Frondei. Fronda parlamentară până în 1649, apoi Fronda prinţilor până în 1653.

1654 – Ungerea lui Ludovic al XIV-lea la Reims. Fouquet este numit ministru de Finanţe.

1656 – Publicarea cărţii lui Blaise Pascal, *Provincialele,* imediat pus la index.

1659 – Tratatul Pirineilor, care pune capăt războiului cu Spania.

1660 – Căsătoria lui Ludovic al XIV-lea cu Maria-Tereza a Austriei.

1661 – Moartea lui Mazarin. Începutul domniei personale a lui Ludovic al XIV-lea. Arestarea lui Fouquet.

1662 – Colbert este numit inspector general al Finanţelor.

1663 – Prima reprezentaţie cu *Improvizaţie la Versailles* de Moliere.

1666 – Moartea Anei de Austria, mama lui Ludovic al XIV-lea. Fondarea Academiei de Ştiinţe.

1667 – Războiul de întâietate. Ludovic al XIV-lea, după moartea regelui Spaniei, revendică Ţările de Jos spaniole. Louise de La Valliere intră în dizgraţie. Doamna de Montespan devine favorita regelui. Colbert intră în Academia franceză.

1668 – Ţinuturile Aix-la-Chapelle, Charleroi, Douai şi Tournai, între altele, sunt anexate.

1670 – Moliere prezintă regelui *Burghezul gentilom.* Publicarea *Cugetărilor* de Blaise Pascal.

Începutul războiului cu Olanda (care va dura până în 1678).

1671 – Fondarea Academiei de arhitectură. Văduv de un an, după moartea Henrietei a Angliei, Monsieur, fratele regelui, se recăsătoreşte cu Prinţesa Palatina (Elisabeth-Charlotte de Bavaria).

1672 – Fondarea Academiei de Muzică. Reîncepe războiul cu Spania şi conflictul devine unul european.

1673 – Începutul Afacerii otrăvurilor (până în 1679). Moartea lui Moliere.

1675 – Bătălia de la Turckheim. Moartea lui Turenne. Victoriile navale ale lui Duquesne. Părintele La Chaise devine duhovnicul lui Ludovic al XIV-lea.

1676 – Execuţia marchizei de Brinvilliers, care a avut ideea Afacerii otrăvurilor.

1678 – Tratatul de la Nimwegen. Anexarea teritoriilor Franche-Comte, Valenciennes, Cambrai şi Maubeuge. Vauban este numit comisar al Fortificaţiilor.

1680 – Regele este sedus de Doamna de Maintenon. Fondarea Comediei Franceze.

1681 – Bossuet devine episcop de Meaux.

1682 – Ludovic al XIV-lea se instalează la Versailles.

1683 – Moartea reginei Maria-Tereza. Ludovic al XIV-lea se căsătoreşte în secret cu Doamna de Maintenon, care îşi sporeşte influenţa. Moartea lui Colbert.

1685 – Revocarea Edictului de la Nantes. *Ordonanţa comercială* sau *Codul Negru*, care stabileşte drepturile şi îndatoririle proprietarilor de sclavi şi care reprezintă o recunoaştere juridică a sclaviei.

1687 – Formarea Ligii de la Augsbourg împotriva lui Ludovic al XIV-lea. Ludovic al XIV-lea este operat cu bine de o fistulă anală. Moartea Grandelui de Conde.

1688 – Războiul Ligii de la Augsbourg (până în 1697).

1689 – Fenelon este numit perceptor al ducelui de Burgundia, fiul Prinţului Moştenitor.

1690 – Este cucerită Savia. Moartea lui Louvois. Publicarea *Basmelor* lui Charles Perrault.

1691 – Funcţiile de primar şi de consilieri municipali devin venale şi ereditare, ceea ce presupune intrarea unor sume de bani în vistieria Statului.

1692 – Publicarea *Fabulelor* lui La Fontaine.

1693 – Publicarea *Dicţionarului* Academiei franceze. Înnobilarea corsarului Jean Bart.

1697 – Tratatul de la Ryswick, care pune capăt războiului Ligii de la Augsbourg.

1698 – Moartea lui Carol al II-lea al Spaniei. Prin testament el l-a desemnat pe nepotul lui Ludovic al XIV-lea, Filip d'Anjou, ca succesor la tronul Spaniei.

1700 – Tratatul de împărţire între Franţa şi Anglia a succesiunii la Tronul Spaniei.

1701 – Începutul războiului de succesiune la tronul Spaniei (până în 1713). Moartea lui Monsieur, fratele lui Ludovic al XIV-lea.

1702 – Începutul războiului Cămăşarilor (care a durat până în 1705); revolta protestanţilor împotriva puterii regale.

1707 – Moartea lui Vauban.

1708 – Distrugerea lui Port-Royal de Champs şi împrăştierea călugăriţelor.

1709 – Foamete şi răzmeriţe. Ludovic al XIV-lea le explică supuşilor săi politica sa.

1710 – Naşterea viitorului Ludovic al XV-lea.

1711 – Moartea Prinţului Moştenitor.

1712 – Moartea ducelui de Burgundia, al celui de-al treilea moştenitor la tron, şi a ducesei.

1713 – Pacea de la Utrecht care pune capăt războiului de succesiune la Tronul Spaniei.

1714 – Pierderea ţinuturilor Terra Nova şi a Acadiei. Moartea ducelui de Berry.

1715 – Moartea lui Ludovic al XIV-lea. Regenţa lui Filip d'Orleans.

Cuprins

Table of Contents